

LOÏS ALIBÈRT

GRAMATICA OCCITANA

SEGON LOS PARLARS LENGADOCIANS

CEO

Segonda edicion

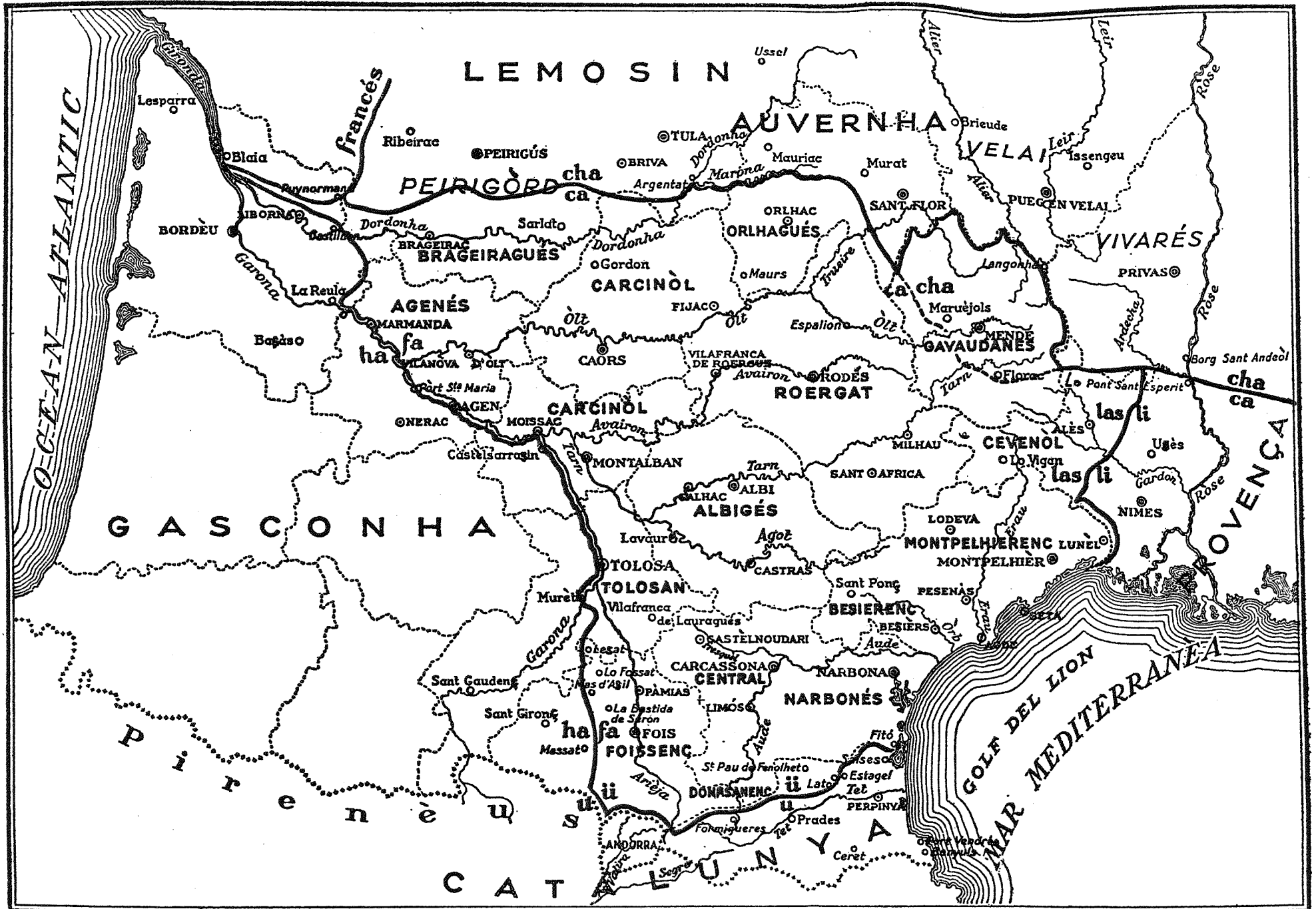
CENTRE D'ESTUDIS OCCITANS
MONTPELHIÈR

1976

ASSABER

Per acòrdi amb l'I.E.O., propietari dels dreits aprèp la S.E.O., aquesta segonda edicion de la *Gramatica Occitana* es realizada pel *Centre d'Estudis Occitans* (Universitat de Montpelhièr). La mesa al punt se limitava a qualques correccions de detalh, a l'integracion dels *addenda* dins lo tèxt, e a la modificacion de l'accentuacion segon la solucion adoptada per L. Alibèrt meteis en 1950. Aquel trabalh amb la correccion de las espròvas son deguts a Ramon CHATBÈRT, membre del Conselh d'Estudis de l'I.E.O.

INTRODUCCION

GRAMATICA OCCITANA. — CARTA DEL DIALECTE LENGADOCIAN

LO DIALÈCTE LENGADOCIAN

I. — L'ENCASTRE GEOGRAFIC

En parlant de Lengadòc, nos referissèm, non pas a la província reiala de l'ancien regim, mas puslèu al grop de païses qu'emplegan los parlars lengadocians. Es atal qu'anexam al nòstre domeni : Agenés, Carcin, Roèrgue, Orhagués e país de Fois, e que ne trasèm Velai, Vivarés e país de Nimes e d'Usès.*

Aquel vast aïral enclau aproximativament onze departiments : Lausèra, Avairon, Olt, Olt e Garona, Tarn e Garona, Tarn, Nauta Garona, Aude, Arièja, Erau e Gard. Cal i ajustar una part de Cantal, de Gironda e de Pirenèus Orientals, e ne distraire una part d'Olt e Garona, Tarn e Garona, Nauta Garona, Arièja e Gard. Aquò representa almens 3.500.000 abitants sus un total d'unis dètz milions d'Occitans cispirenencs. Lo dialècte lengadocian constituís donc la mai poderosa unitat lingüística de la Tèrra d'Oc.

Aquela unitat resulta de la configuracion geografica de la província entre Ròse, Garona, Mediterranèa, Pirenèus e Massís septentrional. Suls penjals meridionals d'aquel Massís, isolats del Nòrd pels Monts d'Auvèrnha e de la Margarida, los païses de cantonament (Orhagués, Gavaudan, Roèrgue, Cevenas, Naut Carcin e Al-

* Convendriá d'i ajustar encara los parlars del Peirigòrd meridional (Brageirac e Sarlat) que presentan los caractèrs distinctius del lengadocian.

bigés) se religan estreitament per las vals de Tarn, d'Olt e de lors afluents cap a Garona, e per las vals de Gard e d'Erau cap a la mar, als païses de passatge (Nimesenc, Montpelhierenc, Biterrés, Narbonés, Carcassés, Lauragués, Tolosan, Bas Carcin e Agenés), que s'escalonan de Ròse a Garona per la planura estreta del ribairés mediterranenc, la val inferiora d'Aude e de son affluent Fresquèl e lo còl de Naurosa. De pariva faïçon, las nautas vals d'Aude e d'Arièja embrançan Rasés amb Carcassés e lo país de Fois amb Tolosan.

L'interdependéncia d'aquels terraires es la consequéncia d'aquela disposicion fisica. De Narbona a Carcassona, se crosan los vièlhs camins que, despuèi los temps de la preïstòria, meton en relacion las tèrras ibericas de Catalonha amb Provença e lo Massís septentrional, lo bacin de Ròse amb lo de Garona. La sofraita d'un grand centre de convergéncia es estada parcialament suplida per aquels ligams geografics que, de tot temps, an solidarizat las tèrras lengadocianas. Per dessús las varietats geologicas e etnicas, Lengadòc a congregat e servat una vida comuna tant e mai que cap d'autre país natural. De mai, sa situacion l'a gandit pendent de longs sègles de las influéncias racicas e linguisticas vengudas del Nòrd. Aquestas l'an pogut aténher que sedaçadas e amortidas a través Provença a l'Est e Lemosin al Nord-Oèst.

II. — LOS PÒBLES PRIMITIUS

Es pas tròp s'aventurar de dire que l'òssa montanhena d'Occitània a favorizat la fixacion e la permanéncia de las raças preïstoricas. Los limits de la

lenga d'Oïl e de la lenga d'Oc mòstran clarament lo ròtle jogat pel sistèma orografic dins la conservacion dels pòbles meridionals. Al Nòrd d'aquel limit, los invadors balajan literalament las poblacions; al Sud, al contrari, pòdon penetrar que per infiltracion e barreja amb los autoctòns.

A la fin de l'epòca neolitica e a la del bronze, los dos penjals dels Pirenèus veson se desvolopar una cultura pròpria, aquela del pòble pirenenc que correspond a la civilizacion megalitica, dont los Basques serián los darrièrs representants. Segon Bosch i Gimpera e Serra Ràfols, sas manifestacions s'espandisson dels Pirenèus catalans al Massís septentrional e, al delà de Ròse, fins als Alps Maritims. Los invadors venguts d'Africa o d'Asia pòrràn s'i barrejar, mas arribaràn pas jamai a obliterar aquel primièr fons racial.

Demest aquestis, los escrivans de l'antiquitat senhalan los Ligurs, d'origina mal coneguda, que, vèrs lo segond millenari abans Jèsus Crist, ocupèron l'Euròpa occidentala per se cantonar pus tard dins los Alps de Provença. Correspondon dins nòstras regions a l'edat del bronze. Prèp de onze cents ans après, los primièrs Cèltas s'infiltran dins las tèrras occitanas e i pòrtan la cultura halstatiana del fèr. Cap a l'an 500 abans Jèsus Crist, los Ibèrs d'origina ispanò-africana caminan lo long del litoral mediterranenc per s'arrestar a Ròse.

Dins aquel periòde, los pòbles mediterranencs pòrtan lo bronze als nòstres aujòls. Del sègle VI al sègle III abans Jèsus Crist, l'influéncia grèca prend un grand desvolopament sul ribairés lengadocian amb la fondacion d'Agde e probablament del pòrt de Vendres. Los Ibèrs e los Ligurs s'ellenizan prigondament. Las exca-

vacions de Montlaurés còsta Narbona e aquelas d'Enseruna prèp de Besièrs ne son d'irrecusables testimònis.

A la fin d'aquela pontannada, cap a l'acabament del sègle IV abans Jèsus Crist, una novèla onzada celtica, aquela dels Galleses apareis dins nòstre terrior. Los Vòlcas arecomics s'establisson sul litoral, mentre que los Vòlcas tectosags ocupan lo país naut amb Tolosa. Darrièr elis, trobam los Elvians en Vivarés, los Velaus en Velai, los Gabals en Gavaudan, los Rutèns en Albigés e Roèrgue, los Cadurcs en Carcin, los Nitiobrigs en Agenés.

D'aquí enlà, la fisionomia del país lengadocian es definitivament fixada. L'egemonia dels Vòlcas suls petits pòbles anteriors : autoctòns, Ligurs o Ibèrs, escapola lo primièr ensag d'unitat politica e linguistica. Mas es pas negable qu'aquela dominacion suprimiguèt pas grand causa de l'organizacion primitiva e que la gallicizacion de Lengadòc, sobretot dins los Pirenèus audencs e ariegeses e lo Massís septentrional, foguèt superficiala. Om es luènh de l'istòria oficiala qu'a elevat al reng d'un dògma l'origina gallesa de tots los abitants de l'Estat francés. Aquestis foguèron mai que mai una aristocracia guerrièra inferiora en nombre. La conquista gallesa cambièt pas mai la raça occitana que la conquista francesa al sègle XIII.

III. — LA CONQUISTA ROMANA

L'arribada dels Romans, cobeses de s'assegurar una via terrèstra de comunicacion amb la Tarraconesa, trebolèt fòrt pauc l'estat de causas creat per l'instalacion dels Galleses. La cultura latina se substituiguèt

simplament a la cultura grèca. Los Vòlcas foguèron d'en primièr de pòbles federats, servant lor govèrn e lor lenga. Las divisions en « civitates », « pagi » e « vici » gardan l'emòtle primitiu. Cal notar que lo primièr traçat de la província romana seguís en gròs los confins lengadocians. Dins aquel primièr periòde, la gallicizacion de Lengadòc e mai de Catalonha fa de notables progrèsses. N'es una pròva lo desvolopament dels toponims mixtes gallò-latins dins aquelas regions (formas en -acos e -oialos).

Las tres principalas ciutats de Nimes, Narbona e Tolosa foguèron los tres centres d'irradiacion de la civilizacion de Roma. Es d'aquelas vilas que partissián los camins de penetracion dins las regions vesinas : de Narbona a Tolosa, de Tolosa vèrs Agenés, Carcin e Albigés ; de Nimes cap a Gavaudan, Roèrgue e Auvèrnha.

La personalitat del Lengadòc futur se precisa de mai en mai e ajusta de caracteristicas novèlas a las ancianas per se diferenciar del rèsta de Gàllia. Quand l'emperador Dioclecian modifica la reparticion de las províncias, la Narbonesa es reduïta gaireben exactament als limits lengadocians, e aquò fins a las invasions.

IV. — LOS BARBARS E LA FEUDALITAT

Al sègle cinquen, la fondacion d'un Estat visigotic contribuís a destacar encara mai las tèrras lengadocianas de la Gàllia del Nòrd per las aparentar amb las tèrras ispanicas en fortificant la comunitat de cultura romana de la Narbonesa e de la Tarraconesa.

Un pauc pus tard, jos los Carolingians, las colonias dels « hispani » fugitius davant l'invasion musulmana

que venguèron s'establir en Lengadòc, e la part majora presa pels Lengadocians dins la reconquista de Catalonha contribuiguèron a ressarrar aquels antics ligams.

La creacion del reialme d'Aquitània e l'organizacion especiala de la marca de Septimània meton en evidéncia las tendéncias autonomicas dels nòstres aujòls durant aquels temps escurs e trebolats. Mas es a la dinastia dels comtes de Tolosa que conven d'atribuir lo principal ròtle dins l'unificacion dels terradors lengadocians del sègle IX al sègle XIII. Dins aquel long espaci, l'autoritat de la familha tolosenca s'afortís mai o mens dirèctament d'Agenés en Provença e d'Auvèrnha al país de Foix. Los reis de París sèrvan tant solament una sobeiranetat nominala desprovesida de tota eficacitat practica. Dins lo meteis periòde, los comtes de Barcelona, puèi reis d'Aragon, penètran successivament, en 1067, dins lo comtat de Carcassona ; en 1112, dins lo comtat de Provença e las viscomtats de Milhau e de Gavaudan ; enfin, a la velha de la Crosada Albigesa, devenon senhors de Montpelhièr.

Las doas dinastias occitanas luchan per la supremacia ; calguèt la Crosada per entrepachar la constitucion definitiva d'un Estat occitan escapolat parallèlament a Barcelona e a Tolosa. Los pòbles d'Oc avián una lenga dotada d'un prestigi internacional, un estat social pròpri, una literatura e un art originals ; lor manquèt solament l'organizacion estatala per defendre aquel patrimòni.

V. — FORMACION DEL LENGADOCIAN

Los elements etnics qu'an constituït lo pòble occitan explican la formacion de doas lengas distinctas al Nòrd

e al Miègjorn de Gàllia. La França septentrionala presenta una fòrta predominància d'elements galleses e francs, dementre que la França del Miègjorn possedís en pròpri un fons ligur, ibèr e visigotic absent al Nòrd. Cal téner encara compte de las raças neolíticas qu'an pogut subsistir dins las regions escalabrosas dels Alps, del Massís septentrional e dels Pirenèus plan melhor que dins las planuras obèrtas de la França d'Oïl. Enfin, cal pas demembrar qu'Occitània, despuèi las epòcas mai luènhas, es estada penetrada per las civilizacions mediterranencas e particularament per las culturas grèca e latina.

Après las invasions, lo latin evoluís e s'altèra rapidament per se diferenciar a l'aflat del substrat etnic, de la situacion geografica e de l'estat politic. Lo francés sembla s'èsser desgatjat primièr, l'occitan lo sièc un pauc pus tard. Vèrs lo sègle IX, podèm constatar l'existéncia de la lenga d'Oc als mots e fragments de frasa escampilhats demest lo latin de las cartas. Lo tèxt literari mai ancian, vertadièrament lengadocian, la Cançon de Santa Fe d'Agen, es atribuit pels melhors jutges al segond tèrç del sègle XI.

Malgrat l'estreita parentat racica de totas las poblacions d'Occitània, lo complex etnic ligurò-iberò-celtò-germanic, superpausat al fons preïstoric, es pas identic sus tots los punts. Avèm aquí lo principal factor de la formacion dels dialèctes e parlars occitans. L'element ligur domina en Provença, l'ibèr en Catalonha e Gasconha. Las províncias septentrionalas (Lemosin, Bassa Auvèrnha, Delfinat) son estadas las pus expausadas a l'infiltracion dels elements celtò-francs, mentre que Lengadòc presenta una mescla mai equilibrada.

Dins lo grop linguistic occitanò-romaníc, tre las originas, lo gascon e lo catalan apareisson netament diferenciats. La familha provençala presenta ja qualques diferéncias a l'epòca classica qu'an anat en creissent fins a l'epòca modèrna.

Las regions nòrd-occitanas expausadas a la pression continua de la França d'Oïl, sobretot a l'Oèst, país de planas obèrtas, an vist nòstra lenga recular dins las « Charentes » al profièit del francés. D'autre biais, aquela accion a precipitat l'evolució fonetica e alterat lo vocabulari. Dèls lo sègle XIV, los redactors de las Flors del Gay Saber podían criticar lo lemosin « quar en Lemozi ditz hom granre de mots estranhs, biayssatz, trencatz e mal pauzatz que ges per aquo quar son dig en Lemozi, no los aparia hom en dictatz » (Ed. Gatién-Arnoult, t. II, p. 484).

De son costat, lo provençal pròpriament dit, alandat als corrents franceses, que davalan per la val de Ròse, e a las influéncias mediterranencas, presenta vèrs la meteissa epòca las primièras traças de las evolucions foneticas que lo caracterizan, e una vertadièra invasion de tèrmes estrangiers. Ramon Feraut, autor provençal de la fin del sègle XIII, crenhiá d'èsser pas comprés :

« Car ma lenga non es
De dreg proensalés. »

Lo bas auvernhat e lo delfinés an talament sofèrt d'aquelas accions perturbatrisas que son pas aisidament compredors pels autres Occitans.

Al contrari, lo lengadocian, protegit per una cinta ininterrompuda d'autres dialèctes occitans e plaçat d'esquinas contra un massís montanhós, es demorat a

l'abric dels grands corrents de circulacion e a pogut defugir tota contaminacion. Son aïral es estat reduit solament en Velai e Vivarés que se son destacats del tipe lengadocian normal, e dins lo país de Nimes que s'es literalament provençalizat a una epòca modèrna.

La relativa unitat del dialècte es deguda als ligams geografics estudiats pus naut qu'unisson los terradors diversos e als païses de passatge de Ròse a Garona, qu'an obrat coma centre. D'autre biais, la dominacion politica dels comtes de Tolosa e l'importància de lor capitala an jogat un ròtle unificador de primièr òrde durant los sègles de formacion de la lenga.

Los parlars lengadocians an, çà que la, de luènhas originas ; se son constituïts al torn d'antics centres successivament preceltics, galleses, gallò-romans, feudals, episcopals o pus simplament comercials, qu'a través las vicissituds de l'istòria an servat lor personalitat. An obrat per irradiacion en unificant mai o mens eficaçament lo parlar de lor ròdol. Lo maximum de diferenciació es estat atench dins los païses de cantonament del Massís septentrional e dels Pirenèus, lo minimum dins los païses de passatge del ribairés de la mar, del còl de Naurosa e de la val garonenca.

VI. — CARACTÈRS E CLASSIFICACION DELS PARLARS LENGADOCIANS

Om pòt definir una lenga, un dialècte o un parlar : un grop de parlars naturals que possedisson un cèrt nombre de caractèrs comuns. La lenga, lo dialècte e lo parlar diferisson solament pel nombre e la valor d'aquels caractèrs. Los limits que separan aquelas unitats linguísticas son formats per una zòna d'espan-

didà variable, dins la quala los caractèrs distinctius son entremalhats.

Dins la formacion d'aquelas unitats an jogat un ròtle preponderant l'encastre geografic, lo mitan etnic e l'istòria politica o economica.

Aquò dit, anam ensajar de caracterizar lo lengadocian per comparason amb los autres dialèctes o lengas que lo rodejan.

1º) Lo lengadocian diferís del catalan :

a) Per la prononciacion francesa de u (ü) allòc de u espanhòl en catalan : leng. madür ; cat. madur.

b) Per la diftongacion de e, o obèrts latins en iè, uò, uè contra i, u en catalan : leng. sièja, uèlh ; cat. sitja, ull.

c) Per la persisténcia del diftong ai reduit a ei, puèi e en catalan : leng. fait ; cat. fet.

d) Per la conservacion del diftong au latin reduit a o en catalan : leng. caul ; cat. col.

e) Per la persisténcia de la sibilanta sonòra intervocalica z que s'esfaça en catalan abans l'accent : leng. posal ; cat. poal.

f) Per l'amudiment de d intervocalic final del latin contra sa conservacion jos forma de u en catalan : leng. pè ; cat. peu.

g) Per la persisténcia de tz final que se vocaliza en u en catalan : leng. disètz, patz ; cat. dieu, pau.

h) Per la reduccion de ll e nn latins intervocalics a l, n correspondent a ll, ny (lh, nh) en catalan : leng. bèla, cana ; cat. bella, canya.

i) Per la conservacion dels grops mb, nd reduits a m, n en catalan : leng. comba, benda ; cat. coma, bena.

j) Per la reduccion dels grops kw, gw latins o germanics en k, g conservats en catalan : leng. quatre (catre), gardar ; cat. quatre, guardar.

l) Per la conservacion de l inicial palatalizat en ll (lh) en catalan : leng. luna ; cat. lluna.

2º) Lo lengadocian se separa del gascon :

a) Per la persisténcia del diftong ai reduit a èi en gascon : leng. lait ; gasc. lèit.

b) Per la conservacion de f tresmudat en h aspirada en gascon : leng. forn, flor ; gasc. horn, hlor.

c) Per la reduccion de ll latin intervocalic o final a l contra r e t o th en gascon : leng. aquela, aquel ; gasc. aquera, aqueth.

d) Per la persisténcia de n intervocalic amudit en gascon : leng. luna ; gasc. lua.

e) Per la conservacion dels grops mb, nd reduits a m, n en gascon : leng. camba, landa ; gasc. cama, lana.

f) Per la persisténcia dels grops br, dr, tr reduits a b, d, t en gascon : leng. lèbre, autre ; gasc. lèbe, aute.

g) Per lo non-desvolopament de a prostetic davant r inicial : leng. ram ; gasc. arram.

h) Per la reduccion dels grops latins kw, gw allòc de lor persisténcia en gascon : leng. quatre (catre), gardar ; gasc. quate, guardar.

i) Per la conservacion del son v fins al sègle XV, que lo gascon a tresmudat en b bilabial non explosiu

despuèi sa formacion : leng. vòstre ; gasc. vòste (boste).

3º) Lo lengadocian se destria del provençal :

a) Per la casuda de n intervocalic final del latin, contra sa conservacion en provençal amb nasalizacion parciala de la vocala : leng. (pa) ; prov. pan.

b) Pel cambiament quasi general de v en b, despuèi lo sègle XV, allòc de sa persisténcia en provençal : leng. fava (fabo) ; prov. (favo).

c) Per la conservacion de s final dels plural^s, que cai regularament en provençal : leng. pòrtas, flors ; prov. pòrta(s), flor(s).

d) Per la conservacion de l latin final intervocalic dins gaireben tots los parlars e per la persisténcia generala de l final provenent de ll latin o lh occitan, mentre qu'en provençal òm a una vocalizacion generala en u : leng. nadal, bèl, miral(h) ; prov. nadau, bèu, mirau.

4º) Lo lengadocian s'aluènha del lemosin :

a) Per la persisténcia de ca, ga latins e romans, palatalizats en cha, ja en lemosin : leng. vaca, plaga ; lem. vacha, plaja.

b) Per la conservacion de s+c, p, t, allòc de son esfaçament o vocalizacion en i gaireben generals en lemosin : leng. castèl, pasta, usclar, reviscolar, fèsta, tustar, estiu, prestar, espiar, escut ; lim. (chateu, pato, üclà, revicolà, fetò, tütà, eitiu, preità, eipià, eicü).

c) Per la conservacion de s final, allòc de sa caseguda amb alongament de la vocala precedenta o de sa vocalizacion en lemosin : leng. cabra, cabras, òme, òmes, borgés ; lim. (chabro, chabrà), (ome, omei), (burgei).

d) Per la persisténcia de ll final latin intervocalic, contra sa vocalizacion en u en lemosin : leng. castèl, vedèl ; lim. (chateu), vedeu.

REMARCA. — L latin dona u e lh roman i : leng. nadal, trabalh ; lim. : nadau, (trabai).

e) Pel cambiament general, levat del leng. oriental, del v en b, allòc de sa persisténcia frequenta en lemosin : leng. vedèl, vida (bedèl, bido) ; lim. vedeu, (vido).

5º) Lo lengadocian diferís del bas auvernhat :

a) Per la conservacion dels diftongs que se reduison en bas auvernhat : leng. paire, aigas, fau, aucas, pèira ; bas auv. (pere, igā, fo, üchā, piro).

b) Per la persisténcia de las consonantas davant i, e, u, allòc de lor palatalizacion en bas auvernhat : leng. libre, dire, vinha, nud, cuba ; bas auv. (lyibre, dyire, vyinho, nyü, tyübo).

REMARCA. — Aquela palatalizacion dona de sons variables segon los lòcs : ty, tchy, ts ; py, ps ; fy, fs ; sy, ch.

c) Enfin, lo bas auvernhat presenta los caractèrs lemosins ca, ga = cha, ja, esfaçament o vocalizacion de s + c, p, t, caseguda de s final.

Los caractèrs generals del dialècte lengadocian atal precisats, anam examinar las particularitats dels diferents parlars e ensajar de n'escapolar una classificacion.

1º) Destriarem d'en primièr los parlars meridionals que son caracterizats per l'evolucion FACTUM > fait, JUNCTUM > junt. Lo digraf -is, -iss-, del latin x, sc, es prononciat sh (ch francés) : caissa, cuèissa (caicho, quèicho). Las palatalas ch, tg, j equivalon, respectivament, a tch, dj o j : cachar, vilatge (catchà, bilatche),

jamai, coja (djamai, cujo). *Comprenon los parlars següents :*

a) *Lo central, en usatge en Carcassés, Bas Rasés e Lauragués.*

b) *Lo tolosan, parlat dins lo ròdol de Tolosa ; a sofèrt de l'influéncia del gascon.*

c) *Lo foissenc, de l'ancian país de Fois. Es lo pus iberic dels parlars lengadocians amb lo donasanenc.*

d) *Lo donasanenc, dont l'airal s'espandís dins Donasan (Arièja), una part de Fenolhedés, del país de Saut (Aude) e del canton d'Ax (Arièja), s'aparenta al catalan.*

e) *Lo narbonés, en usatge dins l'arrondiment de Narbona. S'aparenta al besierenc per la prononciacion -iss- : caissa (caisso).*

2º) *Lo grop dels parlars septentrionals presenta una originalitat marcada. Es caracterizat per una tendéncia generala a assordir a atòn e a tonic nasal en o : campana, nadal (compono, nodal). Diftonga ò obèrt tonic en (uo) — fr. ouo — : còp, fònt (cuop, fuon). Altèra l latin intervocalic en un son vesin de w, g, v : pala (pauo, pago, pavo). Las palatalas ch, j, -iss- equivalon a tchi, dji, -iss- : pacha (patchio), passejar (possedjià), caissa (caisso). Donan l'evolucion : FACTUM > fach, JUNCTUM > jonch.*

Om pòt i destriar tres parlars :

a) *Lo roergat, utilizat dins lo país de Roèrgue (Avairon).*

b) *Lo gavaudanés, parlat dins Gavaudan (Lau-sèra). Es sospartit inegalament pel limit ca, ga ~ cha, ja.*

c) *L'orlhagués, en usatge dins l'arrondiment d'Orlhac (Cantal). Es sovent confondut amb l'auvernhat pròpriament dit.*

3º) *Los parlars occidentals son caracterizats per la despalatalizacion de ch, tg, j, -iss- en ts, dz, -iss- : pacha (patso), vilatge (biladdze), jorn (dzur), caissa (caisso). Càmbian FACTUM en fach e JUNCTUM en jonch.*

Comprenon tres parlars :

a) *L'agenés, parlat dins Olt e Garona. Cal notar que lo parlar d'Agen possedís los caractèrs fonetics dels parlars meridionals jos l'influéncia del gascon.*

b) *Lo carcinòl, que s'espandís dins Olt e Tarn e Garona.*

c) *L'albigés, en usatge dins Tarn. Presenta una esitacion entre las formas fait ~ fach.*

4º) *Lo grop dels parlars orientals anóncia ja Provença per divèrses caractèrs. Las palatalas ch, tg, j, -iss- equivalon respectivament a tch, -iss- : pacha (patcho), vilatge (bilatche), passejar (passetchà), caissa (caisso). Donan l'evolucion FACTUM > fach, JUNCTUM > jonch.*

Compren tres parlars :

a) *Lo besierenc, parlat dins la part occidentala d'Erau (Besiers, Agde, Pesenàs, Bedarius, Sant Ponç).*

b) *Lo montpelhierenc, en usatge dins la part orientala d'Erau (Seta, Montpelhièr, Lunèl, Lodeva).*

c) *Lo cevenòl, que s'espandís suls arrondiments d'Alès e del Vigan (Gard). Es lo parlar mai parent del provençal.*

Dins la part GRAFIA E FONETICA, donarem tots los caractèrs d'aquels divèrses parlars.

VII. — ELEMENTS DEL VOCABULARI LENGADOCIAN

a) Elements latins

La majora part del vocabulari occitan es constituïda per de mots derivats dirèctament del latin. Aquò a pas res d'extraordinari, si l'òm sosca que las tèrras occitanas son estadas prigondament latinizadas tre una epòca anciana. Sembla que, vèrs lo sègle III après Jèsus Crist, las ancianas lengas avián desaparegut del tot. Podián pas luchar avantatjosament amb la lenga de Roma, instrument d'una civilizacion e d'un estat social immensament superiors als del nòstre país.

Los ensages de qualques amators desprovesits de tota cultura linguistica e sobretot de tot esperit critic pòdon pas endavalair los faits establits pels linguistas modèrns. Sens denegar la possibilitat e mai la probabilitat d'un apòrt prelatin, cal regetar las teorias que voldrián far derivar l'occitan del cèlta, del ligur o del grèc.

Dins la massa de paraulas vengudas del latin, cal destriar tres tipas diferents d'apòrts :

1) Mots populars que fasián partida del vocabulari corrent e qu'an evoluit segon las règlas de la fonetica lengadociana : CATANUM > cade, EXCORTICARE > escorjar, FABRICARE > fargar, LIBRAM > liura, MESPILAM > mèspla, PETRAM > pèira, PISTILLUM > peile, VIGILARE > velhar.

2) Mots semisabents que son estats manlevats al latin escrit a una epòca anciana e qu'an pauc evoluit o mots influenciats per la lenga escrita. Apertenon a la lenga de la glèisa o del dreit. Aicí-ne qualques exemples : CALICEM > calitz o calici, COEMETERIUM > cemen-

tèri, DILUVIUM > delovi, ELIGERE > elegir, STUDIUM > estudi, EULALIA > Aulària, FABRICARE > fabregar, GLADIUM > glasi, PURGATORIUM > purgatòri, SERVICIUM > servici, SOMNIUM > somi. La forma populara de qualques unis d'aquels mots es : calze (cat.), estug, fargar, glai o glag, purgador, somnhe.

3) Mots sabents introduïts en occitan après la formacion de la lenga per constituir lo vocabulari literari e scientific. En general, son estats manlevats al grèc e al latin e an subit qu'una leugièra adaptacion : astro-lòg, fluvi, geometria, gramatica, ipotèca, matematica, multiplicar, ortografia, pacificar, parafernàl, rector, sincòpa, sintaxi, vision.

b) Elements grècs

An volgut, sobretot en Provença, donar una granda importància als elements grècs que serián estats introduïts en occitan. Cal reconèisser qu'aquels apòrts venguts dirèctament dels Grècs establits sul nòstre ribairés son gaireben inexistent.

La majoritat dels vocables grècs son passats d'en primièr pel latin a diversas epòcas. De mots coma burre, cadièra, cambra, còp, còrda, lampesa, pebre, pèira, sac, tesaur èran ja en latin tres sègles abans Jèsus Crist. Cementèri, èrm, espasa, madaïssa, palanca, puèg, sauma, datan de l'epòca imperiala. D'autres coma borsa, brústia, cara, son encara mai tardius. Enfin lo latin popular dels darrièrs sègles èra literalament empobolat de tèrmes grècs qu'an passat dins las lengas latinas. Un apòrt pus recent es degut a las relacions comercialas amb los païses grècs a l'Edat Mejana.

Aicí una lista dels principals mots grècs del lengadocian modèrn : amèta, anchòia, androna, argue, bofaniá, borrica, borsa, bòsc, bota, botelha, botiga, brústia, caça, caçòla, cada, cadiera, calar, calimàs, calòta, cambra, cara, carafèl, cauma, codonh, còp, cròta, culèfa o cufèla, endévia, èrm, espadar, espasa, far, flèuma, galafatar, galhòfa, gambe, geis, gip, glèisa, làmia, lampesa, limpa, madaissa, maid, meca, morcha, pantaisar, planca, postèma, raumàs, rèuma, ris, romb, sansonha, sàrcia, teca, tèma, tròç.

c) Elements germanics

Un cèrt nombre dels elements germanics del vocabulari occitan èran ja en latin a l'epòca imperiala, atal èran : arenc, borg, ganta, sopa. Mas la granda majoritat foguèron introduïts, cap al sègle V, al moment de las grandas invasions germanicas. Es malaisit de destriar l'origina exacta d'aquels elements a causa de la semblança dels diversès dialèctes. Ça que la, òm pòt atribuir als Burgonds : caupir, espeut ; als Visigòts : gasalha, randa. Quant als Francs, an donat un contingent de mots mai important a la lenga d'Oïl qu'a la lenga d'Oc. Aquestis son remarcables non solament per lor nombre, mas encara per lor qualitat. Tenon una plaça de primièr reng dins lo lengatge corrent.

Aicí la tièra dels pus usitats en lengadocian : agaça, agrepir, alesna o alzena, amarvir, ampon, anap, anca, apcha, ardit, arrapar, aspa, atapir, atarir, aubèrga, aunir, bacon, bala, balcon, banc, banda, bandir, baron, bastir, baud, bedèl, benda, bercar, besal, bigard, bisa, blanc, blau, blond, blos, boc, bòrd, bòrda, borg, bor-nhon, botar, brac, bramar, brandar, brasa, bregar o

bargar, bres, brossa, brosta, brot, brotar, brusc, caupir, causir, clafir, clapar, còca, conresar, còta, creis-selons, cròc, cròça, cropa, cruga, cruissir, crusca, dard, èlm, embalausir, eraud, esbleugir, escaça, escafir, escal, escarnir, esclafar, esclatar, esclèt, escòt, escra-sar, escrimir, escuma, esmaut, esparnhar, esparra, esparron, esparvièr, espelir, esperon, espiar, esquivar, estacar, estalar, estampar, estona, estriu, faidir, falet, falquet, fanga, fauda, feutre, flascon, flauson, forbir, fornir, forselon, fresc, fròc, fronzir, gaire, gaitar, galaupar, gamar, gandar, gant, ganta, garait, garar, garba, garça, gardar, garir, garentir, garlanda, garnir, gasalha, gasanhar o ganhar, gatge, gaud, gauda, gaunha, giga, gisclet, gòrma o vòrma, grafinhar o grau-finhar, grapar, grapinhar o graupinhar, gratar, gres, grifar, gris, griular, guèrch o guèch o guèrlhe, guèrp, guèrra, guidar, guinhar, guinsal, guisa, lag o laid, landrar, lasc, lausenja, lepar, lifar, lifrar, lis, lisca, lista, lòtja, maçon, marc, marcar, marrir, martre, mast, mauca, mèlsa, mercat, mesenga, morfidar, morir, mur-trir, nafra, pargue o pàrrec, pata, pauta, pegar, pi-chièra, rampa, ran, ranc, randa, rapar, raspar, rauba, raubar, rausa, rausèl, reng, riban, ribaud, ric, rupa o rufa, sàrria, sasir, sopa, suènh, taca, taïna, tampar, tap, tasca, toalha, temple, topin, trepar, trigar, trincar, trompa, tròp, tropa, tropèl, trotar, tufa.

Cal ajustar que los noms germanics an daïssat de nombroses representants dins los patronims e los topo-nims lengadocians.

Demest los noms de familha e los prenoms, cita-rem : Aibran, Aimeric, Alaman, Alboïn, Alibèrt, Alièr, Amalric, Andraud o Andral, Ansèlm, Aribaud, Armand, Armengaud, Arnaud o Arnal, Asalbèrt, Asemar, Asi-

bèrt, Asobèrt, Audebaud o Audebal, Audibèrt, Audifred, Audigièr, Audoard, Barrau o Barral, Baud, Baudoïn, Baudrigues, Begon, Beraud o Beral, Berard, Berenguièr, Bergoïn, Bergonhon, Bermond, Bernat, Bertier, Bertrand, Brun, Cadoal, Carles, Chabaud, Chabèrt, Chifre, Colrat, Ebral, Ebrard, Enric, Ermengaud, Escadre, Escòfre, Estorge, Faral o Feral, Folques, Folquièr, Frotard o Flotard, Guiraud o Guiral, Galabèrt o Jala-bèrt, Galibèrt, Galtièr, Garnaud o Garnal, Gastaud o Gastal, Gaubèrt, Gaucerand, Gaucelin, Gauderic, Gaudèbèrt, Gibèrt, Girbaud o Girbal, Giscard, Godòfre, Gontard, Gòt, Grimaud o Grimal, Grimbèrt, Gui o Guigue, Guilabèrt, Guilhèm, Guitard, Isabèrt, Isarn o Isard, Isnard o Einard, Jambèrt, Jòfre, Lambèrt, Leotard o Lautard o Lieutard, Lombard, Mabèrt, Mafre, Manaud o Manal, Mir, Miraud o Miral, Rainaud o Rainal, Rainoard, Rambaud o Rambal, Ramon, Rasimbaud, Rasols, Ricard, Rigaud o Rigal, Robèrt, Rogièr, Rosaud, Rotland, Savaric, Seguin, Senescal, Sicard, Sifre, Sigier.

Demest los toponims, senhalarem lo sufix -ens per -encs qu'a donat de nombroses noms de lòcs en Lengadòc. Deu èsser atribuit als Visigòts : Amarens, Berens, Esculhens, Girossens, Mossolens, Ratairens, Tonens, etc.

Los noms en vila- o vilar- formats amb d'elements germanics son nombroses : Vilafrancon, Vilagodor o Godorvila, Vilalièr, Vilarambèrt, Vilarasens, Vilaudran, Vilaudric, Vilaudibèrt, Vilar-Savaric, etc. Om pòt citar encara : Casalrenós (RANULFI), Montbajon, Montbonós (BONULFI), Montricós (RICULFI), Puèg-Alibèrt, Castèlreng (Rasenc), etc.

d) Elements prelatins

Los elements prelatins del vocabulari occitan son dificils a descobrir demest los mots que lo latin e lo germanic pòdon pas explicar, en rason de nòstra ignorància gaireben totala de las lengas parladas abans la conquista romana.

Los noms de rius, coma Arièja, Arisa, Arn, Dura, Erau, Garona, Onhon pareisson preceltics. De mots coma cuc, cuca, alterat en tuc, truc, suc jos d'influéncias germanicas, quèr, alp, semblan apertenir a la meteissa capa.

Om pòt acordar al ligur : calm, pena, e los toponims en -asc, -osc, -usc : Avenàs(c), Brasc, Salasc, Branós(c). Los noms de ciutats : Narbona, Tolosa.

A l'iberò-basc, revenon los noms comuns : artiga, barca, biscre, coscolha, esquèr, estalviar, garbassa, garrabièr, garric, gaure, gòrra, jasena, toja e los noms de vilas Besièrs, Foïs.

Lo gallés a daissat un contingent mai important de formas dins lo vocabulari usual e dins la toponimia. Aicí los principals elements de la lenga correnta : abelanca, agranhon, alausa, alauseta, aliga, andèr, arpent, aubuga, bacin, balma, bana, bauca, bèc, bèç, bèrla, bescle, betonica, bilha, blat, bleda, bodosca, bolzas, bonda, bosiga, bragas, braire, braulhar, bren, bresca, bresegon, bric, brin, brisar, briu, bròc, bròca, bruèlh, bruga, cade, calhau, camba, cambiar, camin, camisa, carpentièr, carri, carruga, casse, cavanèl, cèrç, chai, cleda, cloquièr, crauc, crauma, cugul, cutar, darbon, darna, doga, drap, encombrar, endètre, esclapa, esta-rencla, flisca, gadal, galhard, garra, gavèla, glena,

gonèla, grava, landa, laucec, lausa, lèga, lèri, lia, mant, marla, matràs, mena, mèrgue, moton, naduèlh, pairòl, palafre, palaiga, pèça, petit, rega, ròc, rusca, sabon, saia, saile, salmon, sesca, soc, soca, soga, suja, taraire, tenca, tralha, trauc, turra, vailet, vanèl, vassal, vesog.

Cal notar qu'un cèrt nombre d'aquels mots coma : BRACA, CABALLUS, CARPENTUM, CUCULLUS, SAGUM, *èran ja estats introduits dins lo latin del sègle IV abans Jèsus Crist ; d'autres coma :* ALAUDA, BECCUS, BETTONICA, CERVISIA, LEUCA, SAPO *datan de la conquista de Gàllia.*

La toponimia actuala lengadociana clau de nombrosas formas celticas. Los noms de rius son lèumens preceltics, òm pòt citar, ça que la, los noms formats amb lo radical DUBRON (aiga) que caracterizan la region lengadociana : Argentdoble, Argentoire (ARGENTODUBRUM) *dins Aude ; Verdoble, Vernasobre, Vernobre (VERNODUBRUM) dins Erau. Ne cal acercar los noms de lòcs de Roèrgue :* Ladesobre e Valesobre, *atal designats a causa de qualque font. Las formacions amb ALISO son nombrosas :* Alson, Alsoc, Son, *dins Aude ; Alzon, dins Avairon, Erau, Olt. Alzon, Auson, Alzona, de meteissa origina, designan de localitats de Gard e d'Aude.*

Los noms de montanhas son representats per : Cantal e Cevenas.

Los noms de lòcs abitats son plan mai abondoses. Aicí los principals radicals qu'intervenon dins las formacions toponimicas :

DUNOS : Dun, Balaruc, Besun, Gavaudun, Laudun, Montlausun, Mausun, Verdun.

MAGOS : Bram.

BRIGA : Lanobre, Vesenobre.

NANTOS : Nant.

NEMETIS : Arlende, Arne.

SOLIS : Artòsols, Conòsols, Limòsol, Vinòsols (Aude), Bòsols (Avairon) (1).

OIALOS a donat de nombrosas formas en -uèjol, -uòjol (-üèjul, -ièjul, -èjul, -iòjul, -üèju), dins lo Massís septentrional, lo país cevenòl e qualques autres punts : Cornuèjols, Granuèjols, Perruèjols, Tremuèjols, Vernuèjols, etc., etc. *Aquels toponims datan sovent de l'epòca gallò-romana. N'es atal meteis pel sufix -ACOS que caracteriza d'innombrables noms de domenis gallò-romans :* Albiac, Calvinhac, Casilhac, Donasac, Florac, Montanhac, Orlhac, Paulhac, Rofiac, Savinhac, Severac, Sonac, Tersac, Tolonhac, Treviac, Unhac, Ventenac, Vitrac, etc., etc. *Demest las formas isoladas, òm pòt citar :* Agen, Albi, Caors, Javols, Ledenon, Lodeva, Magalona, Mende, Nemze (Nimes), Rodés.

Los noms de païses, per l'intermediari del latin, nos an daissat : Albigés, Carcin, Gavaudan, Rasés, Roèrgue.

En conclusion, cal remarcar que los toponims d'origina celtica son mens nombroses en Lengadòc que dins las regions de França. D'autre biais, la majoritat (noms en -OIALOS del Lengadòc oriental e septentrional e en -ACOS) datan de l'epòca gallò-romana. Aquò es un clar indicí de la febla densitat del pòblament gallés dins nòstras regions.

(1) L'etimologia gallesa dels noms de lòc Artòsols, Conòsols, etc., es una ipotèsi personala segon lo toponim VERNOSOLIS = La Vernosa (Auta Garona) ; son formats amb lo radical celtic SOLI-, SULI-, coma segond element, e ARTO-, CONNO-, LIMO-, VINO-, dont la preséncia dins los noms de Gàllia es abondosa-ment atestada (Dottin, *La langue gauloise*).

e) *Elements arabs e orientals*

Los primièrs elements arabs an penetrat en occitan per l'intermediari del comèrci mediterraneu. Lo contingent mai important proven de las Crosadas que metèron en contacte los pòbles crestians amb los musulmans. Enfin un cèrt nombre son passats en Occitània a través los Pirenèus e segurament pel mejan del catalan. Om pòt citar : aiganafa, alambic, albricòt, alcassin, alcavòt, alcòl, alcòva, alfa, alfàbia, alfasega, almanac, alquimia, alquitrán, aluda, ambre, argelat, assassin, aubergina, aubèrja, aubièca, augebit, avivas, azard, azeròla, azur, barbacana, barracan, basana, borraja, burnós, camfre, carmin, carròbia, charrabià, chifra, coton, cramesit, doana, eissauga o savega, escac, escarabida, escarchòfa, estragon, faca, farda, festuc, garbin, garrofa, gipon, jansemin, jària, julèp, laüt, limona, madraga, magazin, malhuc, marfega, marrega, matalàs, mesquin, mortaisa, papagai, quermès, quintal, realgar, sabaton, sacre, safran, sagaia, sarron, senha, siròp, sucre, taça, tafatàs, tafurèl, tambor, tara, tarifa, tarana, taüc.

f) *Apòrts modèrns*

Lo mai consequent d'aquels apòrts es lo del francés. Dèls las originas, dins la lenga dels trobadors, òm pòt notar : aiga (francò-provençal), chin o chen, jaune, jardin, jòia, país, palais, poissant, vergièr. Après l'installacion dels Franceses en Lengadòc al sègle XIII, lo nombre dels gallicismes creis rapidament. Al sègle XIV, òm pòt relevar : dangièr, merchand, profiter, sage. Al sègle seguent, es una vertadièra invasion : assès, atge, autant, boitós, chaut, chival, congiet, desjà, despitar, frapar, gormandear, joir, jucas, marchandisa, medi-

cin, messenhors, meissant, moyan, palhardisa, rejoir, rejoissança, riche, richessa, tombar, tuar, velhessa, etc., etc.

Despuèi la segonda mitat del sègle XVI, la lenga d'Òc cessa d'èsser escrita dins los actes oficials e per consequent pèrd la màger part del sieu vocabulari sabent. Desenant, los escrivans ocasionals posan dins lo francés sens la mendre discrecion. La lenga parlada jos l'influéncia del snobisme s'altèra encara mai per imitar l'aristocracia e la borgesiá. Es lo temps ont òm vei aparéisser : (mèro, pèro, frèro, sur, cur, oui, nani, moussú, madamo), per citar que las formas mai correntas.

Om pòt senhalar encara la penetracion en Lengadòc d'una cèrta quantitat de mots espanhòls o aragoneses a través lo catalan e lo gascon. En general sèrvan o atòn final jos la forma de (u) atòn. Aicí-ne qualques exemples : burro, caraco, carro, casco, cigarro, cocarro, farfant, fidèus, galho, gitano, macho, mochacho, modorro, morisco, morlaco, moro, perro, tacho.

VIII. — EVOLUCION ISTORICA DEL LENGADOCIAN

Om pòt destriar tres periòdes dins la vida del dialècte lengadocian.

Del sègle IX al sègle XIII, lo lengadocian possedís una declinason amb dos cases identica a aquela de l'ancian francés. Fins al mitan del sègle XII, sembla i aver agut coïncidéncia entre l'usatge escrit e la lenga parlada. A partir d'aquela epòca, la declinason desapareis de l'usatge vulgar, mas persistís dins los tèxtes

escrits. Aquel primièr periòde, illustrat per la literatura cortesa, merita d'èsser apelat classic o dels trobadors.

Lo segond periòde, que va del començament del sègle XIV fins a la mitat del sègle XVI, es marcat per l'abandon total de las règlas de la declinason dins los tèxtes escrits. La lenga se localiza de mai en mai e pren lo caractèr dialectal. Una part del vocabulari ancian e principalament los tèrmes de la lenga cortesa desapareisson. Aquela pèrda es compensada per la multiplicacion dels mots sabents manlevats al grèc o al latin e destinats a exprimir las causas del dreit, de la medicina, de la filosofia e de la teologia. La lenga a una vida literària insignificanta ; per contra servís a redigir los actes, las deliberacions, los comptes, la correspondéncia e las cronicas de nòstras comunas lengadocianas. Aquels documents constituïsson una massa enòrma d'un grand interès linguistic e istoric. Podèm qualificar aquel periòde de **vulgar**.

De la segonda mitat del sègle XVI als nòstres jorns, la lenga d'Oc es descaçada de l'usatge escrit e se tresmuda aviat en « patés ». Pèrd tot lo vocabulari escrit per se reduire exclusivament als tèrmes de la conversacion correnta dels pageses e dels menestrals. Quand, per excepcion, los escrivans vòlon exprimir d'idèas pus elevadas, son obligats de manlevar los mots que lor fan sofraita al francès. De mai, jos l'influéncia de l'idèa que lo francès es un idiòma superior del fait que s'introduitz dins l'usatge jornalier de las classas borghesas e aristocraticas, los Occitans tendon de mai en mai a emplegar de formas francesas. Aquel periòde s'amerita lo nom de **decadéncia**.

IX. — LA RENAISSENÇA

La renaissença modèrna de la lenga d'Oc s'es produïta jos l'influéncia de l'escòla istorica de la fin del sègle XVIII amb de libres coma L'Histoire de Languedoc dels Benedictins o L'Histoire littéraire des troubadours de l'abat Millot, escrita amb los materials acampats per Lacurne de Sainte-Palaye. Cal pas tanpau daïssar passar per malha lo ròtle jogat pel Romantisme dins lo despèrtament esperital dels pòbles anequelets per l'imperialisme dels sègles precedents.

Lo primièr escrivan de valor qu'aja soscat a restaurar la lenga e la literatura lengadocianas es sens cap de dobte Fabre d'Olivet (1767-1825) de Ganges, que publiquèt al començament del sègle XIX : Le troubadour, poésies occitaniques du XIIe siècle (1803). Sos successors immediats, dels quals Jansemin d'Agen es lo capmèstre, demòran estrangiers a tota preocupacion de restauracion linguistica ; a aquel punt de vista, contunhan los escrivans patesejaires dels dos darrièrs sègles. Cal l'exemple de Mistral e de sos amics per despertar en Lengadòc un vertadièr movement dins aquel sens. Es a l'entorn de la Societat Arqueologica de Besièrs e de la Societat de las Lengas Romanas de Montpelhièr que se concretiza. Ça que la, la reforma linguistica mistralenca trobèt son melhor obrièr dins August Forés de Castèlnòudari (1848-1891) que, dins sos divèrses recuèlhs poètics, l'aclimatèt definitivament en Lengadòc.

Un pauc pus tard lo Carcinòl Antonin Perbòsc (1861) e lo Lauragués Prospèr Estiu (1860), seguïssent l'exemple del canonge lemosin Ros (1834-1905), temptan d'unificar la lenga en restaurant la grafia classica e

de la purgar mai estreitament dels gallicismes. Malgrat la resistència dels felibres tradicionalistas de Lengadòc e de Provença, lors òbras de valor indiscutibla an fait grelhar un fum d'imitadors. Uèi, l'evolucion del Felibritge vèrs un occitanisme mai eficient met en evidéncia la necessitat d'unificar los dialèctes per rendre possibles l'ensenhament dins las escòlas e la vida d'una literatura nacionala occitana.

Dins aquesta GRAMATICA, nos prepausam de desvolopar l'òbra entamenada pels nòstres predecessors. Per subrepés, avèm lo desir de la far profechar dels trabalhs dels linguistas modèrns e de l'exemple de la restauracion del catalan literari per l'illustre Pompeu Fabra.

Estimam qu'al punt de vista de la grafia, cal conciliar nòstras tradicions classicas, los resultats de l'estudi scientific de la lenga, la grafia mistralenca e la grafia catalana, sens tròp nos alunhar de las costumas a las qualas èm avesats despuèi l'escòla. Cresèm que la melhora basa es de prendre per nòrma lo Dicionari Ortogràfic de Pompeu Fabra en regetant las notacions que son especificament catalanas. Aquel procediment nos dona un sistèma ortografic ja estudiat d'una de las grandas branca de la nòstra lenga, nos alunha pauc del sistèma mistralenc e del sistèma Perbòsc-Estiu, tot en permetent una intercomprehension mai aisida entre los Occitans dels dos penjals dels Pirenèus.

Per çò que tòca la lenga dins sos elements sencers, cal tractar d'arreu de la fonetica, del vocabulari, de la morfologia e de la sintaxi. En fàcia de las divergèncias foneticas dels divèrses parlars lengadocians, cresèm

pas possible d'aténher una unificacion completa. Admetèm las varietats foneticas ja conegudas per l'anciana lenga e regetam rigorosament las que se son manifestadas despuèi l'epòca de decadéncia. Es atal qu'adoptarem : nuèch, nuòch o nuèit, e que regetarem (nièch, nèch, nioch, nèit) ; fach o fait, e non (fat, fèit, fèi) ; nadal, nadau, e non (nadar, nadà) ; ròc, ròcs allòc de (ro, rot, ros, rots, rotch) ; flagèl a la plaça de (flagièl, fladgèl, flatchèl, fladzèl) ; caissa e non (caicho, cacho) ; pala allòc de (pawo, pavo, pago, paro), etc.

Escriurem los mots jos lor forma etimologica completa. Es atal qu'aurem : rauc, abaus, donar, véser, colar, singlar, malor, fuèlh, rastolh, castanh, cunh e non (rau, abau, dunà, bese, culà, singlà, malú, fèl, rastul, castan, cün).

Aquelas règlas nos amenaràn a una unificacion considerable de la lenga, mas al nòstre vejaire plan insufisenta. Conven de persiègre aquel trabalh d'unificacion dins lo vocabulari e mai que mai dins la morfologia. En fòra de las variacions degudas a las leis foneticas regularas, i a encara un grand nombre de variacions degudas a d'accidents divèrses de caractèr excepcional ; lo meteis tèrme pòt se presentar jos tota una tièra de formas. Al nòstre vejaire, la lenga literària deu se limitar a una o doas d'aquelas formas, las mai regularas e las mai usitadas. Lo mot ANATOLIUM a donat (anadiüèl, nadiüèl, nadiüèl, nadèl, nadièl, nadiol, nandüèl, adüèl, asüèl). Demest aquelas formas causirem naduèlh, la mai usitada e que pòt servir de supòrt a totas las autras. De meteissa maniera, lo latin MESPILA a per equivalents (mèsplo, mespula, mispula, nespula, nispula, nèsplo, nèspro, bespulo, empulo,

espulo, espurro). *La lenga literària pòrà adoptar : mèspla, mespola.*

En morfologia, la preposicion latina APUD es representada per las formas popularas : (ab, amb, an, am, ambé, dan, dam, dambé, amé, omb, on, om, ombé, ommé, emb, en, em, embé, emé). Nos sembla rasonable de servir amb per la lenga escrita. De pariva faïçon l'advèrbi latin UNDE a donat una tièra de variantas per redoblament o combinason amb a, de, la : (unte, undum, aunt, ant, endunt, ulant, urant, dulant, delant, anunt, alunt, dacunt, dicunt, lant). La lenga literària a tot interès a se reduire a l'unic ont. Lo subjonctiu present del vèrb èsser presenta de nombrosas formas : (siò, siosco, siogue, sigue, siège, sagie, sialhe, fogo, fosco, essie). Nos pareis preferible d'admetre solament la classica siá dins la lenga escrita.

Aquelas nòrmas nos permetràn d'aténher una uniformizacion relativa, mas pr'aquò sufisenta per ensenhar la lenga als escolans e formar un eleit cultivat susceptible de legir las òbras literàrias occitanas. Las divergèncias foneticas, morfologicas e lexicologicas que subsistiràn, reduïtas al minimum, empacharàn pas l'intercomprehension e constituiràn pas una tròp granda dificultat per l'ensenhament. Una unificacion pus completa, si deu se produire, serà l'òbra del temps e dels escrivans. Pel moment, cadun deu prendre per basa de sa lenga lo sieu parlar nadiu e n'utilizar totas las riquesas.

L'òbra de renaissença pòt pas, ça que la, se limitar aquí. Demòra a netejar nòstra lenga dels gallicismes que se son substituïts als mots indigènas. Lor remplaçament deu se far per manlèu d'en primièr als autres

parlars lengadocians, en segond lòc als autres dialèctes occitans, catalan comprés, e d'en darrièr a la lenga anciana. Es extrèmament rar que la lenga d'Oc modèrna permeta pas totas las correccions e que calga aver recors a un arcaïsme.

Pels mots que designan de causas novèlas, çò pus simple es d'utilizar los mots franceses ja naturalizats en occitan, coma : automobila, carbata, gasa, obusièr, omnibus, tanc, torpilha, usina, etc.

Quant al vocabulari sabent pròpriament dit, serà manlevat al grèc e al latin segon las règlas expausadas dins l'apèndix d'aquesta GRAMATICA.

Despuèi que la lenga d'Oc a cessat d'èsser escrita oficialament, sa sintaxi a prigondament sofèrt. Nòstres escrivans, avesats al francés, transpausan los torns d'aquela lenga dins la nòstra. Per restablir la puretat primitiva, cal d'en primièr estudiar la lenga dels pageses, legir los bons escrivans e encara melhor practicar nòstres tèxtes ancians. Cal notar, a aquel punt de vista, que Carcin, Roèrgue, Gavaudan e lo país de Fois an servat melhor que las autras regions las ancianas règlas sintaxicas.

Los metòdes que venèm de desvolopar brèvament nos donaràn una lenga literària vertadièra, modèrna, pro unificada, sens pr'aquò ofegar del tot las particularitats localas. Conciliarà las necessitats inerentas a la vida d'una lenga literària amb los embelinaments subtils que naisson de la sabor terrairenca.

Sabèm que nòstres adversaris objectaràn qu'aquela lenga restaurada serà artificiala, incomprehensibla e estrangiera dins tots los païses lengadocians.

Oblidaràn qu'una lenga literària compòrta necessàriament una part d'artifici e d'arcaïsme. Si volèm una lenga coma lo francés, l'italian o l'espanhòl devèm pas rebufar las condicions d'existéncia de tot idiòma literari.

Quant a l'argument trait de l'incomprension, lor farem remarcar qu'exagèran notablament e que, d'autre biais, tota lenga necessita un ensenhament. Degun pòt pas se flatar de la conéisser solament en la parlant ; cal i apondre l'estudi.

Per fin, ajustarem qu'una lenga pòt pas se limitar a un terrador e un sol temps. Deu èsser la sintèsi dels parlars naturals de tota la nacion e la sintèsi de la lenga dels escrivans ancians e modèrns. La localizacion excessiva pòt ben facilitar la comprension als compatriòtas immediats de l'autor, mas la rend mai dificul-tosa als legeires de las autras regions.

Em plan persuadits que tots aquels empaches, que los Catalans son en passa de vencir, representan un esfòrç plan mendre que çò qu'imaginan nòstres adversaris. L'òbra realizada pels nòstres fraires de delà los Pirenèus nos assegura del succès.

GRAMATICA OCCITANA

AVERTIMENTS DIVERSES

I. — A PREPAUS DELS EXEMPLES CITATS DINS LA « GRAMATICA »

La provenéncia de cada exemple es indicada entre parentèsis e en abreviacion. Veire la taula d'aquestas o la BIBLIOGRAFIA al final de la GRAMATICA.

Los exemples sens nom d'autor o d'obratge se referisson als diverses parlars lengadocians.

Avèm pas jutjat a prepaus de donar de referéncias completas; nos contentam per simplificar del nom de l'autor.

En rason del caractèr pedagogic e de vulgarizacion de nòstra GRAMATICA, los exemples son pas donats dins lor tèxt original. Son estats transpausats en grafia classica e mesis en acòrdi amb nòstres principis linguistics. Las formas foneticas o morfologicas son estadas unificadas. Es atal que l'article *le* dels parlars meridionals es representat per *lo*; lo roergat (*abiu*), l'albigés (*abiòu*), lo montpelhièrenc (*avièn*) per *avián*; lo central (*pèch, iòu*) per *puèg, uòu*; lo foissenc (*lèit, fèit*) per *lait, fait*, etc. Ça que la, los exemples citats son d'una rigorosa exactitud pel fait gramatical estudiat.

Los gallicismes e las formas indigènas que jutjam pas admissiblas dins la lenga literària son marcadas d'un asterisc.

II. — NOTACION FONETICA

La notacion fonetica es en italicas e entre parentèsis.

Nòstre sistèma diferís de nòstra grafia, tala qu'es expausada dins la part GRAFIA E FONETICA que suls punts següents :

Vocalas

- e** = *é* tampat fr. de *pré*, dins *pel* (*pél*), *sec* (*séc*).
- o** = *o* fr. obèrt o tampat de *roc* e *gros*, dins *fòc* (*foc*), *cada* (*cado*).
- u** = *ou* fr. de *trou* o *u* espanhòl, dins *flor* (*flu*), *font* (*fun*).
- ü** = *u* fr. de *dur*, dins *dur* (*diir*), *mul* (*mül*).
- œ** = *eu* fr. de *peu* e *peur*, dins *dur* (Narb.) (*dœr*), *mul* (id.) (*mœl*).

Consonantas

- ch** = *ch* fr. o *x* catalan (fonetic *ʃ*) dins *maïssa* (*maïcho*).
- g o j** = *j* fr. o catalan (fonetic *ʒ*) dins *flagèl* (*flagèl*).
- tch** = *ch* espanhòl (fonetic *tʃ*) dins *facha* (*fatcho*).
- ddg o ddj** = *tg* catalan (fonetic *g*) dins *vilatge*, *salvatja* (*biladdge*, *salbaddjo*).
- dg o dj** = *g o j* leugièrament dental (fonetic *dʒ*) dins *jamai*, *gergil* (*djamai*, *dgerdgil*).
- ts** representa lo resultat de la despalatalizacion de *tch* (fonetic *tʃ*) dins *facha* (*fatso*), o lo son *tz* dins *patz*.
- ddz** representa lo resultat de la despalatalizacion de *ddg*, *ddj* (fonetic *g*) dins *vilatge* (*viladdze*).
- dz** respond a la despalatalizacion de *dg* o *dj* (fonetic *dʒ*) dins *gergil* (*dzerdzil*), *flagèl* (*fladzèl*).
- w** = *u* (*ou*) consonanta dins Tol. *uèit* (*wèit*).
- w̄** = *ü* consonanta dins Rgt. *uòu* (*üou*), *uèch* (*üètch*).
- y** = *i* consonanta dins *ièr* (*yèr*).

La vocala tonica es marcada d'un accent, grèu o agut segon los cases, quand nos a semblat necessari.

III. — CARTA DEL DIALÈCTE LENGADOCIAN

Aquela carta enclau lo territòri del dialècte lengadocian, tal coma l'avèm caracterizat dins l'INTRODUCCION.

Lo limit septentrional es constituït pel cambiament *ca*, *ga* ~ *cha*, *ja*, levat de Gavaudan qu'anexam del tot al lengadocian. A travèrs aquel país, lo limit *ca*, *ga* ~ *cha*, *ja* es indicat per ----.

Al Sud-Oèst, lo limit amb lo gascon presenta pas cap de particularitat en fòra d'una cèrta indecision entre Dordonha e Garona e de la frontièra catalana a Garona. Cal notar que *f* persistís a Uston e Massat a l'Oèst del limit dels dos dialèctes, mentre que *h* penètra a Lesat a l'Est del meteís limit. Parivament, *r* per *ll* latin intervocalic atenh La Bastida de Seron. Dins Nauta Garona, los caractèrs gascons e lengadocians s'entremalhan entre Garona e Arièja : *h* gascon arriba a Puègdanièl prèp d'Autarriba e *n* e *l* lengadocians intervocalics son corrents a Carbona.

Al Sud, lo limit amb lo catalan manca de precision dins lo Capsir, cap a Puègvalador e Formiguèras, ont los caractèrs catalans e lengadocians se barrejan.

A l'Est, avèm donat aproximativament al lengadocian los arrondiments de Montpelhièr, Lo Vigan e Alès e daïssat al provençal los de Nimes e d'Usès.

Avèm negligit d'estudiar lo parlar *ribeiragués* e *sarlades* del Peirigòrd meridional per defugir d'èsser acusat de megalomania lengadociana.

PRIMIÈRA PART

GRAFIA E FONETICA

La lenga d'Oc moderna presenta tres sistèmas de grafia : aquel de Mistral, codificat dins *Lou Tresor dóu Felibrige*, aquel qu'an emplegat Perbòsc e Estiu dins lors òbras, e, per fin, aquel de l'Institut d'Estudis Catalans, de Barcelona, expausat dins lo *Diccionari Ortogràfic*, de Pompeu Fabra.

Dins aquesta Gramatica, nos permetèm de preconizar un ensag de conciliacion. Prenèm per basa lo *Diccionari Ortogràfic* de P. Fabra en nos contentant de ne rebufar las grafias especificament catalanas, çò es assaber : *ll, ny, ix, tx, ig*, que remplaçam per *lh, nh, is, ch, g*, e en tenent naturalament compte de las diferéncias foneticas de las doas lengas. La grafia oficiala del catalan, atal modificada, nos pareis la mai vesina dels procediments als quals èm avesats despuèi l'escòla, tot en respectant nòstras tradicions. D'autre biais, possedís l'avantatge de facilitar las relacions interoccitanas e la difusion de las òbras literàrias.

I. — ALFABET E SIGNES DIVÈRSES

1. Lo lengadocian representa sos divèrses sons amb las 23 letras seguentas :

a	a	gat, nòva
b	be	budèl
c	ce	carn, ceba
d	de	deca
e	e	pega, òme
f	èfa	feda
g	ge	gos, gèl
h	acha	vehicul
i	i	liri
j	gi	juèlh
l	èla	vela
m	èma	mamar
n	èna	nevar
o	o (u)	mosca, pol
p	pe	pera
q	cu	quora
r	èrra	rama, per
s	èssa	set, mesa
t	te	tepa, tap
u	u (ü)	mul, gaug
v	ve	vida, fava
x	icsa	taxar
z	izèda	onze, trapèzi

Las letras precedentas pòdon se combinar per donar los 11 digrafs següents :

gu	guidar, guèrra	is	cais, créisser
qu	qui, qual	ch	chòt, fach

tg	fardatge	tz	dotze, dotz
tj	arratja	rr	amorrar
lh	palha, uèlh	ss	lassa
nh	vinha, cunh		

Pòdon èsser modificadas amb l'accent grèu, l'accent agut, lo trema e la cedilha de la faïçon seguenta :

à	gràcia, vendrà	í	justícia, massís
è	fèsta, crèdit	ú	Prússia, alús
ò	mòstra, sòtol	ï	roïna, païs
á	auriá, capelaniá	ü	diürn, ataüc
é	créisser, cortés	ç	eficaç, plasença
ó	jónher, sedós		

REMARCAS GENERALAS. — Las grafias grègas : *ch, k, ph, rh, th, y* seràn remplaçadas per *c o qu, f, r, t, i* : *quilogram, alquimista, filosof, retor, tèma, colliri*. Lo grop latin *ti* en iatus serà representat per *ci* : *gràcia, nacion, diferéncia*.

En fòra d'aquelas modificacions, los mots sabents, manlevats al grèc o al latin, seràn escrits segon lor grafia originària : *gallicisme, comptar, director, explicar, excedir, tèxt, examen, sciéncia, analizar, rizòma, trapèzi*.

Al contrari, los mots populars auràn sobretot una grafia fonetica, sens letras parasitas, en despart de qualques concessions a la lenga anciana ; escriurem donc : *bèla, pè, vint, dit, contar e non bella, ped, vintg, digt, comptar*.

II. — ESTUDI E GRAFIA DELS SONS

A. — Vocalas

1) Vocalas tonicas

2. A tonic es representat per *a* : *canta, gal, lana, setmana, can*.

REMARCAS. — A tonic nasal s'assordís en (o) dins los parlars septentrionals (Orlh., Gav., Rgt., nòrd de l'Ag. e del Carc.) : *lana, setmana, fam, tant, castanha (lono, semmono, fon, ton, costonho)*. Aquel assordiment atenh los monosil·labs : *man, pan, can, plan*, etc., las formas verbalas : *a, fa, va*, la tèrça persona del sing. del futur : *dirà, farà (mo, po, co, plo, o, fo, bo, dirò, farò)*, non solament dins los parlars septentrionals, mas encara dins una part del Carc., Alb. e Cev.

La grafia literària deu sempre restablir *a*.

3. *E* obèrt tonic es notat è : *pè, lèbre, crèba, fèsta, cafè*.

REMARCAS. — *E* obèrt tonic seguit de *l* pòt se diftongar de vegadas en *iè* (Orlh. e Gav.), en *ia* (Carc., Rgt., Gav.) : *mèl (mièl, miè, mial, miau)*.

La lenga literària deu servir è.

4. *E* tampat o agut es grafiat *e* : *seda, fe, vent, mena, semena*.

REMARCAS. — *E* seguit d'una nasala pòt demorar obèrt dins la part orientala del Montp. e en Cev. : *ren, sempre, ben, ten, cent, argent, jovença, penja*. Aquel fenomèn presenta de nombrosas irregularitats.

E seguit d'una nasala o d'una palatala pòt se tresmudar en *i* en Orlh. : *mens, genre, argent, senha, lenha, aurrelha, abelha, relha (mins, ginre, orgint, sinho, linho, ourilho, obilho, rilho)*. Aquelas formas devon èsser bandidas de la lenga escrita.

E tampat seguit de *l* se diftonga sovent en *ie, ia, id* dins los parlars septentrionals : *pel (piel, pial, piol, pieu, piaul), tela (tielo, tialo)*. Aquela ditongacion s'espandís tanben dins l'Ag., lo Carc. e lo Cev.

Segon lo parlar, se pòt escriure : *vent* o *vènt*, *ben* o *bèn*.

5. *O* obèrt es representat per ò : *mòla, tòrt, fòc, ròda*.

REMARCAS. — Los parlars septentrionals tendon a diftongar ò obèrt en (uo) — fr. *ouo* — : *fòc, tòrt, ròda, mòl, aquò (fuoc, tuort, ruoda, muol, oquud)*. Roèrgue es lo mai afectat per aquel fenomèn. La grafia deu servir ò.

6. *O* tampat es notat o : *cot, mot, poma, pols, dona*. Equival a *u* esp., *ou* fr. e *u* dels foneticians.

REMARCAS. — *O* tampat seguit d'una palatala o d'una nasala pòt se cambiar en *ü* : *punh e ponh, unglà e onglà*. Aquel trait frequent dins los parlars miegjornals pòt èsser admés dins la lenga escrita.

O seguit de nasala demòra obèrt dins mantun parlar allòc de se tampar en *u* (*ou* fr.), coma es de règla en lengadocian (Montp., Rgt., Gav., Orh. e Cev.) : *font, pont, sona, dona (fòn, pòn, sòno, dònno)*. En Carc. e en Ag. òm a (*fun, pun*) al costat de (*sòno, dònno*). Dins los parlars septentrionals aquel *o* obèrt pòt se diftongar en (uo) : (*fuon, puon, suono*).

Segon lo parlar, se poirà escriure : *font* o *fònt*, *pont* o *pònt*, *bon* o *bòn*.

7. *I* es representat per *i* : *vinha, amic, roïna, país, distribuir*.

REMARCAS. — *I* seguit de *l* pòt se diftongar en *iè, ia, id* : *fil, abril, pila*. En Tol., Fois., Ag., part del Cev., òm a : (*fièl, abrièl, pièlo*), en Montp., Cev. d'Alès, Bes., Narb., Cent., Alb., part del Rgt., Orh., òm a : (*fial, abrial, pialo*); en Gav., Carc. e part del Rgt., òm a : (*fiol, abriol*). La lenga literària deuriá servir *i*.

8. *U* es notat *u* : *madur, ruda, mul, turra*. Equival a *u* fr. (*ü* dels foneticians).

REMARCAS. — *U* pren sovent lo son *œ* (*eu* fr.) amb una obertura variabla. Es lo cas del Montp., Bes., Narb., Don. e qualques punts del Cent. : *embut, segur (embœt, segœr)*.

U seguit de *l* pòt se diftongar en (üo) que passa a *id* o *iü* : *cul (cüol, kiul), cogul (cugüol, cuguiul, cuyul), mul*

(*müol, miol*), *mula (müolo, miolo)*, *recula (recüolo, rekiolo)*.
La lenga escrita deuriá admetre que *u* o *uo*.

U en iatus passa sovent a *i* : *tua, duas (tio, dios)*. Es lo cas de l'Ag. Son de formas a rebufar.

2) Diftongs tonics

9. *AI* tonic deu èsser tostemps representat per *ai* : *paire, fraisse, nàisser, lait, mai, enlai*.

REMARCAS. — En Fois., Don. e dins lo parlar local d'Agén, *ai* pòt s'afeblir en *èi* : *fraisse, pàisser, fait, lait, mai (frèiche, pèiche, fèit, lèit, mèi)*.

Per la 1ra pers. del sing. del pres. d'indicatiu del vèrb *aver* e la meteissa pers. del futur de tots los vèrbs, lo cambiamient de *ai* en *èi* s'expandís dins lo Narb., l'Alb., lo Carc. e l'Ag.; *ai* subsistís gaire qu'en Orlh., Gav., Rgt., Cev., Montp. e Bes. Dins lo Fois., Tol., Cent. e Don., *èi* se reduís a *è* dins : *ai, sai, bensai, aurai (è, sè, bessè, aurè)*. L'evolucion *ai, èi, è* aparenta lo lengadocian al gascon e al catalan e d'una faïçon mai generala a las lengas iberò-romanas.

La lenga escrita deu admetre si non que las formas en *ai*.

Los grossièrs gallicismes del tipe : (*trèt, retrèto, fèt, lèt*) devon èsser remplaçats per *trach* o *trait, retracha* o *retraita, fach* o *fait, lag* o *laid*.

Cal notar encara la frequenta reduccion de *ai* en *a* dels parlars miegjournals : *çai, lai, çai que lai, ençai, enlai*, al costat de : *ça, la, ça que la, ença, enlà*.

10. *AU* (fr. *aou*) es notat *au* : *auja, autre, daura, saur*.

REMARCAS. — *Au* s'assordís en *òu* dins *paur (pòu)* e las desinèncias verbalas en *-au* per *-an* de qualques parlars (levat los miegjournals) : *anirà, vendrián (aniròu, bendriòu)*. Las formas en *-an* devon èsser preferidas a las en *-au*.

La reduccion de *au* en *ò* dins *aur, tresaur, Pau(l)* es deguda al francés, cal donc regetar : (*or, tresor, Pol*).

11. *EI* obèrt es representat per *èi* : *lèit, assèit*.

REMARCA. — *Ei* obèrt tonic es susceptible de se diftongar en *ièi* dins qualques mots : *lèit e lièit, delèit e delièit, profèit e profièit*, etc.

11 bis. *EI* tampat es representat per *ei* : *dreit, creire*.

REMARCA. — *Ei* tampat pòt se reduire a *e* en Ag., Carc. e Tol. : *dreit, estreit, creire, veire (dret, estret, crere, vere)*. Las formas en *ei* devon èsser mantengudas dins la lenga escrita.

12. *EU* obèrt es notat *èu* (*èou* fr.) : *lèu, mèu, tèu, mèuca*.

REMARCA. — *Eu* obèrt pòt se diftongar en *ièu* que se reduís sovent a *iu* : *mèu, mièu (miu)*. *Eu* se rescontra en Cent., Tol., Ag., Alb., Rgt., etc.; *ièu* subsistís en Gav., Rgt., Orlh., Carc., Montp., etc.; *iu* es corrent en Cent., Tol., Fois., Alb., etc. Las diversas formas se mesclan forra-borra dins tot Lengadòc; la lenga literària deu admetre sinon que : *èu, ièu : mèu, mièu, dièu, Andrièu, Matièu, romièu*.

12 bis. *EU* tampat es notat *eu* : *beure, deure, seu* (= « suif »), *arreu*.

REMARCA. — *Eu* tampat pòt tanben se diftongar en *ieu* amb reduccion possible en *iu* : *beure (bieure, biure), deure (dieure, diure), beu (bieu, biu)*. Aquela diftongacion es frequenta en Carc., Rgt., Gav., Orlh., e part del Bes.; deu pas èsser admesa dins los tèxtes literaris.

13. *IE* obèrt tonic es lo resultat de la diftongacion de *e* obèrt latin al contacte de : *i, u, c, g*, e de las consonantas palatalizadas : *mièlhs, lièch, mièg, ièis, delièit, fièira, cièja, mièu, sièc, siègre*.

REMARCAS. — En fòra de las remarcas feitas jos los paragrafs 11 e 12, cal ajustar qu'en Ag. e en Carc., òm a

sovent de formas non diftongadas : *mèg, mèja, sèc, sègre, pètge, cirèja*, etc.

Lo sufix latin -ARIU, -ARIA, jos d'influéncias mal definidas, benlèu germanicas, se tresmudèt en -ERIU, -ERIA per donar -er, eira en vièlh lengadocian. La lenga modèrna a produït :

(-è, -èro) : (*prünè, manèro*) dins los parlars locals d'Agen e del Mas d'Asil segurament jos l'influéncia del gascon.

(-iè, -ièira, -ièiro) : (*prüniè, manièira, -o*) dins lo Montp., Cev., Bes., Narb., Alb., Rgt., Gav., Orlh.

(-id, -ièiro) : (*prüniò, manièiro*) dins una part del Rgt., e del Gav. (Severac, Milhau, Mende, Maruèjols).

(-iè, -ièro) : (*prüniè, manièro*) dins lo Cent., Tol., Fois., Don., Carc. e Ag.

Dins la lenga escrita conven d'admetre exclusivament -ièr, -ièira, -ièra : *prunièr, manièira o manièra*.

14. IU (fr. *iou*) es grafiat regularament *iu* quand proven d'un *i* long latin o d'un *ü* en iatus, seguit de *u* (ou fr.) : *riu, liura, nadiu, piuse, tiure, siure*. Quand proven de *eu* obèrt o tampat, véser los paragrafs 12 e 12 bis.

REMARCAS. — *Iu* se diftonga sovent en *ieu* en Gav. e Rgt. Aquela diftongacion s'espandissá dins gaireben tot Lengadòc fins a una epòca recenta ; las grafias : *rieu, vieu, lieura, sieure*, son frequentas dins los documents. La lenga literària deu servir las formas en *iu*.

Lo sufix sabent -ion, del latin -IONEM, equival a -iu dins la prononciacion, levat del Montp., ont val : -iun (fr. -ioun). En Gav. e Rgt., aquel -iu se diftonga en -ièu. Om a donc : *condicion (cundiciu, cundiciún, cundicièu)*.

15. OI obèrt (oi) es notat òi : *còit, nòire, còire, gòira*.

15 bis. OI tampat (ui) es notat oi : *poire, loira, oire, soira*.

REMARCA. — OI tampat se desvolopa en (uei) — fr. *ouei* — en Orlh., Gav. e Rgt. : *joine, poire, oire, coifa (jueine, pueire, ueire, cueifo)*.

16. OU obèrt (fr. *ouu*) es representat per òu : *mòure, plòure, nòu, dijòus*.

REMARCAS. — *Ou* passa sovent a *au* en Cent., Tol., Fois., Don., Alb., Carc., Narb. : *plòure, nòu, dijòus (ploure, nau, dijaus)*. Aquelas formas devon èsser regetadas de la grafia literària.

Ou se càmbia en òi dins *mòure (moire)*, -òus final se simplifica en -òs en Carc. : *dijòus, budus, uòus (dijòs, biòs, iòs)*. La lenga escrita deu servir -òus.

17. UÈ representa lo produït de la diftongacion de *o* obèrt latin al contacte de *i, u, c, g* e las consonantas palatalizadas : *uèlh, puèg, luènh, truèja, tremuèja, puèis*. Qualques parlars an *uò* : *uòlh, puòg, luònh*.

REMARCAS. — La valor de las grafias *uè, uò* de la lenga escrita varia amb los diferents parlars :

1) *budu, uòu (büou, üou)* dins una part del Rgt., assaber lo Segalar) ; (*biou, iou* en Gav., Rgt., Orlh., Cev., Montp., Bes., Narb., Cent., Tol., Fois., Don., Alb., Carc.) ; (*bèu, èu* en Ag., Carc., dins lo Fois., a l'Ospitalet e a Merens).

2) *plòure, mòure, plòu, mòu, nòu* se pòdon diftongar en *uè* reduït a *è* en Ag. e part del Carc., Rgt. e Gav. : (*pluèure, muèure, pluèu, muèu, nuèu ; plèure, mèure, plèu, mèu, nèu*).

3) *fòc, jòc, lòc* non diftongats en Cent., Tol., Fois., Don., Rgt., Narb. ; *fuòc, juòc, luòc* dins lo Rgt. del Segalar ; (*fioc, jioc, lioc* en Gav., Rgt., Cev., Montp., Bes., Alb., Orlh., part del Carc.) ; *fuèc, juèc (fèc, jèc)* en Ag. e part del Carc.

4) *Uò* + palatalizadas (prononciat *io*) règna dins lo Montp. e s'espandís en se mesclant mai o mens amb las autras formas dins las regions avésinantas del Bes. (Lamaló, Agde, Sant Ponç), de l'Alb. (Castras), del Rgt. (Sant

Africa, Nant, Belmont) : *truòlh, vuòg, truòja, uòch, cuòr, uòi (triol, bioch, trioja, ioch, quior, ioi)*.

5) Uè + palatalizadas (prononciat *wè* o *ouè* fr.) s'es conservat sinon que sus qualques punts del Fois. (Saverdun). En Tol., Naut Lauragués, Bas Carc., Fois., òm a : *uèit, uèi (wèit, wèi)*. Lo tipe *uè* es d'usatge gaireben general (prononciat *üè*) en Gav., Orlh., Rgt. La forma (*üé*) existís en Cev. d'Alès, Rgt., Gav., Orlh. En Cev., las formas (*iiè*) e (*iè*) dominan. (Æ) es senhalat en Gav. a Sant Cheli d'Apcher. En fin *uè* (prononciat *è*) es la forma generala en Cent., Tol., Fois., Don., Ag., Carc., Alb., Narb., Bes. Om a donc : *puòg (püog, pyog), puèg (puèg, püèg, püég, pyüè, pyè, pøg, pèg)*.

Al nòstre vejaire la lenga escrita deu admetre exclusivament : *puòg, puèg*.

18. UI equivalent a *üi* (*ui* fr.) es notat *ui* : *fruit, reduire, estuit*.

REMARCA. — *Ui* es susceptible de se reduire a *u* : *fruit, reduire, aduire (früt, redüre, adüre)*. Las formas en *ui* devon èsser preferidas.

3) Vocalas atònas

19. A atòn deu sempre èsser representat per *a* quina que siá sa valor : *cabrit, campana, lanut, govèrnement, bèlament, femna, femnas, pòrtas, pòrta, pòrtan*.

REMARCAS. — A protonic passa a (*o*) d'una faïçon gaireben generala dins los parlars septentrionals (Orlh, Rgt. de Rodés, de Milhau, Gav. de Langonha e de Meiruèis, Carc. septentrional) : *castanha, cabrit, castèl, badar (costonho, cobrit, costèl, bodà)*. En Gav. de Mende *a* + nasala atòn persistís : *cantar, cantatz (cantà, cantat)*, mentre que tonic s'assordís en (*o*) : *cante, cantas (conte, contes)*.

A intertonic dins los advèrbis en *-ament*, los noms en *-ament*, los mots sentits coma compausats s'assordís en (*o*) levat del Bes., Cev., Montp. e Gav. : *bèlament, govèrnement, cadalèit (bèlomen, gubèrnomèn, cadolèit)*.

A final atòn persistís inalterat dins lo parlar Montp. (Seta, Lodeva, Montpelhièr), dins lo Fois. de Saurat : *femna, femnas, bada, badas, gràcia (fenna, fennas, bada, badas, gràcia)*. Dins lo parlar Don. *-a* persistís, mentre que *-as* passa a (*-es*) : *ròda, ròdas, bada, badas (roda, rodes, bada, bades)*. Dins lo Montp. del ròdol de Lunèl *a* s'afeblís en (*e*) : *femna, femnas (fenne, fennes)*. Dins lo restant del domeni lengadocian l'assordiment en (*o*) es general : *lana, rodèla, gràcia, mòstra, mòstras, mòstran (lano, rudèlo, gràcio, mostro, mostros, mostron)*.

La lenga escrita deu restablir sempre *a* atòn : *ròdament, frescament, cadalèit, badar, cantar, cluca, clucas, seda, estacas, cantan, donavan*.

20. *E* atòn tampat deu èsser notat *e* : *segur, mesola, devètz, maselièr, ase, paire*.

REMARCAS. — Al vesinatge de las consonantas labialas, *e* es susceptible de passar a (*ü*) : *femèla, desempuèi, beviá, mesenga, vedèl (fümèlo, desümpèi, bübiò, müsenço, büdèl)*.

Al contacte de las palatalas, sibilantas o nasalas, *e* se càmbia en *i* sobretot en Orlh : *legir, crenhar, lenhièr, vesin, estiu, viatge, maridatge (ligi, crinhà, linhè, bisí, istiu, biatchi, maridatchi)*.

En Don., *e* inicial se càmbia sovent en *a* : *estanh, esperon, estela, en (astanh, asperú, astela, an)*.

En Orlh e Rgt., *e* protonic pòt se tresmudar en *a*, prononciat (*o*) : *ferrau, candelièira, mercé, faguessiatz, terrenç (forrau, condolièiro, morcé, fogossias, torrenc)*. Los autres parlars presentan tanben de formas en *a* per *e* : *gelat, delicat, demorar, rata-penada (jalat, dalicat, damurà, rato-panado)*.

Dins tots aquels cases, sobretot quand l'alteracion de *e* es pas anciana e generala, conven de lo restablir : *legir, segur, estela, estanh, mercé, terrenç, gelat, demorar*.

21. *O* atòn tampat equival a *ou* fr. e a *u* esp., deu èsser grafiat *o* : *portal, demorar, solaç, coar (purta, demurà, sulaç, cuà)*.

REMARCAS. — O tampat inicial se canvia sovent en *au* : *onor, odor, olièra, oelha, ofegar, ofensar (aunú, audú, aulièro, auelho, aufegà, aufensà)*. Cal regetar aquelas formas de la lenga escrita.

Los parlars meridionals presentan sovent lo cambiament de *o* atòn en *ü* : *ofrir o ufrir, anojjar o anujjar, alonhar o alunhar, asolhar o asulhar, cobrir o cubrir, ponhal o punhal*.

Dins lo parlar Montp. del ròdol de Lansargues, ò tonic obèrt que passa a l'atòna dins los derivats persistís sovent : *còrda, (encòrdat); rajòl (rajòlet); fònt, (fònteta); tròn, (trònada)*.

22. *I* atòn es representat per *i* : *primièr, milgrana, ciri, armari, tirassar*.

REMARCAS. — *I* pretonic, jos l'influéncia de las labials, passa sovent a *u* : *primièr, crivèl, ribièra, chimar, rimar, cipressièr (prümiè, crübèl, rübièro, chüma, rüma, süpressiè)*. Cal servir *i* dins la lenga escrita.

La diftongacion en *iè, ia, iò* de *i* long tonic + *l* pòt passar a l'atòna : *filada, filata, filar, apilar (fialado, fialato, fialà, apialà)*.

Cal evitar per imitacion del francés de cambiar *i* final atòn en *e* : (*collètge, privilètge, ofice, Ovide, Orace*) allòc de las dreitas formas : *collègi, privilègi, ofici, Ovidi, Oraci*.

23. *U* atòn es notat *u* ; coma *u* tonic pòt aver la valor de *æ* o *eu* fr. : *curar, mudar, prudéncia*.

REMARCAS. — *U* atòn pretonic dona aisidament *i* : *tutor, umor, umorós, uganaud (titú, imú, imurús, iganaut)*. Conven de restablir *u*.

Uo (io) diftongacion de *u* tonic + *l* pòt passar a l'atòna dins la prononciacion : *reular (requiulà) coma reula (requiolo)*.

24. ALTERNÀNCIAS VOCALICAS. — La vocala del radical es tractada diferentament segon qu'es tonica o atòna dins la conjugacion e dins los mots derivats. Es atal

qu'avèm una alternància entre vocala obèrta e vocala tampada dins : *vòli, volèm; sègui, segam; ròda, rodal; bèc, becada*.

De la meteissa faison, podèm aver alternància entre vocala diftongada e vocala tampada corresponenta dins : *siègui, seguèm; requièri, requerèm; mièg, mejan; profièit, profeitar o profièch, profechar; truèlhi, trulham o trolham; cuèlhi, culhèm o colhèm; anuèg, anujós o anojós; cuèr, cuiratièr o coiratièr; luènh, alunhar o alonhar, etc.*

Los parlars populars moderns an una tendéncia a unificar lo radical analogicament quora sus la forma tonica, quora sus la forma atòna. Es atal que, allòc de : *cuèlhi, culhèm, avèm : cuèlhi, cuelhèm (quèlhi, quelhèm) o culhi, culhèm* ; allòc de : *mièg, mejan avèm : mièg, miejan* ; allòc de : *luènh, alunhar, avèm : luènh, aluenhar (lènh, alenhà)*.

La lenga literària deu restablir l'alternància vocalica a l'imitacion dels parlars e dels dialèctes que l'an servada. Ça que la, quand los derivats son de formacion romana recenta o que las formas regularas an completament desaparegut dins tota la lenga d'Oc, òm pòt emplegar las formas tonicas a l'atòna : *vièlh, vielhir, vielhum; cadierà, encadierar; fièra, fierejar; nièira, nieirós, desnieirar*.

4) Diftongs atòns

25. *AU* atòn es representat coma *au* tonic : *ausir, auriòl, lausar*.

REMARCA. — *Au* atòn s'assordís en *òu* dins los parlars septentrionals que cambian *a* pretonic en *ò* : *aurelha, dau-*

rat, saulós (ourelho, dourat, soulús). La lenga escrita deu restablir *au*.

25 bis. *EU* atòn es tampat e notat *eu* : *beuriàm, empeutèri, leugièr, teulat*.

25 ter. *OU* obèrt, notat *òu*, se manten a l'atòn : *plòurà, sòudar, mòudurar, mòduràn*.

26. *AI* atòn es grafiat *ai* : *laiszar, mairal, cairèl*.

REMARCAS. — *Ai* atòn coma *au* pòt s'assordir en *òi* dins los parlars septentrionals : *laiszar, pairin, vairar (loissà, poiri, boirà)*.

En Orlh., Gav. e la part nòrd del Rgt. *ai* s'afeblís en *ei* : *bailar, vairar, baissar, maison, maissut (beilà, beirà, beissà, meisú, meissüt)*. En Ag., Fois. e Don., *ai* tonic afeblit en *èi* pòt passar a l'atòna per analogia : *daissar, graissam, naissent (deichà, greicham, neichent)*. La grafia deu tostemps servir *ai*.

27. *EI* atòn es tampat e notat *ei* : *eissam, peissonièr, creissent*.

REMARCAS. — *Ei* atòn es susceptible de se reduire a *i* en Carc., Rgt., Gav., Orlh., Cev., Bes., Alb. : *eissart, eissordar, eissam, meisson (issart, issurdà, issan, missú)*.

Om pòt encara relevar de formas en *ai* o en *òi* (parlars septentrionals) : *meisson, meitat (maissú, moissú, maitat)*. La lenga escrita deu servir *ei*.

27 bis. *OI* tampat, notat *oi*, es atòn dins : *boisson, moisset, noirir, poirai*.

28. Las diversas diftongacions que se produison dins los diftongs tonics (véser paragrafs 12 bis, 14, 15 bis e 17) passan dins los diftongs atòns : *eu* en *ieu*, *iu* ; *iu* en *ieu* ; *òu* en *ueu*, *eu* ; *oi* en *uei* :

- 1) *Eu* : *beurai (bieurai, biurai)*.
- 2) *Iu* : *liurar (lieurà)*.
- 3) *Ou* : *plòurà (pleurà)*.
- 4) *Oi* : *boisson (bueissú)*.

**

29. *IA* es un fals diftong notat *-iá* : *abadiá, foliá, capelaniá, escudariá, vendiá, auriá, donariás, aima-rián*, que representa l'anciana desinència *-ia*, dont l'accent s'es desplaçat e l'*i* s'es consonificat. A donat diversas formas segon los parlars :

- 1) — *ia* en Don. : *vendiá, beviá (-ia disillabic)*.
- 2) — *yò* en Cent., Tol., Fois., Alb., Carc., Ag., Gav., Rgt., Orlh., part del Cev., Don., Bes. : *risiá, foliá (rizyò, rijò, fulyò, fulhò)*.
- 3) — *yè* en Bes., Narb., Montp., Cev., part de l'Alb. : *escudariá, capelaniá (escudaryè, capelanyè)*.

Las formas de la conjugason en *iá* seràn estudiadas en morfologia. Véser tanben a la formacion dels mots, § 19 e 35.

La lenga literària deu servir *iá*.

B. — Consonantas

1) Labialas

30. *P* es representat en principi per *p* : *pal, palpar, tap, capa, pròdol*.

Quand lo son *p* final proven d'un *b* latin s'escriu *b* : *òrb, còrb, arab*.

REMARCAS. — En Cent., Tol., Fois., Don., Narb., Alb., Gav., Carc., Montp., *p* final après vocala persistís ; seguit de *s* se cambia en *t* : *tap, còp, taps, còps (tap, cop, tats, cots)*.

En Ag. e Orlh., *p* se tresmuda en *t* dins los dos cases : *tap, taps (tat, tats)*.

En parlar d'Alès e en Montp. oriental, *p* s'esfaça dins los dos cases : *tap, taps (ta, tas)*.

En Bes. e Rgt., *p* persistís e *ps* se càmbia en *tch* : *tap, taps (tap, tatch)*.

P final, après diftong, persistís en Cent., Tol., Foïs., Don., Alb., Narb., *ps* abotís a *s* : *paup, estriòps (paup, estrios)*. En Ag., Carc., Orlh., Rgt., Gav., Montp., Cev., *p* s'esfaça dins los dos cases : *saupe (sau)*.

P, après consonanta, persistís en Cent., Tol., Foïs., Don., Alb., Narb., mentre que *ps* se reduís a *s* : *camp, camps (camp, cans)*. En Ag., Carc., Orlh., Rgt., Gav., Montp., Cev., s'esfaça dins los dos cases : *sèrp, sèrps (sèr, sèrs)*.

Après diftong o consonanta, l'esfaçament es de règla : *camp, sèrps, paups (cans, sers, paus)*.

Ps intervocalic dona *ts* : *escapçar, capsula (escatsà, catsüla)*.

Pt se reduís a *tt* e *t* : *recaptar, acaptar (recatà, acatà)*.

Totas aquelas alteracions devon èsser regetadas de la lenga escrita.

31. *B* (*b* bilabial de l'esp.) es notat **b** : *ribièra, sabon, acabar, loba, balma, camba*.

Quand lo son *b* proven d'un *v* o d'un *b* intervocalic latins es representat per *v* segon l'usança de l'anciana lenga d'Oc, del provençal, d'una part del lengadocian oriental (Cev. e Montp. de Lunèl) e d'una part del catalan : *vida, malva, fava, caval, donava (bido, malbo, fabo, cabal, dunabo)*. Los mots sabents, manlevats al grèc e al latin, seguisson pas aquela règla : *abitud, abil, mobil, saburral, abolic*.

REMARCAS. — Lo grop originari *bd* es prononciat *tt* o *t* : *cabdèl, encabdèlar, cabdèt (catèl, encatèl, catèt)*. En prov., òm a : *cabedèu, encabedèlar*.

Lo grop *bl* intervocalic se pronóncia generalament *pble* : *mòble, pòble, sablon, riblon, agradable (mopple, popple, sapplü, ripplü, agradapple)*.

32. *F* presenta pas de particularitat : *fava, filosòf, fotografia, autograf*.

Lo *ph* grèc es sempre remplaçat per *f*.

33. *V* persistís sinon que dins la part orientala del Montp. (Lansargues, Lunèl) e Cev. ; pertot alhors s'es tresmudat en *b* bilabial non explosiu (*b* del catalan e de l'espanhòl). Aquel *v* correspond a un *v* latin o a un *b* latin intervocalic. La grafia literària deu restablir lo *v* roman dins tots los mots de formacion populara.

REMARCAS. — Lo son *b* intervocalic (*v* grafic) se càmbia sovent en *g* en Carc. : *nivol, granivol (nigul, granigul)*.

Dins la grafia d'Estiu-Perbòsc, lo son *b* es notat d'après l'etimologia latina : *VIVU, viu, FABA, faba*. Aquel procediment es en contradiccion amb l'evolucion fonetica de la lenga d'Oc e amb los diversès parlars o dialèctes qu'an servat lo son *v*.

2) Dentalas

34. *T* es representat regularament per **t** : *taula, pòrta, batre, mata, donat, finit*.

Lo son *t* final derivant d'un *d* latin es grafiat *d* : *nud, verd, baud, vend, pèrd, similitud, acid, rigid*, mas al costat : *pòt, donat, mut*, del latin : *POTEST, DONATU, MUTU*.

REMARCAS. — *T* final s'amudís dins los participis passats e la tèrça pers. del sing. del preterit en Cev. d'Alès, Gav. de Langonha, Orlh. e Montp. oriental : *donat, ausit, aguèt, aimèt (dunà, ausí, aguè, aimè)*.

Ts dels plurals dona *tch* en Rgt. e Bes. : *prestats, finits (prestat, finit)*. En Cev., Gav. de Langonha, Orlh. e Montp., *ts* se reduís a *s* : *donats, polits (dunàs, pulís)*.

T après diftong s'esfaça en Ag., Carc., Montp. oriental, Cev., Rgt., Gav., Orlh. : *caud*, *naut*, *empèut* (*cau*, *nau*, *empèu*).

Al plural, *ts* se reduís a *s* d'una faïçon generala : *cauds*, *empèuts* (*caus*, *empèus*).

T après consonanta s'esfaça en Ag., Carc., Montp., Cev., Rgt., Gav., Orlh. : *pèrd*, *vend*, *tòrt* (*pèr*, *ven*, *tor*).

Dins los parlars miegjornals, *t* de las finalas en *nd*, *nt*, pels mots que donan de derivats d'us frequent, persistís en ligason davant vocala o quand lo mot es isolat : *sant òme*, *bèl sant*, *n'es morent*, mas al costat : *san(t) Julian*, *pasimen(t)*, *fon(t)*.

Los plurals *cons.* + *ts* se reduison sempre a *cons.* + *s* : *sants*, *tòrts* (*sans*, *tors*).

35. D es notat **d** : *donar*, *domdar*, *ruda*, *pèrdre*.

REMARCAS. — En general, un *d* epentetic s'es desvolopat dins *l(d)r*, *n(d)r*. Lo Rgt., Gav. e Orlh. l'admeton pas : *volrai* — *voldrai*, *venrà* — *vendrà*, *cenre* — *cendre*, *mòlre* — *mòldre*.

Un *d* prostetic es frequent en Carc. e Orlh. : *entornar*, *untar*, *estremar*, *èsser*, *emportar* (*denturnà*, *düintà*, *des-tremà*, *dèsse*, *dempurtà*). Deu pas penetrar dins la lenga escrita.

36. S sorda iniciala, après o abans consonanta, finala, es representada per **s** : *sòudar*, *versana*, *pescar*, *pas*, *cors*.

S intervocalica es notada **ss** : *messa*, *lassa*, *passar*.

Lo son *s* sorda derivant de *ci*, *ti*, *chi*, *c* + *e*, *i* latins es grafiat **c** davant *e*, *i* ; davant *a*, *o*, *u* cal emplegar **ç** : *cèl*, *cilha*, *placi*, *plaças*, *bracejar*, *nonciar*, *cançon*, *plasença*, *braç*, *glaç*, *eficaç*, *velòç*. Dins los cases dobtoses, se referir al *Diccionari Ortogràfic* catalan.

REMARCAS. — S final equival a *t* en Orlh. : *cas*, *cròs*, *tròç* (*cat*, *crot*, *trot*). Los mots en *-st*, après la casuda de *t*, an la meteissa prononciacion : *agost*, *prèst* (*agut*, *prèt*).

En Cev. d'Alès, òm pòt observar l'amudiment de *s* del plural dins los substantius, adjectius e participis : *los uèlhs clugats* (*lus üèl cliügà*), *sas patorletas sagnosas* (*sas paturleto sannuso*).

Dins la part orientala del Montp., òm pòt observar lo meteís amudiment.

Dins una granda part del Carc., *s* + *cons.* se tresmuda en un son intermediari entre *h* aspirat e *i* : *pescar* (*pehcà* — *peicà*).

S dels prefixes *des-*, *es-*, *mes-*, *tras-*, *tres-* persistís davant *c*, *p*, *t* e s'esfaça davant las autras consonantas : *trescolar*, *espantar*, *mepresar*, *estabornir*, *destermenar* al costat de : *tre(s)mudar*, *me(s)fisar*, *de(s)nisar*.

Dins qualques cases, *es* reduit a *e* es estat confondut amb *en*, d'aquí venon :

esbalausir — *ebalausir* — *embalausir*.

esglasiar — *eglasiar* — *englasiar*.

esglandar — *eglandar* — *englandar*.

esdevenir — *edevenir* — *endevenir*.

Dins tots los cases, la lenga literària deu preferir las formas amb *s* : *mesfisar*, *desnisar*, *esbalausir*, *esglandar*.

37. Z intervocalic es notat **s** : *mesa*, *ròsa*, *véser*, *presar*, *baisar*, *maison*. Z inicial o après consonanta es representat per **z** : *zelat*, *zero*, *òlze*, *mólzer*, *onze*, *bronze*.

Dins los mots manlevats al grèc e dins lo sufíx *-izar* de meteissa origina, cal servir **z** : *trapèzi*, *rizòma*, *realizar*.

REMARCAS. — En Narb., *z* intervocalic tend de vegadas a se transformar en *r* : *glasi* (*glari*), *afusolar* (*afürulà*, *afirulà*).

En Orlh., *z* intervocalic tend a se prononciar *ji* fr. : *glèisa*, *camisa*, *estremesir* (*gleijio*, *camijio*, *estremiji*).

Lo grop *iz* se reduís a *i* (*y*) en Rgt. e Carc. : *glèisa*, *ca-maisar*, *baisar*, *maison* (*glèyo*, *camayà*, *bayà*, *mayú*).

GRAFIA

FONETICA.

Estudi
e grafia
dels sons.

Dins la grafia Estiu-Perbòsc, *s* sorda es representada sempre per *s* : *mesa, pasar, casar, bras, canson, sò*, allòc de : *messa, passar, caçar, braç, cançon, çò*, mentre que *z* es notat *z* : *meza, prezar, nozar, ròza, plazensa*, allòc de : *mesa, presar, nosar, ròsa, plasença*.

38. TZ, dins los vèrbs (2ª pers. del plural) e dins los autres mots, quand proven de *d'*c intervocalic o de *ti, ce, ci* latins finals, es representat per *tz* : *donatz, avètz, pensèretz, vegèssetz, patz, prètz, potz, dotz, dotze, tretze, setze*.

REMARCAS. — Tz final se reduís a *s* en Alb., Bes., Montp., Cev., Rgt. : *donatz, crotz (dunàs, crus)*.

En Ag. e en Carc., la reduccion atenh solament los vèrbs : *donatz, vesètz (dunàs, besès)*.

En Orlh. e Gav., la reduccion se fa en *s* e en *t* : *donatz (dunàs, dunat)*.

3) Velaras

39. C (K) es generalament representat per *c*, levat davant *e, i*, ont es notat *qu* : *cabelh, conca, secar, fòc, entenèrc, alquimia, pèqui, sequen, quista*.

Davant *a, o, u*, òm utiliza *qu* quand l'etimologia latina o exigís : *quatre, qual, qualitat*.

A la finala, lo son *k* pòt èsser notat *g* segon l'etimologia latina : *larg, long, filològ, catalòg, sang*.

En cas de dobte, se conformar a l'usatge del catalan.

REMARCAS. — Lo parlar Gav., levat la region meridionala de Florac, palataliza *ca* latin en *cha (tch fr.)* : *vaca — vacha, cabra — chabra, mascarar — mascharar*.

Dins lo meteis parlar, *qui* se palataliza en *chi* o *si* : *mesquin, esquiròl, esquina (meschi o mesci, eschiròl o esciròl, eschino o escino)*. En Fois., òm pòt notar una palatali-

zacion d'aquela mena dins : *qui, quin, quun (tchi, tchin, tchiin)*.

C final après vocala persistís en Cent., Tol., Fois., Don., Narb., Alb., Carc.; al plural, *-cs* dona *-ts* : *ròc, ròcs (roc, rots)*.

En Ag., Orlh., Gav., al sing. coma al plural, *c* se cambia en *t* : *ròc, ròcs (rot, rots)*.

En Bes. e Rgt., òm a *c* al sing. e *tch* al plural : *ròc, ròcs (roc, rotch)*.

En Montp., *c* persistís al sing. e s'esfaça al plural : *ròc, ròcs (roc, ros)*.

En Cev. d'Alès e Montp. oriental, *c* s'esfaça al sing. coma al plural : *ròc, ròcs (ro, ros)*.

En general, *c* final après diftong persistís al sing. per s'esfaçar al plural : *trauc, traucs (trauc, traus)*.

En Ag., Carc., Montp., Cev., Gav., Orlh., *c* s'esfaça dins tots los cases : *trauc, traucs (trau, traus)*.

C après consonanta seguís la meteissa règla : *forc, forcs (furc, furs)*, e (*fur, furs*) en Ag., Carc., Montp., Cev., Gav., Orlh.

Lo grop *cs* o *x* es prononciat *ts* : *exemple, diccionari (etseuple, ditsiunari)*.

Lo grop *ct* dels mots sabents subís l'assimilacion en *tt* : *factor, acte (fattú, atte)*.

40. G es notat generalament *g*, levat davant *e, i*, ont es representat per *gu* : *gamar, engolir, greda, guèrra, pagui, pargue*.

REMARCAS. — En Gav., coma per *ca*, levat de la region al sud de Florac, *ga* se palataliza en *ja* : *gal — jal, pagar — pajar, foguier — fogier, diga — dija*. Lo *j* intervocalic desvolopa un *i* e se tresmuda en *z* : *foguier (fuziè, fuziò), dija (dizie), faja (fàzie)*.

G intervocalic s'amudís sovent sobretot en Alb. : *figa, figuiera, fogairon, clugar (fio, fièro, fuairú, cliùà)*.

Lo grop *gl*, sobretot après l'accent, se pronóncia *kkl* : *règla, agia, sègle (rèkklo, akklo, sèkkle)*.

GRAFIA

E FONETICA.

— Estudi
e grafia
dels sons.

4) Palatalas

41. Y semiconsonanta es pro frequent en lengadocian ; es sempre notat i : *glòria, vendèmia, escudariá, sàlvia, aviá, viatge, pàrii, estàlvii (glòryo, bendémyo, escüdaryò, sàlbyo, abyò, byatge, pàryi, estàlbyi)*. Om lo retròba encara dins las combinasons de l'advèrbi amb lo vèrb *aver* : *i a, i aviá, i aurà, i aguèt (y-a, y-abyò, y-aurà, y-aguèt)*. Amb lo pronom *ne*, òm a : *n'i a, n'i aviá (ny-a, ny-abyò o nha, nhabyò)*.

42. IS correspond al francés *is* dins *caisse* e al catalan *ix* dins *caixa*. Equival quora a *iss*, quora a *ich* o *ch* del francés. Aquel son es representat per *iss* dins l'interior dels mots e per *is* a la finala : *caissa, foissar, créisser, cais, trois, peis (caisso, fuissà, creisse, cais, truis, peis, o caicho, fuichà, creiche, caich, truich, peich)*. I pòt demorar sensible o s'amudir del tot : *peis (peich o pech)*. Lo meteis son pòt èsser notat *ic* o *iç* dins : *aicí, aiceste, aiçò*.

REMARCA. — IS equival a *ich* del francés e a *ix* del catalan en Cent., Fois., Tol., Don., parlar d'Agen. Sèrva lo son de *s* sorda en Ag., Carc., Alb., Rgt., Gav., Orlh., Narb., Bes., Montp. e Cev.

Aquel caractèr aparenta lo grop meridional amb lo gascon e lo catalan. L'airal de la prononciacion palatalizada èra mai espanidit a l'Edat Mejana.

43. J es grafiat en principi *g*, davant *e, i, e j* davant *a, o, u* : *gèl, german, gibós, mangi, pugi, pòrge, mongeta, jaula, pujar, penjar*. Ça que la, dins los mots ont l'etimologia latina o justifica e dins los mots sabents, *j* pòt èsser mantengut davant *e, i* : *Jèsus, Jerusalèm, majestat, injectar, objectiu, projeccion*. Dins los cases dobtoses, se referir al *Diccionari Ortogràfic* catalan.

REMARCAS. — La valor de *j* varia segon los parlars. En Cent., Tol., Fois., Narb., Don. e parlar d'Agen, *j* inicial o après consonanta a un son leugièrament dental : *jamai, pengi (djamai, pendgi)*, mentre que quand es intervocalic equival al *j* francés o catalan : *pagelar, flagèl (pagelà, flagèl)*.

En Bes. e sobretot en Montp., *j* tend a s'identificar amb *tch* fr. o *tx* cat. : *jaula, pagelar (tchaulo, patchelà)*.

En Cev., *j* se pronóncia sempre *dj* : *jària, magenc (djàrio, madgenc)*.

En Orlh., Gav. e part del Rgt., *j*, en mai de l'element dental tend a desvolopar un *i* : *jamai, penjar (dgiamai, pendgià)*.

En Ag., Carc., Alb., part del Rgt. (Segalar), *j* s'es despalatalizat en *dz* : *gelairòl, gergil, fenejar (dzelairol, dzerdzil, fenedzà)*.

En Orlh. e Gav., *j* intervocalic se cambia sovent en *zi* : *legir, cujar, laja, trafejar (lezi, cüzià, làzio, trafezià)*.

La lenga literària deu regetar totas aquelas alteracions e servir las grafias classicas per *g* e *j*.

44. CH (fr. *tch*, cat. *tx*) inicial, medial o final, provenent del grop latin *ct*, del *c* palatalizat o dels grops romans *yt* o *yd*, es representat en principi per *ch* : *fach, facha, pacha, vacha, charjar, chaupir, mach, mache-gar, bruch, lièch, despechós*. Lo meteis son final correspondent a un *j* medial (del latin *G + E, I, DI, BI, VI*) es notat *g* segon l'usança de l'anciana lenga : *gaug, gaujós ; fug, fugís ; mièg, mièja ; puèg, puget ; rog, roja ; bateg, batejar ; carreg, carrejar ; estug, estujar ; freg, freja*.

REMARCAS. — CH equival a *tch* fr. e *tx* catalan en Cent., Narb., Tol., Fois., Don., Bes., Montp., Cev., Orlh., Rgt., parlar d'Agen.

En Ag., Carc., Alb., part del Rgt. (Segalar), *ch* s'es despalatalizat en *ts* : *fach, facha (fats, fatso)*.

En Orlh e Gav., *ch* prononciat *tch* tend a desvolopar un *i* : *facha* (*fàtchio*).

Dins los parlars occidentals e septentrionals, lo *ch* final se reduís sovent a *t* : *fach*, *mach* (*fat*, *mat*).

En principi, los parlars occidentals, orientals e septentrionals cambian lo grop *ct* latin en *ch* : *FACTUM*, *fach*; *TRUCTAM*, *trocha*; *JUNCTAM*, *joncha*. Mentre que los parlars meridionals donan *it* o *t* : *fait*, *troita*, *junta*. Aqueste caractèr se retròba encara en gascon : *fèit*, e en catalan : *fet*. Ça que la, las formas en *ch* penètran de vegadas dins l'airal dels parlars meridionals : *SANCTUM FRUCTUOSUM*, *Sant Fruchós* (comuna d'Aude).

Conven d'evitar las confusions entre las grafias *ch*, *j* o *g* : (*faj*) allòc de *fach*, (*fagilhièr*) allòc de *fachilhièr*, (*puèch*) allòc de *puèg*, (*pachelar*) allòc de *pagelar*, etc.

45. *TG* (fr. *tj*, cat. *tg*) es grafiat *tg* davant *e*, *i*, e *tj* davant *a*, *o*, *u* : *coratge*, *vilatge*, *erètge*, *conflitge*, *arratja*, *estatjant*, *vilatjòt*.

REMARCAS. — La valor de *tg* varia segon los parlars. En Cent., Fois., Don., Tol., Narb., Bes., Montp., Cev., Rgt., Gav., Orlh., parlar d'Agen, *tg* oscilla entre *ddj* e *tch*, mai vesin del darrièr que del primièr son. En Orlh., Gav. e Rgt., tend a desvolopar un *i* : *vilatge* (*bilàtchie*).

Los parlars occidentals an despalatalizat *tg* en *ddz* : *maridatge*, *vilatjòt* (*maridaddze*, *biladdzot*).

Cal defugir las confusions entre *-tg-* del latin *-TICUM*, e *-g-*, del latin *-GIUM*, *-GINEM*, *-J-* : *vilatge* e *vertige*, *privilègi*, *màger*; entre *-tg-* e *-ch-*, del latin *-CT-* : *estatjar* e *cachar*; entre *-tg-* o *-g-* e *-tz-* del latin *-D'C-* : *vilatge*, *vertige*, e *tretze*, *dotze*, *setze*. Las grafias : (*vertitge*, *privilètge*, *estachar*, *catjar*, *vilatche*, *vertitze*, *trege*, *doge*) son donc condemnablas.

46. *LH* (fr. *ill*, cat. *ll*) deu èsser sempre representat per *lh* : *pelha*, *despolhar*, *solelh*, *trabalh*, *uèlh*, *emboih*.

REMARCAS. — *LH* intervocalic tend a se reduire a *y* en Bes., Montp., Cev., Gav. : *dralha*, *pelha* (*drayo*, *peyo*). Aquel fenomèn es tant mai net que l'òm se fa ençà de la Provença.

Lh final persistís gaire qu'en Fois e Don., dins lo rèsta del domeni lengadocian se reduís a *l* : *solelh*, *filh*, *ventalh*, *ferroilh* (*sulel*, *fil*, *bental*, *ferrul*). Conven, çà que la, de lo manténer dins la grafia quand l'etimologia latina o justifica (formas del latin en *-CL*, *-LI-*, *-LE-*). *L* provenent de *lh* final resistís a tots los accidents qu'afectan *l* final d'autra origina (amudiment, vocalizacion en *u*, tresmudament en *r*).

47. *NH* (fr. *gn*, cat. *ny*) es representat per *nh* segon l'usança de l'anciana lenga : *castanha*, *vinha*, *ronha*, *castanh*, *luènh*, *besonh*, *cunh*.

REMARCAS. — *Nh* final se reduís generalament a *n* dins la prononciacion en fòra dels parlars Fois. e Don. : *luènh*, *cunh* (Fois. *lènh*, *cunh*, autres parlars *lèn*, *cièn*). Dins qualques parlars, *nh* final se tresmuda en *nc* : *luènh*, *estanh*, *banh* (*lènc*, *estanc*, *banc*).

Dins lo tractament de *NG* e *NDI* latins, los parlars lengadocians se devesisson en dos grops :

1) En Cent., Tol., Fois., Don., Alb., Narb., Bes., Montp., Cev., parlar d'Agen, òm a regularament : *PLANGERE*, *plànher*, *VERECUNDIAM*, *vergonha*.

2) En Ag., Carc., Rgt., Orlh., Gav., òm a mai que mai : *PLANGERE*, *plànger*; *VERECUNDIAM*, *vergonja*.

5) Nasalas

48. *M* es notat *m* : *mamar*, *lamp*, *comba*, *mermar*, *fum*, *rem*, *postam*, *donam*, *vendèm*.

REMARCAS. — *M* final persistís abitualament en Cent., Fois., Don., Tol., Narb. dins los sufixes en *-am*, *-um* : *postam*, *pelam*, *ventum*, *femnum*, dins los mots coma : *fam*, *vam*, *ram*, *rem*, *fum*, *alum*, *lum*; mentre que se cambia en *n* dins las desinèncias verbalas : *donam*, *vendèm*, *auriàm*, *aguèssem*, e dins de mots coma : *eissam*, *rasim*.

En Ag., Carc., Alb., Bes., Montp., Cev., Rgt., Gav., Orlh., *m* se reduís regularament a *n* : *lum*, *ram* (*lün*, *ran*). *Ms* final se cambia pertot en *ns* : *lums*, *rams* (*lüns*, *rans*).

Lm final se reduís quora a *l*, quora a *m* : *olm* (*ul*, *um*), *psalm* (*sam*), *calm* (*cam*), *palm* (*pam*).

Rm final pòt persistir : *fèrm*, *èrm*, o se reduire a *r* : *vèrm*, *dòrm* (*vèr*, *dor*). En Rgt. *dòrm* (*don*).

49. *N* es sempre representat per *n* : *nadar*, *cana*, *pèrna*, *cantar*, *can*, *seren*, *coton*, *comun*.

REMARCAS. — *N* nasaliza pas jamai la vocala precedent, ni totalament coma en francés, ni parcialament coma en provençal; tend solament a la tampar : passatge de *a* a *o*, de *è* a *é*, de *ó* a *u* (veire los paragrafs 2, 4, 6).

L'amudiment de *n* final es de règla dins tot lo domeni lengadocian : *can*, *pan*, *seren*, *vesin*, *comun* (*ca*, *pa*, *seré*, *besi*, *cumü*). Las formas del plural presentan lo meteis tractament : *cans*, *vesins* (*cas*, *besís*). Cal notar, ça que la, la persisténcia o lo restabliment de *n* final jos d'influéncias diversas; mots proclitics : *un*, *mon*, *ton*, *son*, *bon*, *plen*; mots analogics : *ten*, *ven*, *conten*, *reten*, *reven*, *cadun*; mots sabents o manlevats : *roman*, *ancian*, *istorian*.

Lo manteniment de *n* final, caracteristic del dialècte provençal, existís en concurréncia amb l'amudiment dins l'airal lengadocian del Cev., Montp., Bes. oriental, Rgt. de Nant e Gav. : *pan*, *alen*, *molin*, *carbon*, *comun*, al costat de (*pa*, *alé*, *molí*, *carbú*, *cumü*). Lo fenomèn es tant mai intens que l'òm se sarra de Ròse; lo maximum de resisténcia a l'amudiment pareis revenir a la finala *-an*. Lo Bes., lo Rgt. e lo Gav. coneisson gaire qu'aquesta darrièra.

Rn final se reduís generalament a *r* : *vèrn*, *sorn*, *còrn*, *torn*, *forn* (*bèr*, *sur*, *cor*, *tur*, *fur*); ça que la, la reduccion a *n* existís dins : *carnsalada*, *jorn* (*cansalado*, *jun* o *jur*).

6) Vibrantas

50. *L* es notat per *l* : *lum*, *liri*, *pala*, *salsa*, *bèrla*, *clar*, *agla*, *sal*, *cadèl*.

REMARCAS. — *L* inicial se palataliza en *lh* davant totas las vocalas en Don. e dins los parlars del país de Saut e del Quercorbés : *lana*, *lenga*, *liri*, *lòc*, *luna* (*lhana*, *lhenga*, *lhiri*, *lhoc*, *lhüna*).

L + consonanta subís un tractament variable :

1) Lo grop : Cent., Tol., Fois., Don., Carc., Alb. vocaliza *l* en *u* davant *t*, *d*, *ç*, *z* e lo sèrva davant las autras consonantas : *sautar*, *cauda*, *fauç*, *cauçar*, *sausage*, *seuse*, al costat de : *talpa*, *alba*, *calfar*, *malva*, *calcar*, *falguièra*, *balma*, *salsa*.

2) Lo grop : Narb., Bes., Montp., Cev., Ag. vocaliza *l* en *u* d'una faïçon gaireben generala : *sautar*, *cauda*, *bauç*, *sausage*, e tanben : *taupa*, *auba*, *caufa*, *mauva*, *caucar*, *falguièra*, *bauma*, *saussa*.

3) Lo grop : Rgt., Gav., Orlh. se junh al segond grop levat que sèrva sovent *l* davant *t*, *d*, *ç*, *z* : *saltar*, *calda*, *balç*, *alçar*, *salze*. Las finalas en *-lt*, *-ld* se reduison a *l* : *salt*, *cald*, (*sal*, *cal*), mentre que *ld* intervocalic dona *ll* : *calda*, *falda* (*callo*, *fallo*).

Aquels divers tractaments se produison pas amb una regularitat absoluta; dins lo primièr grop, òm a : *mólzer*, *fólzer*; dins lo segond : *falguièra*, *mòdre*, *valga*, (*valre*), *dòlga*, *molrà*; dins lo tèrç : *sautar*, *bauç*, *seuse*.

En general, lo grop *lr* resultant de l'esfaçament d'una vocala latina inserís un *d* : *caldrà*, *voldrà*, *mòdre*. En Ag., Gav., Rgt., Orlh. e Bes., lo grop *lr* persistís o se tresmuda en *ur* : *mòdre*, *calrà*, *volrem* o *mòdre*, *caurà*, *vòurem*.

L + consonanta, al lòc de se vocalizar, pòt se cambiar en *r*; es lo cas dins una part del Rgt., Bes., etc. : *volgut*, *volcar*, *mòdre*, *volrà*, *valrem* (*burgüt*, *burcà*, *morre*, *burrà*, *barrén*).

La lenga literària pòt admetre las formas : *calfar*, *caufar*, *sautar*, *saltar*, *mòdre*, *mòdre*, *mòdre*, *mòdre*; mas deu regetar totas las autras.

Dins los grops consonantics, dont *l* forma lo segond element, i pòt aver palatalizacion dins los parlars del país de Saut e del Quercorbés (Aude) : *clar*, *glària*, *estable*, *nòble* (*clhar*, *ghàryo*, *estaplle*, *noplle*). Aquò es una prononciacion que deu pas penetrar dins la lenga escrita.

L intervocalic provenent de *l* latin pòt s'alterar en un son imprecís e variable segon los endreits : *w, v, g* dins los parlars septentrionals : *pala* (*pauo, pavo, pago*), *solelh* (*su-guel*), *pairolada* (*pairugado*), *udolar* (*idugà*), *teulaire* (*tiu-gaire*), *polalh* (*pugal*), *trescolar* (*trescugà*). Dins qualques lòcs del Rgt. e Gav., *l* intervocalic se tresmuda en *r* : *pala* (*paro*), *alen* (*aré*), *volam* (*buràn*), *caçòla* (*caçoro*). Aquelas alteracions devon pas èsser admesas dins la lenga literària.

L intervocalic provenent de *ll* latin demòra generalament inalterat : *bèla, aissèla, davalar, aucelàs, vedelar*. Ça que *la*, dins lo Fois., *ll* latin dona regularament *lh* : *cavala, mesola, galina, aquela, auselet, bèla, apelar, còla* (*cabalho, mesulho, galhino, aquelho, auselhet, bèlho, apelhà, colho*). Qualques unas d'aquelas formas penètran dins lo Cent. : *mesola, còla, davalar, valat* (*mesulho, colho, dabalhà, balhat*).

L final provenent de *l* latin es somés a mantun tractament :

1) En règla generala, *l* final persistís : *mortal, fenil, cèl, lençòl, pibol*.

2) En Montp., Cev., Orlh., Rgt. de Laguiòla, *l* final dona *u* : *mortau, feniú, cèu, lençòu, gèu, ostau*.

3) En Gav., *l* final s'amudís : *mortal, fenil, cèl, lençòl, gèl, ostal* (*murtà, feni, cè, lençò, gè, ustà*).

4) Sus qualques punts dels parlars septentrionals (Rgt. e Gav.), *l* final se càmbia en *r* : *mal, fusòl, pel* (*mar, füsor, per*).

5) Dins tot lo domeni lengadocian, *l* final, dins las desinèncias en *-aul, -eul, -ol* dels paroxitòns, tend a s'amudir : *aul, eul, nívol, pibol, apòstol, cònsol* (*au, eu, níbu, píbu, apòstu, còssu*).

L final provenent de *ll* latin o de *lh* roman demòra inalterat : *bèl, aquel, aucèl, pèl, sadol, val, gal, miralh, embonilh, calelh, truèlh, embolh* (*bèl, aquel, aucèl, pèl, sadul, bal, gal, miral, embunil, calel, trèl, embul*). Dins la region orientala, jos l'influéncia del provençal, òm pòt trobar qualques excepcions : *au* per *al*, *dau* per *del*, *aqueu* per *aquel*, *soleu* per *solelh*. En Fois. e Don., *ll* final dona *lh* coma a l'intervocalica : *bèl, sadol, aquel, flagèl* (*bèlh, sadulh, aquelh, flagèlh*), e *lh* persistís : *trabalh, solelh, embonilh*.

Enfin, en Gav. de Langonha, òm pòt observar lo passatge a *r* : *aval, aquel, musèl, el, solelh* (*abar, aquer, müsèr, er, suler*).

La lenga literària deu manténer *l* e *lh* finals segon l'etimologia ; çà que *la*, la vocalizacion en *u* es admissibla : *Nadal, Nadau*.

L lengadocian deu èsser grafiat *tl*, parallèlament a la grafia catalana *tl*, dins de mots coma : *mòtle, ròtle, amètle, catla* (*molle, rolle, amèllo, callo*). Dins los autres cases, òm deu emplegar *ll* : *tranquilla, sollicitar, palle*. Dins mantun parlar, *ll* es dissimilat en *nl* : *palle, catla* (*panle, canlo*).

51. R lengadocian correspond pas a *r* francés mas a *r* catalan o espanhòl. R simple es representat per *r* : *pera, pèrla, agrada, prèsta, vendre, clar, madur*. R prolongat es notat *r* a l'iniciala o a la finala, *rr* a l'intervocalica : *rama, recebre, rispa, tèrra, ferrat, amorrar, fèr, mor*.

REMARCAS. — R intervocalic tend a se prononciar *d* en Montp. : *maire, paire, venguèron, nièira* (*maide, paide, benguèdu, nièida*).

R intervocalic passa sovent a *l* sobretot en Rgt. : *araire, eruga, temporas, toradoira* (*alair, eliigo, tempulos, tula-duiro*).

R palatalizat dels conditionals (*ry*) tend a se reduire a *y* dins diversès parlars (Tol., Cent., Fois., Ag., Carc., Montp.) : *auriá, diriá, donariá, farián, creiriátz* (*auyò, diyò, dunayò, fayòn, creyòtz*).

R final, correspondent a *r* latin intervocalic, tend a s'esfaçar en lengadocian tre l'epòca classica. Aquel esfaçament a atench dins la màger part dels parlars los infinitius en *-ar, -er, -ir*, las desinèncias en *-ar, -er, -ièr, -dor, -or, -aur* : *miralhar, nòser, ausir, auserdar, màger, parièr, pecador, lusor, tresaur* (*miralhà, nose, ausi, auserdà, mage, pariè, pecadú, liüsü, tresau*). R persistís dins los monosillabs e dins qualques mots isolats : *car, clar, mar, mur, dur, per,*

pur, madur, segur, dever. Cal notar que los monosillabs en *-aur* pèrdon sempre *r* : *taur, aur, saur, Montlaur, Montmaur, (tau, au, sau, Munlau, Munmau)*. Om lo tròba encara dins los mots sabents : *Lucifèr, carnivòr, regular.* En Ag., Carc., Montp., l'amudiment s'espandís a gaireben tots los mots : *clar, mar, dur, madur, segur, dever (cla, ma, dii, madü, segü, debé)*. Dins los parlars septentrionals e orientals, *r* final resistís melhor, òm a : *colar, singlar, favar, senhor, color, sabor, aver, poder, susor, etc.*

R final provenent de *rr* latin intervocalic non solament persistís, mas encara apond sovent un *e* (Narb., Bes., Montp.) : *fèrre, torre, morre, carre, per fèr, tor, mor, car.*

Dins lo grop *rs*, *r* pòt s'assimilari a *s* e *ss* doble produït se reduís a *s* o se dissimila en *ts*. Nos sembla logic de restablir *rs* tant coma se pòt.

Ex. : *Borsa (butso), revèrs (rübèts); per fòrça (per fotso), vèrs (bès), fòrça (fosso), VERSEGIA (riu) : (Bitsièjo).*

Lo meteís fenomèn pòt se produire amb *ls, ns* : *dòlça (dotso), conseguir (cutseguí).*

C. — Fonetica sintactica

Ara qu'avèm estudiat los mots a l'estat isolat, anam examinar las modificacions que patisson al contacte los uns dels autres dins l'interior de las frasas.

1) Addicion e supression de fonèmas

52. Om pòt destriar divèrses cases :

a) *Insercion.* — Per defugir un iatus, una consonanta pòt èsser inserida entre doas vocalas. *Z* es utilizat sobretot dins los parlars septentrionals : *a Aude (a -z- Aude), a Albi (a -z- Albi), a Olt (a -z- Olt), a el (a -z- el), a aquel (a -z- aquel), diga-i (digo -z- i), mòstra-o (mostro -z- o).* *N* es d'us corrent dins los parlars miegjornals : *a el (a -n- el), a un (a -n-ün), a*

aquel (a -n- aquel), a aquò (a -n- aquò). Om tròba encara *b* e *g* : *fai-o (fai -b- o, fai -g- o)* ; dins qualques cases la consonanta s'es aglutinada definitivament, es atal que l'òm a : (*bo, go, zo*) en plaça de *o* (latin *hoc*).

La lenga literària deu observar l'usatge classic e catalan modèrn en regetant aquelas letras eufonicas.

b) *Aferèsi.* — L'aferèsi o supression de la vocala iniciala après la finala vocalica del mot precedent es frequenta dins tots los parlars ; se produís dins : *aicò, aquò, aquí, aici, aiceste, aqueste, aquel, un, al, als, es, ençà, enlà, etc.*, precedits per un mot acabat per vocala : *gaita aquò (gaito'quò), gaita aquel (gaito'quel), a un gos (a'n gus), pòrta al capèl (porto'l capèl), d'aquí enlà (d'aquí'nlà), aquò es bèl (aquò's bèl).* Dins los parlars septentrionals mai que mai l'aferèsi es venguda definitiva dins : *alausea, aguda, aquel, aquò, aquí (lausetò, güda, quel, quò, qui).*

La lenga literària deu pas admetre l'aferèsi.

c) *Proclisi.* — Los mots proclitics que se ligan estreïtament al mot seguent pòdon pèrdre lor vocala finala per elision davant la vocala iniciala d'aquel mot. Aquel fenomèn es abitual per l'article, los pronoms, los demonstratius, los adjectius, etc. : *l'òme, l'arma, m'aclapa, t'ausis, l'aviá, n'aurai, aqueste òme (aquest'òme), aquela estela (aquel'estelo), bona ocasion (bun'ucasiú).* L'elision deu èsser solament notada pels articles e los pronoms.

d) *Enclisi.* — Los monosillabs (articles, pronoms) pòdon se pejar sul mot precedent finit per vocala en perdent lor vocala finala : *caça'l gos (casso'l gus), caça'ls gosses (casso's gusses), me'l donarà (me'l du-*

narà), me'ls pòrta (me's porto), li'n dona, vai-te'n, me'n prèsta.

L'enclisi pòt èsser admesa en poèsia dins tots los cases, mas en pròsa val mai se limitar al pronom *ne* : *te'n dona, li'n pòrta, vai-te'n.*

REMARCA. — Lo tiolet marcant l'enclisi deu èsser plaçat logicament entre los dos mots units per l'enclisi e non coma se fa tròp sovent après la forma enclítica ; cal escriure : *caça'l gos* e non (*caça l' gos*) ; *te'n pòrta* e non (*te n' pòrta*), segon l'us del catalan e dels romanistas dins lors edicions d'ancians tèxtes occitans.

2) Modificacions consonanticas

53. Las modificacions consonanticas pòdon se produire al contacte de las consonantas amb las consonantas o amb las vocalas :

a) *Consonanta + consonanta.* — Las consonantas sordas *c, p, t, ch, tz* e los grops *cs, ps, ts, chs* plaçats avant *s, j*, se cambian en *t* : *jòc sabent (jot sabent), avètz jogat (abèt jugat), ròcsombres (rot sumbres), naps gelats (nat jelats).*

Las meteissas sordas plaçadas davant las autras consonantas s'assimilan : *ròc mòl (rom mol), clesc mòl (clem mol), tròp vièlh (trob bièl), mièg nud (mièn nüt), taps longs (tal luncs), rats griules (rag griules).*

Las vibrantas *l, r* persistisson, e los grops *rc, rp, rt, rs, ls, rcs, rts* se reduison a *r, l* : *cort moment (cur mumen), bèls miralhs (bèl mirals), pòrcs negres (por negres).* Davant palatala, *l* se palataliza : *bèl chin (bèlh tchi), cal chaupir (calh tchaupí).* R pòt s'assimilari : *per la fèsta (pel la fèsto), per Nadal (pen Nadal).*

Las nasalas *m, n* e los grops *ms, ns, nc, mp, nt, ncs, nts, mps* se cambian en *n* davant consonanta : *camp semenat (can semenat), tancs de garric (tan de garric).* Davant *b, p, òm a m* : *Sant Vincenç (Sam Binçenç), Sant Bernat (Sam Bernat).* Davant palatala, òm a *nh* : *Sant Joan (Sanh Jan).*

S final persistís davant *c, p, t* : *las claus (las claus), las pòrtas (las portos), bonas taulas (bunos taulos).* Se vocaliza en *i* davant las autras consonantas : *las filhas (lai filhos), bonis vins (bunyi bis), bonas sègas (bunoi sègos), còs nud (coi nüt), es mòrt (ei mort).* Aquela règla, amb fòrça variacions localas, es la de la màger part de Lengadòc, levat del Bes. e Montp., ont *s* final persistís.

-is final se reduís a *i* davant consonanta : *peis de mar (pei de mar), nais pas (nai pas).*

b) *Consonanta + vocala.* — Las consonantas sordas *s, ch, is, tz* seguidas de vocalas se sonorizan en donant respectivament : *z, dj, j, dz* : *las oras (laz uros), puèg agut (pèdj agüt), creis a vista d'uèlh (creij a bisto d'èl).* Los grops consonantics acabats per *s* subisson lo meteiss tractament : *fals escaire (falz escaire), corts e bons (curz e bus).*

3) Contraccions

54. La contraccion sillabica amb esfaçament de vocalas e de consonantas se presenta sobretot dins las combinasons de las preposicions e dels articles, dels pronoms entre els, etc. :

a) *Article.* — *Per lo, per los = pel, pels ; sus lo, sus los = sul, suls ; jos lo, jos los = jol, jols ;* aquelas

formas apertenon a la lenga escrita. Las seguentas ne devon èsser regetadas : *dins lo, dins los* = (*dil, dis*) ; *tras lo, tras los* = (*tral, tras*) ; *vèrs lo, vèrs los* = (*bèl, bès*).

b) *Pronoms.* — *Nos lo, nos los* = *no'l, no'ls* (*nul, nus*) ; *vos lo, vos los* = *vo'l, vo'ls* (*bul, bus*) ; *nos ne, vos ne* = *no'n, vo'n* (*nun, bun*) ; *per ne* = (*pen*).

c) *Mots diverses.* — *Devèrs* = *dèus, (daus), (dor)* ; *de non* = *d'on* ; *que non* = *qu'on* ; *sinon* = *son* ; *per çò que* = (*pesqué*) ; *per aquò* = *pr'aquò*.

D. — Accent tonic

55. D'una faïçon generala, la lenga d'Oc modèrna plaça l'accent tonic sus l'avantdarrièra sillaba dels mots de desinècia vocalica (paroxitòns) : *pera, veire, armari* ; mentre que los mots de desinècia consonantica o diftongala l'an sus la darrièra (oxitòns) : *posal, colar, parent, vesin, licèu, Nicolau, cadais, Pirenèus*.

Aquela ordenància es trebolada de mantuna maniera :

1) Per desplaçament relativament modèrn de l'accent dins los mots en *ia*, tresmudats en *iá* (*yò, yè*) : *cavalaria, abadiá, vendiá, donariá*.

2) Pel fait que las tèrças personas del plural dels vèrbs en *-an, -en, -on* an l'accent sus l'avantdarrièra sillaba : *donan, pòrten, vendon*.

3) Per la persisténcia d'una tièra de paroxitòns de desinècia consonantica derivant de proparoxitòns latins : *sòtol, cònsol, pàrrec, pèrsec, vòmit, créisser, capítol, granívol*.

4) Pel fait que las 1ras e 2as personas del plural de l'imperfait de l'ind., del subj. e del preterit de l'ind. an l'accent sus l'avantdarrièra sillaba : *parlàvem, parlàvetz ; parlèssem, parlèssetz ; parlèrem, parlèretz*.

REMARCAS. — Jos l'influéncia d'aquela lei generala, los ancians proparoxitòns (mots accentuats sus l'antepenultima sillaba) de l'anciana lenga coma : *glàndola, pèrtega, tèbesa*, an desplaçat l'accent per se cambiar en paroxitòns : *glàndola, pèrtega, tèbesa*. Dins las meteissas condicions, los paroxitòns del tipe : *píbol, capítol, granívol* tendon a se tresmudar en oxitòns. Los diverses parlars esitan entre las doas accentuacions : *granívol, granivol*.

Accentuacion grafica

56. Las règlas d'accentuacion grafica pòdon èsser resumidas dins las doas prescripcions seguentas :

1) Los mots acabats en *-a, -as, -e, -es, -i, -is, -o, -os, -u, -us*, e las tèrças personas del plural dels vèrbs en *-an, -en, -on* an l'accent tonic sus l'avantdarrièra sillaba (paroxitòns). Aquel accent se marca pas : *femna, femnas, libre, libres, carri, carris, cigarro, cigarros, sanctus, donan, canten, vendon*.

Los mots que fan excepcion devon portar un accent grèu o agut segon la valor de la vocala : *vendrà, portaràs, beuràn, diriá, auriás, costarián, gràcia, mercé, anglés, insoléncia, aquí, levadís, velós, assidú, palhús*.

2) Los mots acabats autrament an l'accent tonic sus la darrièra sillaba (oxitòns). Aquel accent se marca pas : *ostal, miralh, vertat, camin, poton, parent, esclau, agradiu* — e lor plural — ; *lusir, parlam, vendretz, reten ; deman, jamai*.

Los mots que fan excepcion devon portar un accent grafic : *Dàvid, sénher, capítol, plànher, conéisser, córrer, donàvem, semenàvetz.*

REMARCAS. — Coma o avèm vist pus naut (§ 3 e 5) è e ò obèrts pòrtan totjorn l'accent grèu ; aquelas vocalas son ça que la tonicas : *pòrta, Jèsus ; istòria, cafè, talòs ; pairòl, cordèl, licèu ; cònsol, crèdit, deguèssetz.*

Sus *i* e *u* la tonica irregulara es marcada de l'accent agut.

Los mots compausats per juxtaposicion pòrtan tanplan mai d'un accent : *pèterrós, fòrabandís, fòrabandissíá, fòrabandirà, fòrabandiguèrem, còltòrcer, còltòrceràn, còltorce-riá, còltorceguèsse.*

SEGONDA PART

MORFOLOGIA

I. — NOM

A. — SUBSTANTIU

1) Lo genre

a) Determinacion del genre

1. En principi, los substantius sèrvan lo genre qu'avián en latin o en germanic. Los masculins respondon a de masculins e los femenins a de femenins : JUNCUM (m.), *jonc* (m.); SETAM (f.), *seda* (f.). Los neutres singulars latins donan de masculins, mentre que los plurals en -a se son assimilats a de femenins : CLAUSTRUM (n.), *clastre* (m.); VELUM (n.), *vel* (m.); GRANUM (n.), *gran* (m.); CLAUSTRA (n.), *clastra* (f.); VELA (n.), *vela* (f.); GRANA (n.), *grana* (f.).

De divergèncias de detalh se son produitas. Es atal que los masculins en -or an donat de femenins : *dolor, color, labor, susor*, etc. Los noms d'arbres femenins son devenguts generalament masculins : *pibol, olm, vèrni, euse, calpre, arbre*, etc.

MORFOLOGIA.

—Nom.

—Substantiu.

—Lo genre.

Qualques noms de la tèrça declinason latina an passat del masculin al femenin : *dent, flor, font, lèbre, penche, piuse, paret, cinze*. De la meteissa faïçon, de neutres latins an donat de noms femenins : *mèl, sal, mar, lait*. Cal ajustar los neutres grècs en *-ma* d'anciana introduccion coma : *cauma, fantauma, flèuma, lèma, postèma, rèuma, sauma, tèma* (mania).

2. Despuèi l'epòca latina, d'autras oscilacions de genre se son manifestadas jos d'influéncias variablas, sovent malaisidas a descobrir. Es atal qu'en seguida d'una falsa copadura : *la cauç, la frau, la gland, la gram, la romec, la taiïc*, se son tresmudats en *l'acauç, l'afrau, l'agland, l'agram, l'arromec, l'ataiïc* masculins. Dins d'autres cases, lo cambiament se produís jos l'accion de l'analogia : *la gaug* a causa de *la jòia, la talent* a causa de *la fam*, e invèrsament *lo fam* a causa de *lo talent*. *Lo fam* e *lo talent* an entraïnats *lo set*. Enfin, la desinèncià sentida coma masculina amena : *aigafòrt, aigardent, carral, cendres, fromental, trau*, etc., al masculin.

3. De nombroses substantius presentan doas formas de genre diferent derivant de formas correspondentas del latin classic o vulgar : *TEGULUM, teule* ; *TEGULAM, teula* ; *VESPEREM, vèspre* ; *VESPERA, vèspra* ; *HORTUM, òrt* ; *HORTA, òrta*. Dins d'autres cases, las doblas formas son, als uèlhs vesents, d'origina romana : *topin, topina* ; *pairòl, pairòla* ; *grasal, grasala* ; *cotèl, cotèla*. Las formas femeninas an sovent un sens collectiu : *rama, fuèlha, lenha, òssa, ferraumenta*, o augmentatiu : *caçòla, pairòla, cotèla, òrta, ròca*, en fàcia de las formas masculinas.

4. Los noms en *-a* son sentits coma femenins, mentre que los noms en *-e, -i* e de finala consonantica son sentits coma masculins. Aquò explica consí los noms occitans sèrvan pus fidèlament que lo francés lo genre originari. Aqueste es expausat a de confusions degudas a l'identitat de desinèncià en *-e* dels masculins e dels femenins : *MUSCULUM* (m.), *muscle* (m.), *moule* (f.) ; *ARMARIUM* (n.), *armari* (m.), *armoire* (f.) ; *HEDERAM* (f.), *èdra* (f.), *lierre* (m.).

REMARCA. — Los parlars septentrionals e mai lo Carc. cambian sovent *a* de la finala femenina de qualques noms en *-e* sens qu'aquò modifique lo genre : *alause, dalha, ironda, ortiga, bolzas, tenda*, devenon : (*alause, dalhe, irunde, urtigue, bulzes, tende*).

5. Tota una tièra de substantius femenins en francés correspondon a de masculins en lengadocian : *ametist, armari, atac, aubespín, auriflam, aussent* o *aissent, Auvèrnhe* o *Auvèrni, borage, calandre, calcedòni, carboncle, colòbre, coparòs, crisolit, crisoprasi, culhièr, dàtil, dessentèri, dèume, deute, discòrdi, Egipte, elebòr, enclutge, epitafi, escritòri, espargue* o *espàrgol, estable, estasi, estòri, estudi, eufòrbi, eul* o *èvol, euse, evòri, fólzer, frenèsi, fustani, glaç, grais, idilli, image, isòp, jusquiam, lavaci, lessiu, limac, limit, marge, martre, muscle, obsèquis, oire, òli, olm, orange, òrdi, pèsec, pleurèsi, prefaci, ranoncle, relòtge, rem, rencontre, sincòpi, taraire, teule, topazi, tremp, unicòrne, etc.*

6. Una altra tièra son femenins en lengadocian e masculins en francés : *agla, anchòia, chifra, diocèsi, edat, èdra, fantauma, fenil, flèuma, fornil, genèsta, grasa, guida, labor, lèbre, lèma, limona, mercé, mes-*

MORFOLOGIA.

—Nom.

—Substantiu.

—Lo genre.

MORFOLOGIA. *sorga, onglà, postèma, ret, saula, segal, sèrp, sòrt,*
—Nom. *tarifa, val,* etc.

—Substantiu.
—Lo genre.

7. Enfin los següents oscillan entre los dos genres, segon los parlars o lo sens : *afar o afaire, aigafòrt, aigardent, alen, amor, art, canal, carbe, carèma, carral, caud, cendre, cimec, còlcer, comtat, corrent, desonor, èime, fam, feuse, formic, freg, fromental, gaug, gland, lait, lar, lende, lèu o lèus, lutz, malcòr, mèl, nivol, onor, penche, poison, pols, romec, sal, salut, sang, seguèl, semen, sera, serpent, set, som, talent, taüc, tèrme, tòr, trau,* etc.

Cal notar que *amor, art* e *onor* son puslèu masculins al singular e femenins al plural, car l'article elidit daissa regnar una cèrta ambigüitat sul genre, mentre que l'article femenin plural permet pas cap de dopte : *las amors, las arts, las onors.* *Som,* al sens d'*enveja de dormir,* es femenin, e al sens de *dormida,* es masculin.

Las divergèncias que venèm d'enumerar, devon metre en garda los qu'escrivon siá en lenga d'Oc, siá en francés.

REMARCAS. — Los mots que la lenga literària manlèva al vièlh occitan, al grèc o al latin devon servir lor genre originari. Es atal que tractarem : *acant* (m.), *ametist* (m.), *chifra* (f.), *Corint* (m.), *crisolit* (m.), *diocèsi* (f.), *Efès* (m.), *Egipte* (m.), *elebòr* (m.), *epitafi* (m.), *eufòrbi* (m.), *fantasma* (f.), *flèuma* (f.), *genèsi* (masculin al sens biblic e femenin dins los autres sens), *idilli* (m.), *jusquiam* (m.), *labor* (f.), *limit* (m.), *metòde* (m.), *obsèquis* (m.), *onors* (f.), *periòde* (m.), *prefaci* (m.), *sòrt* (f.), *tarifa* (f.), *topazi* (m.), etc., etc.

L'imitacion inconsiderada del francés amena tròp sovent nòstres escrivans a masculinizar de mots coma : *chifra, diocèsi, flèuma, labor, onors, sòrt, tarifa,* etc., o a feminizar : *eclipsi, Efès, Egipte, elebòr, epitafi, idilli, jusquiam, limit, metòde, obsèquis, periòde, prefaci,* etc.

Per defugir las pècas, cal estudiar los mots encara subsistents dins los parlars populars e, a defaut, consultar los dictionaris del vièlh occitan, del grèc e del latin, o encara del catalan literari.

MORFOLOGIA.
—Nom.
—Substantiu.
—Lo genre

b) Distinccion del genre

La destriança del genre dins los substantius pòt se far de mantuna maniera.

8. Cèrts noms d'animals d'una forma unenca cambian pas de genre, se contentan d'apondre los qualificatius *mascle* o *feme* : *un rossinhòl mascle, un rossinhòl feme ; una perditz mascle, una perditz feme ; una sèrp mascle, una sèrp feme.*

Los noms de persona, dins lo meteis cas, cambian de genre : *un artista, una artista ; un omicida, una omicida ; un levador, una levador.*

9. D'autres noms an un radical especial per cada genre : *òme, femna ; marit, molhèr ; paire, maire ; gendre, nòra ; boc, cabra ; buòu, vaca ; pòrc, truèja ; ase, sauma ; aret, oelha.*

10. La màger part dels substantius ajustan un *a* al masculin per formar lo femenin : *nòvi, nòvia ; ròc, ròca ; cop, copa ; rat, rata ; parent, parenta ; clòsc, clòsca ; dorc, dorca ; gorg, gorga ; òrt, òrta ; òs, òssa ; fais, faissa ; mul, mula ; filh, filha ; topin, topina ; besonh, besonha ; obrièr, obrièra ; pecador, pecadora ; fruch, frucha.*

Lo doblament de *s* dins *òssa, faissa* es simplement ortografic.

MORFOLOGIA.

—Nom.

—Substantiu.

—Lo genre.

REMARCAS. — Qualques substantius a desinència vocalica provenent de formas latinas amb *d* an un femenin en *-sa* : VADUM, *ga*, VADA, *gasa*; GRADUM, *gra*, GRADA, *grasa*, etc. Los adjectius fornissen CRUDUM, *cru*, CRUDAM, *crusa*, que senhalarem pus luènh.

11. Quand lo substantiu s'acaba per una consonanta sorda pòt arribar qu'aquesta se sonorize al femenin : *bruc*, *bruga*; *lop*, *loba*; *descat*, *descada*; *pagés*, *pagesa*; *sèrf*, *sèrva*; *bruèg*, *bruèja*.

Dins *pagesa*, lo cambiament es dins la prononciacion e non dins l'ortografia. Per l'oscillacion *bruèg*, *bruèja*, veire GRAFIA E FONETICA, § 44.

12. Los substantius acabats per un diftong en *-u* pòdon cambiar *u* en *l* o en *v* segon los cases : *pairòu* o *pairòl*, *pairòla*; *grasau* o *grasal*, *grasala*; *romièu*, *romièva*; *josièu*, *josièva*; *cotoliu*, *cotoliva*.

13. Los substantius en *-e* cambian *-e* en *-a* : *mèstre*, *mèstra*; *pastre*, *pastra*; *cardaire*, *cardaira*; *vendeire*, *vendeira*; *sògre*, *sògra*.

14. Cèrts substantius en *-e* derivant de proparoxitòns latins en *-ANUM*, *-INUM*, an lo femenin en *-ena* : *ase*, *asena*; *Estève*, *Estevena*; *òrfe*, *orfena*; *òrgue*, *orguena*.

15. Enfin d'autres substantius an un sufix especial per cada genre :

-dor, *-doira* : *mostador*, *mostadoira*; *escrassador*, *escrassadoira*; *cagador*, *cagadoira*.

-dor, *-ritz* : *pecador*, *pecairitz*; *emperador*, *emperairitz*; *vendedor*, *vendeiritz*. Aquel sufix es arcaïc e literari dins la lenga modèrna.

-tor, *-tritz* : *tutor*, *tutritz*; *testator*, *testatritz*. Sufix arcaïc que deu remplaçar lo gallicisme : (*-trissa*). MORFOLOGIA.

—Nom.

—Substantiu.

—Lo genre.

-essa : *pastre*, *pastressa*; *faure*, *fauressa*; *abat*, *abadessa*; *prince*, *princesa*.

16. Los noms de familha portats per de femnas prenon la forma femenina : *Bòsc*, *Bòsca*; *Durand*, *Duranda*; *Sabatièr*, *Sabatièra*; *Alibèrt*, *Alibèrta*.

2) Lo nombre

a) Noms d'un sol nombre

17. Los noms emplegats amb lo sens netament collectiu o partitiu an pas de plural : *polalha*, *gossatalha*, *aujам*, *postam*, *femelam*, *arbram*, *folhum*, *acelum*, *femnum*, *lenha*, *òssa*, *fruita*, *fuèlha*.

18. D'autres noms, designant de causas compausadas de doas o de mai de partidas, s'emplegan tant solament al plural : *bragas*, *brillas*, *caucas*, *cèrcas*, *fèrrias*, *fonzilhas*, *fòrces*, *lèus*, *mordassas*, *morenas*, *remausilhas*, *talhants*, *tenalhas*, *tosoiras*, etc.

N'es atal meteis per de noms de fèstas, de ceremonias religiosas o de trabalhs campèstres : *Cendres*, *compias*, *Pascas*, *temporas*, *vegilhas*, *vèspras*, *cubrisons*, *sègas*, *semenilhas*, *vendémias*, etc.

19. De nombroses noms de lòc an pres la forma del plural a una epòca anciana, e s'emplegan, ça que la, coma de singulars ; noms en *-argues*, del latin *-ANICUM*+*s* : *Marsilhargues*, *Galhargues*, *Vendargues*; noms en *-ens* per *-encs*, del germanic *-ING*+*s* : *Escal-*

MORFOLOGIA. *quens, Mossolens, Merens, Sausens*; noms diverses :
 - Nom. *Besièrs, Colombièrs, Rotièrs, Bòsols, Conòsols, Posòls.*
 - Substantiu. D'autres noms de lòc al plural s'emplegan coma
 - Lo nombre. tals : *las Sesquièras, los Martins, los Alauses, los Capmases.*

b) *Noms de dos nombres*

20. D'una faïçon generala, lo plural dels substantius s'obten en ajustant s al singular : *òme, òmes*; *nòvi, nòvis*; *sàvia, sàvias*; *femna, femnas*; *posal, posals*; *color, colors*; *tap, taps*; *rèc, rècs*; *mainat, mainats*; *lum, lums*; *dent, dents*; *camp, camps*; *pòrt, pòrts*; *sord, sords*, etc.

REMARCAS. — En Bes. e Rgt., los grops finals en *-cs, -ps, -ts* dels plurals se pronóncian *-tch* : *rècs, caps, rats* (*rètch, catch, ratch*).

Dins diverses parlars, los noms en *-l, -n, -nt*, diftong + *t*, diftong an un plural redoblat en *-ses* : *ostal* (*ostalses*), *molin* (*molises*), *dent* (*denses*), *eul* (*eusses*), *malaut* (*malausses*), *calhau* (*calhauses*). Aquelas formas devon èsser fòrbandidas de la lenga escrita.

Qualques substantius de desinència vocalica provenent de formas latinhas amb *d*, an de plurals en *-ses* : *GRADUM, gra, grases*; *PEDEM, pè, pèses*; *VADUM, ga, gases*. Demest los adjectius : *CRUDUM, cru, cruses*. Las formas en *s* existisson tanben : *gras, pès, gas, crus*.

21. Los noms en *-s, -ç, -is, -ch, -g, -sc, -st, -xt* fan lor plural en *-es* : *pas, passes*; *gos, gosses*; *cabús, cabusses*; *cas, cases*; *nis, nises*; *fus, fuses*; *braç, braces*; *creis, creisses*; *tais, taisses*; *fach, faches*; *puèg, puèges*; *bòsc, bòsques*; *desc, desques*; *trast, trastes*; *fust, fustes*; *tèxt, tèxtes*.

L'Ag. fa aquels plurals en *s* : *pas, gos, fus, creis, tais, puègs, bòscs, trasts*.

Los noms en *-tz* fan lor plural en *-ses* : *patz, passes*; *prètz, prèses*; *crotz, croses*; *cantairitz, cantairises*; *tutritz, tutrises*. MORFOLOGIA.
 —Nom.
 —Substantiu.
 —Lo nombre.

Los noms en *-x* fan lor plural en *-xes* : *prefix, prefixes*.

REMARCAS. — En Orlh., los noms en *-sc, -st* prononciats *-s* fan lor plural en *-sses* : *bòsc* (*bosses*), *genèst* (*genèsses*). Aquelas formas son a exclure de la lenga escrita.

En Don. e en Fois., los plurals en *-es* son sovent remplaçats per de plurals en *-is* o *-i* : (*astis, bosquis, pelsis, bracis, campis, braci, bòsqui*). Los plurals en *-es* ordinaris pòdon tanben se tresmudar en *-is* : (*cantairi, legeiris, mèstris, frairis*), allòc de *cantaires, legeires, mèstres, fraires*.

Los parlars populars an de plurals irregulars en *-tsets* pels noms en *-tz* : (*prètsets, votses*) que devon pas èsser admeses dins los tèxtes escrits.

22. Los noms de familha prenon regularament lo signe del plural : *los Andrieus, los Negres, los Ortalans, los Bòsques, los Rosses*.

23. Los substantius compausats formats per dos noms en aposicion o per un nom seguit o precedit d'un adjectiu que lo qualifica, fan variar los dos tèrmes : *gat-fain, gats-fains*; *pòrta-fenèstra, pòrtas-fenèstras*; *nap-caulet, naps-caulets*; *agulha-cosent, agulhas-cosents*; *rat-bufon, rats-bufons*; *rata-penada, ratas-penadas*.

Los substantius formats d'un adjectiu precedit d'un nom que li servís de complement, de dos noms dont un es complement de l'autre, o d'un vèrb e de son complement, fan variar lo darrièr tèrme : *alablanc, alablancs*; *cambaroja, cambarojas*; *pèterrós, pèterroses*; *còrdolor, còrdolors*; *tèrratremol, tèrratremols*;

MORFOLOGIA. *rampalm, rampalms ; palfèr, palfèrs ; pèpolin, pèpolins ; sarracap, sarracaps ; traucasac, traucasacs ;*
 —Nom.
 —Substantiu.
 —Lo nombre.

Dins los substantius formats d'un nom seguit d'un autre nom que lo completa amb l'ajuda d'una preposicion, lo tèrme complement demòra invariable : *cap d'ostal, caps d'ostal ; pèira de fòc, pèiras de fòc ; molin de vent, molins de vent.*

Ça que la, quand lo sentiment de la composicion es obliterated, los noms compausats an una tendéncia a èsser tractats coma de noms simples dins la lenga populara ; es atal que l'òm a : *aigardent, aigardents ; carnsalada, carnsaladas ; malaise, malaises ; vinagre, vinagres ; vidalba, vidalbas ; capmàs, capmases ; capmèstre, capmèstres ; capdelan, capdelans ; vietdase, vietdases.*

Om pòt trobar de substantius del genre de : *paucvali, requevalga, malmagacha*, que, malgrat lor natura verbala, prenon lo signe del plural : *paucvalis, requevalgas, malmagachas.*

Conven d'utilizar lo trait d'union son que dins los substantius dont los dos tèrmes vèrian : *nap-caulet, pòrta-fenèstra*, mas *alablanc, rampalm, aigaròs, traucacamin.*

B. — ADJECTIU

1) Lo genre

24. En principi, los adjectius fan lor femenin en apondent un a al masculin : *sec, seca ; verdenc, verdenca ; fresc, fresca ; larg, larga ; sup, supa ; òrb, òrba ; net, neta ; fòrt, fòrta ; sord, sorda ; espès,*

espessa ; mois, moissa ; feròç, feròça ; fugaç, fugaça ;
 MORFOLOGIA.
 —Nom.
 —Adjectiu.
 —Lo genre.

25. Coma los substantius (veire § 11), los adjectius pòdon sonorizar la consonanta sorda finala en formant lor femenin : *pesuc, pesuga ; amic, amiga ; polit, polida ; mut, muda ; cortés, cortesa ; abundós, abundosa ; mièg, mièja ; baug, bauja.*

26. Cèrts adjectius en -u càmbian u en l o en v : *mortau o mortal, mortala ; corriòu o corriòl, corriòla ; pariu, pariva ; nòu, nòva ; esclau, esclava ; suau, suava.*

27. D'autres en -e o en -èu càmbian e o u en a : *nòble, nòbla ; alègre, alègra ; rude, ruda ; campèstre, campèstra ; cretacèu, cretacèa ; galinacèu, galinacèa ; contemporanèu, contemporanèa ; idonèu, idonèa.*

28. Enfin, n'i a d'autres qu'an un sufix per cada genre :

-dor, -doira : *penjador, penjadoira ; maridador, maridadoira ; corredor, corredoira.*

-tor, -tritz : *motor, motritz ; conductor, conductritz.* Aquel sufix deu se substituir al gallicisme (-trissa) correspondent a -trice.

REMARCAS. — Existís quelques adjectius irregulars coma : *cru, crusa ; tranquil, tranquilla.*

Cal notar l'existéncia d'una tièra d'adjectius qu'avián qu'una forma dins l'anciana lenga e en latin. Lor femenin sens a a subsistit dins de nombrosas formas mai o mens fossilizadas : noms compausats, noms de lòc, adjectius substantivats e quelques adjectius isolats : *castanhal, car-*

MORFOLOGIA. *ral, jasent, jove, leuaor, màger, mendre, pièger, prens, qualche, Combafòrt, Combamajor, la Parroquial, Ròcafòrt, Vilafòrt, Vilanòva-la-Comtal, aigardent, aigabolhent, aigacorrent, aigafòrt, agulha-cosent, batalha campal, Carmen-trant, cabra bocal, dent ulhal, fièra carnal, figuièra blancal, figa porcal, figa secal, gatasuau, grand carrièra, grand causa, grandmercé, luna tornal, pèira frejal, pruna beral, tèrrafòrt, tèrra fromental, teula canal, tripa culal, etc.*

2) Lo nombre

29. Lo mòde de formacion del plural dels adjectius es pas sensiblement diferent d'aquel dels substantius :

1) Addicion d'un *s* : *alègre, alègres ; lèri, lèris ; suau, suaus ; grand, grands ; valent, valents ; mortal, mortals ; clar, clars ; alègras, sàvias, grandas, sordas.*

2) Addicion de *es* : *abondós, abondoses ; las, lasses ; espés, espesses ; velòç, velòces ; voraç, voraces ; mois, moisses ; rog, roges ; adrech, adrechès ; fosc, fosques ; trist, tristes ; just, justes.*

REMARCA. — Lo parlar Ag. emplega de formas sens l'alongament en *-es* : *abondós, gras, foscs.*

En Cent., Tol., Fois., Don., Narb., part del Carc. e de l'Alb., los adjectius qualificatius, qualques pronoms e adjectius indefinits, los participis pòdon recebre un plural en *-is* : *bèlis, blanquis, fresquis, donadis, finidis, agudis, elis, unis, totis, aquelis, aquestis, aicestis, quinis, quantis, tantis.*

Quand l'adjectiu precedís lo substantiu, l'usatge de las formas en *-is* es abitual, mas i a pas de règlas plan definidas.

Los autres parlars lengadocians emplegan las formas en *-es* : *(bèles), fresques, dreches, faches, quantes, tantes, eles, totes, aqueles.* Aquel plural en *-es* es sovent en usatge dins los participis en *-at, -it, -ut* (parlars orientals et septentrionals).

Cal notar que lo Don. e lo Fois. coneisson las formas en *-is* e en *-i* : *(bèlhi, aquelhi, blanqui, floridi).*

3) Comparatiu

30. Las solas formas del comparatiu sintetic conservadas son las següentas :

<i>bon</i>	<i>melhor</i>
<i>mal</i>	<i>pièger, pejor</i>
<i>grand</i>	<i>màger, major</i>
<i>petit</i>	<i>mendre, menor</i>

Pièger, màger e *mendre* representan lo cas subjècte de l'anciana lenga ; lo primièr manlevat al provençal deu servir a remplaçar lo gallicisme (*piri*) qu'es pas admissible dins la lenga literària, lo segond es un pauc vielhit. La lenga parlada coneis los femenins analogics : (*maja, pièja, mendra*), es preferible de se'n tènere pels dos genres a las formas : *màger, pièger, mendre*, que subsistisson encara. *Pejor, major* e *menor* son de formas arcaïcas pauc usitadas.

Superior, inferior, anterior, posterior son de formas purament sabentas.

Los comparatius en *-or* an lor femenin en *-ora*. Cal defugir la forma parlada en *-ona* : (*milhuno*).

31. Qualques comparatius neutres son emplegats coma advèrbis : *mièlhs* (*mièl, miès*), del latin *MELIUS*, representa lo francés *mieux* ; *pièg* (*pieis*), del latin *PEJUS*, correspond al francés *pis* ; lo manlevam al lemosin per prendre la plaça del gallicisme. Quant a *mièlhs*, es corrent dins los parlars septentrionals e orientals. Los autres parlars usan de *melhor* (*milhú*) : *tan mièlhs, tan melhor.*

32. Lo comparatiu analitic de superioritat s'exprimís amb l'ajuda de *plus* o *pus* e *mai... que* : *Es mai polit que tu.*

MORFOLOGIA.

— *Nom.*
— *Adjectiu.*
— *Comparatiu.*

MORFOLOGIA.

Lo comparatiu d'inferioritat es rendut per **mens...**
que : *Es mens polit que tu.*

—Nom.
 —Adjectiu.
 —Compa-
 ratiu.

Lo comparatiu d'egalitat utiliza **tant... coma o tant...**
que : *Es tan bèl coma vos, es tan bèl que vos.* La
 primièra forma deu èsser preferida.

4) Superlatiu

33. Lo lengadocian coneis una sola forma sintetica
 de superlatiu, ja utilizat dins l'anciana lenga, que se
 forma amb **sobre-** o **subre-** : *sobrebèl, sobregrand, sobre-*
gai, sobrenaut. Es d'usatge literari.

Om pòt encara mençonar las raras formas fossili-
 zadas o sabentas del superlatiu latin : *autisme,*
santisme, extrèm, suprèm, infim, minim.

34. Dins lo lengatge popular, lo superlatiu analitic
 absolut se rend abitualament amb **plan**, mai rarament
 amb **fòrça**, **fòrt**, **tot plen**, **rèire-** : *Es plan amistós, fòrça*
amistós, fòrt amistós, tot plen amistós, rèirefals.

La lenga d'Oc utiliza diversas perifrasis per tra-
 duire lo superlatiu : *que mai, que jamai pus, que qual*
sap, a mòrt, mai que mai, mai que plus, que non sai,
etc. : Es que mai sabent. | Es sabent que jamai pus.
Es valent que qual sap. | Es polit a mòrt. | Es mai que
mai esperdigalhat. | Es mai que pus sord. | Es ric que
non sai.

La lenga parlada exprimís encara lo superlatiu per
 redoblament : *Polit polit. | Dolent dolent.*

Lo superlatiu relatiu es rendut amb l'ajuda de l'ar-
 ticle e del comparatiu : *la pus valenta, lo mai fòrt, la*
mendre causa, lo màger lum. Quand lo superlatiu
 seguís lo substantiu es inutil de repetir l'article : *La*
vaca mai magra. En francés : *La vache la plus maigre.*

C. — NUMERALS

MORFOLOGIA.

— Nom.
 — Numerals.

Los numerals comprenon los *cardinals*, los *ordinals*,
 los *collectius*, los *multiplicatius*, los *partitius* e los *dis-*
tributius.

1) Cardinals

35. Los dos primièrs nombres cardinals an un mas-
 culin e un femenin : **un, una** ; **dos, doas** (*dòs, duòs,*
diùs, diòs). Cal senhalar l'arcaic : **ambedós, ambe-**
doas, remés en usatge per qualques escrivans, que
 significa : *los dos, las doas.*

Aicí la seria dels nombres cardinals :

un, una	trenta
dos, doas	trenta un, etc.
tres	quaranta
quatre	quaranta un, etc
cinc	cinquanta
sièis	cinquanta un, etc.
sèt	seissanta
uèit, uèch, uòch	seissanta un, etc.
nòu	setanta
dètz	setanta un, etc.
onze	oitanta
dotze	oitanta un, etc.
tretze	nonanta
catòrze	nonanta un, etc.
quinze	cent
setze	cent un, etc.
dètz-e-sèt	dos cents, etc.
dètz-e-uèit	mila, mil
dètz-e-nòu	dos mila, etc.
vint	million
vint-e-un, etc.	miliard

MORFOLOGIA.

- Nom.
- Numerals.
- Cardinals.

REMARCA. — *Uèit, uèch, uòch* se pronóncia de divèrsas faïçons : (*wèit, üèch, ièch, ioch*), *nòu* se pronóncia sovent (*nau*). *Dètz* e *vint* seguits de las unitats, per analogia amb *trenta, quaranta*, etc., se tresmudan en (*doso, vinto*) : (*doso-sèt, vinto-dus*) dins la lenga parlada. *Seissanta, oitanta* e *nonanta* son sovent remplaçats per : (*suassanto, quatre-vints, quatre-vint-dètz*) que cal considerar coma de gallicismes a descaçar.

Cal senhalar encara : *milanta* e *bisçanta*, que designan un grand nombre.

2) Ordinals

36. Dèls lo sègle XVⁿ, los ordinals comencèron de patir de l'influéncia del francés. La lenga modèrna los a completament perduts e emplega los gallicismes correspondents en *-ième*. Mistral, seguit per fòrça felibres, a adoptat una forma en *-enc, -enca*, qu'a cap d'epòca a pas agut la valor ordinala, mas simplament qualificativa dins un petit nombre d'adjectius derivats dels numerals : *patanas quarantencas, mescla tercenca, pan de l'arao quartenca*. A adoptar una forma inusitada, nos pareis preferible de recomandar lo sufix ordinal de l'anciana lenga encara viu en catalan : *-en, -ena*. Aurem l'avantatge de nos ténen dins lo dreit corrent de la tradicion e de servir lo contacte amb un dels principals dialèctes de la lenga d'Oc. Aicí la lista d'aquels ordinals :

primièr	oiten, ochen
segond, dosen	noven
tèrç, tresen	desen
quart, quatren	onzen
quint, cinquen	dotzen
seisen	tretzen
seten	catorzen

quinzen
setzen
dètz-e-seten
dètz-e-oiten
dètz-e-noven
vinten
vint-e-unen
vint-e-dosen, etc.
trenten
trenta unen, etc.
quaranten

cinquanten
seissanten
setanten
oitanten
nonanten
centen
cent unen, etc.
dos centen, etc.
milen
dos milen, etc.
milionen

MORFOLOGIA.
— Nom.
— Numerals.
— Ordinals.

REMARCA. — La lenga d'Oc pòt emplegar los nombres cardinals coma ordinals : *Enric quatre*. | *Pagina cent vint-e-dos*. | *Lo 24 de genièr*. | *Sègle XIV*.

3) Collectius

37. Los collectius son identics al femenin dels ordinals en *-ena* :

cinquena	quinzena
seisena	setzena
setena	vintena
oitena	trentena
novena	quarantena
desena	cinquantena
onzena	seissantena
dotzena	setantena
tretzena	oitantena
catorzena	nonantena
	centena

Lo collectiu correspondent a dos es parelh. Existís encara de collectius en *-at, -ada* : *parelhat* ; *desenat, -ada* ; *quinzenat, -ada* ; *centenat, -ada* ; *milierat, -ada*. Cal senhalar lo derivat de *bisçanta* : *bisçantena*.

4) Multiplicatius

38. Los multiplicatius son representats per : **doble, triple, quadruple, quintuple, sextuple, septuple, octuple, decuple, centuple**, que, tirat del primièr, son de mots purament sabents manlevats al latin.

Lo lengatge popular emplega mai que mai l'expression : *dos còps mai, tres còps mai, quatre còps mai*, etc.

5) Partitius

39. Los ancians partitius, en fòra de *mitat*, son remplaçats dins la lenga modèrna pels nombres ordinals franceses en *-ième*. Conven de restablir los ordinals nòstres : **mitat, tèrç, quart, cinquen, seisen, seten**, etc., per exprimir $1/2, 1/3, 1/4, 1/5, 1/6, 1/7$, etc.

Los parlars populars emplegan l'expression originala : *de doas parts una, de tres parts una, de quatre parts una*, etc., per $1/2, 1/3, 1/4$, etc. Om tròba encara : *dos còps mens, tres còps mens, quatre còps mens*, etc.

6) Distributius

40. La lenga d'Oc possedís pas de distributius, i suplís amb las expressions : **a un, a dos, a tres, a quatre, a cinc**, etc. Se ditz encara : *a bèlis dos, a bèlis tres*, etc., o encara : *un per un, dos per dos, tres per tres*, etc.

7) Qualificatius

41. Existís de nombroses adjectius qualificatius o substantivats formats suls numerals, que servisson sovent a designar de mesuras o de causas en relacion amb los nombres. Los següents derivan dirèctament

del latin : **prim, tèrcia, quarta, sèsta, uchau, ochava, nòna, decima**. Aicí-ne d'autres de formacion romana : **ternal, quartal, quintal ; terçan, quartan ; unenc, mitadenc, doblenc, tercenc, ternenc, quartenc, seisenc, quarantenc ; megierà, tercièr, quartièr, sestierà, setzenièr ; quarton, megeiròla, terçairòla**, etc.

II. — PRONOM

A. — PRONOM PERSONAL

Lo pronom personal comprend de formas absoludas tonicas e de formas conjuntas al vèrb primitivament atònas.

a) Formas absoludas

42. Aicí lo paradigma de las formas absoludas :

Sing.	Plur.
1 ^a p. ieu, io, jo (m. e f.)	nosautres (m.), nos (m. e f.) nosautras (f.)
2 ^a p. tu (m. e f.)	vosautres (m.), vos (m. e f.) vosautras (f.)
3 ^a p. el (m.) ela (f.)	els, elis, eles (m.) elas (f.)

Reflexiu : **se** (dels dos genres e nombres).

Aquelas formas, sempre tonicas, s'emplegan coma subjèctes o coma regims preposicionals : *Ieu parli. | Ai fait coma tu. | Pensas a ieu. | Te trufas d'ela. | Se fisa a vosautres. | Aquò va de se*. Lo reflexiu **se**, utili-

MORFOLOGIA. **Pronom personal.** zat solament coma regim, es generalament remplaçat per el : *Cadun fa per el.*

Las formas nos e vos son reservadas a l'usatge respectuós : *Se tracha de vos sol.*

L'anciana lenga, fins al sègle XVIIIe, coneissiá de formas en mi, ti, si. Las doas primièras èran quora subjèctes, quora regims preposicionals, la darrièra exclusivament regim preposicional : *Fòra de mi.* | *Parla de ti.* | *Plus dòcte que mi.* | *Trabalha per si.*

REMARCAS. — *Ieu* es la forma d'usatge mai expandit, deu èsser preferida ; *io* (*yu, yo*) es conegut en Carc., Rgt., Ag., Tol. ; *jo* (*ju*) en Fois.

Dins los parlars septentrionals, *el* es sovent alterat en (*del, delo, guel, guelo*) ; los plurals son sovents redoblats : (*guelses, guetches, elses*).

Nosautres, vosautres son sovent reduits a (*nosaus, vosaus*). Los parlars septentrionals e orientals usan de : (*nautres, nautres, bautros, naltres, naltros, baltres, baltros, nantres, nantros, bantres, bantros, natres, natros, batres, batros*).

Dins la lenga escrita, conven de se'n téner a las formas del paradigma.

43. Las formas absoludas del pronom pòdon donar de compausats per l'adonccion de l'adjectiu indefinit *meteis* o *meteus* :

<i>Sing.</i>	<i>Plur.</i>
1 ^a p. <i>ieu meteis</i>	<i>nosautres meteisses, nos m.</i> <i>nosautres meteissas</i>
2 ^a p. <i>tu meteis</i>	<i>vosautres meteisses, vos m.</i> <i>vosautres meteissas</i>
3 ^a p. <i>el meteis</i>	<i>els meteisses</i>
<i>ela meteissa</i>	<i>elas meteissas</i>
<i>se meteis</i>	<i>se meteisses</i>
<i>se meteissa</i>	<i>se meteissas</i>

MORFOLOGIA. **Pronom personal.** Conven de senhalar encara las formas compausadas : *de per ieu, de per tu, de per el, de per se, etc.*, e dins los parlars orientals : *d'esperieu, d'espertú, d'esperel, d'espersé, etc.* An lo sens de *per ieu meteis, per tu meteis, etc.* Totas las formas de la seria son pas egalament usitadas. J. Ronjat voldriá i véser de compausats de *DE+IPSE+PER+EGO, TU, ILLE, etc.*

REMARCAS. — Las formas amb *meteis* subsistisson qu'en Don. e en Fois., endacòm mai, *meteis* es estat remplaçat pel gallicisme *même*. La lenga literària se deu de las restablir.

En Fois., (*si mateich*). Dins aquel parlar, *meteis* pòt demorar invariable : *elis meteis, elas meteis*. Pòt encara se reduire a *meteis* : *Se suspendon meteis.*

b) *Formas conjuntas*

44. Los pronoms conjunts presentan las formas seguentas :

<i>Sing.</i>	<i>Plur.</i>
1 ^a p. <i>me, m' (m. e f.)</i>	<i>nos (m. e f.)</i>
2 ^a p. <i>te, t' (m. e f.)</i>	<i>vos (m. e f.)</i>
3 ^a p. <i>lo, 'l, l' (m.)</i>	<i>los, 'ls (m.)</i>
<i>la, l' (f.)</i>	<i>las (f.)</i>
<i>li (m. e f.)</i>	<i>lor (m. e f.)</i>
Reflexiu : <i>se, s' (dels dos genres e nombres).</i>	
Neutre : <i>o.</i>	
Advèrbis pron. : <i>ne, n', 'n, en, i.</i>	

Aquelas diversas formas, plaçadas abans lo vèrb, son desprovesidas d'accent e se pronóncian d'una sola venguda en se piejant sus el (proclitics) ; quand seguisson lo vèrb, demòran piejadas sus aqueste (enclitics) ; èran atònas dins l'anciana lenga e son vengudas

MORFOLOGIA. tónicas dins los parlars modèrns. Ça que *la, lo, los, ne* emplegats coma enclitics sul vèrb o sus un mot a desinència vocalica son inaccentuats e prenon las formas reduïtas : 'l, 'ls, 'n : *Me'l pòrta. | Tira'ls-me. | Vai-te'n.* N'es atal meteïss de vegadas per *me, te, se* en Fois. : *Se'm pòrtas. | Se't plai. | Se's tròban plan.* Pòdon encara se contractar amb *nos* e *vos* : *Vo'l pòrti. | No'ls dona. | Fasètz-vo'n portar.*

Me, te, nos, vos, se pòdon servir indistinctament de regims dirèctes o indirèctes : *Me prendrà. | Me disiá. Lo, la, los, las* servisson exclusivament de regims dirèctes, mentre que *li, lor* son regims indirèctes : *Li pòrti. | Lor disi.*

Dins la lenga parlada, la substitucion de *li* a *lor* e de l'advèrbi pronominal *i* als dos precedents es plan frequenta. Inversament, *li* pòt remplaçar *i* en tant qu'advèrbi pronominal. Om pòt aver donc : *lī* (sing.) *disi, li* (plur.) *disi, i* (sing. e plur.) *disi, li vau* per *i vau*. La lenga literària deu restablir l'usatge primitiu e emplegar *li* pel datiu singular, *lor* pel datiu plural e *i* per l'advèrbi pronominal. Ça que *la, la* substitucion de *i* a *li* e a *lor*, dins los grops de pronoms, es admissible per aleugierir la prononciacion, per defugir las alliteracions *li la, la lor*, o encara per permetre l'elision dins los grops *me li, te li, se li, me lor, te lor, se lor* en *m'i, t'i, s'i*.

L'advèrbi pronominal ne repren sa forma primitiva en dins los grops de pronoms après *lo, los, las, nos, vos* : *L'en tiri. | Los en tirarem. | Tiratz-las-en. | Anatz-vos-en. | Se nos en van.* Dins los autres cases, cal sempre utilizar *ne, 'n, n'* : *Ne vòl. | Me'n dona. | N'aurai.*

MORFOLOGIA. **REMARCAS.** — En Gav. e Cev., a la plaça de *me, te, se, ne*, òm tròba sovent (*mi, ti, si, ni*) que cal descaçar de la lenga escrita. — **Pronom. personal.**

Dins los parlars qu'an l'article en (*le, les*) los pronoms *lo, los* prenon la meteïssa forma. D'autre biaïss, de nombroses parlars assordisson *la, las* en (*lo, los*) dins lo cas d'enclisi : *pren-la (pren-lò)*. Conven de servir las formas *lo, los, la, las*.

Lor, d'usatge pro restrench, pren diversas formas : (*lthur, yur, lus*) en Fois., Cent. e Alb., (*liir, liis*) en Cev. e Gav. Dins qualques parlars (Fois.), se combina amb *i* : (*lur i diguèt, lus i diguèt*) que respond al catalan *els hi*.

Lo pronom neutre *o* patís diversas alteracions segon los parlars.

La forma classica ò (obèrt) es encara viva dins una part del Tol. e de l'Alb. : *cal ò creire, cresètz-ò*.

A l'estat de *o* tampat (*u*) règna dins lo Cev., Montp., Bes., Gav., Don., part de l'Alb. (Castras) e del Rgt. : *t'ò dise | mòstra-m'o*.

Los autres parlars an aglutinat una consonanta de ligason destinada a evitar l'iatus :

Una part del Carc. (la Francesa), de l'Alb. (Graulhet), de l'Orlh. (Maurs) usa de (*bo*) : (*cadün bo debinhò | pren-bò | buo jure* (Maurs).

Una part de l'Alb. (Rabastens) a (*go*) : (*go sun*) | *prenètz-gò*). Lo Cent., Narb., part del Carc., de l'Alb. e del Fois. utilizan (*ba*) davant lo vèrb e (*bo*) après lo vèrb : (*ba cresi | crei-bò*). L'Alb. possedis tanben la diferenciacion (*ga, go*) : (*ga cresi | crei-gò*).

L'Orlh. coneis la forma unica (*zo*) : (*zo vese | digo-zò*).

L'Ag. e una part del Rgt. e del Carc. usa de (*zu*) : (*zu cresi | crei-zú*).

Lo Tol. local de Tolosa modèrn, influenciat pel gascon, possedis la dobla forma (*au, òc*) : (*au cresi | crei-zòc*).

Lo Fois. utiliza las formas del gascon modèrn (*ac, òc*) : (*ac cresi | cresètz-òc*).

La forma *o*, que recomandam per la lenga literària, es en usatge non solament dins una part importanta de Len-

MORFOLOGIA. gadòc, mas encara en catalan. Cal ajustar que las autras formas, Gasconha exceptada, derivan totas de *o*, tant en Lengadòc coma en Auvèrnha, Lemosin e Provença. Apondrem qu'aquò es la forma de nòstra anciana lenga classica. Pareis estranh que Perbòsc e Estiu ajan preconizat òc qu'es pas estat jamai classic e qu'a l'epòca modèrna règna solament en Gasconha e sus qualques endreits al sieu vesinatge.

Las diferentas variantas de *o* son susceptiblas d'admetre l'iatus o l'elision segon los cases o los parlars : (*ba èro* | *o abiò* | *b'auràs* | *g'abiò* | *z'èrun*). De vegadas, l'iatus es defugit per l'insercion d'una consonanta de ligason (*ba-z-èrun*, *u-z-èrun*, *garò-z-òc*). La lenga escrita deu regetar totas las consonantas de ligason e admetre o defugir, segon l'usatge de cada parlar, l'iatus : *m'o ditz o me o ditz* | *garda-t'o* o *garda-te-o*.

L'advèrbi pronominal *ne* es sovent redoblat dins la lenga parlada : (*ne'n vole* | *dunatz-me-ne'n*). En combinason amb *i* : (*n'i'n farai* | *dunatz-n'i'n*).

L'advèrbi pronominal *i*, utilizat tanben coma pronom, pren la forma (*ye*) en Ag., Carc., Alb., Rgt., Bes., Montp. : (*ye dise*, *digo-yé*). Davant vocala s'elidís : (*y'abiò*).

Dins la lenga parlada, *i* es sovent precedit d'un *z* de ligason : *diga-i* (*digozi*), *mena-me-i* (*menomezi*), *fai-i-o* (*faizibò*).

La lenga escrita cal que sèrve *ne* e *i*.

Sus cèrts punts del Narb. e del Lengadòc oriental, se pòt se substituir a *nos* : *s'endormirem* = *nos endormirem* (Lapalma).

c) Combinasons pronominalas

45. Las combinasons pronominalas pòdon èsser formadas de dos, tres, quatre o cinc pronoms. Las de dos pronoms son correntas dins la lenga escrita, mas las de tres, quatre e cinc pronoms se tròban gaire que dins la lenga parlada.

L'òrde dels pronoms es variable segon los parlars. A aquel punt de vista, òm pòt deverir lo domeni lengadocian en doas regions : la region Nord-Est (Orlh., Gav., Rgt., Carc., Alb.) ont l'òrde *acusatiu* + *datiu* predomina gaireben exclusivament, e la region Sud-Oèst (Ag., Tol., Cent., Fois., Don., Narb., Bes., Montp., Cev.) ont l'òrde invèrs *datiu* + *acusatiu* es abitual.

Lo grop pronominal precedent lo vèrb es proclitic e atòn, mentre que lo grop seguissent lo vèrb es enclitic e tonic. Cal notar que, dins aqueste darrièr cas, la lenga anciana coneissiá que de pronoms atòns. La lenga modèrna fa portar l'accent principal sul darrièr pronom : *pòrta-me-la* (*porto-me-lò*), *trasètz-i-ne* (*trasètz-i-né*).

I. — Combinasons de dos pronoms

46. 1) Combinasons dels pronoms de 1ª pers. amb los pronoms de la 3^a e los advèrbis pronominals :

me + lo : *me lo dona*, *me'l dona*, *me l'agafa* ; *dona-me-lo*, *dona-me'l*. — *Lo me dona*, *lo m'agafa* ; *disètz-li que'l me done* ; *dona-lo-me*, *dona'l-me*.

me + la : *me la dona*, *me l'agafa* ; *dona-me-la*. — *La me dona*, *la m'agafa* ; *dona-la-me*.

me + los : *me los dona*, *me'ls dona* ; *dona-me-los*, *dona-me'ls*. — *Los me dona*, *los m'agafa*, *ditz-li que'ls me done* ; *dona-los-me*, *dona'ls-me*.

me + las : *me las dona* ; *dona-me-las*. — *Las me dona* ; *dona-las-me*.

me + li : *me li dona*, *m'i dona* ; *dona-me-li*, *dona-me-i*, *dona-m'i*. — *Li me dona*, *i me dona* ; *dona-li-me*, *dona-i-me*.

MORFOLOGIA.
— Pronom.
personal.

me + lor : *me lor dona, m'i dona ; dona-me-lor, dona-m'i.* — *Lor me dona, i me dona ; dona-lor-me, dona-i-me.*

me + o : *me o dona, m'o dona ; dona-me-o, dona-m'o.* — *O me dona ; dona-o-me.*

me + ne : *me'n dona ; dona-me-ne, dona-me'n.*

me + i : *m'i dona ; dona-m'i, dona-me-i.* — *I me dona ; dona-i-me.*

La seria amb *te* es idèntica.

nos + lo : *nos lo dona, no'l dona ; dona-nos-lo.* — *Lo nos dona ; dona-lo-nos, dona'l-nos.*

nos + la : *nos la dona ; dona-nos-la.* — *La nos dona ; dona-la-nos.*

nos + los : *nos los dona, no'ls dona ; dona-nos-los, dona-no'ls.* — *Los nos dona, diga-li que'ls nos done ; dona-los-nos, dona'ls-nos.*

nos + las : *nos las dona ; dona-nos-las.* — *Las nos dona, dona-las-nos.*

nos + li : *nos li dona, nos i dona ; dona-nos-li, dona-nos-i.* — *Li nos dona, i nos dona ; dona-li-nos, dona-i-nos.*

nos + lor : *nos lor dona, nos i dona ; dona-nos-lor, dona-nos-i.* — *Lor nos dona, i nos dona ; dona-lor-nos, dona-i-nos.*

nos + o : *nos o dona ; dona-nos-o.* — *O nos dona ; dona-o-nos.*

nos + ne : *nos en dona, no'n dona ; dona-nos-en, dona-nos-ne, dona-no'n.*

La seria amb *vos* es idèntica.

47. 2) Combinasons dels datius de la 3ª pers. amb los autres pronoms de la meteissa persona e los advèrbis pronominals :

lo + li : *li lo pòrti, i lo pòrti, i'l pòrti ; pòrta-li-lo, pòrta-i-lo, pòrta-i'l.* — *Lo li pòrti, lo i pòrti ; pòrta-lo-li, pòrta-lo-i.* MORFOLOGIA.
— Pronom personal.

la + li : *li la pòrti, i la pòrti ; pòrta-li-la, pòrta-i-la.* — *La li pòrta, la i pòrta ; pòrta-la-li, pòrta-la-i.*

los + li : *li los pòrta, i los pòrta, i'ls pòrta ; pòrta-li-los, pòrta-i-los, pòrta-i'ls.* — *Los li pòrti, los i pòrti ; pòrta-los-li, pòrta'ls-li, pòrta-los-i, pòrta'ls-i.*

las + li : *li las pòrti, i las pòrti ; pòrta-li-las, pòrta-i-las.* — *Las li pòrti, las i pòrti ; pòrta-las-li, pòrta-las-i.*

li + o : *li o pòrti, i o pòrti ; pòrta-li-o, pòrta-i-o.* — *O li pòrti, o i pòrti ; pòrta-o-li, pòrta-o-i.*

li + ne : *li'n pòrti, i'n pòrti ; pòrta-li-ne, pòrta-li'n, pòrta-i-ne, pòrta-i'n.*

li + i : sembla pas donar de formas possiblas.

La seria plural amb *lor* es idèntica, mas es generalament remplaçada per la seria amb *i*.

48. 3) Combinasons dels regims dirèctes de la 3ª pers. amb los advèrbis pronominals :

lo + ne : *lo ne tira, lo'n tira, l'en tira, lo n'aurai ; tira-lo-ne, tira-lo'n, tira-l'en, tira'l-ne.*

la + ne : *la ne tira, la'n tira ; tira-la-ne.*

los + ne : *los ne tira, los en tira, cresi que'ls en tirarà, cresi que'ls ne tirarà ; tira-los-ne, tira'ls-ne, tira-los-en.*

las + ne : *las ne tira, las en tira ; tira-las-ne, tira-las-en.*

lo + i : *i lo met, i'l met ; metètz-i-lo, metètz-i'l.* — *Lo i met, l'i met ; met-lo-i, met-l'i.*

la + i : *i la met ; met-i-la.* — *La i met ; met-la-i.*
los + i : *i los met, i'ls met ; met-i-los, met-i'ls.* —
Los i met, cresi que'ls i met ; met-i-los, met-il's.
las + i : *i las met ; met-i-las.* — *Las i met, met-las-i.*

49. 4) Combinasons dels advèrbis pronominals :
i + ne : *i'n met ; met-i-ne, met-i'n.* — *N'i met, ne i met ; met-n'i, met-ne-i.*

50. 5) Combinasons dels pronoms de 1^a e 2^a pers. :
te + me : *te me diguèt ; prenètz-te-me.*
te + nos : *te nos diguèt ; prenètz-te-nos.*
vos + me : *vos me diguèt ; prenètz-vos-me.*
vos + nos : *vos nos diguèt ; prenètz-vos-nos.*

51. 6) Combinasons del pronom reflexiu *se* amb los autres pronoms :
se + me : *se me copèt.* — *Me se copèt.*
se + nos : *se nos copèt.* — *Nos se copèt.*
se + te : *se te copèt.* — *Te se copèt.*
se + vos : *se vos copèt.* — *Vos se copèt.*
se + lo : *se lo pren, se'l pren, se l'agafa.* — *Lo se pren, cresi que'l se pren.*
se + la : *se la pren.* — *La se pren.*
se + los : *se los pren, se'ls pren.* — *Los se pren, cresi que'ls se pren.*
se + las : *se las pren.* — *Las se pren.*
se + li : *se li pren, s'i pren.* — *Li se met, i se met.*
se + o : *se o pren, s'o pren.* — *O se pren.*
se + ne : *se'n pren, se n'acomòda ; anar-se'n.*
se + i : *s'i met, se i met ; anar-se-i.* — *I se met.*

II. — Combinasons de tres, quatre e cinc pronoms

52. Aquelas combinasons se forman per adjonccion dels datius etics e dels advèrbis pronominals als grups de dos pronoms.

Los datius etics marcan l'interès que prenon los interlocutors a l'accion exprimida pel vèrb. Om pòt aver : **me, te, nos, vos, te me, te nos, vos me, nos vos.** Lo lengadocian n'usa largament dins la conversacion.

Los pronoms son tractats coma dins los grups que venèm d'estudiar. Lor plaça pòt variar fins dins un meteis parlar : *pòrta-i-me-ne, pòrta-me-i-ne, pòrta-me-ne-i.*

Segon çò que venèm de dire, un grop simple quin que siá pòt donar un seguit de combinasons :

me + lo : *te me'l prenguèt, pren-te-me-lo ; te me l'en tirèt, tira-te-me-lo-ne ; te me l'i portèt, pòrta-te-me-lo-i.*

lo + li : *t'i'l prenguèt, pren-te-i-lo ; te m'i l'en tirèt, tira-te-me-i-l'en.*

se + te : *se te me copèt, se te me'n fugiguèt, se te m'i'n metèt.*

se + lo : *se l'en fot, se me l'en fot, se te me l'en fot.*

B. — ARTICLE DEFINIT

53. L'article definit presenta las formas seguentas :

	Sing.	Plur.
Masc.	lo	los
Fem.	la	las

MORFOLOGIA.

— Pronom
— Article
definit.

L'article jòga lo meteis ròtle qu'en francés, de mai a conservat melhor la valor demonstrativa originària dins los usatges del tipe seguent : *Ai pas de mòstra, la qu'as vista es de mon paire. | Aquel gos es lo de mon cosin.*

REMARCAS. — L'article *lo, los (lu, lus)* es en usatge en Orlh., Gav., Rgt., Ag., Carc., Alb., Narb., Bes., Montp. e Cev. Dins lo restant de Lengadòc (Don., Foiss., Tol., Cent.) es *le, les* que règna exclusivament ; aquela forma, luènh d'èsser un gallicisme, èra ja en usatge a la fin del sègle XII^m.

L'Orlh. altèra *los, las* en (*les*) ; coneis, pr'auò, aquelas formas pronunciadas (*lus, los*).

Quand *la, las* servisson de demonstratiu, lo Bes. e lo Narb. los assordisson en (*lo, los*) : *la de mon fraire (lo de mu fraire), las que veses (los que beses)*.

Los parlars septentrionals assordisson generalament *la, las* en (*lo, los*).

En Don., òm tròba, al costat de *le, les*, de formas *el (al), els (as)* analògas a las de l'article catalan. Lo femenin es en *la, las (les)* : *la femna (la fenna), las femnas (les fennes)*.

En Don., l'article plural masc. emplegat coma demonstratiu es en *li* : (*Li que venen*) (Querigut).

54. L'article masculin se contracta amb divèrsas preposicions, al singular quand precedís un mot començant per una consonanta, al plural davant quin mot que siá : *pel camp* (mas : *per l'òrt*), *pels camps, pels òrts*. Aicí las formas admissiblas dins la lenga escrita :

Prep.	Sing	Plur.
<i>a</i>	<i>al, au</i>	<i>als</i>
<i>de</i>	<i>del, dau</i>	<i>dels</i>
<i>per</i>	<i>pel</i>	<i>pels</i>
<i>sus</i>	<i>sul</i>	<i>suls</i>
<i>jos</i>	<i>jol</i>	<i>jols</i>

REMARCAS. — Qualques parlars utilizan encara : *dins* MORFOLOGIA.
+ *lo* : *dil* ; *dins* + *los* : *dils* ; *tras* + *lo* : *tral* ; *tras* — Pronom.
+ *los* : *trals* ; *vèrs* + *lo* : *vèl* ; *vèrs* + *los* : *vèls*. — Article
definit.

Dins la lenga parlada, *als, dels, pels, suls, dils, jols, trals, vèls* se pronóncian : (*as, des, pes, sus, dis, jus, tras, bès*).

Lo Cent. e Narb. pronóncian *del, dels (dal, das)*. Las formas *au, dau* apertenon al Montp. e Cev.

En Montp., cal senhalar (*ai*) e (*dai*) per *au* e *dau* (Sant Guilhèm del Desèrt).

Los parlars qu'an servat *a* atòn final (Don. e Montp.) coneisson las contraccions : *a + las* : (*as*) ; *de + las* (*das*) ; *per + las* : (*pes*), que la lenga literària deu ignorar.

55. L'article proclitic s'elidís davant las vocalas : *l'òme, l'ora, a l'autar, de l'aujam, per l'aiga*. Cal defugir las grafias : (*al autar, del aujam, pel aiga*).

L'article enclitic masculin pèrd tanben sa vocala, lo singular davant consonanta e lo plural indistinctament davant vocala o consonanta : *çaça'l gos, çaça'ls gosses, atrapa'ls aucèls, ensenha-i'l camin*.

Dins la lenga escrita cal evitar l'aferèsi, frequenta dins la lenga parlada, de *al, als* : *parla al mèstre (parlo'l mèstre), parla als mèstres (parlo'i mèstres)*.

C. — DEMONSTRATIUS

56. Lo dialècte lengadocian possedís los demonstratius següents :

MORFOLOGIA.

- Pronom
- Demonstratiu.

Masculin		Femenin	
Sing.	Plur.	Sing.	Plur.
aiceste	aicestes	aicesta	aicestas
aqueste	aquestes	aquesta	aquestas
aquel	aquels	aquela	aquelas

Neutre

aiçò, aquò, ailò, çò

Om pòt trobar encara : *este, estes, esta, estas ; ceste, cestes, cesta, cestas ;* son de formas pauc recomandablas.

Los demonstratiu pòdon èsser renforçats amb los advèrbis de lòc : *aicí, aquí, açai, alai, amont, aval ; aquel d'aquí, aquel d'alai, aquel d'aval, aquò d'amont.* Quand los demonstratiu servisson d'adjectiu, l'advèrbi seguís lo substantiu : *Aquel gos d'aquí. | Aquel ostal d'amont.*

Aiceste, aqueste, aquel designan d'objèctes de mai en mai alunhats d'aquel que parla, respondon respectivament a la 1^a, 2^a e 3ª persona. Una gradacion identica existís entre : *aiçò, aquò, ailò.* Lo darrièr qu'aperten al Bes., es gaireben inusitat.

Aiceste, aqueste, aquel pòdon jogar lo doble ròtle d'adjectiu e de pronoms, mentre que *aiçò, aquò, ailò* son unicament pronoms.

Çò es utilizat coma antecedent dels relatius o coma subjècte o regim : *Çò que disi. | Çò es. | Çò'm par (sampà). | Çò ditz. | Çò faguèt.* Dins cèrtas expressions jòga lo ròtle d'un vertadièr article neutre : *Çò bon. | Çò melhor. | Çò nòstre. | Çò de sieu. | Çò de lor. | Çò meteis.*

REMARCAS. — Om tròba de plurals en *-is* : *aicestis, aquestis, aquelis.* Al costat d'*aquels e aquelis*, existís *aqueles.* Aquelas formas pòdon èsser admesas dins la lenga escrita. Los parlars septentrionals coneisson tanben de plurals redoblats (*aquelses, aquetches*) que conven d'evitar.

L'Orlh. emplega correntament '*queste, 'quel* que cal regetar de la lenga literària.

En Fois., òm a las formas *aceste e açò.*

Çò presenta diversas alteracions : (*ce*) (Montp. e Rgt.), (*ça*) (Cent., Narb., Fois., Tol.), (*çu*) (Gav.).

MORFOLOGIA.
— Pronom
— Demonstratiu.

D. — POSSESSIUS

57. Los possessius comprenon una primièra seria tonica que jòga lo ròtle quora d'adjectiu, quora de pronom :

Possessius de l'unitat

Masculin

Sing.	Plur.
mieu	mieus
tieu	tieus
sieu	sieus

Femenin

Sing.	Plur.
mieu, mia, mieuna	mieus, mias, mieunas
tieu, tia, tua, tieuna	tieus, tias, tuas, tieunas
sieu, sia, sua, sieuna	sieus, sias, suas, sieunas

Possessius de la pluralitat

Sing.		Plur.	
Masc.	Fem.	Masc.	Fem.
nòstre	nòstra	nòstres	nòstras
vòstre	vòstra	vòstres	vòstras
lor	lor	lors	lors

MORFOLOGIA.
- Prenom
- Possessius.

Aquelas formas son precedidas de l'article quand jògan lo ròtle d'adjectiu o de pronom : *Lo mieu paire.* | *La nòstra sòr.* | *Gardatz lo vòstre.* | *La sia val pas res.* Ça que la, al vocatiu se passan d'el : *Paire mieu !* | *Sòr mia !* N'es atal meteis quand servisson d'atribut o de predicat : *La sòr mieu.* | *Un amic sieu.* | *Aquel ostal es nòstre.* Amb çò, dont la valor demonstrativa desapareis al punt d'equivaler a l'article neutre espanhòl *lo*, donan los pronoms neutres : *çò mieu, çò tieu, çò sieu, etc.*, o encara *çò de mieu, çò de lor, çò de vòstre.*

Lo femenin *mieu, tieu, sieu* proven de l'anciana forma del femenin : *mieua, tieua, sieua*, elidida davant vocala : *la mieu'amiga*, qu'es estada apuèi emplegada davant consonanta : *la mieu'sòr.* Aquel femenin data al mens del sègle XIVⁿ, lo catalan empordanés lo coneis tanben.

Tua, sua son d'ancianas formas classicas encara vivas en Orlh.

Dins mantun parlar, *lor* es remplaçat per *sieu* : *Aquels obrièrs pòrtan los sieus espleits.*

REMARCAS. — La prononciacion de *mieu, tieu, sieu* oscilla entre (*mieu, tieu, sieu*) e (*miu, tiu, siu*).

Al costat de la seria *mieu, tieu, sieu*, existís *meu, teu, seiu, meuna, teuna, seuna*.

Dins los parlars septentrionals e orientals cal notar los masculins analogics dels femenins *mieuna, tieuna, sieuna* : (*mieune, tieune, sieune*) o (*meune, teune, seune*), (*mieunes, tieunes, sieunes*) o (*meunes, teunes, seunes*). Aquelas formas jògan lo ròtle de pronoms.

En Alb., Tol. e Fois., sus *mieu, tieu, sieu* (*miu, tiu, siu*), s'es format un femenin analogic : (*mibo, tibo, sibo*) e sus *meu, teu, seiu* : (*mebo, tebo, sebo*). Aquelas formas an produït, a lor torn, de masculins plurals : (*mibis, tibis, sibis*) e (*mebis, tebis, sebis*).

Los parlars meridionals an tanben los analogics : MORFOLOGIA. (*mieunis, tieunis, sieunis*) o (*meunis, teunis, seunis*). — Prenom

En Orlh., (*mio, tio, sio*) dona (*miono, tiono, siono*). — Possessius. *Nòstre, vòstre* an de plurals en *-is* (*nòstris, vòstris*).

Lo Fois. declina *lor* de la faïçon seguenta : (*lur, luris, luro, luros*).

La lenga literària deu se'n téner a las formas dels paradigmas.

58. Los possessius de la seria atòna, que jògan exclusivament lo ròtle d'adjectiu, presentan las formas seguentas :

Possessius de l'unitat			
Masc.		Fem.	
Sing.	Plur.	Sing.	Plur.
mon	mos	ma	mas
ton	tos	ta	tas
son	sos	sa	sas

Possessius de la pluralitat			
nòstre	nòstres	nòstra	nòstras
vòstre	vòstres	vòstra	vòstras
lor	lors	lor	lors

Despuèi una epòca anciana, *mon, ton, son* s'emplegan davant los femenins d'iniciala vocalica : *Mon amiga.* | *Ton estela.*

La substitucion de *son* a *lor* es frequenta : *Aquels gosses mossegan son mèstre.*

REMARCAS. — Dins la lenga modèrna, *mon, ton, son* sèrvan *n* final davant totas las consonantas : *ton paire, son cosin, mon gos, mon lèit.* Ça que la, l'usatge ancian persistís dins qualques cases : *mon filh, ton fraire, mon-sénher* (*mu fil, tu fraire, mussénhe*).

MORFOLOGIA. En Orlh., *mos, tos, sos, mas, tas, sas* se pronóncian sovent (*mes, tes, ses*).

MORFOLOGIA. En Don., *mos, tos, sos e mas, tas, sas* se confondon dins (*mes, tes, ses*).

Dins los parlars septentrionals, *ma, ta, sa, mas, tas, sas* s'assordisson en (*mo, to, so, mos, tos, sos*).

Nòstres, vòstres e lor, lors presentan las meteissas particularitats que las formas tonicas : (*nostris, vostris, lur, luris, luro, luros*).

E. — RELATIUS, INTERROGATIUS E EXCLAMATIUS

a) *Relatius*

Lo lengadocian utiliza divèrses relatius : **qui** atòn o tonic ; **que** atòn e **qué** tonic ; **cu** atòn o tonic ; **qual** e **lo qual** ; **dont**.

59. **Qui** atòn representa las personas, servís de subjècte o de regim dirècte sens antecedent exprimit : *Qui vòl i va.* | *Salve qui pòsca.* | *Qui cresètz enganar vos engana.* | *Fugissian qui deçà, qui delà.*

Qui tonic representa tanben las personas, jòga lo ròtle de regim preposicional amb o sens antecedent exprimit : *L'òme a qui parlava.* | *La femna de qui vos planhètz.* | *Los mèstres per qui trabalham.* | *L'onor compta pas a qui se'n trufa.* | *N'i aurà per qui s'o aurà meritat.*

REMARCAS. — Los parlars septentrionals substituisson sovent *que a qui* : *Que tusta es tustat.* | *La femna de que vos trufatz.*

En Fois. e Carc., *qui* s'altèra sovent en (*tchi*).

60. **Que** atòn representa a l'encòp las personas, las causas o lo neutre, pòt servir de subjècte, d'atribut o de regim amb un antecedent exprimit : *Lo gos que laira.* | *L'aiga que raja.* | *Los mainatges qu'èrem alara.* | *L'òme que cercatz.* | *Prenètz las que voldretz.* | *L'endreit qu'anam.* | *L'òme que lo gos li es mòrt.* | *Sai pas çò que fan.*

Que tonic jòga lo ròtle de complement preposicional sens antecedent quand es neutre e amb antecedent quand representa de causas : *Vesi a qué volètz ne venir.* | *Sai de qué me parlatz.* | *Aquí en qué pecatz.* | *Las causas de qué nos fasèm glòria.* | *La rason per qué vos ai dedicat lo libre.* | *L'ostal de qué vos parli.*

REMARCAS. — Cal notar que l'Ag., per imitacion del gascon, substituís de vegadas *qui a que* atòn : *La qui parla melhor.*

Mantun parlar lengadocian substituís *de qué a que* neutre : *Sap de qué dire.* | *Aici en de qué pecatz.* Es una forma a defugir.

61. Lo Carc., a la plaça de *qui* atòn o tonic, emplega qualque còp *cu*, que representa *cuí* del vièlh occitan (latin *cu*) : *Garissia cu voliá.* | *Fa plan malaise cu se'n priva.* | *Dona cu vòl, cu plan, cu gaire.* | *Que pòt far la fortuna a cu n'a pas de còr ?* Aquela forma es correnta en provençal.

REMARCA. — *Cu* s'altèra qualque còp en (*tchi*).

62. **Qual** o **quau** invariable, dins los parlars lengadocians en fòra del Cent., Tol., Fois. e Don., pòt jogar lo ròtle de *qui* atòn o tonic : *Qual vòl i va.* | *Riga qual voldrà.* | *Qual ritz, qual plora.* | *La femna de qual me parlatz.*

MORFOLOGIA. 63. La forma compausada *lo qual* presenta lo paradigma seguent :

	<i>Sing.</i>	<i>Plur.</i>
Masc.	<i>lo qual, quau</i>	<i>los quals, quaus</i>
fem.	<i>la quala</i>	<i>las qualas</i>

Existís de plurals masc. en *-is, -es*.

Lo qual jòga lo ròtle d'adjectiu e de pronom, pòt servir de subjècte, de regim dirècte o preposicional e d'atribut : *As dit de causas, las qualas m'an agradat. | Los mercants dels quals ai après. | La facilitat amb la quala fas tos vèrses.*

64. *Dont* compausat de *de + ont* servís de genitiu del relatiu a la plaça de *de qui, de qué, de qual, de la quala* : *Lo país dont parli. | Petits rius dont l'argent vesiadament gorrina* (Godolin). Luènh d'èsser un gallicisme, *dont* aperten a la lenga dels trobadors.

b) *Interrogatius*

Los interrogatius lengadocians respondon respectivament a *qui, que, quoi, lequel, combien* del francés, comprenon *qui, que e qué, qual, quin, quin un, quant*.

65. *Qui* atòn o tonic s'emplega per las personas coma subjècte, atribut, regim dirècte e preposicional : *Qui crida ? | Qui batètz ? | A qui parlas ? | Amb qui vas ? | Qui es aquò ? | Qui son aquelis ?* Compausat : *Qui mai*.

66. *Que* atòn o tonic es utilizat per las causas e pel neutre coma subjècte, atribut, regim dirècte e

preposicional : *Que redòla ? | Que tocatz ? | Qu'es aquò ? | Dison qué ? | Amb qué farai ? | De qué te servisses ? | Per qué trabalhan ?* Compausat : *Qué mai*. MORFOLOGIA. — Pronom — Interrogatius.

REMARCA. — Dins mantun parlar, *qué* interrogatiu es remplaçat per *de qué*; es una forma a defugir : *de qué vòls ?*

67. *Qual* invariable e cu dins divèrses parlars pòdon remplaçar *qui* : *Qual crida o cu crida ? | A qual parlas o a cu parlas ? | Qual son aquelis o cu son aquelis ?* Compausat : *Qual mai*.

68. *Qual* variable (fr. *lequel*) presenta lo paradigma seguent :

	<i>Sing.</i>	<i>Plur.</i>
Masc.	<i>qual, quau</i>	<i>quals, quaus</i>
Fem.	<i>quala</i>	<i>qualas</i>

I a de plurals masc. en *-is, -es*.

Qual es pronom o adjectiu : *Qual vòls ? | Quala causissètz ? | Qual gos t'agrada ? | De quals espleches avètz besonh ?*

69. *Quin, quan* son variables coma *qual* e an lo meteis sens :

	<i>Sing.</i>	<i>Plur.</i>
Masc.	<i>quin</i>	<i>quins</i>
Fem.	<i>quina</i>	<i>quinas</i>

Cal senhalar los plur. masc. en *-is, -es* e la prononciacion *quins (quis)*.

Son pronoms o adjectius : *Quin demandas ? | Quina prenètz ? | De quins as besonh ? | Quina part prendràs ? | Quinis camps avètz laurats ?*

REMARCAS. — En fòra de las doas formas precedentas acceptablas dins la lenga escrita existís tota una tièra de variants o alteracions : (*quinh, quinhe, quint, quinte; quun, quunhe, quunte; quanh, quanhe, quant, quante*); apertenon sobretot als parlars orientals e septentrionals. Lo Fois. e lo Carc. coneisson : (*tchin, tchiin*).

70. **Quin, quan** donan lo compausat **quin un, quan un** :

<i>Sing.</i>	<i>Plur.</i>
Masc. quin un	quins uns
Fem. quina una	quinas unas

I a de plurals en **-is, -es** : *quinis unis, quines unes*.

Aquela forma es pronominala : *Quana una èra la pus granda ? | De quin un parlas ?*

71. **Quant** interrogatiu de quantitat presenta las formas seguentas :

<i>Sing.</i>	<i>Plur.</i>
Masc. quant	quantis, -es
Fem. quanta	quantas

Servís d'adjectiu e de pronom ; pòt s'emplegar variable o invariable, sol o amb la preposicion *de* : *Quantis ostals an bastits ? | Quantas galinas avètz manjadas ? | Quanta farina vos cal ? | Quant d'argent demandatz ? | Quantas de pèças prenètz ? | Quantes n'avètz ? | De quantis vos servissètz ?*

REMARCA. — Los parlars septentrionals an de plurals en : (*quantses, quanches, quantsos, quanchos*).

c) *Exclamatius*

72. Los exclamatius comprenon **qual, quin, quin un, quant, que**.

Qual e quin o quan son adjectius e pronoms : *Quinas me'n fasètz ! | Qual nèci me fas ! | Quina bèstia !*

Quin un, quan un son pronoms : *Quana una n'ai feita !*

Quant es pronom e adjectiu : *Quantas me n'a feitas ! | Quantas de gents avètz perdudas en guèrra !*

Que equival a **quant** : *Que de flors aici totas novèlas !*

F. — INDEFINITS

Los indefinits exprimisson diversas modalitats de sens : afirmacion universal, particulara, determinada, indeterminada ; negacion ; distribucion ; quantitat ; unitat e pluralitat ; partiu ; paritat e semblança ; disparitat ; relatiu indefinits.

a) *Afirmacion universal*

73. L'afirmacion universal es representada per **tot** :

<i>Sing.</i>	<i>Plur.</i>
Masc. tot	tots, -is, -es
Fem. tota	totas

Tot jòga lo ròtle d'adjectiu e de pronom : *An begut tot lo vin e an daissada tota l'aiga. | Avèm pas mai de camparòls, los avèm tots manjats. | Tot s'abissa. | Los farem totes rire. | Era tota vestida de blanc. | Son totis pesolhs. | O sai tot.*

MORFOLOGIA.
-Pronom.
-Indefinit.

REMARCAS. — Los parlars septentrionals coneisson de plurals redoblats en : (*tutses, tutches, tutchos*). En Alb., òm a lo plural masc. (*tiüts*).

Cal notar que *tot* emplegat coma pronom regim neutre es sempre refortit e determinat pel pronom neutre *o*, mentre qu'en francés es totjorn sol. Ex. : *O mangèt tot.* | *O aurem tot vist.*

Lo compausat *totòm*, utilizat en Don., Narb., es exclusivament pronom : *Totòm o sap.* | *Om pòt pas se fisar al dire de totòm.*

b) Afirmacion particulara

74. L'afirmacion particulara s'exprimís amb los indefinits següents :

Qualque, quauque, qualques, quauques dels dos genres. Aquela forma es exclusivament adjectiva : *Ai trobat qualques camparòls.* | *Me contentarai de qualques prunas.* | *Ganhèron qualque pauc d'argent.*

REMARCAS. — En general los parlars lengadocians an adoptat una forma femenina : sing. *qualqua, quauqua*, plur. *qualquas, quauquas*. Cal senhalar los plurals masc. en *-is, -es*. Val mai se'n téner a las formas regularas encara conservadas : *qualque, qualques* pels dos genres.

La forma pronominala es representada pel compausat *qualqu'un, quauqu'un*.

<i>Sing.</i>	<i>Plur.</i>
Masc. <i>qualqu'un</i>	<i>qualques uns, -is, -es</i>
Fem. <i>qualqu'una</i>	<i>qualques unas</i>

Ex. : *S'aimas las peras, te'n balharai qualques unas.* | *Demandaràs lo camin a qualqu'un.* Dins la lenga parlada, *qualqu'un*, pres dins lo sens absolut de *alguien*

de l'espanhòl, se pronóncia : (*qualqu'ü*) coma *digun* (*digü*) ; òm tròba tanben : (*qualqu'üs, digüs*).

MORFOLOGIA
— Pronom.
— Indefinit.

REMARCA. — Cal notar de plurals en (*quasques, quasquos*) per *qualques*.

La fonccion del pronom neutre reven a *quicòm, quaucòm*, que correspondon al fr. *quelque chose* e a l'esp. *algo* : *Sabes quicòm d'aquel afar?* | *Quaucòm m'anuja.* Diminutius correspondents : *quicomet, quaucomet*.

Dins qualques parlars (Bes., Fois., etc.), lo sinonim de *quicòm* es *qualque res, quauque res* (*qualquo res, quauquo res*) : *I a quauque res de nòu?* | *O fa per qualque res.*

L'anciana forma *alcun, aucun* subsistís gaire qu'en Bes. (Pesenàs). En composicion dins d'*aucuns còps* (*d'aucüs cots*).

c) Afirmacion determinada

75. L'anciana lenga utilizava *cèrt* e *certan* que los escrivans modèrns an represes non sens rason : *Cèrt òme.* | *Cèrta femna.* | *Certan mastin.* | *Certana mostèla.*

La lenga parlada emplega a la plaça la perifrasi adjectiva : *de... que i a* amb de noms plurals o de collectius : *De còps que i a.* | *D'annadas que i a.* | *De mond que i a.* Om tròba tanben lo pronom adjectiu : *de quins que i a, de quinas que i a* : *De quinis que i a fan atal.* | *De quinas femnas que i a.*

Veire tanben per *un, unis, d'unis* a UNITAT E PLURALITAT, § 81.

d) *Afirmacion indeterminada*

76. L'afirmacion indeterminada generala s'exprimís amb l'ajuda de *òm*, que jòga lo ròtle de pronom subjècte. S'emplega lèumens quand l'afirmacion enclutz aquel que parla. Quand l'afirmacion es exclusiva d'aquel que parla, cal utilizar la tèrça persona del plural o la tèrça del singular amb *se* : *Om s'engana sovent.* | *Quand òm ditz la vertat, òm se fa de malvolents.*

REMARCAS. — Los parlars septentrionals coneisson (*non*) compausat de *un + òm*. Dins la lenga parlada, *òm* a : (*on*) forma generala, (*uon*) parlars septentrionals, (*un*) en Fois. e Orlh. La forma *l'òm* servís per defugir l'iatus.

En Don., *òm* pòt prendre lo sens de *se* o *se meteis*. Ex. : *Es un d'aquelhi [lhibres] qu'un met près d'òm* : fr. *c'est un de ces livres qu'on met près de soi* (Palmada).

e) *Negacion*

77. La negacion comprend divèrsas formas.

Cap jòga lo ròtle d'adjectiu e de pronom invariable. L'adjectiu se construís lèumens amb *de* : *Ai pas cap de cotèl.* | *Cap de pòrta es pas alandada.* | *Ne vesi pas cap.* | *Cap se vòl pas mostrar.* | *Se tracha pas de cap.* Cal senhalar los compausats *cap mai*, *cap pus* amb lo sens de *cap d'autre* : *Ne vesi pas cap mai.* | *Cap pus vendrà pas.*

Degun (*degü*, *degüs*, *digü*, *digüs*, *dengüs*, *dingüs*) servís de pronom absolut amb lo sens del fr. *personne* e de l'esp. *nadie* : *Degun ne vòl pas.* | *Vòl pas saber res de degun.* L'utilizacion coma adjectiu o pronom ordinari es venguda rara e arcaïca : *Qui obliga comuna, obliga deguna.* | *Cresi pas que volguèssen far degun tòrt.* | *En deguna maniera.*

Degun dona los compausats *degun mai* e *degun pus* qu'an lo sens del fr. *plus personne* o *aucune autre* MORFOLOGIA. — Pronom. — Indefinit.
personne : *Degun mai es pas vengut.* | *I a pas degun pus.* Cal ajustar *nondegun* equivalent pus energic de *degun* : *Nondegun es pas vengut.*

Nat, *nada*, sinonim de *degun* en Ag., servís de pronom e d'adjectiu : *Nat òme, nats obrièrs, nada femna.* | *N'i a pas nat.* | *Ne vesi pas nada.* S'emplega de vegadas amb l'article : *Non crenh diable lo nat.*

Res es utilizat coma pronom neutre absolut (fr. *rien*, esp. *nada*) : *N'ai pas res.* | *Fa pas res de bon.* | *Res li fa pas sofraita.* Se combina amb *mai* e *pus* per donar los compausats *res mai*, *mai res* (*marés*) del Rgt., *res pus* : *Ai pas besonh de res mai.* | *Mai res me fa pas plaser.* | *Vòli pas res pus.*

Nonrés equival a *res* : *Aquò es nonrés.*

f) *Distribucion*

78. *Cada* es invariable e servís unencament d'adjectiu : *Cada còp.* | *Cada femna.* | *Cada tres.* | *Cada fat a son sen.*

Cadun jòga lo ròtle de pronom, se declina coma *un*, *una* : *Un còp cadun se van passejar.* | *Caduna aurà sa part.* | *Cadun çò sieu.*

Bèl es un adjectiu que contribuís a formar de nombrosas expressions de sens distributiu : *a bèlis unis*, *a bèlis dos*, *a bèlis tres*, etc., *a bèlas unas*, *a bèlas doas*, *a bèlas tres*, etc., equival a *per un*, *dos*, *tres*, etc., o *cada un*, *dos*, *tres*, etc. Encara : *A bèlis braçats.* | *A bèlis flòcs.* | *A bèlis sòus.* | *A bèlas oras.* | *A bèls còps*, etc., equivalent a *braçat per braçat*, *flòc per flòc*, *sòu per sòu*, etc.

Cascun, que jogava lo ròtle d'adjectiu e de pronom, es vengut arcaïc, la forma *chascun* es un gallicisme evident : *Cascuna vegada*. | *Cascun lo sieu*.

Cadascun subsistissiá dins lo Bes. del sègle XVII.

g) Quantitat

79. **Quant** non interrogatiu servissiá de correlatiu a *tant* e a *tot* dins l'anciana lenga ; dins la lenga moderna aquel usatge es vengut rar : *Tantas quantas èran*. | *Totis quantis son* (fr. *autant qu'elles étaient* | *tous autant qu'ils sont*). | *Tot quant qu'aviá*.

REMARCA. — En Fois., òm tròba la combinason *unis quantis, unas quantas* : fr. *quelques*. Ex. : *Unis quantis vèrms*.

Quant es remplaçat per *coma* o *que* : *Tantas coma èran* o *qu'èran*. | *Totis tant coma son* o *tant que son*. Dins la lenga literària conven de servir *quant* o *coma* puslèu que *que*.

Tant, adjectiu o pronom, pòt variar o demorar invariable, e se construire amb o sens de : *Tantas gents*. | *Tanta de venason*. | *Tant de carn*. | *Tant argent*. | *Son pas tantis*. | *Tantes coma sèm*. La segonda forma de *tant* es aitant sovent reduïta a *atant* (*atà*) dins los parlars moderns.

Autant es un indenegable gallicisme que s'es tròp sovent substituït a *aitant*, *atant* : *Elis an atant mal coma un fòrt bon rossin* (Galhard).

REMARCA. — Las formas *aitant*, *atant*, *aitanben*, *atanben*, *aitanpauc*, *atanpauc*, *aitanplan*, *atanplan* son correntas dins lo lengadocian parlat e Mistral las a consignadas dins son Dicionari. La substitucion de *aitant*, *atant* al gallicisme *autant* es donc perfieïtament justificada. Tots los tèxtes occitans un pauc ancians coneisson que las formas que recomandam ; *autant* apareis solament amb lo francés.

Plan (fr. *beaucoup*) pòt èsser adjectiu o pronom ; se construis amb o sens de : *Plan pèiras*. | *Plan de pèiras*. | *Plan ne voldrián*. | *Parli de plan*. MORFOLOGIA.
— Pronom
— Indefinit.

REMARCA. — Dins diverses parlars, *plan* es variable : (*planos gents, planos de gents; planis òmes; planes patisson; n'ai planos*). Al nòstre vejaire, la lenga literària deu l'emplegar invariable.

Fòrça a la meteissa significacion que *plan* : *Ai fòrça trabalh*. | *Fòrça annadas*. | *Fòrça de gents*. | *N'i a fòrça*. | *Fòrça m'an parlat*.

REMARCA. — Coma *plan*, *fòrça* pòt variar dins la lenga parlada : (*forços annados, forces o pensan*). La lenga escrita deu se'n téner a la forma invariable.

Molt, d'usatge extrèmament reduït, es sobretot un mot arcaïc. Es variable : *Moltas gents*. | *Moltas de gents*. | *Molts se'n trufan*.

80. **Pauc** es un adjectiu e pronom variable o invariable :

	Sing.	Plur.
Masc.	pauc	paucs
Fem.	pauca	paucas

Existís de plurals en *-is*, *-es* : *pauquis, pauques* ; formas parladas en (*paucos, pauços*) : *Paucas gents*. | *Paucas de gents*. | *Em pauquis*. | *Pauques o creson*. | *Ai pauc de pèças*.

Gaire es essencialament un adjectiu e pronom invariable : *I a pas gaire pan*. | *Vendèm pas gaire de vin*. | *Coma aquelas n'i a pas gaire*. | *Gaire se'n trachan*.

REMARCA. — La lenga parlada emplega correntament de formas variablas : (*gairo car; aquí n'i a pas gaires*).

MORFOLOGIA.
— Pronom.
— Indefinits.

Tròp es lèumens variable : *Tròp pan, tròp de carn.* | *Tròpa pauretata.* | *Tròpis d'ans.* | *Ne caldrà tròpas.*

REMARCA. — En lenga parlada del Gav. plurals en : (*troches, trochos*).

Massa, de l'Orlh., equival a *tròp* ; es invariable : *Massa vin.* | *Massa carn.*

Pro es invariable en lenga normala : *Pro mal.* | *Pro gents.* | *Pro de pan.* | *Pro creson far lor dever.*

REMARCA. — Los parlars coneisson *pro* variable : (*pru, pruto, prutes, prusso, prusses, pruno, prunes*). Aquelas formas convenon pas dins la lenga escrita.

Mai deu demorar invariable : *Mai d'argent.* | *Mai pena.* | *N'i a mai que o creson.* | *Mostratz-o a mai.*

REMARCA. — Formas variablas dels parlars populars : (*maisses, maïssis, maïssos, maïssos ; maites, maitis, maito, maitos*).

Mens absolutament invariable : *Mens argent.* | *Mens de moneda.* | *N'i a mens que o creson.* | *De libres, n'avèm mens.*

Ges (*ges, gis*) deu demorar invariable : *Ges d'argent.* | *De deutes, n'ai pas ges.* | *Ges vendrà pas.*

REMARCA. — Formas popularas variablas : (*gesses, gessis, gesso, gessos*).

Plus, pus forma invariable : *N'ai pas pus de blat.* | *Ne virem pas pus.*

REMARCA. — Om tròba de formas variablas : (*plüsses, plüssis, plüsso, plüssos*).

h) Unitat e pluralitat

81. **Un**, qualificat d'article indefinit, se declina atal :

	Sing.	Plur.
Masc.	un	uns, unis, unes
Fem.	una	unas

MORFOLOGIA.
— Pronom.
— Indefinits.

Existís de formas popularas en : (*ü, üs, üsses, üssis, üssos, ünnes, ünnsis, ünnsos ; en, eno* del Rgt.).

L'indefinit **un** es adjectiu o pronom : *Un òme valent.* | *Una bèla femna.* | *Un que se passejava m'a vist.* | *N'ai trobat una de perduda.* | *Una d'elas se'n va.* | *Las damas examinavan sa rauba e sa coifa per ne comandar, l'endeman, unas coma aquò* (Alm. Los.).

Lo plural abitual de **un** emplegat coma article indefinit, es exprimit per **de** : *D'òmes.* | *De femnas.* | *De vendémias.* Quand lo substantiu es plural per esséncia o representa d'objèctes que van per parelhs, lo plural de **un** es sovent *uns, unas* : *Unas caucas.* | *Unas cèrcas.* | *Unes talhants.* | *Unis esclòps.* | *Unas grolas.* | *Unis uèlhs.* En Fois. e Gav., òm tròba los substantius ordinaris : *Unis gosses de caça.* | *Unis caçaires.*

Un al plural s'emplega tanben quand a lo sens enfatic : *Fasiá unis uèlhs blancs que m'espantèt.* | *Aviá unas mans a far fasti.* En fr. *de tels... que.*

Un pòt encara aver lo sens de *environ* amb los numerals : *unis dos, unas tres, unes cent.*

Unis o **d'unis** a lo sens del fr. *certaines* : *D'unis vòlon que siá atal.* | *D'unas vòlon pas manjar.*

Mant e **mantun** son pauc usitats en fòra del Tol. e Fois. ; an lo sens del fr. *plusieurs, divers* : *Temptarai mant pelegrinatge.* | *Mantun còp.* | *Mantuna annada.* | *Aquí mantun gojat.* | *Aquí mantuna filha.*

MORFOLOGIA.
Pronom.
Indefinit.

Plusors (fr. *plusieurs*) es un mot completament arcaïc. Las formas utilizadas pels escrivans modèrns son de gallicismes. Caldriá reprendre la forma anciana *plusors* (*plüsurs*) o la remplaçar per *mant*, *mantun* o la perifrasi dels parlars actuals *mai d'un* : *Ai atrapat mai d'un peis.* | *De mai d'una faïçon.* | *Mai d'un se calha.*

i) Partitiu

82. Dins l'anciana lenga, lo partitiu èra exprimit pel substantiu sol : *Vòli pan.* | *Donatz-li argent.* | *Fa descas.* | *Noirir gosses.* Aquel usatge subsistís gaire qu'en Fois.

Ça que la, dins de tèxtes ancians, òm tròba ja las formas modèrnas amb *de* o *de + article*. Lo primièr tipe es general en Lengadòc : *Vòli de pan.* | *Donatz-li d'argent.* | *Fa de descas.* | *Noirir de gosses.* Lo segond es pròpri a l'Orlh. : *Vòli del pan.* | *Donatz-li de l'argent.* | *Fa de las descas.* | *Noirir dels gosses.*

Lo partitiu determinat usa sempre de l'article : *Dona-me del tieu pan.* | *Dona-me del formatge fresc.* | *Pòrta-li de l'aiga qu'as posada.*

j) Paritat e semblança

83. **Tal**, **tau** adjectiu e pronom variable : *Tal jorn coma uèi.* | *Es pas tala coma dises.* | *N'ai pas trobat de talis.*

Aital, **atal** sinonim del precedent : *Farem d'aitala faïçon.*

REMARCA. — Formas popularas en (*atalses*, *atalsos*).

Meteis o **meteus**, **metieus** presenta lo paradigma seguent :

	Sing.	Plur.
Masc.	meteis	meteis, -is, -es
Fem.	meteissa	meteissas

REMARCAS. — Aquela forma subsistís gaire qu'en Fois. e en Don., e en fòra de Lengadòc en Gasconha e Catalonha. Endacòm mai es mai o mens fossilizada : *mateis* en Fois., Don., Cent., etc. ; *metis* en Tol. ; *medis* en Ag. ; *metieus*, *medieus* en Carc. ; *meteus* en Alb. La forma *meteis* èra la mai expandida dins l'anciana lenga, e es aquela del catalan modèrn (*mateix*). Es donc la que conven de substituir al gallicisme *même* qu'a remplaçat generalament la forma indigèna.

Aicí quelques exemples : *La meteissa causa* (la *mateicho causo*). *Lo nòstre esperit meteis* (le *nostre esperit mateich*). *Ara meteus* (aro *meteu*). *Lo pauc metieus qu'avèm* (lu *pau metiu qu'abèm*).

k) Disparitat

84. **Autre** presenta lo paradigma seguent :

	Sing.	Plur.
Masc.	autre	autres
Fem.	autra	autras

Es indistinctament pronom e adjectiu : *Un autre costat.* | *Cèrca l'autre.* | *N'i a pas d'autres.* | *Las autras se'n van.*

REMARCA. — En Orlh., Rgt., Gav. òm tròba : (*altre*, *antre*, *atre*).

Qualqu'un mai representa lo pronom absolut correspondent a *autre*, fr. *une autre personne* : *O demandaràs a qualqu'un mai.*

Quicòm mai, **quaucòm** mai ten lòc de l'ancian pronom absolut neutre *als* o *alre* : *Donatz-me quicòm mai de melhor.*

MORFOLOGIA.
— Pronom.
— Indefinit.

Çò autre (*çò-z-autre*) representa lo neutre determinat correspondent a *l'autre* : *Aquò es bon, çò autre val pas res.*

Als e aure del Gav. e Cev., en fr. *autre chose* : *Si remplaça pas per d'aure* (Gav.). | *Ai ben d'aure a faire* (Cev.).

Autrú (vièlh occitan *autrui*) es arcaïc e generalament remplaçat per *los autres* : *Çò d'autrú.* | *L'autrú pecat.* | *Çò dels autres.* | *Lo pecat dels autres.*

Los alternatius *la un, la una, l'un, l'una* ; *l'autre, l'autra* ; *los uns, las unas* ; *los autres, las autres* servisson de pronom : *La un ritz, l'autre plora.* Pòdon èsser remplaçats pels relatius repetits *qui, cu, qual* : *Qui ritz, qui plora.*

1) Relatius indefinits

85. **Qui que** forma invariable utilizada per las personas coma pronom : *Qui que venga, demòra.* | *Qui que vejas, avertís-me.* | *Aja pietat de qui que te demandarà.* Cal senhalar los compausats : *qui que siá, qui que sián* ; *qui que se siá, qui que se sián* ; *qui's que se siá, qui's que se sián* que jògan lo ròtle de pronoms e d'adjectius : *Un òme qui que siá.* | *De femnas qui que sián.* | *Qui's que se siá deu se respectar.*

Qué que s'emplega per lo neutre e las causas : *Qué que fagatz, aurette pas rason.* | *De qué qu'ajatz besonh, som aquí.* Dona, coma *qui que*, los compausats següents, que son pronoms e adjectius : **Qué que siá, qué que sián** ; **qué que se siá, qué que se sián** ; **qué's que se siá, qué's que se sián** : *Vos donarai qué que se siá que demandetz.* | *Un ostal qué's que se siá.*

Qual que variable es pronom e adjectiu : *Qual que volgatz, vo'l donarai.* | *Quala ora qu'arribe, lo demòri.* — Pronom
Compausats : **qual que siá, quals que sián** ; **qual que se siá, quals que se sián** : *Quala ora que se siá, cal partir.* — Indefinits.

Quin que, quina que adjectiu e pronom variable : *Quin que volgatz, prenètz-lo.* | *Quina ora qu'arribe, lo demòri.* Compausats : **quin que siá, quins que sián, quin que se siá, quins que se sián** : *Quina ora que se siá, cal partir.*

Qualque que adjectiu variable : *De qualque mena que lo volgatz.* | *De qualques mejans que vos serviscatz.* Compausats : **qualque que siá, qualque que se siá** : *Lo prendrai de qualque mena que se siá.*

Res que siá o res que se siá : *De res que se siá non te sent cap de grat* (Corteta).

Quantis que sián, quantas que sián : *Los atraparem quantis que sián.*

III. — VÈRB

A. — OBSERVACIONS GENERALAS

a) *Conjugasons*

86. Los vèrbs occitans se repartisson entre tres conjugasons :

1ª Amb l'infinitiu en **-ar** (-à) e lo participi passat en **-at** : *donar, donat*.

2ª Amb l'infinitiu en **-ir** (-í) e lo participi passat en **-it** : *causir, causit*.

3ª Amb l'infinitiu en **-re, -er** tonic (-é) o **-er** atòn (-e) e lo participi passat en **-ut** : *rebondre, rebondut ; voler, volgut ; plànher, plangut*.

La primièra e la segonda son ditas « vivas », car comprenon tots los vèrbs de formacion romana e pòdon servir encara a de novèlas creacions : *eissalatar, batanar, cascalhejar ; entestesir, encodenir, enclausir*. Al contrari, la tèrça es dita « mòrta », car se compausa exclusivament de vèrbs de derivacion latina e dona pas lòc a de formacions novèlas : *beure, mènure, plànher, saber, voler*. Es aquesta que clau la majoritat dels vèrbs irregulars.

REMARCAS. — Cèrts vèrbs, despuèi las originas de la lenga, oscillan entre doas conjugasons, es probable que n'èra atal meteís en latin popular : *culhir* e *cúlher*, *fugir* e *fúger*, *luser* e *lúser*, *cosir* e *cóser*, *querir* e *quèrre*, *tenir* e *téner*, etc.

Al cors de la vida de la lenga d'autres cambiaments an agut lòc :

De vèrbs de la 3ª conjugason pòdon passar a la 1ª : *cèrner, còler, crénher, estrénher, pòrger* passan a : *cernar, colar, crenhar, estrenhar, porjar*.

De vèrbs de la 3ª conjugason passan a la 2ª : *cabèr, cénher, conduire, córrer, escàser, escondre, fénher, jónher, mólzer, ónher, pàrer, pénher, plànher, pòrger, prémer, púnher, secodre, tànher, tòrcer, véncer*, etc., donan tanben : *cabir, cenhir, condusir, corrir, escasir, escondir, fenhir, jonhir, molzir, onhir, parir, penhir, planhir, porgir, premir, punhir, secodir, tanhir, torcir, vencir*, etc.

A l'èpòca modèrna tota una categoria de vèrbs sabents en *-ir* de l'anciana lenga, gaireben abandonats despuèi que l'occitan a cessat d'èsser emplegat dins los documents publics e ensenhat dins las escòlas, son estats tornar manlevats al francés e assimilats analogicament a la 1ª conjugason : *absorbir, resorbir ; abstergir, detergir ; decidir ; coincidir ; cedir, accedir, concedir, decedir, excedir, intercedir, precedir, procedir, succedir, retrocedir ; aderir ; afligir, infligir ; afluir, confluïr, difluïr, influïr, refluir ; argüïr, redargüïr ; asserir, inserir ; assistir, consistir, desistir, existir, insistir, resistir, subsistir ; aspergir ; assumir, consumir, presumir, resumir ; atribuir, contribuir, distribuir, retribuir ; cohibir, inhibir, prohibir ; colligir, negligir ; competir, repetir ; comprimir, deprimir, imprimir, exprimir, oprimir, reprimir, suprimir ; concernir, decernir, discernir ; conferir, deferir, diferir, inferir, preferir, proferir, referir, transferir ; constituir, destituir, estatuir, instituir, restituir ; convergir, divergir ; corregir, dirigir, erigir ; devesir, subdevesir ; dirimir, digerir, ingerir, sugerir, gerir ; diluir, polluir ; diminuir ; discutir, percutir, repercutir ; dissuadir, persuadir ; elidir ; eludir ; emergir, immergir, submergir ; escandir ; excellir ; exercir ; exigir, redigir, transigir ; extorquir, detorquir, retorquir ; evadir ; imbibir ; incombir ; lesir ; obstruir, desobstruir ; perimir, redimir ; possedir, presidir, residir ; protegir ; reflectir ; suplir*, etc. Los parlars septentrionals e lo provençal n'an conservat una partida. La lenga literària deu los restablir rigorosament dins lor forma tradicionala ; per aquò consultar los dictionaris de l'ancian occitan o encara los dictionaris

MORFOLOGIA.
— Vèrb.
— Observacions generalas.

MORFOLOGIA. catalans. En latin, aquels vèrbs apertenon a la conjugason en -ERE. Devon se conjugar sul modèl *florir* : *cedir, cedissi, cedisson, cedissiá* o *cediá, cediguèri, cediguèron, cedirai, ceditrà, cedissent* o *cedent, cedint, cedit*.
 —Vèrb
 —Observacions
 —generalas.

b) Mòdes e temps

87. L'occitan utiliza los meteisses mòdes e los meteisses temps que lo francés. Cal notar solament los punts següents :

Lo preterit de l'indicatiu e l'imperfait del subjunctiu que constituïsson en francés parlat de temps en via de desaparicion, son del tot vius en lenga d'Oc.

Lo participi present es un temps d'usatge exclusivament literari, la lenga parlada lo coneis pas en fòra d'expressions fossilizadas, d'adjectius verbals o d'adjectius verbals substantivats : *Aiga partent del potz. | D'aquí estant. | Aire ausent. | Agulha-cosent. | Malvolent.*

Dins l'anciana lenga, lo participi present preniá la marca del plural : *De ribièiras e lacs portants vais-sèls e barcas* (Galhard), mentre dins l'usatge literari actual e jos l'influéncia del francés demòra invariable. Es estat remplaçat pel gerondui o per l'infinitiu construits amb *en* : *En nadant, en risent ; en nadar, en rire* (Orlh.).

L'occitan modèrn a conservat un cèrt nombre d'adjectius verbals, marcant lo futur o la possibilitat, de sens generalament passiu, en -dor, -doira : *penja-dor, vesedor, punidor*. Conven de senhalar tanben una mena d'adjectiu verbal constituït pel radical de qualques vèrbs : *bèrc* de *bercar*, *cingle* de *cinglar*, *clin* de *clinar*, *cluc* de *clucar*, *colc* de *colcar*, *confle* de *conflar*, *dejun* de *dejunar*, *descauç* de *descauçar*, *desliure* de

desliurar, *domde* de *domdar*, *eissinge* de *eissinjar*, *empèut* de *empeutar*, *enfle* de *enflar*, *engrun* de *engrunar*, *fel* de *felar*, *mescle* de *mesclar*, *moc* de *mocar*, *pigalh* de *pigalhar*, *rebond* de *rebondar*, *remós* de *remosar*, *trempe* de *trempar*, *trescond* de *trescondre*, *tresmont* de *tresmontar*, *tris* de *trissar*, *us* de *usar*, etc.

Los tèxtes de la segonda mitat del sègle XVI^m coneisson encara, pels vèrbs *aver* e *èsser*, qualques formas de l'ancian condicional passat derivat del plus que parfait latin : *aguèra, fora*.

La lenga d'Oc emplega los meteisses temps compausats que lo francés. De mai utiliza correntament los temps sobrecompausats : *ai agut fait, som estat vengut, aviá agut fait, èri estat vengut, aguèsse agut fait, foguèsse estat vengut, auriá agut fait, seriá estat vengut, aurai agut fait, serai estat vengut*, que correspondon als temps compausats : *ai fait, som vengut, aviá fait, èri vengut, aguèsse fait*, etc.

c) Radical verbal

88. Dins los vèrbs regulars, lo radical verbal pròpriament dit demòra idèntic, mentre que, dins los irregulars, lo radical verbal s'es diversificat pel jòc de las leis foneticas al cors de l'evolucion del latin a l'occitan : *beu-re, beu-rai, beu-riá, bev-i, bev-iá, bev-ent, be-guèri, be-guèsse, be-ga, be-gut*.

D'una faïçon generala, lo radical del present es comun al present de l'indicatiu e del subjunctiu, a l'imperatiu, a l'infinitiu, al participi-gerondui, a l'imperfait de l'indicatiu, al futur e al condicional. Lo radical del preterit es comun al preterit de l'indicatiu, a l'imperfait del subjunctiu e al participi passat. Cal remarcar que

MORFOLOGIA. lo radical del preterit pòt s'expandir al present de subjunctiu, al participi-gerondu e mai a l'infinitiu. La tendéncia dels parlars populars es a l'unificacion del radical del preterit e del present de subjunctiu, quora sus un, quora sus l'autre.

Enfin, quand l'infinitiu aperten als tipés en **-ire** e **-ure** forma una seria independenta amb lo futur e lo condicional : *jai-re, jai-rai, jai-riá* al costat de la seria del present : *jas-i*.

Pòt arribar çò meteís dins los vèrbs en **-lre**, **ldre** dins los parlars ont *l* se vocaliza : *mòu-re, mòu-rai, mòu-riá*, al costat del present : *mòl-i*.

89. Al present de l'indicatiu e del subjunctiu la vocala radicala, en seguida de l'oscillacion de l'accent tonic, quora sul radical, quora sus la desinéncia, pòt cambiar de timbre o de natura ; aici-ne los principals exemples :

- à — (o) : *cale (càle), calam (colòn).*
- è — é : *pèli (pèli), pelam (pelàn).*
- ò — u : *tròbi (tròbi), trobam (trubàn).*
- ì — é : *siègui (siègui), seguèm (seguèn).*
- üè — ü, u : *cuèlhi (cüèlhi), culhèm (cülhèn), colhèm (culhèn).*
- (uò) — u : *fòqui (tuòqui), tocam (tucòn).*
- ài — (oi) : *daisse (dàisse), daissam (doissòn).*
- ài — (ei) : *laisse (làisse), laissam (leissòn).*
- àu — (ou) : *caufe (càufe), caufam (coufòn).*

Una part d'aquels cases d'oscillacion son pròpris als parlars septentrionals, lo seguent caracteriza lo gavaudanés de Mende :

- (ò) — a + *nasala* : *cante (cònte), cantam (cantòn).*

MORFOLOGIA. Los parlars modèrns tendon a unificar lo radical quora sus la forma tonica, quora sus la forma atòna. Es atal que sus **pujar** òm a (*pugi*) ; sus **puègi** (*pègi*), (*pejà*) ; atal meteís, sus **culhir** (*cülhí*), (*cülhi*) ; sus **cuèlhi** (*quèlhi*), (*quelhi*). La lenga literària deu respectar las alternàncias vocalicas amens dins la mesura ont los parlars, sobretot los septentrionals, las an servadas ; escriurem donc : *colhir* o *culhir*, *cuèlhi*, *colhèm* o *culhèm* ; *pojar* o *pujar*, *puègi*, *pojam* o *pujam* ; *siègre*, *siègui*, *seguèm*, *seguètz*, *siègon* ; *requèrre*, *requièri*, *requerèm*, *requièron*.

d) Formacion dels temps e radicals temporals

Anam examinar successivament las tres conjugasons e lors principalas particularitats.

1^a conjugason

90. **PRESENT D'INDICATIU.** — Es format del radical verbal e de la desinéncia : **don-i, don-as.**

IMPERFAIT D'INDICATIU. — Se forma amb l'ajuda del radical temporal **-av-** tonic derivat del latin **-ab-** dins **AMABAM** : **an-av-i, an-av-es.**

REMARCAS. — Los parlars Cent., Tol., Fois. amudisson sovent *v* : (*dunài, dunàes, dunào, dunàen, dunàetz, dunàun*). Lo Fois. (Saverdun) cambia *v* en *g* : (*dunàgo, dunàgos, dunàgo, etc.*). L'Orlh. substituís sovent **-as-** a **-av-** a las doas primièras personas del plural : (*dunosions, dunosias*).

GERONDIU. — Lo gerondu, que se confond amb lo participi present, se forma amb la desinéncia **-ant** : **don-ant, an-ant.**

REMARCA. — Dins mantun parlar, la desinéncia **-ant** es remplaçada per aquela de la 2^a e 3^a conjugason **-ent** : (*dunén, anén*), son de formas a descaçar de la lenga literària.

MORFOLOGIA.
— Vèrb.
— Observacions
— generalas.
— 1ª conjugason.

ADJECTIU VERBAL. — Se forma amb la desinència en
-ador : penj-ador, marid-ador.

INFINITIU. — Don-ar, trastej-ar.

FUTUR. — Lo futur es un temps compausat per
juxtaposicion de l'infinitiu e del present d'indicatiu del
vèrb *aver* abreujat : donar-ai, donar-às, donar-à, etc.

CONDICIONAL. — Se forma coma lo futur amb l'in-
finitiu e l'imperfait d'indicatiu del vèrb *aver* abreujat :
donar-ia, donar-ias, donar-ia, etc.

REMARCA. — R dels condicionals pòt s'amudir dins di-
vèrses parlars : (*dunayò, dunayòs, dunayò, etc.*). Om tròba
tanben de formas ont *i* desapareis : (*dunarò, dunaròs, duna-
rò, etc.*). N'es atal meteis dins las doas autras conjugasons.

PRESENT DEL SUBJONCTIU. — Se compausa unenca-
ment del radical e de la desinència : don-e, an-e.

PRETERIT. — Es caracterizat pel radical temporal
tonic -èr-, que proven de la tèrça persona del plural
del preterit de l'anciana lenga en -èron e del condi-
cional passat en -èra : don-èr-i, an-èr-i, don-èr-es,
an-èr-es. Cal remarcar que la tèrça persona del singu-
lar a servat son anciana forma e son anciana desinen-
cia sens radical temporal : don-èt, an-èt.

REMARCAS. — Dins los parlars meridionals, *r* pòt s'amu-
dir : (*dunèi, dunèes, dunèc, dunèen, dunèetz, dunèun*).

Lo Tol. e lo Fois. emplegan lo radical temporal -ègu-
provenent dels preterits fòrts de l'anciana lenga del tipe
HABUI : *ac*, HABUISTI : *aguèst* : (*dun-ègui, dun-ègues,
dun-èc, dun-èguen, dun-èguetz, dun-èguen*). En Tol. modèrn,
-ègu- s'es tresmudat en -èb- : (*dun-èbi, dun-èbes, dun-èc,
dun-èben, dun-èbetz, dun-èbon*).

Los parlars Gav. e Orlh. cambian sovent -èr- en (-ess)
o (-oss) a las doas primièras personas del plural : (*dunèc-
sion, dunèssiat*) Gav., o (*dunossions, dunossias*) Orlh.

IMPERFAIT DEL SUBJONCTIU. — Es constituit amb
l'ajuda del radical temporal tonic -èss- derivat del
latin -AVISSEM : don-èss-e, don-èss-es, don-èss-e, don-
èss-em, etc.

REMARCA. — En Orlh., las doas primièras personas del
plural s'assordisson en (-oss) : (*dun-ossions, dun-ossias*).

PARTICIPI PASSAT. — Don-at, an-at.

2ª conjugason

91. PRESENT D'INDICATIU. — Es caracterizat per la
preséncia del radical incoatiu -iss-, derivat dels incoa-
tius latins en -ESCERE : caus-iss-i, caus-iss-es, caus-ís,
caus-iss-èm, etc.

REMARCA. — En parlar Don. e qualque còp en Fois.,
l'incoatiu es en -eiss- (-ech- o -eich-), en catalan -eix : *fin-
eiss-i, fin-eiss-es, fin-eis*, etc. Se tròba a tots los temps
qu'utilizan l'incoatiu.

IMPERFAIT D'INDICATIU. — Se conjuga amb l'incoatiu
-iss- e lo radical temporal -i- (-y) provenent de -E- latin
en iatus dins LEGEBAM, *LEGEAM. La lenga anciana fasiá
lo radical -i- tonic ; dins la lenga modèrna l'accent s'es
desplaçat sus la desinència e lo radical s'es consonifi-
cat : fin-i-a, fin-iss-ia (*finissyò*).

En Orlh., coma dins l'ancian occitan, l'imperfait
se conjuga sens incoatiu : caus-ia, fin-ia.

GERONDIU. — Lo participi present e gerondu se
forma amb l'incoatiu e la desinència -ent : fin-iss-ent,
caus-iss-ent. Un gerondu se passa d'incoatiu e se cons-
tituís amb -int : caus-int, fin-int.

REMARCAS. — Los parlars populars forman sovent lo
gerondu sul radical del preterit : *finiguent, finisquent*.

Lo Fois. ne dona un a partir de l'infinitiu : *finirent,
causirent*.

La lenga literària deu admetre que *finissent e finint* ;
aqueste darrièr reservat exclusivament al gerondu.

MORFOLOGIA.
— Vèrb.
— Observacions
— generalas.
— 1ª conjugason.

MORFOLOGIA.
— Vèrb.
— Observacions
generalas.
— 2ª conjugason.

ADJECTIU VERBAL. — Es en **-idor** sens incoatiu : **pun-idor**. Aquelas formas son raras.

INFINITIU. — **Fin-ir, caus-ir**.

FUTUR. — **Finir-ai, causir-ai**.

CONDICIONAL. — **Finir-ia, causir-ia**.

PRESENT DE SUBJONCTIU. — Lo present de subjunctiu possedis l'incoatiu **-isc-** : **caus-isc-a, fin-isc-a**.

REMARCAS. — Lo parlar Don. emplega l'incoatiu **-eiss-** (**-eich-** o **-ech-**) : (**fin-eich-e, fin-eich-es**, etc.).

En Gav., **-isc-** es remplaçat per **-iss-** : (**fin-iss-ie, fin-iss-ies**, etc.).

D'autres parlars fan lor present de subjunctiu sul radical del preterit : (**finig-o, finig-os, finig-o**, etc.).

En Alb. amudiment de **g** : (**finio, finios**).

PRETERIT. — Aquel temps manlèva lo radical temporal **-igu-** als vèrbs fòrts de l'anciana lenga en **-gu-**, i ajusta lo radical temporal en **-èr-** : **fin-igu-èr-i, fin-igu-èr-es, fin-igu-èt**, etc.

REMARCAS. — Lo Fois. se contenta de **-igu-** : **fin-igu-i, fin-igu-es, fin-ic, fin-igu-em, fin-igu-etz, fin-igu-en**.

Lo Tol. a : **fin-igu-èb-i, fin-igu-èb-es**.

Existís de preterits analogics del subjunctiu present : **fin-isqu-èr-i, fin-isqu-èr-es**.

En Alb. e Carc., formas amb **g** amudit : (**fin-i-èr-i**).

IMPERFAIT DEL SUBJONCTIU. — Aquel temps a lo meteis radical que lo preterit augmentat del radical temporal **-èss-** : **fin-igu-èss-e**.

REMARCA. — Lo preterit analogic del subjunctiu present dona una forma d'imperfait : **fin-isqu-èss-i**. Deu èsser rege-tada de la lenga escrita.

PARTICIPI PASSAT. — **Fin-it, caus-it**.

92. Una tièra de vèrbs de la 2ª conjugason se conjuga sens radical incoatiu : **partir** : **parti, partiá, partiguèri, partiguèsse, parta, partent, partit**. Demest aquelis cal senhalar : **Assalir**. | **Ausir**. | **Bolir**. | **Brusir**. | **Cobrir**. | **Culhir**. | **Dormir**. | **Eissir**. | **Escopir**. | **Falhir**. | **Fugir**. | **Gausir**. | **Legir**. | **Lusir**. | **Mentir**. | **Morir**. | **Obrir**. | **Ofrir**. | **Partir**. | **Prusir**. | **Repentir**. | **Salir**. | **Sentir**. | **Servir**. | **Sofrir**. | **Sortir**. | **Venir**.

REMARCA. — La majoritat d'aquels vèrbs an de formas modèrnas amb l'incoatiu : **sentir, sentissi, sentissid, senti-guèri, sentisca, sentissent, sentit**.

3ª conjugason

93. PRESENT D'INDICATIU. — Los vèrbs regulars presentan pas cap de particularitat : **rebond-i, rebond-es, rebond**, etc.

Los irregulars pòdon aver de formas variablas. Tals son : **aver, èsser, anar, faire, saber** : **ai, as, a, avèm, avètz, an**. Mas, en general, las irregularitats de la primièra e segonda persona del singular son estadas reduitas pel restabliment del radical verbal sus las personas del plural ; es atal que **beu, beus** son estats tresmudats en **bev-i, bev-es** segon **bevèm, bevètz, bevon**. La tèrça persona del singular a persistit tala quala. Sèrva la forma derivada del latin o una forma qualque pauc modificada per l'analogia. Los vèrbs en **s** sonòr provenent de **c** latin donan **tz** : **dire, disi, ditz** ; aquelis en **s** sonòr provenent de **p** latin pèrdon la consonanta : **creire, cresi, cre** ; aquelis en **n** pèrdon tanben lor consonanta finala dins la prononciacion : **tèner, teni, te(n)** ; los vèrbs en **v** vocalizan lor consonanta en **u** : **beure, bevi, beu** ; aquelis en **l**, dins qualques parlars, la voca-

MORFOLOGIA. lizan en u : mòlre, mòli, mòu ; los en b provenent d'un p latin e los en d provenent d'un t latin assordisson lor consonanta : **recebre, recebi, recep ; poder, pòdi, pòt.**
 — Vèrb.
 — Observacions generalas.
 — 3ª conjugason.

Enfin, g palatal dona i : *TRAGERE : **traire, trasi, trai.**

Aquel estat confòrme a las leis foneticas es trebolat per l'analogia ; es atal que l'òm a : **creu** segon **beu**, **crei** segon **trai**, **cretz** segon **ditz** allòc de **cre** ; **ten (tén)** segon **teni** allòc de **ten (té)** ; **condús** segon **condusi** allòc de **condutz**, etc.

REMARCA. — Los vèrbs de la 2ª conjugason non incoatiu seguisson aquelas règlas : *ausir, ausi, au o aus ; fugir, fugi, fug (füch).*

IMPERFAIT D'INDICATIU. — Se forma coma dins la 2ª conjugason amb lo radical temporal -i- : **rebond-iá, vol-iá, cres-iá, bev-iá.**

IMPERATIU. — Formacion regulara : **rebond, rebond-ètz.**

Qualques irregulars manlèvan l'imperatiu al subjonctiu : **aja, ajatz ; diga, digatz ; veja, vejatz.**

GERONDIU. — Formacion regulara : **rebond-ent, perd-ent.**

REMARCA. — Lo Fois. a de gerondius sus l'infinitiu : *rebondr-ent, perdr-ent.*

ADJECTIU VERBAL. — Aquela forma rara es en -edor : **ves-edor, ves-edoira.**

94. INFINITIU. — Los infinitius regulars son en -bre, -ndre, -rdre, -dre, -tre, -nher atòn : **receb-re, rebond-re, pèrd-re, med-re, met-re, plànher.**

La màger part dels autres infinitius presentan diversas formas o doblats :

MORFOLOGIA. — Vèrb
 — Observacions generalas.
 — 3ª conjugason.

a) Una partida d'aquels doblats provenon dirèctament del latin classic o del latin vulgar ; pareis èsser lo cas per **PLACÈRE : plaser ; PLÀCERE : plaire ; MOVÈRE : mover ; MÒVERE : mòure ; VIDÈRE : veser ; VÍDERE : veire.**

b) D'autres vèrbs en -ERE tonic an donat de formas en -re jos l'influéncia analogica dels futurs fonetics regularament derivats del latin : **JACÈRE : jaser e jaire segon jairai ; NOCÈRE : noser e nòire segon noirai ; SEDÈRE : seser e sèire segon seirai ; DOLÈRE : doler e dòlre segon dolrai.**

c) Los vèrbs en -ERE brèu an donat d'infinitius normals en -re, mas los infinitius en -er atòn an pogut se formar parallèlament als precedents : *CÒCERE : **còire, còser ; DUCÈRE : duire, dúser ; MÒLÈRE : mòlre, mòler.**

d) Jos l'influéncia analogica de serias coma *jaser, jaire, jasi ; còire, còser, còsi* òm obten las formas : **jàser, nòser, créser, fàser, tràser, dòler, còler, òler**, de tala faïçon que de vèrbs de tota origina arriban a donar d'infinitius en -er atòn. Es atal que la lenga d'Oc a servat un nombre extrèmament reduït d'infinitius en -er tonic : **caler, poder, saber, valer, voler**, e los substantius **dever, plaser.**

e) Los parlars modèrns an contunhat de formar d'infinitius analogics d'una faïçon descabestrada ; la seria **far, faire, fàser** dona **estar, estaire, estàser ; sus valrai, volrai, calrà, valdrai, voldrai, caldrà, vaurai, vòurai, caurà, vaudrai, vòudrai, caudrà, varrai, vorrai, carrà** òm a **valre, vòire, calre, valdre, vòldre, caldre, vaure, vòure, caure, vaudre, vòudre, caudre, varre, vòrre, carre ; poirai, dona poire ; sauprai, cauprai, receuprai** desvolopan **saupre, saure, caupre, caure,**

MORFOLOGIA. **recepre, receure** ; sus **creire, veire, òm a aveire, sabeire** ; sus **quèrre** : **averre, saberre** ; sus **pèrdre** : **avedre, aguedre**.

— *Vèrb.*
— *Observacions generalas.*
— *3e conjugason.*
La lenga literària deu admetre que de formas d'usatge general e sobretot las que an subsistit de l'ancian occitan.

FUTUR E CONDICIONAL. — Los vèrbs dont los infinittijs son en **-bre, -ndre, -rdre, -dre, -tre, -ire, -ure**, forman lor futur e lor condicional per l'adjonccion del present e de l'imperfait de l'indicatiu abreujats del vèrb *aver* : **rebondr-ai, rebondr-iá** ; **noir-ai, noir-iá**.

Los vèrbs en **-cer, -zer, -ser, -mer, -ner, -isser, -nher** an de futurs e de condicionals en **-erai, -eriá** : **vencerai, molzerai, coserai, premerai, cernerai, naisserai, planherai**.

Los vèrbs en **-ler, -lre, -ldre, -ure, -udre** fan lor futur e lor condicional en **-lrai, -ldrai, -urai, -udrai** : **volrai, voldrai, vourai, voudrai**.

REMARCA. — Los parlars populars an de formas en **-irai** per **-erai** : (*premirai, cosirai, naissirai, planhirai, creissirai*) que la lenga literària deu regetar. Quant a (*crendrai, plandrai, parestrai, conestrai*) son de simples gallicismes.

95. PRESENT DEL SUBJONCTIU. — Lo present del subjunctiu a lo meteis radical que lo present d'indicatiu dins los vèrbs regulars : **rebond-a, met-a, pèrd-a, med-a**.

a) Los vèrbs irregulars pòdon aver de subjunctius tirats analogicament del present (Gav.) : **còsi, còsa** ; **fasèm, fasa** ; **fòsi, fòsa** ; **jasi, jasa** ; **plasi, plasa** ; **devi, deva** ; **mòvi, mòva** ; **recebi, receba** ; **planhi, planha** ; **restrenhi, restrenha** ; **venci, vença** ; **conoissi, conoissa**, etc. Son los mens usitats.

b) D'autres formas derivan dirèctament del latin : MORFOLOGIA. **COCAM : còga** ; **DICAM : diga** ; **CRESCAM : cresca** ; **PASCAM : pasca** ; **PLANGAM : planga** ; **TANGAM : tanga** ; **DOLEAM : dòlha** ; **VALEAM : valha** ; **VIDEAM : veja** ; **HABEAM : aja** ; **PLACEAM : plàcia** ; ***MORIAM : mòria** ; **SAPIAM : sàpia o sacha** ; **RECIPIAM : recépia o rececha** ; **OCCIDAM : aucisa** ; **BIBAM : beva** ; **SCRIBAM : escriva** ; **MOLAM : mòla** ; **TEXAM : teissa** ; **VIVAM : viva** ; etc.

c) Ça que la, los subjunctius mai emplegats dins la lenga moderna son formats sul radical del preterit : **calguèt, calga** ; **dolguèri, dòlga** ; **molguèri, mòlga** ; **volguèri, vòlga** ; **tenguèri, tenga** ; **auciguèri, auciga** ; **clauguèri, clauga** ; **deguèri, dega** ; **faguèri, faga** ; **jaguèri, jaga** ; **noguèri, nòga** ; **plaguèri, plaga** ; **riguèri, riga** ; **seguèri, sèga** ; **veguèri, vega** ; **tesquèri, tesca** ; **visquèri, visca** ; etc.

Segon los parlars, la forma varia e per un meteis vèrb, òm pòt aver mantun subjunctiu present : **dire** : **disa, diga** ; **saber** : **sàpia, sacha, saga** ; **plaire** : **plasa, plàcia, plaga**.

REMARCA. — Cal remarcar que los tèxtes del XVIⁿ e XVIIⁿ sègles an conservat mantuna forma arcaïca : **faça, plaça, vòlha, valha, dòlha**.

96. PRETERIT. — Los vèrbs regulars an lo radical normal, se contentan d'ajustar lo radical temporal **-èr-** e las desinèncias modernas : **vend-èr-i, perd-èr-i, bat-èr-i**. Dins los parlars orientals e septentrionals, i a una tendéncia a formar lo preterit amb lo radical **-gu-**, junt al radical per la vocala de ligason **e** : **vendeguèr-e, perdeguèr-e, bateguèr-e**. Aquel procediment s'es plenament desvolopat en provençal.

MORFOLOGIA.
-Vèrb
-Observacions
generalas.
-3ª conjugason.

Los vèrbs irregulars de l'anciana lenga constituits en majoritat pels vèrbs fòrts son estats tractats de faison variabla :

a) Qualques unis son venguts regulars : *ateis*, *atenhèri* ; *ceis*, *cenhèri* ; *feis*, *fenhèri* ; *jois*, *jonhèri* ; *plais*, *planhèri* ; *teis*, *tenhèri* ; *caup*, *cabèri* ; *receup*, *recebèri* ; *saup*, *sabèri* ; *pòc*, *podèri* ; *sòls*, *solvèri* ; *trais*, *trasèri* ; *bec*, *bevèri* ; *dec*, *devèri* ; *escrís*, *escrivèri* ; *respòs*, *respondèri* ; *rescòs*, *rescondèri* ; *escòs*, *escodèri* ; *mis*, *metèri* ; *mols*, *molzèri*. Aquels preterits son frequents dins los parlars vesins del gascon.

b) Los vèrbs fòrts en *gu* (HABUI : *ac* ; HABUISTI : *aguèst*) an subsistit e an assimilat la majoritat dels autres ; sus *volguèri*, *valguèri*, *aguèri*, *tenguèri*. *deguèri*, *beguèri*, *calguèt*, *molguèri*, *moguèri*, etc., òm a : *clauguèri* de *claus*, *construguèri* de *costrús*, *diguèri* de *dis*, *duguèri* de *dus*, *escriguèri* d'*escrís*, *estrenuguèri* d'*estreis*, *fenguèri* de *feis*, *planguèri* de *plais*, *riguèri* de *ris*, *traguèri* de *trais*, *veguèri* de *vi*, *faguèri* de *fis*, etc.

REMARCA. — Diverses parlars, sobretot los septentrionals e orientals, forman lo preterit en *gu* pel mejan d'una vocala de ligason e la consonanta finala del radical subsistís : *coseguère*, *creseguère*, *noseguère*, *plaseguère*, *naisseguère*, etc. Aquel procediment demòra, ça que la, excepcional.

Cal notar que *pasquèri*, *tesquèri*, *visquèri*, *fèri*, *fori* o *forèri* an servat lo radical dels ancians preterits correspondents : *pasquei*, *tesquei*, *visquei*. Los darrièrs : *fèri*, *fori* derivan de las 3as personas : *fèron*, *foron*.

c) Un nombre reduit de vèrbs an format lor novèl preterit sul subjunctiu d'origina latina : *cresca*, *cresquèri* allòc de *crec* ; *pasca*, *pasquèri* allòc de *pac* ; *veja*, *vegèri* allòc de *vi* ; *aja*, *agèri* allòc de *ac* ; *sàpia*, *sapièri* ; *sacha*, *sachèri* allòc de *saup* ; *recèpia*, *rece-*

pièri ; *rececha*, *recechèri* allòc de *receup* ; *pòsca*, *posquèri* allòc de *poc* ; *conosca*, *conosquèri* allòc de *conoc*.

d) Dins los parlars actuals l'analogia a desvolopat d'autres formas ; sus *pòsca*, *visca*, *finisca* se son produitas las formas seguentas : *aver*, *asca*, *asquère* ; *faire*, *fasca*, *fasquèri* ; *èsser*, *fòsca*, *fosquèri* ; *siòsca*, *siosquèri* ; *traire*, *trasca*, *trasquèri* ; *veire*, *vesca*, *vesquèri*.

IMPERFAIT DEL SUBJONCTIU. — Aquel temps se forma regularament suls diverses radicals del preterit : *rebond-èss-e*, *met-èss-e*, *planh-èss-e*, *fos-èss-e*, *valgu-èss-e*, *visqu-èss-e*.

PARTICIPI PASSAT. — Lo participi passat es en *-ut* : *rebond-ut*, *met-ut*, *perd-ut*, *med-ut*, *receb-ut*, *planh-ut*, *valg-ut*, *creg-ut*, *cresc-ut*, *noseg-ut*, *visc-ut*.

Existís un cèrt nombre de participis passats irregulars derivats dirèctament del latin : *claus*, *fòs*, *mes*, *mols*, *pres*, *fòrs*, *assèit*, *dit* o *dich*, *escrit* o *escrich*, *fait* o *fach*, *trait* o *trach*, *fench* o *fint*, *planch* o *plant*, *restrench* o *restrent*, *nat*, *jait*, *mòut*, *resòut*, *sòut*, *rist*, *rescòst*, *vist*, etc.

e) *Desinèncias temporalas*

97. Las desinèncias temporalas emplegadas en lengadocian pòdon se repartir en sèt tipos principals :

a) *-i*, *-as*, *-a* ; *-am*, *-atz*, *-an*.

En parlar central : (*-i*, *-os*, *-o* ; *-àn*, *àtz*, *-un*). Aquel tipe representa las desinèncias de l'anciana lenga : *cant* o *canti*, *cantas*, *canta*, *cantam*, *cantatz*, *cantan*. Es utilizat pel present d'indicatiu de la 1ª conjugason.

b) *-i*, *-es*, *—»* ; *-em*, *-etz*, *-on*.

MORFOLOGIA.
-Vèrb
-Observacions
generalas.
-3ª conjugason.

En parlar central : (-i, -es, —» ; -èn, -ètz, -un). Aquel tipe correspond al vièlh occitan : *vend* o *vendi*, *vendes*, *vend* ; *vendèm*, *vendètz*, *vendon*. Servís pel present d'indicatiu de la 2ª e 3ª conjugason, pel preterit de las tres conjugasons e sovent per l'imperfait d'indicatiu de la 1ª conjugason.

c) -e, -es, -e ; -em, -etz, -en.

En parlar central : (-e, -es, -e ; -èn, -ètz, -en). Aquel tipe proven del present de subjunctiu de la 1ª conjugason e de l'imperfait de subjunctiu : *cant* o *cante*, *cants* o *cantes*, *cant* o *cante* ; *cantem*, *cantetz*, *canten* ; *cantès*, *cantèsses*, *cantès* ; *cantessèm*, *cantessètz*, *cantèssen*. S'emplega al present de subjunctiu de la 1ª conjugason e a l'imperfait de las tres conjugasons.

d) -a, -as, -a ; -am, -atz, -an.

En parlar central : (-o, -os, -o ; -àn, -àtz, -un). En vièlh occitan èra lo present de subjunctiu de la 2ª e 3ª conjugason e l'imperfait d'indicatiu de la 1ª : *venda*, *vendas*, *venda*, *vendam*, *vendatz*, *vendan* ; *donàva*, *donàvas*, *donàva*, *donavàm*, *donavàtz*, *donàvan*. La lenga modèrna l'utiliza als meteisses temps.

e) -á, -ás, -á, -àm, -àtz, -án.

En parlar central : (-ò, -òs, -ò, -òn, -òtz, -òn). Correspond a l'imperfait de l'indicatiu de la 2ª e 3ª conjugason e als condicionals dins la lenga anciana coma dins la lenga modèrna. Cal notar solament que l'accent plaçat primitivament sus -i- que caracteriza aquels temps, s'es transportat sus la desinència : *finiria*, *finiriá* (*finiryò*).

f) -ai, -às, -à, -am, -atz, -àn.

En parlar central : (-è, -às, -à, -én, -ètz, -àn). Representa las formas abreujadas del present d'indicatiu del vèrb *aver*, que servisson a formar lo futur.

g) -a, -atz, —» , -ètz.

Aquel tipe correspond a las doas personas de l'imperatiu dins la 1ª conjugason e dins la 2ª e 3ª. 1ª : *dona*, *donatz* ; 2ª : *finís*, *finissètz* ; 3ª : *vend*, *vendètz*.

REMARCAS. — 1ª PERSONA DEL SINGULAR : a la plaça de -i, los parlars Orlh., Gav., Rgt., Cev., Montp. emplegan -e : *done*, *donave*, *finisse*, *bate*.

En Ag., Rgt., Orlh., los vèrbs en -iar, -uar an de primièras pers. del sing. en (-ioi), (-uou) : (*tüou*, *espjou*, *tioi*, *espjou*) per *tui*, *espjou*.

La desinència -i pòt se substituir a -e del tipe C, a -a del tipe D : *canti* allòc de *cante*, *pòsqui* allòc de *pòsca*. Pòt s'apondre a -e del tipe C, a -a del tipe D, a -á del tipe E : (*cantei*) allòc de *cante*, (*batèssei*) allòc de *batèsse*, (*canta-boi*) allòc de *cantava*, (*vendoi*) allòc de *venda*, (*abidi*) allòc de *aviá*, (*auriòdi*) allòc de *auriá*.

Pel tipe F, -ai persistís en Orlh., Rgt., Cev., Montp., Bes., part del Fois. ; s'afeblís en (-èi) en Narb., Alb., Carc., Ag., part del Fois. ; se reduís a (-è) en Cent., Tol., Don. e part del Fois. : *donarai* (*dunarèi*, *dunarè*).

2ª PERSONA DEL SINGULAR : -as dels tipas A e D, s'afeblís en (-es) en Bes., Narb., Montp., Carc., Ag., Don. : (*dunes*, *bates*).

Lo tipe B tresmuda -es en (-os) al preterit en Alb. e Bes. : (*cantèros*, *venguèros*).

La segonda persona del singular de l'imperatiu de las 2ª e 3ª conjugasons pòt aver una desinència en -i : *vèni*, *fai*, *traï*, *vai*. En Narb., aquela desinència es d'usatge gaireben general : *finissi*, *meti*, *vendi*. Cal notar encara de formas en -a : *meta*, *vena*. Qualques vèrbs utilizan lo subjunctiu present : *aja*, *auja*, *diga*, *veja*.

3ª PERSONA DEL SINGULAR : dins lo tipe C, -e pòt èsser absent coma dins la vièlha lenga : *donès*, *venguès*.

Lo tipe F assordís -à en (ò) dins los parlars septentrionals e dins qualques punts dels orientals e occidentals : (*dunarò*, *finirò*, *vendrò*).

MORFOLOGIA.
—Vèrb.
—Observacions generalas.
—Desinèncias temporals.

1ª PERSONA DEL PLURAL : cal notar que *m* es sempre prononciat *n*.

En Orlh., la 1ª persona es generalament en *-ms (-ns)* e lo tipe B es assordit en *(-ons)* : (*bendons, finissons*).

Dins los tipes B, C, D (preterits, imperfects del subjonctiu e imperfects de l'indicatiu), los parlars Orlh., Gav., Cev., Montp., Ag. emplegan la forma *-iam (-ian, -ion, -ions)* : *doneriam, donessiam, donaviam, finigueriam, finiguessiam*.

Am del tipe E persistís en Carc., Ag., Alb., Bes., Rgt. ; s'assordís en *(-ièn)* en Cent., Tol., Fois., Narb. ; se reduís a *(-in)* en Don. : *aviàm (abiàn, abiòn, abin)*.

2ª PERSONA DEL PLURAL : la desinèncià *-tz* persistís en Cent., Tol., Fois., Don., Narb., mentre que s'afeblís en *(-s)* en Carc., Alb., Ag., Cev., Montp., Bes., Rgt., Gav., Orlh. : *donatz, avètz, finissètz (dunàs, abès, finissès)*.

Lo Gav. possedís de formas en *(-t)* : *donatz, tenètz, anaviatz (dunat, tenè, anabiat)*.

Los parlars Orlh., Gav., Cev., Montp., Ag., pels tipes B, C, D (preterits, imperfects del subjonctiu e imperfects de l'indicatiu) coneisson de formas en *-iatz* : *doneriatz, donessiatz, donaviatz, finigueriatz, finiguessiatz*.

Lo tipe E es en *(-às)* en Carc., Ag., Alb., Bes., Rgt. : s'assordís en *(òtz)* en Cent., Tol., Fois., Narb. ; se reduís a *(-itz)* en Don. : *aviàtz (abiàs, abiòtz, abitz)*.

3ª PERSONA DEL PLURAL : las desinèncias en *-an* s'assordisson en *(-on)* en Tol., Fois., Ag., pels tipes A e D : *donan, vendan, anavan (dunon, bendon, anabon)*.

D'una faison generala, lo tipe B *-on (-un)* tend a se generalizar : (*dunun, finiscun, batun, cantun*) per *donan, finiscan, batan, canten*. Aquel *-on* se reduís a *-o (-u)* en Orlh., Alb., Bes., Rgt., Cev., Don. : (*dunu, vendu, anabu, benguèru*). En Fois., *-en* es lèumens emplegat a la plaça de *-on* : (*dunen, benden, riguen, fèren*).

Lo tipe E tresmuda *-àn* en *(-òn)* d'una faison generala ; *(-iun)* en Carc. ; *(-iú, -ièu)* en Rgt. ; *(-idu)* en Orlh., Gav., Rgt., Bes., Alb., Cev. ; *(-iu)* o *(-in)* en Don. : (*auriòn, auriún, auriú, aurièu, auriòu, auriú, aurín*).

Dins lo tipe F, *-àn* se càmbia en *(-òu)*, ancian *-au*, en Orlh., Gav., Rgt., Bes., Alb. : (*dunaròu, anaròu, finiròu, tendròu*). Lo Don. serva *-au* : (*dunarau*).

D'autre biais, cal notar que los tipes que venèm d'examinar se son sovent substituïts los unis als autres :

1) Lo tipe B tend a prendre la plaça de C a l'imperfect del subjonctiu : (*cantèssi, cantèsses, cantès, cantèssèm, cantèssètz, cantèsson*).

2) Los imperfects de l'indicatiu arcaïcs del tipe D se conjugan sovent sul tipe B : (*anavi, anaves, anava, anàvem, anàvetz, anavon*) o (*anavi, anavas, anava, anàvem, anàvetz, anavon*). La substitucion es pas jamai completa.

3) Los subjonctius del tipe D pòdon èsser remplaçats pels del tipe C : (*bate, bates, bate, batem, batetz, baten; finisce, finisque, finisque, finisque, finisquem, finisquetz, finisquen*).

4) Dins diverses parlars, completament en Montp., Cev., parcialament en Bes., Alb., Tol., lo tipe E s'es tresmudat en *(-ièi, -iès, -iè, -ièm, -iètz, -ièn o -ièu)*. Las formas en *(-ièm, -iètz)* son las mai expandidas.

5) Lo tipe C a l'imperfect de subjonctiu es remplaçat pel tipe D dins qualques parlars : (*anèssa, anèssas, anèssa, anèssam, anèssatz, anèssan*).

6) Lo tipe D, en Orlh. e Gav., dona de subjonctius presents e d'imperfects en *-ia* : (*bàtio, bàtios, bàtio, bàtiòn, bàtiàs, bàtiu*), (*benguèssie, benguèssies, benguèssie, benguèssiòn, benguèssià, benguèssiù*). La meteissa substitucion pòt se produire pel tipe C al subjonctiu present de la 1ª conjugason (*pàrlie, pàrlies, etc.*).

MORFOLOGIA.
—Vèrb
—Observacions generalas.
—Desinèncias temporals.

B. — PARADIGMAS

a) 1ª Conjugason : parlar

Mòdes impersonals

98. INFINITIU : parlar.

PARTICIPI-GERONDIU : parlant.

PARTICIPI PASSAT : parlat, parlada.

ADJECTIU VERBAL : parlador, parladoira.

REMARCAS. — Diverses parlars emplegan un participi-gerondu en *-ent* analogic d'aquel de las 2ª e 3ª conjugasons : (*parlent*) que conven de regetar de la lenga escrita.

L'adjectiu verbal en *-dor* pòt aver un femenin analogic en (*-duro*) : (*parladuro*). Es una forma a defugir.

Mòde indicatiu

99. PRESENT :

parli, -e	parlam
parlas	parlatz
parla	parlan

REMARCAS. — Aicí las principalas variantas dels diversès parlars lengadocians en grafia fonetica :

Cent. : (-i, -os, -o, -àn, -atz, -un).
Narb. : (-i, -es, -o, -àn, -atz, -un).
Tol. : (-i, -os, -o, -àn, -atz, -on).
Fois. : (-i, -os, -o, -àn, -atz, -on).
Don. : (-i, -es, -a, -àn, -atz, -u).
Alb. : (-i, -os, -o, -àn, -às, -u).

Carc. : (-i, -os, -o, -àn, -às, -un).
Ag. : (-i, -es, -o, -àn, -às, -on).
Bes. : (-i, -es o -os, -o, -àn, -às, -u).
Montp. : (-e, -es o -as, -a, -àn, -às, -u).
Cev. : (-e, -es, -o, -àn, -às, -u).
Rgt. : (-e o -i, -os, -o, -àn o -òn, -às, -u).
Gav. : (-e, -es, -o, -èn, -ât, -u).
Orlh. : (-e, -es, -o, -òns, -às, -u).

100. IMPERFAIT :

a	b
parlavi, -ave	parlava
parlaves	parlavas
parlava	parlava
parlàvem, -aviam	parlàvam
parlàvetz, -aviatz	parlàvatz
parlavan	parlavan

Lo tipe *a* es d'usatge general, mentre que lo tipe *b* subsistís sus qualques punts.

REMARCAS. — Aicí las variantas sos-dialectalas :

Cent. : (-abi, -abes, -abo, -àben, -àbetz, -abun).
Narb. : (-abi, -abes, -abo, -àben, -àbetz, -abun).
Tol. : (-abi, -abos, -abo, -àben, -àbetz, -abon).
Fois. : (-abo o -aboi, -abos, -abo, -àbon, -àbotz, -abon).
Don. : (-abi, -abes, -aba, -àben, -àbetz, -abu).
Alb. : (-abi, -abos, -abo, -àben, -àbes, -abu).
Carc. : (-abi, -abés, -abo, -àben, -àbes, -abun).
Ag. : (-abi, -abes, -abo, -àben o -abian, -àbes o abiàs, -abon).
Bes. : (-abe, -abos, -abo, -àben, -àbes, -abu).
Montp. : (-ave, -aves, -ava, -àven, -àves, -avu).
Cev. : (-ave, -aves, -avo, -avian, -aviàs, -avu).
Rgt. : (-abe o -abi, -abes o -abos, -abo, -àben, -àbes, -abu).
Gav. : (-abe, -abes, -abo, -abiòn, -abiat, -abu).
Orlh. : (-abe, -abes o -abos, -abo, -osiòn, -osiàs, -abu).

MORFOLOGIA.

101. PRETERIT :

-Verb

-Paradig-
mas.-1ª conju-
gason.

a	b
parlèri, -ère	parlègui
parlères	parlègues
parlèt	parlèc
parlèrem, -eriam	parlèguem
parlèretz, -eriatz	parlèguetz
parlèron	parlèguen

Lo tipe *a* es d'usatge general, mentre lo tipe *b* es caracteristic del Fois., del Don. e del vièlh Tol.

REMARCAS. — Aicí las variantas dels divèrses parlars :

Cent.	: (-èri, -ères, -èc, -èren, -èretz, -èrun).
Narb.	: (-èri, -ères, -èt, -èren, -èretz, -èrun).
Tol.	: (-èbi, -èbes, -èc, -èben, -èbetz, -èbon).
Fois., Don.	} (-ègui, -ègues, -èc, -èguen, -èguetz, -èguen).
Alb.	
Carc.	: (-èri, -ères, -èt, -èren, -ères, -èrun).
Ag.	: (-èri, -ères, -èt, -èren o -eriàn, -ères o -eriàs, -èron).
Bes.	: (-èri, -èros, -èt, -èren, -ères, -èru).
Montp.	: (-ère, -ères, -èt, -èren, -ères, -èru).
Cev.	: (-ère, -ères, -è, -eriàn, -eriàs, -èru).
Rgt.	: (-ère o -èri, -èros o -ères, -èt, -èren, -ères, -èru).
Gav.	: (-ère, -ères, -èt, -ession, -essiat, -èru).
Orlh.	: (-ère, -ères, -èt, -oriòns o -ossions, -oriàs o -ossiàs, -èru).

102. FUTUR :

parlarai	parlarem
parlaràs	parlaretz
parlarà	parlaràn

REMARCAS. — Aicí las variantas sos-dialectalas :

Cent.	: (-arè, -aràs, -arà, -arén, -arétz, -aràn).
Narb.	: (-arèi, -aràs, -arà, -arén, -arétz, -aràn).
Tol.	: (-arèi, -aràs, -arà, -arén, -arétz, -aràn).
Fois.	: (-arè o -arèi o -arai, -aràs, -arà, -arén, -arétz, -aràn).
Don.	: (-arè, -aràs, -arà, -arén, -arétz, -aràn o -aràu).
Alb.	: (-arèi, -aràs, -arà o -arò, -arén, -arés, -aròu).
Carc.	: (-arèi, aràs, -arà o -arò, -arén, -arés, -aràn).
Ag.	: (-arèi, -aràs, -arà, -arén, -arés, -aràn).
Bes.	: (-arai, -aràs, -arà, -arén, -arés, -aròu).
Montp.	: (-arai, -aràs, -arà, -arén, -arés, -aràn).
Cev.	: (-arai, -aràs, -arà o -arò, arén, -arés, -aròu).
Rgt.	: (-arai, -aràs, -arò, -arén, -arés, -aròu o -orai, -oràs, -orò, -orén, -orés, -oròu).
Gav.	: (-arai, -aràs, -arò, -arén, -aret, -aròu).
Orlh.	: (-orai, -oràs, -orò, -orens, -orés, -oròu).

103. CONDICIONAL (futur del passat) :

parlariá	parlariàm
parlariás	parlariàtz
parlariá	parlariàn

REMARCAS. — Los divèrses parlars presentan las variantas seguentas :

Cent.	: (-ariò, -ariòs, -ariò, -ariòn, -ariòtz, -ariòn).
Narb.	: (-ariò, -ariòs, -ariò, -ariòn o arièn, -ariòtz o -ariètz, -ariòn).
Tol.	: (-ariò, -ariòs, -ariò, -ariòn, -ariàtz, -ariòn).
Fois.	: (-ariò, -ariòs, -ariò, -ariòn, -ariòtz, -ariòn).
Don.	: (-aria, -aris, -aria, -arin, -aritz, -arin o ariu).
Alb.	: (-ariò o -ariò, -ariòs, -ariò, -ariàn, -ariàs, -ariòu o -ariè, -ariès, -ariè, -arièn, -ariès, -arièu).
Carc.	: (-ariò o -ariòu, -ariòs, -ariò, -ariàn, -ariàs, -ariun o ariu).
Ag.	: (-ariò, -ariòs, -ariò, -ariàn, -ariàs, -ariòn).
Bes.	: (-ariò, -ariòs, -ariò, -ariàn, -ariàs, -ariòu o -ariè, -ariès, -ariè, -arièn, -ariès, -arièn).

MORFOLOGIA.

—Verb

—Paradig-
mas.—1ª conju-
gason.

MORFOLOGIA

—Vèrb.
—Paradigmas.
—1ª conju-gason.

Montp. : (-arièi, -ariès, -ariè, -arièn o -ariàn, -ariès o -ariàs, -arièn).
Cev. : (-arièi, -ariès, -ariè, -ariàn, -ariàs, -arièu).
Rgt. : (-ariò, -ariòs, -ariò, -ariàn, -ariàs, -ariòu o oriò, -oriòs, -oriò, -oriòn, -oriàs, -oriòu).
Gav. : (-ariò, -ariòs, -ariò, -ariòn, -arià, -ariòu).
Orlh. : (-oriò, -oriòs, -oriò, -oriòs, -oriàs, -oriòu).

Mòde subjonctiu

104. PRESENT :

parle	parlem
parles	parletz
parle	parlen

REMARCAS. — Aicí las principalas variantas jos-dialectalas :

Cent., Narb., Tol. : (-e, -es, -e, -én, -étz, -en o -un).
Fois. : (-e o -ei, -es, -e, -én, -étz, -en).
Don. : (-e, -es, -e, -én, -étz, -u).
Alb. : (-e, -es, -e, -én, -és, -u).
Carc. : (-i, -es, -e, -én, -és, -un).
Ag. : (-i, -es, -e, -én, -és, -on).
Bes., Montp., Cev., Rgt. : (-e, -es, -e, -én, -és, -u).
Gav. : (-e, -es, -e, -én o -ièn, -ét o -iat, -u o iu).
Orlh. : (-e, -es, -e, -òns, -és, -u).

En Orlh., la 1^a e 2ª persona del plural son sovent remplaçadas per las personas correspondentas de l'imperfait del subjonctiu : (*parle, parles, parle, porlossiòns, porlossiàs, parlu*).

105. IMPERFAIT :

parlèsse, -èssi	parlèsem, -essiam
parlèsses	parlèsetz, -essiatz
parlèsse, -ès	parlèssen, -èsson

REMARCAS. — Las variantas jos-dialectalas pro nombrosas s'entremesclan dins lo meteís parlar.

Cent., Narb., Tol. : (-èsse o -èssi, èsses, -èsse o -èssu, èssen, -èssetz, èssen o -èssun).

Fois. : (-èsse o -èssei o -èssi, èsses, -èsse, -èssen, -èssetz, -èssen o -èssu o -èssoi, -èssos, -èssu, -èsson, -èssotz, -èsson).
Don. : (-èssi, -èsses, -èsse, -èssen, -èssetz, -èssu).
Alb. : (-èssi, -èssos, -èssu o -ès, -èssen, -èsses, -èssu).
Carc. : (-èssi, -èssos o -èsses, -èsse o -ès, -èssen, -èsses, -èssen).
Ag. : (-èssi, -èsses, -èsse o -ès, -èssen, -èsses, -èssen).
Bes. : (-èsse, -èssos, -èssu, -èssen, -èsses, -èssu).
Montp. : (-èsse, -èsses, -èsse, -èssen, -èsses, -èssu).
Cev. : (-èsse, -èsses, -ès, -essian, -essias, -èssu).
Rgt. : (-èssi o -èsse, -èssos o -èsses, -èsse o -ès o -èssu, -èssen, -èsses, -èssu).
Gav. : (-èssie, -èssies, -èssie, -ession, -essiat, -èssiu).
Orlh. : (-èsse, -èsses, -èssu, -ossions, -ossias, -èssu).

MORFOLOGIA.

—Vèrb.
—Paradigmas.
—1ª conju-gason.

Mòde imperatiu

106. PRESENT :

Sing. 2 parla, plur. 2 parlatz.

REMARCAS. — Las autras personas son manlevadas al subjonctiu present :

Sing. 3 parle, plur. 1 parlem, 3 parlen.

Aicí las variantas dins los diversès parlars :

Cent., Narb., Tol., Fois. : (*parlo, parlatz*).
Don. : (*parla, parlatz, parletz*).
Alb., Carc., Ag., Rgt., Orlh., Bes., Cev. : (*parlo, parlàs*).
Montp. : (*parla, parlàs*).
Gav. : (*parlo, parlat*).

MORFOLOGIA.

- Vèrb.
- Paradigmas.
- 2ª conjugason.

b) 2ª Conjugason

1) Típe incoatiu : florir

Mòdes impersonals

- 107. INFINITIU : florir.
- PARTICIPI PRESENT : florissent.
- GERONDIU : florissent, florint.
- PARTICIPI PASSAT : florit, florida.
- ADJECTIU VERBAL : floridor, floridoira.

REMARCAS. — Conven de reservar *florint* pel gerondui, car es una forma mai modèrna que *florissent*. Avèm ja fait remarcar que lo participi present deu èsser considerat coma un arcaïsme o un gallicisme; la lenga parlada coneis gaire que lo gerondui precedit de *en*. Al costat de *florint*, los parlars modèrns an format tota una tièra de gerondius que conven de regetar de la lenga escrita : (*floriguent, florisquent, florirent*). La darrièra forma es caracteristica del Fois. e de l'Ag.

Per *floridor, floridoira*, remandam a la remarca del § 98.

Mòde indicatiu

108. PRESENT :

<i>a</i>	<i>b</i>
florissi, -isse	floreissi
florisses	floreisses
florís	floreis
florissèm	floreissèm
florissètz	floreissètz
florisson	floreisson

Lo tipe *a* es d'usatge general, mentre que *b* es solament utilizat en Don. e en Fois.

REMARCAS. — Los parlars presentan las variantas seguentas :

- Cent. : (-issi, -isses, -is, -issèn, -issètz, -issun).
- Narb. : (-issi, -isses, -itz, -issèn, -issètz, -issun).
- Tol. : (-issi, -isses, -is, -issèn, -issètz, -issen).
- Fois. : (-issi, -isses, -is, -issèn, -issètz, -issen o -èichi, -èiches, -èich, -eichèn, -eichètz, -èichen).
- Don. : (-èichi, -èiches, -èich, -eichèn, -eichètz, -èichen).
- Alb. : (-issi, -isses, -is, -issèn, -issès, -issu).
- Carc. : (-issi, -isses, -is, -issèn, -issès, -issun).
- Ag. : (-issi, -isses, -is, -issèn, -issès, -isson).
- Bes. : (-issi, -isses, -is, -issèn, -issès, -issu).
- Montp. : (-isse, -isses, -is, -issèn, -issès, -issu).
- Cev. : (-isse, -isses, -is, -issèn, -issès, -issu).
- Rgt. : (-isse, -isses, -is, -issèn, -issès, -issu).
- Gav. : (-isse, -isses, -is, -issèn, -issèt, -issu).
- Orlh. : (-isse, -isses, -is, -issèn, -issès, -issu).

MORFOLOGIA.
— Vèrb.
— Paradigmas.
— 2ª conjugason.

109. IMPERFAIT :

<i>a</i>	<i>b</i>	<i>c</i>
florissíá	floríá	floreissíá
florissíás	floríás	floreissíás
florissíà	floríà	floreissíà
florissíàm	floríàm	floreissíàm
florissíàtz	floríàtz	floreissíàtz
florissíán	floríán	floreissíán

Lo tipe *a* es d'usatge general; lo tipe *b* es pròpri a l'Orlh., e lo tipe *c* se tròba en Fois. e en Don.

REMARCAS. — Aicí las variantas dels divèrses parlars :

- Cent. : (-issid, -issids, -issid, -issidn, -issidtz, -issidn).
- Narb. : (-issid, -issids, -issid, -issidn o -issidn, -issidtz o -issidtz, -issidn).
- Tol. : (-issidi, -issids, -issid, -issidn, -issidtz, -issidn).
- Fois. : (-issid, -issids, etc., o -eichid, -eichids, -eichid, -eichidn, -eichidtz, -eichidn).

MORFOLOGIA.
 — Vèrb.
 — Paradigmas.
 — 2^a conjugason.

- Don. : (-*eichia*, -*eichis*, -*eichia*, -*eichin*, -*eichitz*, -*eichin* o -*eichiu*).
 Alb. : (-*issid* o -*issidi*, -*issids*, -*issid*, -*issian*, -*issias*, -*issidu* o -*issièi*, -*issies*, -*issie*, -*issien*, -*issies*, -*issien*).
 Carc. : (-*issidi* o *issidu*, -*issids*, -*issid*, -*issian*, -*issias*, -*issiu*, -*issiu*).
 Ag. : (-*issidi*, -*issids*, -*issid*, -*issian*, -*issias*, -*issid*).
 Bes. : (-*issid*, -*issids*, -*issid*, -*issian*, -*issias*, -*issidu* o -*issie*, -*issies*, -*issie*, -*issien*, -*issies*, -*issien*).
 Montp. : (-*issie*, -*issies*, -*issie*, -*issien*, -*issies*, -*issien*).
 Cev. : (-*issie*, -*issies*, -*issie*, -*issian*, -*issias*, -*issidu*).
 Rgt. : (-*issid*, -*issids*, -*issid*, -*issian*, -*issias*, -*issidu* o -*issiu*).
 Gav. : (-*issidi*, -*issids*, -*issid*, -*issid*, -*issiat*, -*issidu*).
 Orlh. : (-*issid*, -*issids*, -*issid*, -*issions*, -*issias*, -*issidu* o -*id*, -*ids*, -*id*, -*ions*, -*ias*, -*idu*).

110. FUTUR :

florirai	florirem
floriràs	floriretz
florirà	floriràn

REMARCA. — Per las variantas jos-dialectalas, veire lo futur de la 1ª conj., § 102.

111. PRETERIT :

<i>a</i>	<i>b</i>
floriguèri, -ère	florigui
floriguères	florigues
floriguèt	floric
floriguèrem, -eriam	floriguem
floriguèretz, -eriatz	floriguetz
floriguèron	floriguen

Lo tipe *a* es lo mai expandit del dialècte, mentre lo tipe *b* subsistís gaire qu'en Don., Fois. e Tol.

REMARCAS. — Per las variantas de las desinèncias personalas, consultar las remarcas del § 101.

- Cent. : (-*iguèri*, etc., o -*isquèri*, etc.).
 Narb. : (-*iguèri*, etc.).
 Tol. : (-*iguèbi*, etc., o -*isquèbi*).
 Fois. : (-*igui*, etc., o -*iguègui*, o -*isquègui*, etc.).
 Don. : (-*igui*, etc.).
 Alb., Carc., Ag. : (-*iguèri* o -*isquèri*, etc.).
 Bes., Montp., Cev., Rgt., Gav., Orlh. : (-*iguèri* o -*iguère*, etc.).

Lo tipe *b* èra frequent en Tol. ancian e se retròba dins los tèxtes del sègle XIVⁿ al sègle XVIIⁿ. L'Ag. dels darrièrs sègles coneissia : *floriri*, *florires*, *florit*, *florirem*, *floriretz*, *floriron*.

112. CONDICIONAL (futur del passat) :

floririá	floririám
floririás	floririátz
floririá	floririán

REMARCA. — Per las variantas jos-dialectalas, consultar lo § 103.

Mòde subjunctiu

113. PRESENT :

<i>a</i>	<i>b</i>	<i>c</i>
florisca	florissa	floreissa
floriscas	florissas	floreissas
florisca	florissa	floreissa
floriscam	florissam	floreissam
floriscatz	florissatz	floreissatz
floriscan	florissan	floreissan

Lo tipe *a* representa la forma de l'anciana lenga e a aquel títol merita d'èsser considerat coma la forma classica. Lo tipe *b* es conegut dins lo grop septentrional, mentre que lo tipe *c* es pròpri al Don.

MORFOLOGIA.
 — Vèrb.
 — Paradigmas.
 — 2ª conjugason.

MORFOLOGIA.
-Vèrb
-Paradig-
-mas.
- 2ª conju-
-gason.

Las desinèncias en *a*, caracteristicas de l'ancian occitan, son sovent cambiadas per de desinèncias en *e* dins los parlars modèrns. Conven de servar las primièras.

REMARCAS. — Aicí las formas diversas d'aquel temps :

- Cent. : (-*isco*, -*iscos*, -*isco*, -*iscàn*, -*iscatz*, -*iscun* o -*isque isques*, -*isque*, -*isquén*, -*isquétz*, -*isquen*).
Narb. : (-*igue*, -*igues*, -*igue*, -*iguén*, -*iguétz*, -*igun*, o -*igo*, -*igos*, -*igo*, -*igan*, -*igatz*, -*igun*).
Tol. : (-*igue* o -*iguei*, etc., o -*isque* o -*isquei*, etc., o -*igo* o -*igoi*, etc., o -*isco* o -*iscoi*, etc.).
Fois. : (-*igo* o -*igoi*, etc., o -*isco* o -*iscoi*, etc.).
Don. : (-*èiche*, -*èiches*, -*èiche*, -*eichén*, -*eichétz*, -*èichen*).
Alb., Carc., Ag. : (-*igo* o -*igoi*, o -*igue*, o -*isque*, etc.).
Bes., Cev. : (-*igo* o -*igue*, etc.).
Montp. : (-*iga* o -*igue*, etc.).
Rgt. : (-*igo* o -*igue*, etc., o -*isse*, etc.).
Gav. : (-*issie*, -*issies*, -*issie*, -*issidn*, -*issiat*, -*issiu*).
Orlh. : (-*igo* o -*igue*, etc., o -*isso*, etc.).

En Orlh., la 1^a e la 2ª personas del plural pòdon èsser remplaçadas per las personas correspondentas de l'imperfait del subjontiu.

114. IMPERFAIT :

floriguèsse, -èssi	floriguèssem, -essiam
floriguèsses	floriguèssetz, -essiatz
floriguèsse, -ès	floriguèssen, -èsson

REMARCAS. — Per las desinèncias personalas, veire l'imperfait del subj. de la 1^a conjugason, § 105.

- Cent. : (-*iguèsse* o -*isquèsse*, etc.).
Narb. : (-*iguèsse*, etc.).
Tol. : (-*iguèsse* o -*isquèsse*, etc.).
Fois. : (-*iguèssso* o -*isquèssso*, etc.).
Don. : (-*iguèsse*, etc.).
Alb., Carc., Ag. : (-*iguèssi* o -*isquèssi*, etc.).
Bes., Montp., Cev., Rgt., Orlh. : (-*iguèsse*, etc.).
Gav. : (-*iguèssie*, etc.).

Lo vièlh lengadocian dels darrièrs sègles, sobretot en Tol. e Ag., servava de formas en *florissa*, *florissas*, *florissa*, *florissam*, *florissatz*, *florissan*.

MORFOLOGIA.
-Vèrb
-Paradig-
-mas.
- 2ª conju-
-gason.

Mòde imperatiu

115. PRESENT :

Sing. 2 *floris* o *florissi*, plur. 2 *florissètz*.

REMARCA. — Las autras personas son manlevadas al present del subjontiu : sing. 3 *florisca*, plur. 1 *floriscam*, 3 *floriscan*.

2) Tipe non incoatiu : sentir

116. Aquela tièra de vèrbs se conjugan sens particula incoativa. Demest aquestis senhalarem : *assalir*, *ausir*, *bolir*, *brusir*, *cobrir*, *colhir*, *dormir*, *eissir*, *escopir*, *falhir*, *fugir*, *legir*, *lusir*, *mentir*, *morir*, *obrir*, *ofrir*, *partir*, *prusir*, *pudir*, *querir*, *repentir*, *salir*, *sentir*, *servir*, *sofrir*, *sortir*, *venir*, etc., e lors compausats. La màger part presentan de particularitats qu'estudiarem pus luènh.

Cal notar qu'aquels vèrbs pòdon tanben se conjuguar sus *florir*, sobretot dins los parlars orientals e en Narb.

Al nòstre vejaire, la lenga literària deu pas abandonar las formas non incoativas.

Mòdes impersonals

117. INFINITIU	: sentir.
PARTICIPI PRESENT	: sentent.
GERONDIU :	: sentent, sentint.
PARTICIPI PASSAT	: sentit, sentida.
ADJECTIU VERBAL	: sentidor, sentidoira.

MORFOLOGIA.

-Vèrb.

-Paradigmas.

-2ª conjugason.

Mòde indicatiu

118. PRESENT : senti o sente, sentes, sent, sentèm, sentètz, senton.

IMPERFAIT : sentiá, sentiás, sentiá, sentiàm, sentiàtz, sentián.

PRETERIT : sentiguèri, sentiguères, sentiguèt, sentiguèrem, -eriam, sentiguèretz, -eriatz, sentiguèron, o sentèri..., sentigui...

FUTUR : sentirai, sentiràs, sentirà, sentirem, sentiretz, sentiràn.

CONDICIONAL : sentiriá, sentiriás, sentiriá, sentiriàm, sentiriàtz, sentirián.

Mòde subjunctiu

119. PRESENT : senta, sentas, senta, sentam, sentatz, sentan.

IMPERFAIT : sentiguèsse, -èssi, sentiguèsses, sentiguèsse, -ès, sentiguèsssem, -essiam, sentiguèsssetz, -essiatz, sentiguèssen, -èsson, o sentèsse...

Mòde imperatiu

120. PRESENT : Sing. 2 sent o senti, plur. 2 sentètz. Personas manlevadas al present del subjunctiu : Sing. 3 senta, plur. 1 sentam, 3 sentan.

c) 3ª Conjugason : batre

Mòdes impersonals

121. INFINITIU : batre.
PARTICIPI-GERONDIU : batent.
PARTICIPI PASSAT : batut, batuda.
ADJECTIU VERBAL : batedor, batedoira.

REMARCA. — L'Ag. e lo Fois. an un gerondu en *batrent*, los parlars orientals e septentrionals n'an un autre en *bateguent*. Aquelas formas son a defugir. Per l'adjectiu verbal, veire § 98.

MORFOLOGIA.

-Vèrb.

-Paradigmas.

-3ª conjugason.

Mòde indicatiu

122. PRESENT :

batí, -e	batèm
bates	batètz
bat	baton

REMARCAS. — Aicí las principalas variantas dels divèrses parlars :

Cent. : (-i, -es, —, -èn, -ètz, -un).
Narb. : (-i, -es, —, -èn, -ètz, -un).
Tol. : (-i, -es, —, -èn, -ètz, -en).
Fois. : (-i, -es, —, -èn, -ètz, -en).
Don. : (-i, -es, —, -èn, -ètz, -u).
Alb. : (-i, -es, —, -èn, -ès, -u).
Carc. : (-i, -es, —, -èn, -ès, -un).
Ag. : (-i, -es, —, -èn, -ès -on).
Bes. : (-i, -es, —, -èn, -ès, -u).
Montp. : (-e, -es, —, -èn, -ès, -u).
Cev. : (-e, -es, —, -èn, -ès, -u).
Rgt. : (-i o -e, -es, —, -èn, -ès, -u).
Gav. : (-e, -es, —, -èn, -èt, -u).
Orlh. : (-e, -es, —, -òns, -ès, -u).

123. IMPERFAIT :

batiá	batiàm
batiás	batiàtz
batiá	batián

REMARCA. — Per las desinèncias personalas dels divèrses parlars, veire §§ 103 e 109.

MORFOLOGIA.

—Vèrb

—Paradigmas.

—3ª conjugason.

124. PRETERIT :

<i>a</i>	<i>b</i>	<i>c</i>
batèri, -ère	batègui	bateguère
batères	batègues	bateguères
batèt	batèc	bateguèt
batèrem, -eriam	batèguem	bateguèrem
batèretz, -eriatz	batèguetz	bateguèretz
batèron	batèguen	bateguèron

Lo tipe *a* es la forma comuna ; lo tipe *b* aperten al Don., Fois. e Tol. ; enfin, lo tipe *c* es frequent dins los parlars septentrionals e orientals.

Per las variants jos-dialectalas, consultar los §§ 101 e 111.

125. FUTUR :

batrai	batrem
batràs	batretz
batrà	batràn

REMARCAS. — Per las variants de las desinèncias personalas, veire § 102.

Los futurs dels vèrbs en *-er*, *-erai* s'altèran en *-arai* en Gav., en *-orai* en Orlh. e en *-irai* dins mantun parlar : *conoisserai* (*cunuissarai*, *cunuissorai*, *cuneissirèi*). Aquels vèrbs seràn estudiats pus luènh.

126. CONDICIONAL (futur del passat) :

batriá	batriàm
batriás	batriàtz
batriá	batrián

REMARCAS. — Per las variants de las desinèncias personalas, veire § 103.

Pels vèrbs en *-er*, *-eriá*, meteissas remarcas qu'al paragraf precedent.

Mòde subjontiu

127. PRESENT :

bata	batam
batas	batatz
bata	batan

REMARCAS. — Los parlars lengadocians oscillan entre las formas ancianas en *-a* e las formas modèrnas en *-e* analogicas de la 1ª conjugason. Ça que la, estimam que la lenga literària deu demorar fidèla a las primièras. Aicí las principals variants jos-dialectalas :

Cent.	: (-o, -os, -o, -an, -atz, -un o -e, -es, -e, -én, -étz, -en).
Narb.	: (-e, -es, -e, -én, -étz, -en o -un).
Tol.	: (-o o -oi, -os, -o, -an, -atz, -on o -e o -ei, -es, -e, -én, -étz, -en).
Fois.	: (-o o -oi, -os, -o, -an, -atz, -on o -e o -ei, -es, -e, -én, -étz, -en).
Don.	: (-e, -es, -e, -én, -étz, -u).
Alb.	: (-o o -oi, -os, -o, -an, -às, -u o -e o -ei, -es, -e, -én, -és, -en).
Carc.	: (-e o -i, -es, -e, -én, -és, -en o -un).
Ag.	: (-i, -es, -e, -én, -és, -en).
Bes.	: (-e, -es, -e, -én, -és, -u).
Montp.	: (-e, -es, -e o -a, -én, -és, -u).
Cev.	: (-e, -es, -e, -én, -és, -u).
Rgt.	: (-e, -es, -e, -én, -és, -u o -o, -os, -o, -an, -às, -u).
Gav.	: (-ie, -ies, -e, -ién, -iat, -iu).
Orlh.	: (-e o -io, -es o -ios, -e o -o, -òns, -às, -u).

En Orlh., las 1^a e 2ª personas del plural son sovent remplaçadas per las meteissas personas de l'imperfait del subjontiu : (*botossions*, *botossias*).

MORFOLOGIA.

—Vèrb

—Paradigmas.

—3ª conjugason.

MORFOLOGIA.
— Vèrb.
— Paradigmas.
— 3ª conjugason.

128. IMPERFAIT :

a	b
batèsse, -èssi	bateguèsse, -èssi
batèsses	bateguèsses
batèsse, -ès	bateguèsse, -ès
batèsssem, -essiam	bateguèsssem, -essiam
batèsssetz, -essiatz	bateguèsssetz, -essiatz
batèssen, -èsson	bateguèssen, -èsson

REMARCA. — Per las variantas jos-dialectalas, veire § 105.

Mòde imperatiu

129. PRESENT : Sing. 2 bat o bati, plur. 2 batètz.

Las autras personas son manlevadas al present del subjunctiu : Sing. 3 bata, plur. 1 batam, 3 batan.

C. — VÈRBS IRREGULARS

MORFOLOGIA.
— Vèrb.

130. Dins aquesta part, donam los vèrbs irregulars e tanben aquels que presentan qualque particularitat de conjugason.

Per mai de clartat, las formas que jutjam dignas d'èsser emplegadas dins la lenga literària son en caractèrs grasses. Quant a las formas jos-dialectalas, son escritas en grafia fonetica e en caractèrs italics ; son plaçadas entre parentèsis. Tot còp que o pensam util, indicam lo parlar ont aquelas formas son en usatge.

Aduire

INF. : **aduire** (*adüse, adürre* Gav.).

PART.-GER. : **adusent** (*adüguén*).

PART. PAS. : **aduit, aduita o aduch, aducha** (*adüt*).

IND. PRES. : 1 **adusi**, 2 **aduses**, 3 **adutz** (*adüs*), 4 **adusèm**, 5 **adusètz**, 6 **aduson**.

IND. IMP. : 1 **adusiá**, etc.

PRETERIT : 1 **aduguèri**, etc.

FUTUR : 1 **aduirai** (*adürai, adürrai*), etc.

COND. : 1 **aduiria** (*adüriò, adürriò*), etc.

SUBJ. PRES. : 1 **aduga** (*adüsie* Gav., *adüsco*), etc.

SUBJ. IMP. : 1 **aduguèsse**, etc.

IMP. : 2 **adutz**, 5 **adusètz**.

REMARCAS. — Lo vèrb simple *duire* es gaireben inusitat en lenga d'Oc. Sos compausats son al contrari fòrça nombroses : *conduire, deduire, enduire, introduire, produire, reduire, seduire, traduire*. Tots aquels vèrbs donan de formas que se conjugan sus *florir* : *conduir* o *conduir* (*cundüsí, cundusi, cundesí*).

Om tròba de preterits en *-duri, -dures, -dut*, etc., dins l'Ag. del sègle XVIIe.

MORFOLOGIA.

— Vèrb.
— Vèrbs
irregulars.

Anar

INF. : anar.
PART.-GER. : anant (*anén, anguén*).
PART. PAS. : anat, anada.
IND. PRES. : 1 vau (*bou, base Gav.*), 2 vas (*bases Gav.*), 3 va (*bo, bai*), 4 anam (*bons Orlh.*), 5 anatz (*bas Orlh.*), 6 van (*bou, bau Don., basu Orlh.*).
IND. IMP. : 1 anavi, etc.
PRETERIT : 1 anèri (*anguèri, anègui, anguègui Fois.*), etc.
FUTUR : 1 anarai o anirai, etc.
COND. : 1 anariá o aniriá, etc.
SUBJ. PRES. : 1 ane (*angue o angó, bàsie Gav., vague Montp.*), etc.
SUBJ. IMP. : 1 anèsse (*anguèsse*), etc.
IMPER. : 2 vai (*be Fois.*), 5 anatz.
REMARCA. — *Desanar, malanar, tresanar* se conjugan regularament.

Ardre

INF. : ardre.
PART. PRES. : ardent.
PART. PAS. : ars, arsa.
IND. PRES. : 1 ardi, 2 ardes, 3 ard, 4 ardèm, 5 ardètz, 6 ardon.
IND. IMP. : 1 ardiá, etc.
FUTUR : 1 ardrai, etc.
COND. : 1 ardriá, etc.
SUBJ. PRES. : 1 arda, etc.
REMARCA. — Aquel vèrb es gaireben del tot arcaïc. Es estat emplegat per A. Galhard e per A. Arnavièlha.

Astrénher

MORFOLOGIA.

— Vèrb.
— Vèrbs
irregulars.

INF. : astrénher o astrénger.
PART.-GER. : astrenhent o astrengent (*astrenguén, astrenheguén*).
PART. PAS. : astrench, astrencha; astrent, astrenta; astrengut, astrenguda (*astrenhüt, astrenjüt, astrenhegüt*).
IND. PRES. : 1 astrenhi o astrengi, 2 astrenhes o astrenges, 3 astrenh o astreng, etc.
IND. IMP. : 1 astrenhiá o astrengiá, etc.
PRETERIT : 1 astrenguèri (*astrenhèri, astrengèri, astrenheguère Gav.*), etc.
FUTUR : 1 astrenherai o astrengerai (*astrenhirai, astrengirai, astrendrai Gal.*), etc.
COND. : 1 astrenheriá o astrengeriá (*astrenhiriò, astrengiriò, astrendriò Gal.*), etc.
SUBJ. PRES. : 1 astrenga o astrenha, astrenja, etc.

SUBJ. IMP. : 1 astrenguèsse (*astrenhèsse, astrengèsse, astrenheguèssie Gav.*), etc.

IMPER. : 2 astrenh o astreng, 5 astrenhètz o astrengètz.

REMARCAS. — Se conjugan de la meteissa faïçon : *constrénher, destrénher, estrénher, restrénher*.

Qualques parlars fan aquels vèrbs en *-ir* sus *florir*, d'autres an una tendéncia a los far de la 1ª conjugason; es atal que òm a : *estrenhir, estrengir, estrenhar*. Son de formas pauc recomandablas.

Cal notar los part. pas. : *destrech, estrech, restrech*, utilizats mai que mai coma adjectius.

MORFOLOGIA.

— Vèrb.
— Vèrbs
irregulars.

Aucir

INF. : aucir o aucire (*aucise*).
PART.-GER. : aucisent (*auciguén*).
PART. PAS. : aucís, aucisa o aucit, aucida.
IND. PRES. : 1 aucisi, 2 aucises, 3 aucís, 4 aucisèm,
5 aucisètz, 6 aucison.
IND. IMP. : 1 aucisiá, etc.
PRETERIT : 1 auciguèri, etc.
FUTUR : 1 aucirai, etc.
COND. : 1 auciriá, etc.
SUBJ. PRES. : 1 auciga o aucisa, etc.
SUBJ. IMP. : 1 auciguèsse, etc.
IMP. : 2 aucís, 5 aucisètz.
REMARCA. — Aquel vèrb es encara utilizat en Fois.

Ausir

INF. : ausir.
PART. PRES. : ausent.
GER. : ausent, ausint (*ausiguén, ausisquén*).
PART. PAS. : ausit, ausida.
IND. PRES. : 1 ausi, 2 auses, 3 aug o aus, 4 ausèm,
5 ausètz, 6 auson.
IND. IMP. : 1 ausiá, etc.
PRETERIT : 1 ausiguèri (*ausèri, ausigui Fois.*), etc.
FUTUR : 1 ausirai, etc.
COND. : 1 ausiriá, etc.
SUBJ. PRES. : 1 auja, 2 aujas, 3 auja, 4 aujam,
5 aujatz, 6 aujan, o 1 ausa, etc.
IMP. : 2 auja o aug, 5 aujatz.

REMARCAS. — *Ausir* se conjuga lèumens sus *florir*. Cal senhalar las formas arcaïcas dels darrièrs sègles; preterit : *ausigui* Fois. e Tol., *ausiri* Ag.; imp. del subj. : *ausisse* o *ausissa*.

Aver

MORFOLOGIA.

— Vèrb.
— Vèrbs
irregulars.

INF. : aver (*abeire, aberre, abüre, avedre, agué, aguedre*).
PART.-GER. : avent (*aguén, ajén*).
PART. PAS. : agut (*abüt, ajüt*).
IND. PRES. : 1 ai (*èi, è*), 2 as, 3 a (*o*), 4 avèm,
5 avètz, 6 an (*au Don., òu*).
IND. IMP. : 1 aviá, etc.
PRETERIT : 1 aguèri (*agèri, abèri, asquèri Orlh.*),
etc.
FUTUR : 1 aurai, etc.
COND. : 1 auriá, etc.
SUBJ. PRES. : 1 aja (*ago*), etc.
SUBJ. IMP. : 1 aguèsse (*agèsse, abèsse, asquèsse*),
etc.
IMP. : 2 aja, 5 ajatz.
REMARCA. — A. Galhard emplega encara lo cond. pas. en *-ra* : *aguèra*.

Beure

INF. : beure (*beve, beire, bere, bieure, biure*).
PART.-GER. : bevent (*beguén, beurén, bubén, biuguén*).
PART. PAS. : begut, beguda (*bebüt, beugüt, bieugüt, biugüt*).
IND. PRES. : 1 bevi (*bübi Gav.*), 2 beves (*bübes*),
3 beu (*bieu, biu*), 4 bevèm (*bübèn*), 5 bevètz (*bübès*),
bevon (*bübu*).
IND. IMP. : 1 beviá (*bübiò Gav., beugiò Orlh.*), etc.

MORFOLOGIA.
— Vèrb.
— Vèrbs
irregulars.

PRETERIT : 1 beguèri (*bebèri, bieuguère* Orlh., *bu-
guère* Gav., *bebègui* Fois.), etc.

FUTUR : 1 beurai (*bieurai*), etc.

COND. : 1 beuriá (*bieuriði*), etc.

SUBJ. PRES. : 1 bega (*bebo, bübie* Gav., *bébie* Fois.,
bieugo Orlh.), etc.

SUBJ. IMP. : 1 beguèsse (*bebèsse, bieuguèsse, bieu
guèssie* Gav.), etc.

IMPER. : 2 beu o bevi (*bieu* Gav.), 5 bevètz (*bübès*
Gav.).

REMARCA. — Compausat : *embeure*.

Bolir

INF. : bolir o bulir (*bulhe, bulhi, bülhí*).

PART.-GER. : bolent o bulent (*bulhén, bülhén*).

PART. PAS. : bolit, bolida o bulit, bulida.

IND. PRES. : 1 boli o buli (*bulhi, bülhi*), 2 boles o
bules, 3 bol o bul (*bulh, bülh*), etc.

IND. IMP. : 1 boliá o buliá, etc.

PRETERIT : 1 boliguèri o buliguèri, etc.

FUTUR : 1 bolirai o bulirai, etc.

COND. : 1 boliriá o buliriá, etc.

SUBJ. PRES. : 1 bola o bula (*bulho, bülho*), etc.

SUBJ. IMP. : 1 boliguèsse o buliguèsse, etc.

IMPER. : 2 bol o bul, 5 bolètz o bulètz.

REMARCA. — Se conjuga tanben sus *florir*. Compausats :
perbolir, rebolir.

Brunhir

INF. : brunhir (*brünhe*).

PART.-GER. : brunhent.

PART. PAS. : brunhit, brunhida.

IND. PRES. : 1 brunhi, 2 brunhes, 3 brunh, etc.

IND. IMP. : 1 brunhiá, etc.

PRETERIT : 1 brunhiguèri, etc.

FUTUR : 1 brunhirai, etc.

COND. : 1 brunhiriá, etc.

SUBJ. PRES. : 1 brunha, etc.

SUBJ. IMP. : 1 brunhiguèsse, etc.

IMP. : 2 brunh, 5 brunhètz.

REMARCA. — Formas sus *florir*.

Brusir

INF. : brusir (*brüse*).

PART.-GER. : brusent.

PART. PAS. : brusit.

REMARCA. — Se conjuga lèumens sus *florir*.

Caire

INF. : caire o càser.

PART.-GER. : casent (*cairén, caiguén, cagén*).

PART. PAS. : casut, casegut (*cajüt*).

IND. PRES. : 1 casi, 2 cases, 3 cai o catz, 4 casèm,
5 casètz, 6 cason.

IND. IMP. : 1 casiá, etc.

PRETERIT : 1 caiguèri o casèri (*cagèri*), etc.

MORFOLOGIA.
— Vèrb
— Vèrbs
irregulars.

MORFOLOGIA.
—Vèrb.
—Vèrbs
irregulars.

FUTUR : 1 cairai, etc.
COND. : 1 cairiá, etc.
SUBJ. PRES. : 1 caiga o casa (*cajo*), etc.
SUBJ. IMP. : 1 caiguèsse o casèsse, etc.
IMP. : 2 cai o catz, 5 casètz.

REMARCA. — Se conjugan atal los compausats : *descaire, escaire, recaire*. *Escaire* passa tanben a *escasir* e se conjuga sus *florir*.

Caler

INF. : caler (*caré* Carc., *calre, carre* Bes., *caldre* Rgt., *caudre, caure, charre* Gav.).

PART.-GER. : calent (*calguén, cauguén, chaguén* Gav.).

PART. PAS. : calgut o caugut (*chagüt* Gav.).

IND. PRES. : 3 cal o cau (*chau* Gav.).

IND. IMP. : 3 caliá (*chabiò* Gav.).

PRETERIT : 3 calguèt o cauguèt (*chaguèt* Gav.).

FUTUR : 3 calrà, caldrà, caurà, caudrà (*carrà* Bes., *charrà* Gav.).

COND. : 3 calriá, caldriá, cauriá, caudriá (*carriò* Bes., *charriò* Gav.).

SUBJ. PRES. : 3 calga o cauga (*calho, chàlie, chàguie* Gav.).

SUBJ. IMP. : 3 calguèsse o cauguèsse (*chaguèssie* Gav.).

Caupre

INF. : caupre o caber (*caure, chaupre* Gav.).

PART.-GER. : cabent (*caupén, chaupén, capièn, caupeguén*).

PART. PAS. : cabut o cauput (*capüt, capiüt, caupegüt, chaupegüt, chaupüt* Gav.).

IND. PRES. : 1 cabi o caupi (*chaupé* Gav.), 2 cabes o caupes (*chaupes*), 3 cap o caup (*chaup, cau*), etc.

IND. IMP. : 1 cabiá o caupiá (*chaupiò* Gav.), etc.

PRETERIT : 1 caupèri (*cabèri, capièri, caupeguère, chaupeguère* Gav.), etc.

FUTUR : 1 cabrai o cauprai (*caurai, chauprai* Gav.), etc.

COND. : 1 cabriá o caupriá (*cauriò, chaupriò* Gav.), etc.

SUBJ. PRES. : 1 càpia (*còupio, cabo, chàupie* Gav.), etc.

SUBJ. IMP. : 1 caupèsse (*cabèsse, capièsse, caupeguèsse, chaupeguèssie* Gav.), etc.

IMP. : 2 cap o caup, 5 cabètz o caupètz.

REMARCA. — *Caber* se càmbia dins qualques parlars en *cabir* que se conjuga sus *florir*.

Cénher

INF. : cénher o cénger.

PART.-GER. : cenhent o cengent.

PART. PAS. : cench, cenchà o cint, cinta.

IND. PRES. : 1 cenhi o cengi, 2 cenhes o cenges, 3 cenh o ceng, etc.

IND. IMP. : 1 cenhiá o cengiá, etc.

PRETERIT : 1 cenguèri, cenhèri o cengèri (*cenheguère*), etc.

FUTUR : 1 cenherai o cengerai, etc.

COND. : 1 cenheriá o cengeriá, etc.

MORFOLOGIA.
—Vèrb.
—Vèrbs
irregulars.

MORFOLOGIA.

—Vèrb
—Vèrbs
—irregulars.

SUBJ. PRES. : 1 cenga, cenha o cenja, etc.

SUBJ. IMP. : 1 cenguèsse, cenhèsse o cengèsse (*cenheguèsse*), etc.

IMP. : 2 cenh o ceng, 5 cenhètz o cengètz.

REMARCA. — Los parlars orientals tendon a tresmudar *cénher* en *cenhir*.

Cèrner

INF. : cèrner.

PART.-GER. : cernent.

PART. PAS. : cernut.

IND. PRES. : 1 cèrni, 2 cèrnes, 3 cèrn, etc.

IND. IMP. : 1 cerniá, etc.

PRETERIT : 1 cernèri, etc.

FUTUR : 1 cernerai, etc.

COND. : 1 cerneriá, etc.

SUBJ. PRES. : 1 cèrna, etc.

SUBJ. IMP. : 1 cernèsse, etc.

IMPER. : 2 cèrn, 5 cernètz.

REMARCA. — La forma *cernir* se conjuga sus *florir*.

Claure

INF. : claure.

PART.-GER. : clausent (*clauguén, claurén*).

PART. PAS. : claus, clausa o claugut, clauguda.

IND. PRES. : 1 clausi, 2 clauses, 3 clau (*clau*), etc.

IND. IMP. : 1 clausiá, etc.

PRETERIT : 1 clauguèri (*clausèri, clauseguère*), etc.

FUTUR : 1 claurai, etc.

COND. : 1 clauriá, etc.

SUBJ. PRES. : 1 clauga (*clauso, clàusie Gav.*), etc.

SUBJ. IMP. : 1 clauguèsse (*clausèsse, clauseguèsse*), etc.

IMPER. : 2 clau, 5 clausètz.

REMARCA. — Se conjugan sus *claure* : *desclaure, desenclaure, enclaure, reclaure*. Existís de formas en *clausir, desenclausir, enclausir*, que se conjugan sus *florir*.

Cobrir

INF. : cobrir o cubrir (*curbí, cürbí, cuèrbe*).

PART. PRES. : cobrent o cubrent (*curbén, cürbén*).

GER. : cobrent o cubrent, cobrint o cubrint.

PART. PAS. : cobèrt, cobèrta, o cubèrt, cubèrta.

IND. PRES. : 1 cuèbri (*cuèrbi*), 2 cuèbres (*cuèrbes*), 3 cuèrp, 4 cobrèm o cubrèm (*curbèn o cürbèn*), 5 cobrètz o cubrètz (*curbètz o cürbètz*), 6 cuèbron (*cürbun o cürbun*).

IND. IMP. : 1 cobriá o cubriá, etc.

PRETERIT : 1 cobriguèri o cubriguèri (*curbiguèri o cürbiguèri*), etc.

FUTUR : 1 cobrirai o cubrirai (*curbirèi, cürbirèi*), etc.

COND. : 1 cobririá o cubririá (*curbiriò o cürbiriò*), etc.

SUBJ. PRES. : 1 cuèbra, 2 cuèbras, 3 cuèbra, 4 cobram o cubram, 5 cobratz o cubratz, 6 cuèbran.

SUBJ. IMP. : 1 cobriguèsse o cubriguèsse, etc.

IMPER. : 2 cuèrp, 5 cobrètz o cubrètz.

REMARCA. — Aquel vèrb pòt tanben se conjugar sus *florir*. Compausats : *descobrir, encobrir, recobrir*.

MORFOLOGIA.

—Vèrb
—Vèrbs
—irregulars.

MORFOLOGIA.

- Vèrb.

- Vèrbs
irregulars.

Còire

INF. : còire, cuèire (còse, quèse, quèje, cüèire, cüdire Rgt., Orlh.).

PART.-GER. : cosent (quesén, quején, cuseguén, cuquén).

PART. PAS. : còit o còch, cuèit o cuèch, cuòch (cusegüt).

IND. PRES. : 1 còsi o cuèsi, 2 còses o cuèses, 3 còi, còtz (Fois.) o cuèi, 4 cosèm (quesèn), 5 cosètz (quesètz), 6 còson o cuèson.

IND. IMP. : 1 cosiá (quesiò o quejiò), etc.

PRETERIT : 1 coguèri (cuiguèri, cuseguèri, cusèri, cugèri, quegèri, cusigui, cusisquègui Fois.), etc.

FUTUR : 1 coirai (queirèi, cuirèi), etc.

COND. : 1 coiriá (queiriò, cuiridi), etc.

SUBJ. PRES. : 1 còga (cuso, cüèso, cüèjo, quèjo, quèso, còsie Gav., cose o coge Fois., cusegue Rgt.), etc.

SUBJ. IMP. : 1 coguèsse, etc.

IMP. : 2 còi o cuèi, 5 cosètz.

REMARCA. — Sus còire se conjugan : bescòire, descòire, escòire, recòire.

Còler

INF. : còler, còire o còldre.

PART.-GER. : colent.

PART. PAS. : colgut, colguda.

IND. PRES. : 1 còli, 2 còles, 3 còl, etc.

IND. IMP. : 1 colió, etc.

PRETERIT : 1 colguèri, etc.

FUTUR : 1 colrai o coldrai, etc.

COND. : 1 colriá o coldriá, etc.

SUBJ. PRES. : 1 còlga, etc.

SUBJ. IMP. : 1 colguèsse, etc.

IMPER. : 2 còl, 5 colètz.

REMARCA. — Aquei vèrb pareis aver una conjugason completa qu'en Rgt. (Constanç).

Colhir

INF. : colhir o culhir (quèlhe, quelhí, culí o cüli, culhe).

PART. PRES. : colhent o culhent.

GER. : colhent o culhent, colhint o culhint.

PART. PAS. : colhit, colhida o culhit, culhida.

IND. PRES. : 1 cuèlhi, 2 cuèlhes, 3 cuèlh, 4 colhèm o culhèm, 5 colhètz o culhètz, 6 cuèlhan.

IND. IMP. : 1 colhiá o culhiá, etc.

PRETERIT : 1 colhiguèri o culhiguèri, etc.

FUTUR : 1 colhirai o culhirai, etc.

COND. : 1 colhiriá o culhiriá, etc.

SUBJ. PRES. : 1 cuèlha, 2 cuèlhas, 3 cuèlha, 4 colham o culham, 5 colhatz o culhatz, 6 cuèlhan.

SUBJ. IMP. : 1 colhiguèsse o culhiguèsse, etc.

IMPER. : 2 cuèlh, 5 colhètz o culhètz.

REMARCA. — Se conjuga tanben sus florir. Compausats : entrecolhir, recolhir.

Conclure

INF. : conclure.

PART.-GER. : conclusent (conclüguén).

MORFOLOGIA.

— Vèrb.

— Vèrbs
irregulars.

MORFOLOGIA.
— Vèrb.
— Vèrbs
irregulars.

PART. PAS. : **conclús, conclusa** (*conclüt, cunclüdo Gav.*).

IND. PRES. : 1 **conclusi**, 2 **concluses**, 3 **conclutz**, 4 **conclusèm**, 5 **conclusètz**, 6 **concluson**.

IND. IMP. : 1 **conclusiá**, etc.

PRETERIT : 1 **concluguèri**, etc.

FUTUR : 1 **conclurai**, etc.

COND. : 1 **concluriá**, etc.

SUBJ. PRES. : 1 **concluga** (*cunclüssie Gav.*), etc.

SUBJ. IMP. : 1 **concluguèsse**, etc.

IMPER. : 2 **conclutz**, 5 **conclusètz**.

REMARCA. — Sus *conclure* se conjugan : *enclure, ex-clure, reclure*.

Conéisser

INF. : **conéisser** o **conóisser** (*cunegue Fois.*).

PART.-GER. : **conéissent** o **conóissent** (*cuneguén, cunesquén*).

PART. PAS. : **conegut** o **conogut** (*cunescüt, cuneissüt, cunuissüt, cuneissegüt, cunuissegüt*).

IND. PRES. : 1 **conéissi** o **conóissi**, 2 **conéisses** o **conóisses**, 3 **conéis** o **conóis**, etc.

IND. IMP. : 1 **conéissiá** o **conóissiá**, etc.

PRETERIT : 1 **coneguèri** o **conoguèri**, **conesquèri** o **conosquèri** (*cuneiguèri, cunuiguèri, cuneisseguère Gav.*), etc.

FUTUR : 1 **conéisserai** o **conóisserai** (*cuneirèi, cunestrèi Gal., cuneissirèi*), etc.

COND. : 1 **conéisseriá** o **conóisseriá** (*cuneiridè, cunestrìdè Gal., cuneissiridè*), etc.

MORFOLOGIA.
— Vèrb
— Vèrbs
irregulars.

SUBJ. PRES. : 1 **conesca** o **conosca** (*cunego, cuneisso, cunuisso, cunesse Rgt.*), etc.

SUBJ. IMP. : 1 **coneguèsse** o **conoguèsse**, **conesquèsse** o **conosquèsse** (*cuneiguèsse, cunuiguèsse, cuneisseguès-sie Gav.*), etc.

IMPER. : 2 **coneis** o **conóis**, 5 **conéissètz** o **conóissètz**.

REMARCA. — Se conjugan atal : *desconéisser, mes-conéisser, reconéisser*.

Construire

INF. : **construire** (*castrüre, castrüse*).

PART.-GER. : **construent** (*castrüguén, castrüisquén, castrüiguén*).

PART. PAS. : **construit**, **construita** o **construch**, **construcha**.

IND. PRES. : 1 **construsi**, 2 **construses**, 3 **constrús**, etc.

IND. IMP. : 1 **construsiá**, etc.

PRETERIT : 1 **construguèri** (*castrüsequère, castrüiguère*), etc.

FUTUR : 1 **construirai**, etc.

COND. : 1 **construiriá**, etc.

SUBJ. PRES. : 1 **construga** (*castrüso*), etc.

SUBJ. IMP. : 1 **construguèsse** (*castrüsequèsse, castrüiguèsse*), etc.

IMPER. : 1 **constrús**, 5 **construsètz**.

REMARCA. — Jos la forma *construir* se conjuga sus *florir*. Compausats : *destruire, instruire*.

MORFOLOGIA.

- Vèrb.
- Vèrbs
irregulars.

Córrer

INF. : córrer.

PART.-GER. : corrent (*curreguén, curguén*).

PART. PAS. : corrut, corruda o corregut (*curgüt*).

IND. PRES. : 1 corri, 2 corres, 3 cor (*curre Gav.*), etc.

IND. IMP. : 1 corriá, etc.

PRETERIT : 1 correguèri (*currèri, curguèri*), etc.

FUTUR : 1 correrai (*currirèi, currarai Gav.*), etc.

COND. : 1 correriá (*curririò, currariòdi Gav.*), etc.

SUBJ. PRES. : 1 corra (*curgo, cúrrie Gav.*), etc.

SUBJ. IMP. : 1 correguèsse (*curreguèssie Gav., curguèsse, currèsse*), etc.

IMP. : 2 cor, 5 corrètz.

REMARCA. — Se conjugan de la meteissa faïçon : *acórrer, concórrer, encórrer, escórrer, percórrer, recórrer, socórrer*.

Córrer se conjuga tanben sus *florir*, jos la forma *corrir*.

Cóser

INF. : cóser.

PART.-GER. : cosent.

PART. PAS. : cosut o cosegut.

IND. PRES. : 1 cosi, 2 coses, 3 cos, etc.

IND. IMP. : 1 cosiá, etc.

PRETERIT : 1 cosèri o coseguèri, etc.

FUTUR : 1 coserai, etc.

COND. : 1 coseriá, etc.

SUBJ. PRES. : 1 cosa, etc.

SUBJ. IMP. : 1 cosèsse o coseguèsse, etc.

IMPER. : 2 cos, 5 cosètz.

REMARCA. — Se conjugan de la meteissa faïçon los compausats : *descóser, recóser*.

Cóser pren encara la forma *cosir*, e se conjuga sus *florir*.

Creire

INF. : creire (*crese, crere Ag., crege Fois.*).

PART.-GER. : cresent (*creguén, creirén Fois., creseguén, cregeguén*).

PART. PAS. : cregut (*cresüt, crejüt, cresegüt, cregegüt*).

IND. PRES. : 1 cresi, 2 creses, 3 crei (*cretz, creu*), etc.

IND. IMP. : 1 cresiá, etc.

PRETERIT : 1 creguèri (*cresèri, cregèri, creseguère, cregeguèri*), etc.

FUTUR : 1 creirai, etc.

COND. : 1 creiriá, etc.

SUBJ. PRES. : 1 crega (*creso, crésie Gav., creseque Rgt., crege Fois.*), etc.

SUBJ. IMP. : 1 creguèsse (*cresèsse, creseguèssie Gav.*), etc.

IMPER. : 2 crei, 5 cresètz, o 2 crega, 5 cregatz.

REMARCA. — Se conjugan atal los compausats : *descreire, mescreire, recreire*.

MORFOLOGIA.

— Vèrb.
— Vèrbs
irregulars.

MORFOLOGIA.

—Vèrb

.Vèrbs

—irregulars.

Créisser

INF. : créisser (*cresse*).PART.-GER. : creissent (*cresquén, creguén, cresseguén*).PART. PAS. : crescut (*cregüt arc., creissüt, creissegüt*).

IND. PRES. : 1 creissi, 2 creisses, 3 creis, etc.

IND. IMP. : 1 creissíá, etc.

PRETERIT : 1 cresquèri (*creissèri, creisseguère, creguèri arc.*), etc.FUTUR : 1 creisserai (*cressirèi, creissarai Gav., crestrèi Gal.*), etc.COND. : 1 creisseriá (*creissiriò, creissariò Gav., crestriò Gal.*), etc.SUBJ. PRES. : 1 cresca (*crego, creisso*), etc.SUBJ. IMP. : 1 cresquèsse (*creguèsse, creissèsse, creisseguèsse*), etc.

IMPER : 2 creis, 5 creissètz.

REMARCA. — Compausats : *acréisser, descréisser, re-créisser*.

Crénher

INF. : crénher o crénger.

PART.-GER. : crenhent o crengent (*crenguén, crenheguén*).PART. PAS. : crengut, crenguda o crench, crencha ; crent, crenta (*crenhüt, crenjüt, crenhegüt*).

IND. PRES. : 1 crenhi o crengi, 2 crenhes o crenges, 3 crenh o creng, etc.

IND. IMP. : 1 crenhiá o crengiá, etc.

PRETERIT : 1 crenguèri (*crenhèri, crengèri, crenheguèri*), etc.FUTUR : 1 crenherai o crengerai (*crenhirai, cren-girai, crendrai Gal.*), etc.COND. : 1 crenheriá, crengeriá (*crenhiriò, crengiriò, crendriò Gal.*), etc.

SUBJ. PRES. : 1 crenga o crenha, crenja, etc.

SUBJ. IMP. : 1 crenguèsse (*crenhèsse, crengèsse, crenheguèsse Gav.*), etc.

IMPER. : 2 crenh o creng, 5 crenhètz o crengètz.

REMARCA. — Formas en *crenhir, crenir, crenhar* a defugir.

Dar

INF. : dar.

PART.-GER. : dant.

PART. PAS. : dat, dada.

IND. PRES. : 1 dau (*dou*), 2 das, 3 da, 4 dam, 5 datz, 6 dan (*dou*).

IND. IMP. : 1 davi, 2 daves, 3 dava, etc.

PRETERIT : 1 dèri, 2 dères, 3 dèt (*dèc*), 4 dèrem, 5 dèretz, 6 dèron.

FUTUR : darai, etc.

COND. : 1 dariá, etc.

SUBJ. PRES. : 1 dei, 2 des, 3 de, 4 dem, 5 detz, 6 den.

SUBJ. IMP. : 1 dèsse, 2 dèsses, 3 dèsse, etc.

IMPER. : 2 dau o da, 5 datz.

REMARCA. — Aquel vèrb, lèumens arcaïc, subsistís gaire qu'en Alb., Fois. e Orlh. Es frequent dins los tèxtes dels sègles XVI e XVII.

MORFOLOGIA.

—Vèrb

—Vèrbs

—irregulars.

MORFOLOGIA

—Vèrb.
—Vèrbs
irregulars.

Deroire

INF. : deroire.

PART. PAS. : deroit, deroita.

REMARCA. — Vèrb inusitat als autres temps. Pòt se conjugar sus *florir*, jos la forma *deroïr*.

Destruire

Veire Construire.

Deure

INF. : deure (*dièure, diure*).

PART.-GER. : devient (*deguén, dübén*).

PART. PAS. : degut (*dieugüt, diugüt, dechüt, dichüt* Rgt., *debüt* Fois.).

IND. PRES. : 1 devi (*dübe* Gav., *diube* Orlh.), 2 debes (*dübes*), 3 deu (*dièu, diu*), 4 devèm (*dübèn*), 5 devètz (*dübètz*), 6 devon (*dübu*).

IND. IMP. : 1 devιά (*dübiði* Gav., *deugið* Orlh.), etc.

PRETERIT : 1 deguèri (*düguère* Gav., *dieuguère* Rgt., Orlh., *düguèt, düchèt* Rgt., *debèri, debègui* Fois.), etc.

FUTUR : 1 deurai (*dieurai, diurai*), etc.

COND. : 1 deuriá (*dieuriði, diuriði*), etc.

SUBJ. PRES. : 1 dega (*dièuguio* Orlh., *dübie* Gav., *débie, debo, dügue, düche* Rgt.), etc.

SUBJ. IMP. : 1 deguèsse (*dieuguèsse, deguèssie* Gav., *debèsse*), etc.

IMP. : 2 deu (*dièu*), 5 devètz (*dühèt*).

Dire

INF. : dire (*dise*).

PART.-GER. : disent (*diguén, dirén* Fois.).

PART. PAS. : dit, dita o dich, dica.

IND. PRES. : 1 disi, 2 dises, 3 ditz (*dis, diu* Don.), 4 disèm, 5 disètz, 6 dison.

IND. IMP. : 1 disiá (*dijò* Cent.), etc.

PRETERIT : 1 diguèri (*disèri, dissèri, dissègui* Arc., *diguègui* Fois.), etc.

FUTUR : 1 dirai, etc.

COND. : 1 diriá, etc.

SUBJ. PRES. : 1 diga (*diso, disie* Gav.), etc.

SUBJ. IMP. : 1 diguèsse (*diguèssie* Gav., *disèsse, dissa* arc.), etc.

IMP. : 2 diga (*dijo* Gav.), 5 digatz.

REMARCA. — Compausats : *contradire, desdire, interdire, redire, sobredire*.

Dobrir

INF. : dobrir o dubrir (*durbí, drubí, dürbí, drübí, duèbre, duèrbe, dièrbe, dièrbre*).

PART.-GER. : dobrent o dubrent, dobrint o dubrint.

PART. PAS. : dobèrt o dubèrt (*dubrit* o *dübrit*).

IND. PRES. : 1 duèbri (*düèrbi, dièbri, drièbi, dièrbi*), 2 duèbres, 3 duèrp (*duèbre, dièbre, drièbo, dièrp, drèp* Fois.), 4 dobrèm o dubrèm, 5 dobrètz o dubrètz, 6 duèbron (*düèrbun, drièbun, dièrbun, drièbun, dièbrun*).

IND. IMP. : 1 dobríá o dubríá, etc.

PRETERIT : 1 dobriguèri o dubriguèri, etc.

MORFOLOGIA.

—Vèrb.
—Vèrbs
irregulars.

MORFOLOGIA.

Vèrb.
Vèrbs
irregulars.

FUTUR : 1 dobrirai o dubrirai, etc.

COND. : 1 dobririá o dubririá, etc.

SUBJ. PRES. : 1 duèbra (*düèrbo, dièrbo, drièbo*),
2 duèbras, 3 duèbra, 4 dobram o dubram, dobratz o
dubratz, 6 duèbran.

SUBJ. IMP. : 1 dobriguèsse o dubriguèsse, etc.

IMPER. : 2 duèrp (*dièrp*), 5 dobrètz o dubrètz.

REMARCAS. — Aqueu vèrb dona de formas fòrça cambiadas a causa de *r* que pòt prendre diversas posicions e de la diftongason de *o* del radical. Pòt se conjuguar sus *florir*.

Dins la lenga modèrna s'es substituït gaireben completament al vèrb simple *obrir*, *ubrir*, que se conjuga coma el : *obrent* ; *obèrt* ; *òbri* o *uèbri* ; *òbres* o *uèbres* ; *òbre* o *uèbre* ; *obrèm* ; *obrètz* ; *òbron* o *uèbron* ; *obriá* ; *obriguèri* ; *obrirai* ; *obriria* ; *òbra* o *uèbra* ; *obriguèsse*.

Dòler

INF. : dòler, dòlre, dòldre, dòure, dòudre (*dorre* Bes., *duolre* Rgt.).

PART.-GER. : dolent (*dulguén*).

PART. PAS. : dolgut o dòugut.

IND. PRES. : 1 dòli, 2 dòles, 3 dòl o dòu, 4 dolèm, 5 dolètz, 6 dòlon.

IND. IMP. : 1 doliá, etc.

PRETERIT : 1 dolguèri o dòuguère, etc.

FUTUR : 1 dolrai, doldrai, dòurai, dòudrai (*durrai* Bes.), etc.

COND. : 1 dolriá, doldriá, dòuriá, dòudriá (*durriò* Bes.), etc.

SUBJ. PRES. : 1 dòlga, dòuga o dòlha, etc.

SUBJ. IMP. : 1 dolguèsse, dòuguèsse, etc.

IMPER. : 2 dòl o dòu, 5 dolètz.

Dormir

MORFOLOGIA.

— Vèrb.
— Vèrbs
irregulars.

INF. : dormir (*drumí, dürmí, drümi, dermí, dremí, drome*).

PART.-GER. : dorment o dormint (*dürmén, durmi-guén*).

PART. PAS. : dormit (*dürmit*).

IND. PRES. : 1 dòrmi o duèrmi (*dromi, dürmi, dèrmi*, etc.), 2 dòrmes o duèrmes, 3 dòrm o duèrm (*dor, düèr, dièrm, drèm* Fois.), etc.

IND. IMP. : 1 dormiá, etc.

PRETERIT : 1 dormiguèri (*dürmiguí, durmisquègui* Fois.), etc.

FUTUR : 1 dormirai, etc.

COND. : 1 dormiriá, etc.

SUBJ. PRES. : 1 dòrma o duèrma, etc.

SUBJ. IMP. : 1 dormiguèsse, etc.

IMPER. : 2 dòrm o duèrm, 5 dormètz.

REMARCA. — *Dormir* se conjuga tanben sus *florir*.
Compausats : *endormir, entredormir*.

Eissir

INF. : eissir.

PART.-GER. : eissent.

PART. PAS. : eissit.

IND. PRES. : 1 eissi, 2 eisses, 3 eis, etc.

IND. IMP. : 1 eissiá, etc.

FUTUR : 1 eissirai, etc.

COND. : 1 eissiriá, etc.

REMARCA. — Aqueu vèrb gaireben completament inusitat es sobretot arcaïc. En Catalonha es d'usatge literari. Pòt se conjuguar sus *florir*.

MORFOLOGIA.

— Vèrb.
— Vèrbs
irregulars.

Empénher

INF. : empénher o empénger.
PART. PAS. : empenhent o empengent.
PART. PAS. : empench, empencha (*empenhüt*).
IND. PRES. : 1 empenhi, empengi, 2 empenhes o empenges, 3 empenh o empeng, etc.
IND. IMP. : 1 empenhiá o empengiá, etc.
PRETERIT : 1 empenguèri, etc.
FUTUR : 1 empenherai o empengerai, etc.
COND. : 1 empenheriá o empengeriá, etc.
SUBJ. PRES. : 1 empenga o empenha, etc.
SUBJ. IMP. : 1 empenguèsse, etc.
IMPER : 2 empenh o empeng, 5 empenhètz o empengètz.

REMARCAS. — Sus *empénher* se conjuga *espénher* o *espénger*.

Aquels vèrbs an de formas en *empenhir* o *empengir*, *espenhir* o *espengir* conjugadas sus *florir*, e mai de formas en *-ar* : *empenhar*.

Emprénher

Aquel vèrb se conjuga coma *empénher*. Es pauc usitat.

Enfrànher

Vèrb arcaïc enregistrat per Mistral jos la forma *enfrénher* ; se conjuga coma *plànher*. Existís una forma sabenta en vièlh lengadocian : *enfringir*.

Entendre

En Don. existís lo part. pas. *entés*, *entesa*.

Escodre

Véser *secodre*.

Escondre

Escondre e *rescondre* son regulars. Ça que la, lo Gav. presenta los part. pas. *escòst* e *rescòst* (*escòs*, *rescòs*), al costat de las formas normalas : *escondut*, *rescondut* : *Avián rescòst lo mèl dins una ola* (Almanac de Lausèra de 1904).

Escriure

INF. : escriure (*escrieure*, *escribe*).
PART.-GER. : *escrivent* (*escriguén*, *escriurén*).
PART. PAS. : *escrit*, *escrita* o *escrich*, *escricha* (*escriüt*, *escribüt*).
IND. PRES. : 1 *escrivi*, 2 *escribes*, 3 *escriu* (*escrieu*), etc.
IND. IMP. : 1 *escriviá*, etc.
PRETERIT : 1 *escriguèri* (*escriuguèri*, *escribèri*, *escribègui* Fois.), etc.
FUTUR : 1 *escriurai* (*escrieurai*, *escriurai*), etc.
COND. : 1 *escriuriá* (*escrieurid*, *escriurid*), etc.
SUBJ. PRES. : 1 *escriga* (*escriugo*, *escribo*, *escribie* Gav., Fois.), etc.
SUBJ. IMP. : 1 *escriguèsse* (*escribèsse*, *escriuguèsse*), etc.
IMPER. : 2 *escriu*, 5 *escrivètz*.

REMARCA. — Compausats : *descriure*, *inscriure*, *prescriure*, *proscriure*, *rescriure*, *transcriure*.

MORFOLOGIA.

— Vèrb.
— Vèrbs
irregulars.

Escupir

Vèrb
Vèrbs
irregulars.

Aquel vèrb presenta qualques formas non incoativas : part.-ger. : **escupent** ; ind. pres. : 1 **escupi**, 2 **escupes**, 3 **escup**, etc. ; ind. imp. : 1 **escupiá**, etc.

Èsser

INF. : **èsser** o **èstre**.

PART.-GER. : **essent** (*estàn, estén, fuguén, fuguén, fusquén, füsquén, siaguén, sioguén, siuguén, siguén, suguén, seguén, siosquén*).

PART. PAS. : **estat**, **estada**.

IND. PRES. : 1 **som**, **soi** (*sòi, sèi, süi, sòu, siòi, sièi*), 2 **ès** (*ès, siàs, siòs, sos*), 3 **es** (*és*), 4 **sèm** o **èm** (*sèn, èn, siàn, siòn, sièn*), 5 **sètz** o **ètz** (*sès, sèt, siàs, siòs, siès*), 6 **son** (*sun, su*).

IND. IMP. : 1 **èri** o **èra**, 2 **ères** o **èras**, 3 **èra**, 4 **èrem** o **èram**, 5 **èretz** o **èratz**, 6 **èran** (*èron, èrun, èru*).

PRETERIT : 1 **foguèri** o **forèri** (*fusquèri, füsquèri, fuguère, fugui, fègui, füri, siaguèri, sioguèri, siuguèri, siquèri, seguèri, suguèri, siosquèri*), etc.

FUTUR : 1 **serai** (*sarai, sarèi*), etc.

COND. : 1 **seriá** (*sariòi*), etc.

SUBJ. PRES. : 1 **siá** (*siòi, siague, siogue, sigue, sègue; sièje, sàje, sialhe* Gav. ; *fogo, fùgue, fosco, fosque* ; *siosco* Tol. ; *èssie* Gav.), 2 **siás**, 3 **siá**, 4 **siàm** (*sian, siòn, sièn*), 5 **siàtz** (*siàs, siòs, siès*), 6 **sián** (*siòn, siòu*).

SUBJ. IMP. : 1 **foguèsse** o **forèsse** (*füguèsse, fusquèsse, siaguèsse, siuguèsse, suguèsse, siguèsse, seguèsse, siusquèsse*), etc.

IMPER : 2 **siá**, 5 **siàtz**.

REMARCA. — Las formas d'aquel vèrb son mai que mai variablas e s'entremalhan d'un parlar a l'autre. Avèm mes en evidéncia las formas de l'anciana lenga que subsistisson encara.

MORFOLOGIA.
—Vèrb
—Vèrbs
irregulars.

Estar

INF. : **estar** (*estaire, estase, istà*).

PART.-GER. : **estant** (*estén, estasén, estaguén*).

PART. PAS. : **estat**.

IND. PRES. : 1 **estau** (*estòu*), 2 **estàs**, 3 **està** (*estai, èsto*), 4 **estam**, 5 **estatz**, 6 **estàn** (*estòn, èstu*), altra forma : (*estasi, estases, estai, estasèm, estasètz, estason*).

IND. IMP. : 1 **estavi**, 2 **estaves**, 3 **estava**, etc.; altra forma : (*estasiòi, estasiòs, estasiò, estasiàn, estasiàs, estasiòu*).

PRETERIT : 1 **estèri**, 2 **estères**, 3 **estèt**, 4 **estèrem**, 5 **estèretz**, 6 **estèron** ; altra forma : (*estaguèri, estaguères, estaguèt, estaguèren, estaguèretz, estaguèrun*).

FUTUR : 1 **estarai** (*estairèi*), etc.

COND. : 1 **estariá** (*estairiòi*), etc.

SUBJ. PRES. : 1 **èste**, 2 **èstes**, 3 **èste**, 4 **estem**, 5 **estetz**, 6 **èsten** ; altra forma : (*estague* o *estago*).

SUBJ. IMP. : 1 **estèsse** (*estaguèsse*), etc.

IMPER. : 2 **està**, 5 **estatz**.

REMARCA. — Compausats : *bèlestar, benestar*.

Estreméisser

Vèrb del parlar Rgt. Ne coneissèm pas d'autra forma.

MORFOLOGIA.

-Vèrb.
-Vèrbs
irregulars.

Fàler

INF. : fàler, falre, faldre, faure, faudre.
PART.-GER. : falent (*falguén, fauguén*).
PART. PAS. : falgut, falguda, faugut, fauguda.
IND. PRES. : 3 fal, fau.
IND. IMP. : 3 faliá.
PRETERIT : 3 falguet, faguet.
FUTUR : 3 falrà, faldrà, faurà, faudrà.
COND. : 3 falriá, faldriá, fauriá, faudriá.
SUBJ. PRES. : 3 falga, fauga, falha.
SUBJ. IMP. : 3 falguesse, faguesse.

REMARCA. — Aquel vèrb es d'usatge restrench en fòra de qualques parlars orientals.

Falhir

INF. : falhir, falir.
PART. PRES. : falhent.
GER. : falhint, falint, falhent.
PART. PAS. : falhit, falit.
IND. PRES. : 1 falhi o fali, 2 falhes o fales, 3 falh o fal, etc.
IND. IMP. : 1 falhiá, etc.
PRETERIT : 1 falhiguèri o faliguèri, etc.
FUTUR : 1 falhirai o falirai, etc.
COND. : 1 falhiriá o faliriá, etc.
SUBJ. PRES. : 1 falha o fala, etc.
SUBJ. IMP. : 1 falhiguèsse o faliguèsse, etc.
IMPER. : 2 falh o fal, 5 falhètz o falètz.

REMARCA. — Compausats : *còrfalhir, defalhir*. Aquels vèrbs se conjugan tanben sus *florir*.

Far

INF. : far, faire (*fè, fase*).
PART.-GER. : fasent (*fan, fen, faguén, fasquén, fairén*).
PART. PAS. : fait, feita ; fach, facha (*fèit Fois*).
IND. PRES. : 1 fau (*fauc, fòu, fasi*), 2 fas (*fases, fès*), 3 fa (*fo, fè, fai*), 4 fasèm (*fèn*), 5 fasètz (*fès*), 6 fan (*fòu, fau, fèn, fàsen*).
IND. IMP. : 1 fasiá (*fajò*), etc.
PRETERIT : 1 faguèri o fèri (*fasquèri, fasèri, fègui Fois, fesèri Arc.*), etc.
FUTUR : 1 farai, etc.
COND. : 1 fariá, etc.
SUBJ. PRES. : 1 faga o faça (*fasco, fàsie Gav.*), etc.
SUBJ. IMP. : 1 faguèsse o fèsse (*fasquèsse, fasèsse, fesèsse Arc.*), etc.
IMPER. : 2 fai (*fè Fois*), 5 fasètz.

REMARCA. — Compausats : *contrafar, desfar, estrefar, refar*, etc.

Fénher

INF. : fénher o fénger.
PART.-GER. : fenhent, fengent (*fenhiguén*).
PART. PAS. : fench, fencha ; fint, finta.
IND. PRES. : 1 fenhi o fengi, 2 fenhes o fenges, 3 fenh o feng, etc.
IND. IMP. : 1 fenhiá o fengiá, etc.
PRETERIT : 1 fenguèri, fenhèri o fengèri (*fenheguère*), etc.
FUTUR : 1 fenherai o fengerai (*fenhirai, fengirai*), etc.

MORFOLOGIA.

— Vèrb.
— Vèrbs
irregulars.

MORFOLOGIA.
Vèrb
Vèrbs
irregulars.

COND. : 1 fenheriá o fengeriá (*fenhiriò o fengiriò*),
etc.
SUBJ. PRES. : 1 fenga o fenha, etc.
SUBJ. IMP. : 1 fenguèsse, fenhèsse o fengèsse, etc.
IMPER. : 2 fenh o feng, 5 fenhètz o fengètz.
REMARCA. — Existís de formas en *fenhir* o *fengir* pauc
recomandablas.

Fòire

INF. : fòire (*fose, fuire*).
PART.-GER. : fosent (*fuiguén*).
PART. PAS. : fòs, fòsa ; fosegut, foseguda.
IND. PRES. : 1 fòsi, 2 fòses, 3 fòi o fòtz, etc.
IND. IMP. : 1 fosiá, etc.
PRETERIT : 1 foguèri (*fuiguèri, fuseguère*), etc.
FUTUR : 1 foirai, etc.
COND. : 1 foiriá, etc.
SUBJ. PRES. : 1 fòga (*fose Gav., fuigo*), etc.
SUBJ. IMP. : 1 foguèsse (*fuiguèsse, fuseguèsse*), etc.
IMPER. : 2 fòi o fòtz (*fose*), 5 fosètz.
REMARCA. — Compausats : *entrefòire, refòire*.

Fugir

INF. : fugir (*fuge, fiège*).
PART. PRES. : fugent.
GER. : fugint, fugent.
IND. PRES. : 1 fugi (*fiègi*), 2 fuges (*fièges*), 3 fug
(*fièch*), etc.

IND. IMP. : 1 fugiá, etc.
SUBJ. PRES. : 1 fuja, 2 fujas, 3 fuja, 4 fujam, 5 fujatz,
6 fujan.
IMPER. : 2 fug, 5 fugètz.
REMARCA. — Compausats : *defugir, s'enfugir, refugir*.
Fugir e sos compausats se conjugan lèumens sus *florir*.

MORFOLOGIA.
—Vèrb
—Vèrbs
irregulars.

Gausir

INF. : gausir.
PART. PRES. : gausent.
GER. : gausint, gausent.
IND. PRES. : 1 gausi, 2 gauses, 3 gaus, etc.
IND. IMP. : 1 gausiá, etc.
SUBJ. PRES. : 1 gauja, etc.
IMPER. : 2 gauja, 5 gaujatz.
REMARCA. — Compausats : *congausir, engausir, regau-*
sir. Se conjugan lèumens sus *florir*.

Ir

INF. : ir.
FUTUR : 1 irai, 2 iràs, 3 irà, 4 irem, 5 iretz, 6 iràn.
COND. : 1 iriá, etc.
IMPER. : 2 i.

REMARCA. — Aquel vèrb es gaireben inusitat en fòra
del Fois. jos las formas : (*birai, biriò*) e Orlh. Asais de
Besièrs l'a utilizat. L'imper. servís gaire que per comandar
los cavals. Cal senhalar encara lo part. pres. substantivat
emplegat per Godolin de Tolosa dins l'expression : *idas e*
venidas.

MORFOLOGIA.

— Vèrb.
— Vèrbs
irregulars.

Jaire

INF. : jaire (*jase*).

PART.-GER. : jasant (*jaguén, jairén*).

PART. PAS. : jagut, jaguda ; jait, jaita.

IND. PRES. : 1 jasi, 2 jases, 3 jai o jatz, etc.

IND. IMP. : 1 jasiá, etc.

PRETERIT : 1 jaguèri (*jaseguère Bes., Gav.*), etc.

FUTUR : 1 jirai, etc.

COND. : 1 jiriá, etc.

SUBJ. PRES. : 1 jaga (*jàsie Gav.*), etc.

SUBJ. IMP. : 1 jaguèsse (*jaseguèsse Gav.*), etc.

IMPER. : 2 jai, jatz, 5 jasètz.

REMARCA. — Compausat : *ajaire*.

Jónher

INF. : jónher o júnher, jónger o júnger.

PART.-GER. : jonhent o junhent, jongent o jungent.

PART. PAS. : jonch, joncha ; jont o junt, jonta o junta ; jongut, jonguda (*junhüt, junhüdo*).

IND. PRES. : 1 jonhi o junhi, jongi o jungi, 2 jonhes o junhes, jonges o junges ; 3 jonh o junh ; jong o jung, etc.

IND. IMP. : 1 jonhiá o junhiá, jongiá o jungiá, etc.

PRETERIT : 1 jonguèri o jonhèri ; junguèri o junhèri (*junheguère Gav.*), etc.

FUTUR : 1 jonherai o junherai, jongerai o jungerai (*jundrai Gal.*), etc.

COND. : 1 jonheriá, etc.

SUBJ. PRES. : 1 jonga o junga ; jonha o junha ; etc. MORFOLOGIA.
SUBJ. IMP. : 1 jonguèsse o junguèsse, jonhèsse o — Vèrb.
junhèsse (*junheguèsse Gav.*), etc. — Vèrbs.
irregulars.

IMPER. : 2 jonh o junh, jong o jung, 5 jonhètz o junhètz ; jongètz o jungètz.

REMARCA. — Compausats : *ajónher, conjónher, des-jónher, rejónher*.

Se conjugan tanben sus *florir*.

Languir

Aquel vèrb se conjuga sus *florir*. Ça que la, òm pòt relevar qualques formas sus *partir* non incoatiu : languent, languí, langues, languiá, langa.

Legir

INF. : legir (*liège*).

PART. PRES. : legent (*ligén*).

GER. : legint, legent.

PART. PAS. : legit, legida.

IND. PRES. : 1 liègi, 2 lièges, 3 lièg, 4 legèm, 5 legètz, 6 lièjon.

IND. IMP. : 1 legiá, etc.

FUTUR : 1 legirai, etc.

COND. : 1 legiriá, etc.

SUBJ. PRES. : 1 lièja, 2 lièjas, 3 lièja, 4 lejam, 5 lejatz, 6 lièjan.

IMP. : 2 lièg, 5 lejatz.

REMARCA. — Compausats : *elegir, relegir*. Aquelas formas son raras dins la lenga modèrna ; *legir* se conjuga sus *florir*.

MORFOLOGIA.

— Vèrb.
— Vèrbs
irregulars.

Lusir

INF. : **lusir** (*luse*).
PART. PRES. : **lusent**.
GER. : **lusint, lusent**.
PART. PAS. : **lusit, lusida**.
IND. PRES. : 1 **lusi**, 2 **luses**, 3 **lutz**, etc.
IND. IMP. : 1 **lusiá**.
SUBJ. PRES. : 1 **lusa**, etc.
IMPER. : 2 **lutz**, 5 **lusètz**.

REMARCA. — Compausats : *enlusir, entrelusir, relusir*.
Se conjuga lèumens sus *florir*.

Medre

Se conjuga regularament sus *batre*.

Cal notar solament lo part. pas. : **meis, meissa**,
al costat de **medut, meduda**.

Méisser

INF. : **méisser**.
PART.-GER. : **meissent**.
PART. PAS. : **mescut, mescuda**.
IND. PRES. : 1 **meissi**, 2 **meisses**, 3 **meis**, etc.
IND. IMP. : 1 **meissiá**, etc.
PRETERIT : 1 **mesquèri**, etc.
FUTUR : 1 **meisserai**, etc.
COND. : 1 **meisseriá**, etc.
SUBJ. PRES. : 1 **mesca**, etc.
SUBJ. IMP. : 1 **mesquèsse**, etc.
IMPER. : 2 **meis**, 5 **meissètz**.

REMARCA. — Aquel vèrb es gaire usitat qu'en Rgt. Las formas qu'indicam son pas totes correntas ; las avèm completadas segon la lenga anciana.

Mentir

Aquel vèrb possedís quelques formas non incoativas
sus *partir* : **mentent, menti, mentiá, menta**.

MORFOLOGIA.

— Vèrb.
— Vèrbs
irregulars.

Metre

Aquel vèrb es regular en fòra del part. : **mes, mesa**.
La forma : **metut, metuda**, es mens usitada.

Mòler

INF. : **mòler, mòlre, mòldre, mòure, mòudre** (*morre*
Bes., mobre Rgt.).

PART.-GER. : **molent** (*mulguén, mouquén*).

PART. PAS. : **molgut, mòlt o mòut** (*mulüt*).

IND. PRES. : 1 **mòli**, 2 **mòles**, 3 **mòl o mòu**, etc.

IND. IMP. : 1 **moliá**, etc.

PRETERIT. : 1 **molguèri o mòuguèri** (*mulèri*), etc.

FUTUR : 1 **molrai, moldrai, mòurai, mòudrai**, etc.

COND. : 1 **molriá, moldriá, mòuriá, mòudriá**, etc.

SUBJ. PRES. : 1 **mòlga** (*molo*), etc.

SUBJ. IMP. : 1 **molguèsse, mòuguèsse** (*mulèsse*), etc.

IMPER. : 2 **mòl, mòu**, 5 **molètz**.

Mólzer

INF. : **mólzer** (*molze, muse, mulge, mòuse*).

PART.-GER. : **molzent** (*mousén, musén, mulgén*).

PART. PAS. : **molzut, molzuda ; mols, molsa** (*mulzegüt, musegüt*).

IND. PRES. : 1 **molzi**, 2 **molzes**, 3 **mols**, etc.

MORFOLOGIA.
— Vèrb.
— Vèrbs
irregulars.

IND. IMP. : 1 molziá, etc.
PRETERIT : 1 molzèri (*mulzeguère, mulguèri*), etc.
FUTUR : 1 molzerai, etc.
COND. : 1 molzeriá, etc.
SUBJ. PRES. : 1 molza (*mulzego*), etc.
SUBJ. IMP. : 1 molzèsse (*mulzeguèsse*), etc.
IMPER. : 2 mols, 5 molzètz.
REMARCA. — Formas incoativas en *molzir sus florir*.

Morir

INF. : morir.
PART. PRES. : morent.
GER. : morint, morent.
PART. PAS. : mòrt, mòrta.
IND. PRES. : 1 mòri, 2 mòres, 3 mòr, etc. Formas tonicas en (*muere, Orlh.*).
IND. IMP. : 1 moriá, etc.
FUTUR : 1 morirai, etc.
COND. : 1 moririá, etc.
SUBJ. PRES. : 1 mòra (*morgue, Carc.*), 2 mòras, 3 mòra, etc. Autre forma : 1 mòria, etc. Formas tonicas en (*muere, Orlh.*).
IMPER. : 2 mòr, 5 morètz.
REMARCA. — Lèumens es conjugat sus *florir*.

Mòure

INF. : mòure (*maure, mòiure, mabe*).
PART.-GER. : movent (*muguén, mabén*).

PART. PAS. : mogut, moguda (*maugüt, mougüt, mabüt*). MORFOLOGIA.
— Vèrb.

IND. PRES. : 1 mòvi (*mabi*), 2 mòves (*mabes*), 3 mòu (*mau, mò*), etc. — Vèrbs
irregulars.

IND. IMP. : 1 moviá (*mabiò*), etc.

PRETERIT : 1 moguèri (*mouguèri, mauguèri, moiguèri, mabèri*), etc.

FUTUR : 1 mòurai (*maurai, moirai*), etc.

COND. : 1 mòuriá (*mauriò, moiriò*), etc.

SUBJ. PRES. : 1 mòga, mòva (*mougo, maugo, mòigo*), etc.

SUBJ. IMP. : 1 moguèsse (*mouguèsse, mauguèsse, moiguèsse, mabèsse*), etc.

IMPER. : 2 mòu (*mòi, mau*), 5 movètz (*mabètz*).

REMARCA. — Compausats : *amòure, esmòure, promòure, remòure, somòure*.

Nàisser

INF. : nàisser (*nèisse*).

PART.-GER. : naissent (*nasquén, naisseguén*).

PART. PAS. : nascut, nascuda, nat, nada (*naissüt, naissegüt*).

IND. PRES. : 1 naissi, 2 naisses, 3 nais, etc.

IND. IMP. : 1 naissiá, etc.

PRETERIT : 1 nasquèri (*naissèri, nasqueguère, neichègui, nasquègui, Fois.*), etc.

FUTUR : 1 naissèrai (*naissorai Rgt., naissirèi, noscrai Rgt., neicherè Fois.*), etc.

COND. : 1 naissèriá (*naissoriò Rgt., naissiriò, noscriò Rgt.*), etc.

MORFOLOGIA.

Vèrb.

Vèrbs

irregulars.

etc.

SUBJ. PRES. : 1 *nasca* (*naisso, nèicho* Fois.), etc.SUBJ. IMP. : 1 *nasquèsse* (*naissèsse, nasqueguèsse*),IMPER. : 2 *nais*, 5 *naissètz*.

Nòire

INF. : *nòire* (*nose, nuire, nuèire*).PART.-GER. : *nosent* (*nuguén, nuseguén, nuirén*).PART. PAS. : *nogut* arc., *nòs*, *nosegut* (*nusüt*).IND. PRES. : 1 *nòsi*, 2 *nòses*, 3 *nòi* o *nòtz*, etc.IND. IMP. : 1 *nosiá*, etc.PRETERIT : 1 *noguèri* (*nuiguère, nuseguère*), etc.FUTUR : 1 *noirai*, etc.COND. : 1 *noiriá*, etc.SUBJ. PRES. : 1 *nòga* (*noso*), etc.SUBJ. IMP. : 1 *noguèsse* (*nuiguèsse, nuseguèsse*), etc.IMPER. : 2 *nòi* o *nòtz*, 5 *nosètz*.

Ofrir

INF. : *ofrir* o *ufrir*.PART. PRES. : *ofrent* o *ufrent*.GER. : *ofrint*, *ufrint*, *ofrent*, *ufrent*.PART. PAS. : *ofèrt*, *ofèrta*, *ufèrt*, *ufèrta* (*ufrit*).IND. PRES. : 1 *òfri* o *ufri*, 2 *òfres*, 3 *òfre* (*ofro*), etc.IND. IMP. : 1 *ofriá* o *ufriá*, etc.SUBJ. PRES. : 1 *òfra* o *ufra*, etc.IMPER. : 2 *òfre*, 5 *ofrètz*.REMARCA. — Se conjuga lèumens sus *florir*.

Oler o Nòler

INF. : *òler* o *nòler*, *òlre* o *nòlre*.PART.-GER. : *olent*, *nolent* (*ulguén, nulguén*).PART. PAS. : *olgut*, *nolgut*.IND. PRES. : 1 *òli* o *nòli*, 2 *òles* o *nòles*, 3 *òl* o *nòl*, etc.IND. IMP. : 1 *oliá* o *noliá*, etc.PRETERIT : 1 *olguèri* o *no McGuèri*, etc.FUTUR : 1 *olrai* o *no lrai*, etc.COND. : 1 *olriá* o *no lriá*, etc.SUBJ. PRES. : 1 *òlga* o *nòlga*, etc.SUBJ. IMP. : 1 *olguèsse* o *no lguèsse*, etc.IMPER. : 2 *òl* o *nòl*, 5 *olètz* o *no lètz*.REMARCA. — La forma pus usitada es *nòler*. En Rgt. existís un compausat *enòlre*, que sembla aver donat *nòlre*.

Onher

INF. : *ónher* o *únher*, *ónger* o *únger*.PART.-GER. : *onhent* o *unhent*, *ongent* o *ungent*.PART. PAS. : *onch*, *oncha*; *unt*, *unta* (*unhüt, unjüt*).IND. PRES. : 1 *onhi* o *unhi*, 2 *onhes* o *unhes*, 3 *onh* o *unh*, etc. Autras formas en : 1 *ongi* o *ungi*, 2 *onges* o *unges*, 3 *ong* o *ung*, etc.IND. IMP. : 1 *onhiá* o *unhiá*, etc. Autras formas en : 1 *ongiá* o *ungiá*, etc.PRETERIT : 1 *onguèri* (*unhèri, ùnhèri, ungeri* o *ün-gèri, unheguère* o *ünheguère, ungeguère* o *üngeguère*), etc.

MORFOLOGIA.

—Vèrb

—Vèrbs

irregulars.

MORFOLOGIA. FUTUR : 1 onherai o ongerai, unherai o ungerai
 -Vèrb. (unhirai o ungerai, ünhirai o üngerai, undrai, Gal.) etc.
 -Vèrbs
 irregulars. COND. : 1 onheriá o ongeriá, etc.
 SUBJ. PRES. : 1 onga o onha, onja, etc.
 SUBJ. IMP. : 1 onguèsse, etc.
 IMPER. : 2 onh o unh, ong o ung, 5 onhètz o unhètz,
 ongètz o ungètz.

Pàisser

INF. : pàisser.
 PART.-GER. : paissent (*pasquén, paiseguén*).
 PART. PAS. : pascut, pascuda (*paissüt, paisegüt*).
 IND. PRES. : 1 paissi, 2 paisses, 3 pais, etc.
 IND. IMP. : 1 paissiá, etc.
 PRETERIT : 1 pasquèri (*paissèri, paiseguère*), etc.
 FUTUR : 1 paissirai (*paissirai, pascrai Rgt.*), etc.
 COND. : 1 paisseriá (*paissiriò, pascridò*), etc.
 SUBJ. PRES. : 1 pasca (*paisso*), etc.
 SUBJ. IMP. : 1 pasquèsse (*paissèsse, paiseguèsse*),
 etc.
 IMPER. : 2 pais, 5 paissètz.
 REMARCA. — Compausats : *depàisser, repàisser*.

Pàrer

INF. : pàrer (Alb.).
 PART.-GER. : parent.
 PART. PAS. : paregut, pareguda (*parüt*).
 IND. PRES. : 1 pari, 2 pares, 3 par, etc.
 IND. IMP. : 1 pariá, etc.

PRETERIT : 1 pareguèri, etc.
 FUTUR : 1 parerai, etc.
 COND. : 1 pareriá, etc.
 SUBJ. PRES. : 1 parega, etc.
 SUBJ. IMP. : 1 pareguèssi, etc.
 IMPER. : 2 par, 5 parètz.

REMARCA. — Aquel vèrb es pauc usitat e vielhit. Subsistís dins de reprovèrbis e d'expressions fossilizadas : *çò'm par (sampar, sampà)*; *petit mieu que tant vales, vales mai que non pares*. Ça que la, lo part. pas. e lo preterit se tròban encara sovent. La lenga modèrna emplega mai que mai la forma *parir sus florir*.

Compausats : *apàrer, compàrer, dispàrer*.

Paréisser

INF. : paréisser (*parestre Gal.*).
 PART.-GER. : pareissent (*paresquén*).
 PART. PAS. : paregut, pareguda (*parescüt, pareissüt*).
 IND. PRES. : 1 pareissi, 2 pareisses, 3 pareis, etc.
 IND. IMP. : 1 pareissiá, etc.
 PRETERIT : 1 pareguèri (*paresquèri, paiseguère*),
 etc.
 FUTUR : 1 pareissirai (*parestrai Gal., pareissirai*),
 etc.
 COND. : 1 pareisseriá (*parestriò Gal., pareissiriò*),
 etc.
 SUBJ. PRES. : 1 paresca, etc.
 SUBJ. IMP. : 1 pareguèsse, etc.
 IMPER. : 2 pareis, 5 pareissètz.

REMARCA. — Compausats : *aparéisser, comparéisser, disparéisser*.

Aquel vèrb es sovent contaminat per las formas francesas.

MORFOLOGIA.
 -Vèrb.
 -Vèrbs
 irregulars.

Partir

INF. : partir (*partre*).
 PART. PRES. : partent.
 GER. : partint, partent.
 PART. PAS. : partit, partida.
 IND. PRES. : 1 parti, 2 partes, 3 part, etc.
 IND. IMP. : 1 partiá, etc.
 PRETERIT : 1 partiguèri (*partèri*), etc.
 FUTUR : 1 partirai (*partrai*), etc.
 COND. : 1 partiriá (*partriò*), etc.
 SUBJ. PRES. : 1 parta, etc.
 SUBJ. IMP. : 1 partiguèsse (*partèsse*), etc.
 IMPER. : 2 part, 5 partètz.

REMARCA. — Se conjuga sovent sus *florir*.

Penedre

IND. : penedre.
 PART.-GER. : penedent.
 PART. PAS. : penedut.
 IND. PRES. : 1 penedi, 2 penedes, 3 penet, etc.
 IND. IMP. : 1 penediá, etc.
 PRETERIT : 1 penedèri, etc.
 FUTUR : 1 penedrai, etc.
 COND. : 1 penedriá, etc.
 SUBJ. PRES. : 1 peneda, etc.
 SUBJ. IMP. : 1 penedèsse, etc.
 IMPER. : 2 penet, 5 penedètz.

REMARCA. — Aquei vèrb usitat en Rgt. coneis de formas en *penedir* sus *florir*. Compausat : *repenedre*.

Pénher

INF. : pénher o pénger.
 PART.-GER. : penhent o pengent.
 PART. PAS. : pench, pencha ; pint, pinta ; pengut, penguda.
 IND. PRES. : 1 penhi o pengi, 2 penhes o penges, 3 penh o peng, etc.
 IND. IMP. : 1 penhiá o pengiá, etc.
 PRETERIT : 1 penguèri (*penhèri* o *pengèri*), etc.
 FUTUR : 1 penherai (*pendrai* Gal.), etc.
 COND. : 1 penheriá o pengeriá (*pendriò* Gal.), etc.
 SUBJ. PRES. : 1 penga o penha, etc.
 SUBJ. IMP. : 1 penguèsse, etc.
 IMPER. : 2 penh o peng, 5 penhètz o pengètz.

REMARCA. — Compausats : *depénher*, *repénher*. Formas sus *florir*.

Plaire

INF. : plaire o plàser.
 PART.-GER. : plasent (*plaguén*, *plasisquén*).
 PART. PAS. : plagut, plaguda (*plasegüt*, *plasüt*).
 IND. PRES. : 1 plasi, 2 plases, 3 plai o platz, etc.
 IND. IMP. : 1 plasiá, etc.
 PRETERIT : 1 plaguèri (*plasèri* Tol., *plaseguère*), etc.
 FUTUR : 1 plairai, etc.
 COND. : 1 plairiá, etc.
 SUBJ. PRES. : 1 plaga o plàcia (*plaso*), etc.
 SUBJ. IMP. : 1 plaguèsse (*plasèsse*, *plaseguèsse*), etc.
 IMPER. : 2 plai o platz, 5 plasètz.

REMARCA. — Compausats : *complaire*, *desplaire*.

MORFOLOGIA.
— Vèrb.
— Vèrbs
irregulars.

Plànher

INF. : plànher o plànger.

PART.-GER. : planhent o plangent (*planguén, planheguén, planhisquén*).

PART. PAS. : plangut, planguda ; planch, plancha ; plant, planta (*planhüt, planjüt, planhegüt, planhiscüt*).

IND. PRES. : 1 planhi o plangi, 2 planhes o planges, 3 planh o plang, etc.

IND. IMP. : 1 planhiá o plangiá, etc.

PRETERIT : 1 planguèri (*planhèri, plangèri, planheguère, planhisquère*), etc.

FUTUR : 1 planherai o plangerai (*planhirai*), etc.

COND. : 1 planheriá o plangeriá (*planhiriò*), etc.

SUBJ. PRES. : 1 planga o planha, planja, etc.

SUBJ. IMP. : 1 planguèsse, etc.

IMPER. : 2 planh o plang, 5 planhètz o plangètz.

REMARCA. — Compausat : *complànher*. Formas sus *florir*.

Plòure

INF. : plòure (*ploure, plèure, plobe, plèbe, plabe*).

PART.-GER. : plovent (*plabén, plebén, pluguén, plaquén, pleguén, plouguén, plauguén*).

PART. PAS. : plogut, ploguda (*plagüt, plebüt Carc., plabüt, plabiüt Fois.*).

PRES. IND. : 3 plòu (*plau, plèu Carc.*).

IND. IMP. : 3 ploviá (*plabiò, plebiò*).

PRETERIT : 3 ploguèt (*plabèt, plebèt, plubèt, plaguèt, pleguèt, plouguèt, plauguèt, plabièc Fois.*).

FUTUR : 3 plòurà (*plaurà, pleurà*).

COND. : 3 plòuriá (*plauriò, pleuriò*).

SUBJ. PRES. : 3 plòga (*plago, plègo, plòugo, plaugo, plèugo, plabo, plèbo, plobo, plàbie, Fois.*).

SUBJ. IMP. : 3 ploguèsse.

Poder

INF. : poder (*puvre, puire, purre, pugueire, pudeire Orlh.*).

PART.-GER. : podent (*puguén, pusquén*).

PART. PAS. : pogut, poguda (*puscüt, pudiüt*).

IND. PRES. : 1 pòdi, 2 pòdes o pòs, 3 pòt, etc.

IND. IMP. : 1 podiá, etc.

PRETERIT : 1 poguèri (*pusquèri, pudèri*), etc.

FUTUR : 1 poirai (*puvrai, purrai*), etc.

COND. : 1 poiriá (*puvriò, purriò*), etc.

SUBJ. PRES. : 1 pòsca o puèsca (*pogo, podo, puejo, piegue, püesse, püolhe Orlh., piosque, pièsque*), etc.

SUBJ. IMP. : 1 poguèsse, etc.

IMPER. : 2 pòsca, 5 poscatz.

Póner

INF. : póner.

PART.-GER. : ponent.

PART. PAS. : pongut, ponguda.

IND. PRES. : 1 poni, 2 pones, 3 pon, etc.

IND. IMP. : 1 poniá, etc.

PRETERIT : 1 ponguèri, etc.

MORFOLOGIA.
— Vèrb.
— Vèrbs
irregulars.

MORFOLOGIA.

- Vèrb.

- Vèrbs

irregulars.

FUTUR : 1 ponrai o pondrai, etc.

COND. : 1 ponriá o pondriá, etc.

SUBJ. PRES. : 1 ponga (*puno*), etc.

SUBJ. IMP. : 1 penguèsse, etc.

IMPER. : 2 pon, 5 ponètz.

Pondre

Pondre e *correspondre*, *respondre* pòdon èsser regulars o se conjugan sus *póner*, *correspóner*, *respóner*. L'ancian part. pas. *pòst* s'es conservat coma substantiu dins *pòsta*, *respòsta*. *Rebondre* (lat. *REPONERE*) es regular; son ancian participi passat subsistís dins los substantius : *rebòsta*, *rebotèri*.

Pónher

INF. : pónher o púnher, pónger o púnger.

PART.-GER. : pohnent, etc.

PART. PAS. : pongut, ponguda; ponch, poncha; pont, punta; punt, punta.

IND. PRES. : 1 ponhi o punhi, pongi o pungi, 2 ponhes, etc., 3 ponh o punh, pong o pung, etc.

IND. IMP. : 1 ponhiá o punhiá, etc.

PRETERIT : 1 penguèri (*punhèri* o *pongèri*, *punheguère* Gav.), etc.

FUTUR : 1 ponherai, punherai o pongerai, pungerai, etc.

COND. : 1 ponheriá, etc.

SUBJ. PRES. : 1 ponga o ponha, etc.

SUBJ. IMP. : 1 penguèsse, etc.

IMPER. : 2 ponh o punh, pong o pung, 5 ponhètz o punhètz, pongètz o pungètz.

MORFOLOGIA.

— Vèrb

— Vèrbs

irregulars.

REMARCA. — Se conjugan atal : *compónher*, *entre-pónher*, *espónher*, Rgt.

Prémer

Aquel vèrb e sos derivats : *comprémer*, *deprémer*, *emprémer*, *oprémer*, *reprémer*, *suprémer*, son passats a la conjugason incoativa en *-ir*. Ne demòra gaire que l'adjectiu *prens* e lo substantiu *prensa*.

Conven de defugir los gallicismes tan frequents : (*cumprimà*, *deprimà*, *uprimà*, *reprimà*, *süprimà*) per se servir de : *comprimir*, *deprimir*, *oprimir*, *reprimir*, *suprimir*.

Prendre

INF. : prendre, prene (*penre*).

PART.-GER. : prendent o prenent.

PART. PAS. : pres, presa (*prengüt*).

IND. PRES. : 1 prendi o preni, 2 prendes o prenes, 3 pren, etc.

IND. IMP. : 1 prendiá o preniá, etc.

PRETERIT : 1 prenguèri, etc.

FUTUR : 1 prendrai (*pendrai*, *penrai* Orlh.), etc.COND. : 1 prendriá (*pendriò*, *penriò*), etc.SUBJ. PRES. : 1 prenga (*prendo*, *preno*), etc.

SUBJ. IMP. : 1 prenguèsse, etc.

IMPER. : 2 pren, 5 prendètz o prenètz.

REMARCA. — Se conjugan atal los compausats : *aprendre*, *comprendre*, *desaprendre*, *entreprendre*, *reprandre*.

MORFOLOGIA.

— Vèrb.
— Vèrbs
irregulars.

Prusir

INF. : prusir (*prüse*).
PART. PRES. : prusent.
GER. : prusint, prusent.
PART. PAS. : prusit, prusida (*prüsegüt*).
IND. PRES. : 1 prusi, 2 pruses, 3 prutz, etc.
IND. IMP. : 1 prusiá, etc.
PRETERIT : 1 pruguèri (*prüseguère*), etc.
FUTUR : 1 prusirai (*prüserai*), etc.
COND. : 1 prusiriá (*prüseriò*), etc.
SUBJ. PRES. : 1 prusa o pruga (*prüsego*), etc.
SUBJ. IMP. : 1 pruguèsse, etc.
IMPER. : 2 prutz, 5 prusètz.

REMARCA. — Se conjuga tanben sus *florir*.

Pudir

INF. : pudir (*püdre* Rgt.).
PART.-GER. : pudent.
PART. PAS. : pudit.
IND. PRES. : 1 pudi, 2 pudes, 3 put, etc.
IND. IMP. : 1 pudiá, etc.
IMPER. : 2 put, 5 pudètz.

REMARCA. — Se conjuga tanben sus *florir*.

Quèrre, Querir

INF. : quèrre, querir.
PART.-GER. : querent.
PART. PAS. : querit, querida, queregut.
IND. PRES. : 1 quièri, 2 quièras, 3 quièr, 4 querèm,
5 querètz, 6 quièron.

IND. IMP. : 1 queriá, etc.

PRETERIT : 1 quereguèri o queriguèri, etc.

FUTUR : 1 querrai o querirai, etc.

COND. : 1 querriá o queririá, etc.

SUBJ. PRES. : 1 quièra, 2 quièras, 3 quièra, 4 queram,
5 queratz, 6 quièran.

SUBJ. IMP. : 1 quereguèsse o queriguèsse, etc.

IMPER. : 2 quièr, 5 querètz.

REMARCA. — Los compausats : *aquèrre, conquèrre, enquèrre, requèrre*, etc., son pauc usitats. Las formas en *querir*, conjugadas sus *partir* o *florir*, son correntas. Om tròba tanben de formas en *quesir*.

Los part. pas. en *quist* o *quèst* son servats que dins d'adjectius o de substantius : *requist, enquèsta, conquèst*.

MORFOLOGIA.

— Vèrb.
— Vèrbs
irregulars.

Raire

Infinitiu isolat. Om tròba la tèrça persona del singular del present d'indicatiu dins : *raimag, raicivada*. Lo participi passat existís encara coma adjectiu o substantiu : *ras, rasa*.

Rebondre

Véser *pondre*.

Recebre

INF. : recebre (*receppe, reçaupre, receure*).

PART.-GER. : recebent (*receubén, reçaubén, recepién, reçachén, receguén, reçauguén, receurén, reçaupén*).

MORFOLOGIA.
—Vèrb
—Vèrbs
irregulars.

PART. PAS. : *recebut (recegüt, receubüt, reçaupüt, recepiüt, reçachüt, reçaugüt, reçaupègüt, reçagüt).*

IND. PRES. : 1 *recebi*, 2 *recebes*, 3 *recep (receu)*, etc.
Formas en : 1 (*reçabi, reçaubi*), etc.

IND. IMP. : 1 *recebiá*, etc. Formas en : 1 (*reçabiò, reçaubiò*), etc.

PRETERIT : 1 *recepèri, receguèri, recebèri (recepierà, reçauguèri, recechèri, reçachèri, receupeguère, reçaupèguère, reçauguèri)*, etc.

FUTUR : 1 *recebrai (recepurai, receurai, reçauprai)*, etc.

COND. : 1 *recebriá (recepriò, receuriò, reçaupriò)*, etc.

SUBJ. PRES. : 1 *recèpia, rececha (recego, receugo, receupo, recebo)*, etc.

SUBJ. IMP. : 1 *recepèsse, receguèsse, recebèsse (recepieràsse, reçauguèsse, recechèsse, reçachèsse, reçaupèguèsse, reçauguèsse)*, etc.

IMPER. : 2 *recep*, 5 *recebètz*.

REMARCA. — Se conjugan atal meteis : *apercebre, concebre, decebre, percebre*.

Resémer

INF. : *resémer (arc.)*, réimer (Prov.).

PART.-GER. : *resement, reiment*.

PART. PAS. : *resemut, reimut*.

IND. PRES. : 1 *resemi*, 2 *resemes*, 3 *resem*, etc.

IND. IMP. : 1 *resemiá*, etc.

PRETERIT : 1 *resemèri*, etc.

FUTUR : 1 *resemèrai*, etc.

COND. : 1 *resemeriá*, etc.

SUBJ. PRES. : 1 *resema*, etc.

SUBJ. IMP. : 1 *resemèsse*, etc.

IMPER. : 2 *resem*, 5 *resemètz*.

REMARCA. — Aquel vèrb arcaïc subsistís gaire qu'en Prov. : *réimer*, e en Gasc. : *redémer*. Om poiriá utilizar la forma sabenta *redimir* e non (*redimà*) pres al francés, o encara *rescaptar*.

Rire

INF. : *rire (rise, reire Orlh.)*.

PART.-GER. : *risent (riguén, rirén, resén)*.

PART. PAS. : *rigut, riguda (rist, ris, resegüt, risüt Fois.)*.

IND. PRES. : 1 *risi*, 2 *rises*, 3 *ritz*, etc. Forma orlhaguesa : 1 (*reise*), 2 (*reises*), 3 (*rei*), etc.

IND. IMP. : 1 *risiá (reisiò Orlh.)*, etc.

PRETERIT : 1 *riguèri (risèri, riseguère, riguègui Fois.)*, etc.

FUTUR : 1 *rirai (reirai Orlh.)*, etc.

COND. : 1 *ririá (reiriò Orlh.)*, etc.

SUBJ. PRES. : 1 *riga (riso, risie Fois.)*, etc.

SUBJ. IMP. : 1 *riguèsse (risèsse, riseguèsse)*, etc.

IMPER. : 2 *ritz*, 5 *risètz*.

REMARCA. — Compausat : *sorire*.

Roire

INF. : *roire (roisse Rgt.)*.

MORFOLOGIA.
—Vèrb
—Vèrbs
irregulars.

MORFOLOGIA.

—Vèrb.

—Vèrbs

irregulars.

Rompre

Vèrb regular. Possedis un participi passat regular :

romput, e un irregular : rot, rota (del latin RUPTUM).

Los derivats son regulars.

Saber

INF. : saber (*saupre, saure, sabere, sabeire, sabüre* Rgt., *sapié*).PART.-GER. : sabent (*sapién, saguén, saupén, saupenguén, sachén*).PART. PAS. : sabut (*sapüt, sapiüt, sagüt, saupüt, saupegüt, saugüt, sachüt*).IND. PRES. : 1 sabi o sai (*sèi, sè* Fois.), 2 sables (*saes, sas*), 3 sap, etc.IND. IMP. : 1 sabiá (*sapiei*), etc.PRETERIT : 1 saupèri, saguèri, sabèri (*sapièri, sachère* Carc., *saupeguère, sauguèri* Alb.), etc.FUTUR : 1 sauprai (*saurai*), etc.COND. : 1 saupriá (*sauriò*), etc.SUBJ. PRES. : 1 sàpia o sacha (*sabo, saupo, sago, saugo, sasque* Orlh.), etc.SUBJ. IMP. : saupèsse, saguèsse, sabèsse (*sapièsse, sachèsse, saupeguèsse*), etc.

IMPER. : 2 sàpia o sacha, 5 sapiatz o sachatz.

Salir

INF. : salir o salhir.

PART. PRES. : salent o salhent.

GER. : salint, salent o salhint, salhent.

IND. PRES. : 1 sali o salhi, 2 sales o salhes, 3 sal o salh, etc.

IND. IMP. : 1 saliá o salhiá, etc.

SUBJ. PRES. : 1 sala o salha, etc.

IMPER. : 2 sal o salh, 5 salètz o salhètz.

REMARCA. — Se conjuga sovent sus *florir*. Compausats : *assalir, tressalir*.

Secodre o Secotre

Aquel vèrb se conjuga amb *escodre* sus *vendre* o *batre*. Al costat dels participis passats regulars : *secodut, secotut, escodut*, i a los irregulars : *secós, secossa; escós, escossa*.

Sègre

INF. : sègre o siègre (*siègue*).

PART.-GER. : seguent.

PART. PAS. : segut, seguda (*siegüt, Fois.*).

IND. PRES. : 1 sègui o siègui, 2 sègues o siègues, 3 sèc o sièc, 4 seguèm, 5 seguètz, 6 sègon o siègon.

IND. IMP. : 1 seguiá, etc.

PRETERIT : 1 seguèri (*seguègui* Fois.), etc.FUTUR : 1 segrai (*seguerè* Fois.), etc.

COND. : 1 segriá, etc.

SUBJ. PRES. : 1 sèga o sièga, 2 sègas o siègas, 3 sèga o sièga, 4 segam, 5 segatz, 6 sègan o siègan.

SUBJ. IMP. : 1 seguèsse, etc.

IMPER. : 2 sèc o sièc, 5 seguètz.

REMARCA. — Compausats : *consègre, persègre, resègre*. Las formas en *-ir* se conjugan quora sus *florir*, quora sus *partir*.

MORFOLOGIA.

—Vèrb.

—Vèrbs
irregulars.

MORFOLOGIA.

— Vèrb.
— Vèrbs
irregulars.

Sèire

INF. : sèire, sèser (*sètre*).
PART.-GER. : **sesent** (*seguén, seirén, setent*).
PART. PAS. : **segut, seguda** ; **sèit, sèita** ; **sèis, sèisa**
(Narb.).
IND. PRES. : 1 sèsi, 2 sèses, 3 sèi o sètz, etc.
IND. IMP. : 1 **sesiá**, etc.
PRETERIT : 1 **seguèri** (*sesequère*), etc.
FUTUR : 1 **seirai**, etc.
COND. : 1 **seiriá**, etc.
SUBJ. PRES. : 1 **sèga** (*sèso*), etc.
SUBJ. IMP. : 1 **seguèsse** (*sesequèsse*), etc.
IMPER. : 2 **sèi**, 5 **sesètz**.
REMARCA. — Compausats : *assèire, sobresèire*.

Semondre

Vèrb regular ; cal solament senhalar lo participi passat **semost, semosta**, al costat de **semondut**.

Sentir

INF. : **sentir** (*sentre*).
PART. PRES. : **sentent** (*sintén*).
GER. : **sentint, sentent**.
PART. PAS. : **sentit, sentida**.
IND. PRES. : 1 senti, 2 sentes, 3 sent, etc.
IND. IMP. : 1 **sentiá**, etc.
PRETERIT : 1 **sentèri** (*sentiguèri, sentigui Fois.*), etc.
FUTUR : 1 **sentirai** (*sentrai*), etc.

COND. : 1 **sentiriá** (*sentriò*), etc.
SUBJ. PRES. : 1 **senta** (*sinto*), etc.
SUBJ. IMP. : 1 **sentèsse**, etc.
IMPER. : 2 **sent**, 5 **sentètz**.

REMARCA. — Compausats : *assentir, consentir, ressentir*, que se conjugan tanben sus *florir*.

Sofrir

INF. : **sofrir** o **sufrir**.
PART. PRES. : **sofrent** o **sufrent**.
GER. : **sofrint** o **sufrint**, **sofrent** o **sufrent**.
PART. PAS. : **sofèrt, sufèrt** (*sufrit*).
IND. PRES. : 1 **sofri** o **sufri**, 2 **sofres**, 3 **sofre**, etc.
IND. IMP. : 1 **sofriá** o **sufriá**, etc.
SUBJ. PRES. : 1 **sofra** o **sufra**, etc.
IMPER. : 2 **sofre**, 5 **sofrètz**.
REMARCA. — Se conjuga puslèu sus *florir*.

Soler

INF. : **soler**.
IND. PRES. : 1 **sòli**, 2 **sòles**, 3 **sòl**, etc.
IND. IMP. : 1 **soliá**, etc.
REMARCA. — Aquel vèrb subsistís gaire qu'en Delfinat. Se tròba cò de nòstres escrivans del sègle XVII.

Sòlvre

INF. : **sòlvre** o **sòlver**.
PART.-GER. : **solvent**.
PART. PAS. : **solgut, solvut, sòut** (Fois).

MORFOLOGIA.

— Vèrb.
— Vèrbs
irregulars.

MORFOLOGIA.
— Vèrb.
— Vèrbs
irregulars.

IND. PRES. : 1 sòlvi, 2 sòlves, 3 sòlv, etc.

IND. IMP. : 1 solviá, etc.

PRETERIT : 1 solguèri o solvèri, etc.

FUTUR : 1 solvrai, etc.

COND. : 1 solvriá, etc.

SUBJ. PRES. : 1 sòlga o sòlva, etc.

SUBJ. IMP. : 1 solguèsse o solvèsse, etc.

IMPER. : 2 sòlv, 5 solvètz.

REMARCA. — Aquel vèrb es arcaïc, mas non los compausats : *absòlvre, dissòlvre, resòlvre*. Om tròba de formas en *sòldre, sòudre, soldrai, sòudrai*; nos semblan imitadas del francés.

Sortir

INF. : sortir (*sortre*).

PART. PRES. : sortent.

GER. : sortint o sortent.

PART. PAS. : sortit.

IND. PRES. : 1 sòrti, 2 sòrtes, 3 sòrt, etc.

IND. IMP. : 1 sortiá, etc.

PRETERIT. : 1 sortèri, etc.

SUBJ. PRES. : 1 sòrta, etc.

IMPER. : 2 sòrt, 5 sortètz.

REMARCA. — Se conjuga sovent sus *florir*.

Taire

INF. : taire (*taise*).

PART.-GER. : tasent.

PART. PAS. : tasut.

IND. PRES. : 1 tasi (*taisi*), 2 tases, 3 tai o tatz, etc.

IND. IMP. : 1 tasiá, etc.

PRETERIT : 1 tasèri, etc.

FUTUR : 1 tairai, etc.

COND. : 1 tairiá, etc.

SUBJ. PRES. : 1 tasa (*taise*), etc.

SUBJ. IMP. : 1 tasèsse, etc.

IMPER. : 2 tatz, 5 tasètz.

REMARCA. — Aquel vèrb es sovent contaminat per *i* de *taire*, d'ont : *taisi, taisiá, taisa*, etc. Cal notar encara las formas imitadas del fr. *taire* : (*taisa, taïso, taïsarai*), etc.

Tànher

INF. : tànher o tànger.

PART.-GER. : tanhent o tangent.

PART. PAS. : tangut, tanguda.

IND. PRES. : 1 tanhi o tangi, 2 tanhes o tanges, 3 tanh o tang, etc.

IND. IMP. : 1 tanhiá o tangiá, etc.

PRETERIT : 1 tanguèri, etc.

FUTUR : 1 tanherai o tangerai, etc.

COND. : 1 tanheriá o tangeriá, etc.

SUBJ. PRES. : 1 tanga, tanha o tanja, etc.

SUBJ. IMP. : 1 tanguèsse, etc.

IMPER. : 2 tanh o tang, 5 tanhètz o tangètz.

REMARCA. — Se conjugan atal meteís : *atànher, des-tànher, pertànher*.

Existís de formas en *tanhir* o *tangir* sus *florir*.

MORFOLOGIA.
— Vèrb.
— Vèrbs
irregulars.

MORFOLOGIA.

—Vèrb
—Vèrbs
irregulars.

Téisser

INF. : téisser (*teisse* Orlh.).
PART.-GER. : teissent.
PART. PAS. : tescut (*teis, teissüt, teissegüt* Orlh.).
IND. PRES. : 1 teissi (*teisse* Orlh.), 2 teisses, 3 teís,
etc.
IND. IMP. : 1 teissíá, etc.
PRETERIT : 1 tesquèri (*teisseguère* Gav., Orlh.) etc.
FUTUR : 1 teisserai, etc.
COND. : 1 teisseriá, etc.
SUBJ. PRES. : 1 tesca (*teissa*), etc.
SUBJ. IMP. : 1 tesquèsse (*teisseguèsse*), etc.
IMPER. : 2 teís, 5 teissètz.
REMARCA. — Compausats : *destéisser, retéisser*.

Témer

INF. : témer.
PART.-GER. : tement.
PART. PAS. : temut, temegut.
IND. PRES. : 1 temi, 2 temes, 3 tem, etc.
IND. IMP. : 1 temiá, etc.
PRETERIT : 1 temèri o temeguèri, etc.
FUTUR : 1 temerai, etc.
COND. : 1 temeriá, etc.
SUBJ. PRES. : 1 tema, etc.
SUBJ. IMP. : 1 temèsse o temeguèsse, etc.
IMPER. : 2 tem, 5 temètz.

REMARCA. — Vèrb arcaïc qu'òm pòt encara trobar en Gasconha, Lengadòc, Provença e Catalonha ont es d'usatge corrent e literari.

Téner

INF. : téner o tenir.
PART. PRES. : tenent.
GER. : tenent o tenint.
PART. PAS. : tengut, tenguda (*tenjüt* Orlh.), etc.
IND. PRES. : 1 teni, 2 tenes, 3 ten, etc.
IND. IMP. : 1 teniá, etc.
PRETERIT : 1 tenguèri, etc.
FUTUR : 1 tendrai, etc.
COND. : 1 tendriá, etc.
SUBJ. PRES. : 1 tenga (*ténie* Gav.), etc.
SUBJ. IMP. : 1 tenguèsse, etc.
IMPER. : 2 ten, 5 tenètz.

REMARCA. — Compausats : *absténer, aperténer, conténer, deténer, manténer, reténer*.

Ténher

INF. : ténher o ténger.
PART.-GER. : tenhent o tengent.
PART. PAS. : tench, tencha ; tint, tinta ; tengut, tenguda.
IND. PRES. : 1 tenhi o tengi, 2 tenhes o tenges, 3 tenh o teng, etc.
IND. IMP. : 1 tenhiá o tengiá, etc.
PRETERIT : tenguèri (*tenhèri, tengèri, tenheguère*), etc.
FUTUR : 1 tenerai o tengerai (*tenhirai, tengirai, tendrai* Gal.), etc.
COND. : 1 teneriá o tengeriá, etc.

MORFOLOGIA.

—Vèrb
—Vèrbs
irregulars.

MORFOLOGIA.
—Vèrb.
—Vèrbs
irregulars.

SUBJ. PRES. : 1 **tenga o tenha**, etc.
SUBJ. IMP. : 1 **tenguèsse** (*tenhèsse, tengèsse, tenheguèsse*), etc.
IMPER. : 2 **tenh o teng**, 5 **tenhètz o tengètz**.
REMARCA. — Compausats : *desténher, reténher*.

Tòler

INF. : **tòler, tòlre** (*torre*).
PART.-GER. : **tolent**.
PART. PAS. : **tolut, tòut**.
IND. PRES. : 1 **tòli**, 2 **tòles**, 3 **tòl**, etc.

REMARCA. — Aquel vèrb arcaïc es senhalat per Mistral en prov. alpin, en gascon e en lengadocian.

Tòrcer

INF. : **tòrcer** (*totse, toce*).
PART.-GER. : **torcent**.
PART. PAS. : **tòrs, tòrsa ; torcegut, torçut**.
IND. PRES. : 1 **tòrci**, 2 **tòrces**, 3 **tòrç**, etc.
IND. IMP. : 1 **torciá**, etc.
PRETERIT : 1 **torceguèri o torcèri**, etc.
FUTUR : 1 **torcerai**, etc.
COND. : 1 **torceriá**, etc.
SUBJ. PRES. : 1 **tòrça**, etc.
SUBJ. IMP. : 1 **torceguèsse o forcèsse**, etc.
IMPER. : 2 **tòrç**, 5 **torcètz**.

REMARCA. — Compausats : *destòrcer, retòrcer*. Formas en -ir sus *florir*.

Traire

INF. : **traire** (*trase*).
PART.-GER. : **trasent** (*traguén, trairén*).
PART. PAS. : **trait, traita ; trach, tracha** (*tragüt Orlh., trasegüt Gav.*).
IND. PRES. : 1 **trasi**, 2 **trases**, 3 **trai**, etc.
IND. IMP. : 1 **trasiá**, etc.
PRETERIT : 1 **traguèri** (*trasèri, traseguère*), etc.
FUTUR : 1 **trairai**, etc.
COND. : 1 **trairiá**, etc.
SUBJ. PRES. : 1 **traga** (*traso*), etc.
SUBJ. IMP. : 1 **traguèsse** (*trasèsse, traseguèsse*), etc.
IMPER. : 2 **trai**, 5 **trasètz**.

REMARCA. — Compausats : *abstraire, contraire, distraire, rabastraire, retraire, sostraire*.

Valer

INF. : **valer** (*balre, baldre, baure, baudre, bade, baleire Orlh.*).
PART.-GER. : **valent** (*balguén*).
PART. PAS. : **valgut, valguda**.
IND. PRES. : 1 **vali**, 2 **vales**, 3 **val o vau**, etc.
IND. IMP. : 1 **valiá**, etc.
PRETERIT : 1 **valguèri o vauquère** (*vaguère*), etc.
FUTUR : 1 **valrai, valdrai, vaurai, vaudrai** (*barrai, badrai*), etc.
COND. : 1 **valriá, valdriá, vauriá, vaudriá** (*barriò, badriò*), etc.

MORFOLOGIA.
—Vèrb.
—Vèrbs
irregulars.

MORFOLOGIA.
—Vèrb
—Vèrbs
irregulars.

SUBJ. PRES. : 1 valga, vauga o valha, etc.
SUBJ. IMP. : 1 valguèsse o vauguèsse, etc.
IMPER. : 2 val o vau, 5 valètz.
REMARCA. — Compausats : *equivaler, prevaler*.

Veire

INF. : veire, véser (*bere Ag., Carc.*).
PART.-GER. : vesent (*begén, beguén, beirén*).
PART. PAS. : vist, vista.
IND. PRES. : 1 vesi, 2 veses, 3 vei o vetz, etc.
IND. IMP. : 1 vesia, etc.
PRETERIT : 1 vegèri o veguère (*besèri, besquèri*
Orlh., begègui, bigui Fois.), etc.
FUTUR : 1 veirai (*birai*), etc.
COND. : 1 veiria (*birid*), etc.
SUBJ. PRES. : 1 veja (*besco, bego, beso*), etc.
SUBJ. IMP. : 1 vegèsse o veguèsse, etc.
IMPER. : 2 veja, 5 vejatz.
REMARCA. — Compausats : *entreveire, preveire, reveire*.

Véncer

INF. : véncer, vendre.
PART.-GER. : vencent.
PART. PAS. : vengu, venguda.
IND. PRES. : 1 venci, 2 vences, 3 venç, etc.
IND. IMP. : 1 vencia, etc.
PRETERIT : 1 venquèri (*bencègui Fois.*), etc.
FUTUR : 1 vencerai, etc.

COND. : 1 venceria, etc.
SUBJ. PRES. : 1 vença o venca, etc.
SUBJ. IMP. : 1 venquèsse, etc.
IMPER. : 2 venç, 5 vencètz.

REMARCA. — Aquel vèrb pren sovent la forma *vencir* sus *florir*. En Rgt., *venquir*.

Venir

INF. : venir.
PART. PRES. : venent.
GER. : venint o venent.
PART. PAS. : vengu, venguda.
IND. PRES. : 1 veni, 2 venes, 3 ven, etc.
IND. IMP. : 1 venia, etc.
PRETERIT : 1 venguèri, etc.
FUTUR : 1 vendrai, etc.
COND. : 1 vendria, etc.
SUBJ. PRES. : 1 venga (*bénie Gav.*), etc.
SUBJ. IMP. : 1 venguèsse, etc.
IMPER. : 2 vèni (*bene Fois., bei Orlh.*), 5 venètz.

REMARCA. — Compausats : *convenir, devenir, parvenir, revenir, sobrevenir*.

Vestir

Aquel vèrb pòt se conjugar sus *partir*, ça que la es lèumens incoatiu.

MORFOLOGIA.
—Vèrb
—Vèrbs
irregulars.

MORFOLOGIA.

— Vèrb.

— Vèrbs
irregulars.

Viure

INF. : viure (*bièure, bèure* Rgt.).

PART.-GER. : vivent.

PART. PAS. : viscut, viscuda.

IND. PRES. : 1 vivi (*biube* Orlh.), 2 vives, 3 viu (*bièu*),
etc.

IND. IMP. : 1 viviá, etc.

PRETERIT : 1 visquèri (*bisqueguère* Gav.), etc.FUTUR : 1 viurai (*bieurai* Gav.), etc.COND. : 1 viuriá (*bieuriò* Gav.), etc.SUBJ. PRES. : 1 visca (*bíbie* Gav.), etc.SUBJ. IMP. : 1 visquèsse (*bisqueguèsse* Gav.), etc.

IMPER. : 2 viu, 5 vivètz.

REMARCA. — Compausats : *reviure, sobreviure*.

Voler

INF. : voler (*bolre, boure, boldre, boudre, borre, bugueire, bueire* Orlh.).PART.-GER. : volent (*bulguén*).

PART. PAS. : volgut, volguda ; vògut, vòguda.

IND. PRES. : 1 vòli, 2 vòls (*bos*) o vòles, 3 vòl o vòu,
etc.

IND. IMP. : 1 voliá, etc.

PRETERIT : 1 volguèri o vòguèri, etc.

FUTUR : 1 volrai, voldrai, vòurai, vòudrai (*burrai*),
etc.COND. : 1 volriá, voldriá, vòuriá, vòudriá (*burriò*),
etc.SUBJ. PRES. : 1 vòlga o vòlha (*bèlgo* Fois.), etc.

SUBJ. IMP. : 1 volguèsse o vòuguèsse, etc.

IMPER. : 2 vòlga, 5 volgatz.

MORFOLOGIA.

— Vèrb.

— Vèrbs
irregulars.

Vòuser

INF. : vòuser.

PART.-GER. : vòusent.

PART. PAS. : vòusuf, vòusuda.

IND. PRES. : 1 vòuse, 2 vòuses, 3 vòus, etc.

IND. IMP. : 1 vòusiá, etc.

PRETERIT : 1 vòuseguère, etc.

FUTUR : 1 vòuserai, etc.

COND. : 1 vòuseriá, etc.

SUBJ. PRES. : 1 vòusa, etc.

SUBJ. IMP. : 1 vòuseguèsse, etc.

IMPER. : 2 vòus, 5 vòusètz.

REMARCA. — Compausats : *devòuser, revòuser*. Mistral dona *vòuger, revòuger*, formas de l'ancian occitan *volver*, cp. l'italian : *volgere*. Aquels vèrbs apertenon a l'orlhagués.

IV. — MOTS INVARIABLES

131. Los diversès mots invariables : advèrbis, preposicions e conjonccions, son estreitament aparentats. Passan aisidament d'una fonccion a l'autra ; es atal que l'òm a : *Abans demorava aici* (adv.). | *Tornarà abans Nadal* (prep.). | *L'ai vist abans que partiguès* (conj.).

Cal notar que los mots invariables an una tendéncia generala a se terminar en s. Aicesta sembla une extension analogica de formas latinas al plural coma FORAS, FORIS. Tots los parlars lengadocians coneisson aquela s adverbiala e qualques unis, coma lo foissenc, n'usan d'una faïçon sistematica : *abans, arrans, caps, daquias, ensems, fins, lèumens, sens, sonques, tabés, a malas, a cavalhons*, etc. Una desinéncia en -as a pres un cèrt desvolopament : *almensas, doçamenetas, onganassas, puèissas, solamensas, soncas*, etc. Una bona part d'aquelas formacions qu'an pauc de difusion e qu'an un caractèr sos-dialectal, devon èsser descaçadas de la lenga literària.

A. — ADVÈRBI

132. Los advèrbis occitans derivan en partida dirèctament del latin : *IBI* > *i*, *UNDE* > *ont*, *LONGE* > *luènh*, *RETRO* > *rèire*, *SEMPER* > *sempre*, etc.

D'autres representan de formacions del latin de la decadéncia : *ECCE HIC* > *aici*, *ECCUM HIC* > *aquí*, *ECCE HAC* > *çai*, *DE DEORSUM* > *dejós*, *DE DE INTUS* > *dedins*, *AD ILLAM VICEM* > *alavetz*, *QUA HORA* > *quora*, etc.

Un cèrt nombre son constituïts per d'adjectius neutres latins coma : *bon, brèu, clar, dreit, fòrt, grèu, lèu, mièlhs, mal, pauc, segur, suau*, etc.

Una abondosa categoria d'advèrbis de manèira es estada formada amb lo femenin dels adjectius e l'ablatiu latin -MENTE : *bèlament, caudament, malament, pausadament, santament, tristament*, etc.

Los autres son de formacion purament occitana a partir de substantius, d'adjectius, de participis, d'autres advèrbis e de preposicions : *benlèu, decòsta, denaut, enlòc, entremièg, fòrça, gaireben, ò-ben, pertot, tostemps, tothora*, etc.

Cal senhalar encara un fum d'expressions adverbialas formadas per de preposicions amb l'ajuda d'adjectius, de participis, de substantius : *de verai, a l'amagat, a bèl braçat, a plaser, de caps, d'escapada*, etc. Qualques unas pel sufix plural femenin -as, e d'autres pel sufix plural masculin -ons : *a òrbas, a palpas, de badas, de sobras, a cavalhons, d'abausons, de genolhons*, etc.

1) Advèrbis de lòc

133. Aicí l'enumeracion dels principals advèrbis de lòc utilizats en lengadocian :

a) Advèrbis pronominals

I (latin *IBI*), fr. *y* : *I vau*. | *N'i a*. | *Pòrta-i-o*.

REMARCA. — Veire § 44 : remarques sus l'advèrbi pronominal *i*.

Aici, aquí, ailí (lat. *ECCE + HIC, ECCUM + HIC, ECCUM + ILLIC*). Correspondon a las tres personas *ieu, tu, el*, e als demonstratius *aiceste, aqueste, aquel*, de

MORFOLOGIA. mai en mai luènh d'aquel que parla. Lo darrièr, *ailí*, es d'usatge reduit en fòra dels parlars orientals e del donasanenc ; es remplaçat lèumens per *alà* : *Aicí n'i a, aquí n'i a ges.* | *Qui non fai aquí, fai ailí.* | *D'aquí e d'ailí.* | *Que plante aquí lo libre o que lo saque alai* (Peiròt).

COMPAUSATS : *aicital, aquital, d'aicí ençà, d'aicí enlà, d'aquí ençà, d'aquí enlà, d'aicí endavant, d'aquí endavant, d'aicí enfòra, d'aquí enfòra, d'aicí estant, d'aquí estant, aici dreit, aquí dreit* : fr. *ici, là-bas, en face* ; *aicí tocant o tenent, aquí tocant o tenent* : fr. *ici, là-bas, auprès* ; *aicí denaut, aici debàs, aici dessús, aici dejós, aici dedins, aici defòra, aici davant, aici darrièr, aquí en amont, aquí en aval, fr. là-haut, là-bas, d'aquí e d'ailí* : fr. *d'ici de là*. Om pòt formar los meteisses compausats amb *aquí, aiçai, ailai*.

Çai, lai (lat. ECCE + HAC, ILLAC) : fr. *çà, là ; ici, là-bas*. Lo leng. cent. amb diverses autres parlars, emplega *ça, la*. Aquelas formas son correntas dins los parlars orientals e septentrionals. Ex. : *Me cal trobar qualqu'un que çai siá dins tres sauts* (Teatre de Besièrs). | *Crei de lai èstre* (Besson). | *Esparpalhats ça e la*.

COMPAUSATS : *deçai, delai, deçà, delà* : fr. *de ce côté-ci, de ce côté-là* ; *ençai, enlai, ençà, enlà* : fr. *meteís sens ; çaisús, çasús* : fr. *ici dessus* ; *laisús, lasús* : fr. *là-dessus* ; *çaijós, çajós* : fr. *ici dessous* ; *laijós, lajós* : fr. *là-dessous* ; *çaïns, çasins* : fr. *ici dedans* ; *laïns, lasins* : fr. *là-dedans* ; *lafòra* : fr. *là dehors* ; *enlà luènh* : fr. *au loin* ; *cap enlà* : fr. *vers un endroit lointain, au diable*. Mantuna d'aquelas formas es d'us restrench o arcaïca.

Aiçai, ailai o açai, alai ; açà, alà : fr. *ici, là-bas*. Los parlars meridionals e occidentals emplegan *açà, alà*. Ex. : *Om vesia de fums un pauc pertot, alai sot l'autre bòsc, açai sot lo tèrme* (Gav.). | *Demòra aici, ieu vau alà*.

COMPAUSATS : *ailaïns, alaïns, alins o alin* : fr. *là-bas au loin, là-dedans* ; *ailàlin, alàlin* : fr. *là-bas, dans le lointain* ; *aiçàlin* : fr. *dans ce pays lointain, où nous sommes, ici-bas*. Aquestas formas apertenon als parlars orientals.

Aiçàmont, açàmont : fr. *sur cette hauteur-ci* ; **ailàmont, alàmont** : fr. *sur cette hauteur-là* ; **aiçànaut, açànaut** : fr. *sur cette hauteur-ci* ; **ailànaut, alànaut** : fr. *sur cette hauteur-là* ; **aiçàval, açàval** : fr. *ici-bas* ; **aiçàbas, açàbas** : fr. *ici-bas* ; **ailàval, alàval** : fr. *là-bas* ; **ailàbas, alàbas** : fr. *là-bas*.

D'aiçai, d'ailai : fr. *d'ici, de là* : *Van d'açai, d'alai* (Gav.).

Ne, en : fr. *en* (lat. INDE) : *Ne veni.* | *Vèni-te'n.* | *N'arribi.* | *Vos en venètz ?*

REMARCA. — Veire § 44.

Ont (lat. UNDE) : fr. *où*. Ex. : *Ont vas ?* | *Sai d'ont venes.* | *Per ont passarà.* Amb *la*, forma l'expression correlativa *la ont* : *Ditz-me la ont demòra*.

REMARCA. — Formas vulgaras a defugir : (*unte, undun, aunt, ant, endunt, ulant, urant, dulant, delant, anunt, alunt, dacunt, decunt, dicunt, ja unt, lant, escun* Orlh., etc.). La majora part d'aquelas formas derivant del redoblament *ont + ont, de a + ont, la + ont, de + la + ont, de + ont*.

MORFOLOGIA.
— Mots inva-
riables.
— Advèrbi.

MORFOLOGIA.
— Mots invariables.
— Advèrbi.

COMPAUSAT : ont que siá : fr. *n'importe où, en quelque lieu que ce soit.*

Pertot : fr. *partout.* Ex. : *Pòt passar pertot.* Sinònims : *en pertot, a pertot.*

Enlòc : fr. *nulle part.* Ex. : *L'an pas trobat enlòc. | Enlòc fan pas fèsta.*

REMARCA. — Formas vulgaras a defugir : (*elloc, ellüoc, ellioc, endelioc*).

Endacòm : fr. *quelque part.* Ex. : *Lo trobarem ben endacòm.* Sinònim : *en qualque lòc.*

COMPAUSATS : endacòm mai : fr. *quelque autre part, à un autre endroit, ailleurs.*

REMARCA. — *Endacòm mai* poiriá se traduire per *alhors* qu'es un arcaïsme, mas jamai pel gallicisme (*alhiirs*).

b) Advèrbis diverses

134. Dedins, defòra : fr. *dedans, dehors.*

COMPAUSATS : endedins, endefòra : fr. *en dedans, en dehors* ; de dedins, de defòra ; per dedins, per defòra ; de per dedins, de per defòra ; cap dedins, cap defòra ; de part dedins, de part defòra ; devèrs dedins, devèrs defòra.

Endins, enfòra : fr. *en dedans, en dehors.*

COMPAUSATS : d'aicí enfòra, d'aquí enfòra : fr. *en sortant d'ici, en sortant de là.*

Enins, enlins : fr. *en dedans, profondément.* Exemple : *Trauca enlins.*

Dessus, dejós : fr. *dessus, dessous.* Sinònims : des-sobre, dessubre, dessoif, dessota, en usatge en Gav. MORFOLOGIA.
— Mots invariables.

COMPAUSATS : endessus, endejós ; al dessus, al dejós ; per dessus, per dejós ; de per dessus, de per dejós ; de dessus, de dejós ; devath, forma gascona de l'Ag., per *de + val* ; dessus dejós. — Advèrbi.

Ensús, enjós : fr. *en dessus, en dessous.*

COMPAUSATS : a l'ensús, a l'enjós ; d'ensús, d'enjós ; per ensús, per enjós ; de per ensús, de per enjós ; cap ensús, cap enjós ; capsús.

Naut, bas : fr. *haut, bas.* Ex. : *Vai-te'n pus naut, ieu demorarai pus bas.*

COMPAUSATS : a naut, a bas ; per naut, per bas : fr. *par en haut, par en bas.*

Denaut, debàs : fr. *en haut, en bas.* Ex. : *Puja denaut. | Davala debàs.*

COMPAUSATS : endenaut, endebàs ; per denaut, per debàs ; de per denaut, de per debàs ; cap denaut, cap debàs.

Ennaut, enbàs : fr. *en haut, en bas.*

COMPAUSATS : d'ennaut, d'enbàs ; per ennaut, per enbàs ; de per ennaut, de per enbàs ; cap ennaut, cap enbàs.

Amont, aval : fr. *d'amont, d'aval* ; *en haut, en bas* ; *là-haut, là-bas.*

COMPAUSATS : en amont, en aval ; per amont, per aval ; de per amont, de per aval ; d'en amont, d'en aval ; cap amont, cap aval ; capval (*canbal*).

MORFOLOGIA.
— Mots invariables.
— Advèrbi.

Damont, daval : fr. *de vers le haut, en haut, de vers le bas, en bas, dessus, dessous.*

COMPAUSATS : de **damont, de daval** ; per **damont, per daval.**

Davant, darrièr : fr. *devant, derrière.*

COMPAUSATS : **endavant, endarrièr** ; **d'endavant, d'endarrièr** ; per **endavant, per endarrièr** ; de per **endavant, de per endarrièr** ; de **davant, de darrièr** ; per **davant, per darrièr** ; de per **davant, de per darrièr** ; **cap endavant, cap endarrièr** ; **cap davant, cap darrièr** ; **al davant, al darrièr** ; a **l'endavant, a l'endarrièr** ; **davant e davant** : fr. *en face* ; **davant darrièr.**

REMARCA. — **Darrièr** es sovent corromput en (*darnièr*) pel francés. Forma vulgara frequenta : (*darrèr*).

Abans, enant : fr. *avant, en avant.* Ex. : *Fai-te abans.* | *Es passat abans.*

Après : fr. *après.* Sinonims : **aprèp, apròp.** Exemple : *Vòls que me meta abans o après ?*

Rèire, rè : fr. *arrière, en arrière.* Ex. : *Vai-te'n rèire.*

COMPAUSATS : **arrèire, enrèire, enrè, arrè.** Ex. : *Se trai arrèire.* | *Se fa enrèire.*

Atràs, detràs, entràs : fr. *en arrière, derrière.* Exemples : *Tiratz-vos atràs.* | *Es demorat entràs.* | *Un davant, l'autre detràs.*

COMPAUSATS : de **detràs, per detràs, de tras en tras** : fr. *à la file.*

Luènh : fr. *loin.* Ex. : *Vai-te'n luènh.*

COMPAUSATS : de **luènh, de luènh en luènh.**

Près : fr. *près.* Ex. : *Luènh o près, velhi sus el.*

COMPAUSATS : al **près, de près.**

Prèp, pròp : fr. *près.* Ex. : *Disètz-me s'es prèp.*

COMPAUSATS : al **prèp, de prèp.**

REMARCA. — La forma (*proche*) es un gallicisme a defugir e plan inutil amb los sinonims occitans qu'avèm jos la man.

Decòsta : fr. *près.* Ex. : *Cercava lo sieu gos e l'aviá decòsta.*

Al ran : fr. *près.* Ex. : *I som anat al ran.* | *Me passèt tament al ran que me frequèt.* Om pòt emplegar encara de **ras, al ras, ras e ras** : *I passèri al ras.*

Al mièg, al mitan : fr. *au milieu.* Ex. : *Demòra al mièg.* | *Se tenguèt al mitan.*

Entremièg, entram : fr. *entre deux.* Ex. : *Val mai èsser defòra qu'entremièg.*

REMARCA. — En Fois. : *entrams.*

Al torn, a l'entorn, environ, a l'environ. Ex. : *Ròda a l'entorn.*

En fàcia, de fàcia, adreit, endreit, dreit, a dreit, dreit en dreit, davant e davant : fr. *en face, vis-à-vis.*

A dreita, de dreita : fr. *à droite.* Autras formas : **a drecha, de drecha, a man dreita, de man dreita.**

MORFOLOGIA.
— Mots invariables.
— Advèrbi.

MORFOLOGIA.
Mots invariables.
Advèrbi.

A esquèrra, d'esquèrra : fr. *à gauche*. Autras formas : *a man esquèrra, de man esquèrra, sus man esquèrra*.

REMARCA. — Cal defugir la forma (*a gaucho*) qu'es un gallicisme.

Al cap, al fons : fr. *au bout, au fond*.

COMPAUSATS : *de cap a fons, de fons en cima, de cap en cima* : fr. *du haut en bas* ; *de pè en cima, de cap a pè, de cap en pè* : fr. *de pied en cap* ; *cap e cap* : fr. *tête à tête*.

Al levant, de levant : fr. *à l'Est*. Sinonims : *a l'orient, d'orient* ; *a l'autan, d'autan* ; *al marin, de marin* ; *a solelh levant, al pujant*.

Al ponent, de ponent : fr. *à l'Ouest*. Sinonims : *al colcant, de colcant* ; *al cèrç, de cèrç* ; *a solelh colc*.

A l'aigal, a l'ubac : fr. *au Nord*. Sinonims : *a l'avèrs, a l'avèrsenc, a l'ensús*.

Al miègjorn, al solelhar : fr. *au Midi*. Sinonims : *a l'adreit, a l'enjós*.

D'aura en aura, de vent en vent : fr. *en direction Est-Ouest*.

De montanha en montanha : fr. *en direction Nord-Sud*.

A l'asuèlh, a l'avalida : fr. *à l'horizon, au loin*.

2) Advèrbis de temps

a) Advèrbis pronominals

135. **Quora** : fr. *quand* ? Es interrogatiu. Exemples : *Quora arribaràs ? | Sai pas quora vòl trabalhar*.

Ara, adara : fr. *maintenant, à l'heure présente*.

COMPAUSATS : *ara meteis o meteus* : fr. *à l'instant même, tout à l'heure* ; *per ara, ara per ara* : fr. *pour le moment* ; *adesara* : fr. *à présent, tout à l'heure* : *Adesara que lo pradatge / sentís lo calimàs del jorn* (F. d'Olivet).

Tantòst, tot escàs, tot bèl escàs : fr. *il n'y a qu'un instant, tout à l'heure*. Ex. : *Tot escàs ven d'arribar. | L'ai vist tot escàs*. Sinonims : *de pauc ençà, i a pas gaire*.

Totara, adesara : fr. *tout à l'heure, dans un instant*. Ex. : *Totara plòurà*.

Adés : fr. *tout à l'heure* ; dins lo sens del passat, del present o del futur : *Adés ploviá. | Adés plòu. | Adés plòurà*.

Adenant : fr. *dorénavant, désormais*. Sinonims : *d'ara ençà, d'ara enlà* ; *d'ora ençà, d'ora enlà* ; *d'aquí ençà, d'aquí enlà* ; *d'aicí ençà, d'aicí enlà* ; *d'ara endavant, d'aquí endavant, d'aquí endavant* ; *d'aquesta ora a l'endavant* ; *d'aquesta ora ençà*.

D'aquí enrèire : fr. *dans le temps passé, jadis*. Sinonims : *çai enrèire, çai entràs*.

MORFOLOGIA.
— Mots invariables.
— Advèrbi.

Alavetz, alara, aladonc : fr. *alors*. Sinonim : **alavora** (Narb.), **adonc** (parl. orient.).

Sempre, totjorn : fr. *toujours*. Sinonims : **tostemps, totora, de longa, a tengut**.

COMPAUSAT : **semprè mai** : fr. *de plus en plus, toujours davantage*.

Jamai : fr. *jamais*.

COMPAUSATS : **jamai pus, ja pus** : fr. *jamais plus*.
Ex. : *Ja pus non vendrà* (Fois.).

Sovent : fr. *souvent*. Sinonims : **mantun còp, d'aquí entre aquí, còp e quilha**.

De vegadas : fr. *parfois*. Sinonims : **a vegadas, d'a bèls còps, a bèlas oras, de còps, de fes, de còps que i a, de quins còps, d'unis còps, d'aucuns còps, qualche còp, tot còp**.

Autres còps : fr. *autrefois*. Sinonims : **autre temps, bèl temps a, onganassas**.

De temps : fr. *longtemps*. Sinonims : **longtemps, longamai, bèl brieu, temps**. Ex. : *Se'n sovendrà temps* (Fois.). | *Durarà pas bèl brieu* (Besson).

Dementre : fr. *pendant ce temps, cependant*. Sinonims : **mentretant, dementretant, entretant, entretemps, del temps, mentre, entrement**.

Quora que siá : fr. *à n'importe quel moment*. Ex. : *Pòt arribar quora que siá*.

b) Autres advèrbis

136. **Abans, davant** : fr. *avant, auparavant*. Exemples : *Abans èrem joves*. | *Lo jorn de davant*.

COMPAUSAT : **de per abans** : fr. *auparavant*.

Puèi, après : fr. *après, ensuite*. Sinonims : **apuèi, puèissas, apròp, aprèp**. Ex. : *Lo jorn d'après*. | *Se n'èra anat, puèi lo tornèrem veire*. | *Trabalhem, apuèi nos pausarem*.

Despuèi : fr. *depuis*. Sinonims : **desempuèi, dempuèi, desespuèi**. Ex. : *L'avèm pas vist despuèi*.

Lèu, aviat : fr. *vite, bientôt*. Ex. : *Vai lèu*. | *Tornaràs aviat*. | *Ont vas tant aviat ?*

COMPAUSATS : **de lèu, lèu-lèu** : fr. *vite*; **aitanlèu, atanlèu** : fr. *aussitôt*; **pus lèu** : fr. *plus tôt*; **tant e lèu** : fr. *bientôt*; **d'ara plan lèu** : fr. *d'ici peu*.

REMARCA. — Los advèrbis (*bite, bitoment, biste, bistoment*) devon èsser descaçats de la lenga literària coma gallicismes.

Sulcòp : fr. *tout de suite*. Sinonims : **subte, de còp, de seguit, tot arreu, quand e quand, d'ausida, subran** (Montp.).

Tard : fr. *tard*.

Ja : fr. *déjà*. Ex. : *N'a ja que tròp bufat* (Perbòsc). | *Ja lo solelh punteja*.

REMARCA. — Lo gallicisme (*déjà*) tot ben qu'ancian deu èsser regetat.

MORFOLOGIA.

— Mots invariables.
— Advèrbi.

D'ora, d'abòra : fr. *de bonne heure*.

Davant ora, enant ora : fr. *avant l'heure, prématurément*. Ex. : *Aquela fruita es estada culhida davant ora*.

Subrora : fr. *à heure indue, avant l'heure*. Exemple : *Quitèron subrora*.

Asora : fr. *à l'heure*.

Dapàs, de nonent : fr. *lentement*. Ex. : *Vai dapàs que lo tombes pas* (Rgt.). | *Pausa-la de nonent* (Alb.).

D'en primèr : fr. *tout d'abord*. Ex. : *D'en primèr èra domètge*.

D'en darrièr : fr. *ensuite, dans les derniers temps*. Ex. : *D'en darrièr èra vengut salvatge*.

Encara : fr. *encore*. Autre forma : *enquèra*. Ex. : *Es pas encara tornat*.

Enfin : fr. *enfin*. Sinonims : *a la perfin, a la fin, a totes fins*.

Uèi, uòi : fr. *aujourd'hui*. Formas vulgaras : (*uèi, abuèi, bèi, abèi, oi, ioi, ieui*).

COMPAUSAT : *uèi matin*.

Deman : fr. *demain*. Autre forma : *doman*.

COMPAUSATS : *deman matin ; deman a ser, deman a sera, deman de ser, deman al ser ; deman de vèspre, deman nuèit ; deman passat ; deman passat al matin, deman passat al ser ; part deman* : fr. *après-demain* ;

a bèl deman : fr. *dès demain ; l'endeman ; lo rèirendeman, lo subrendeman* : fr. *le surlendemain*.

Ièr : fr. *hier*. Formas vulgaras (*asièr Carc., jasiè, ièrc Rgt., dasiè Fois*).

COMPAUSATS : *ièr matin, ièr vèspre, ièr sera, ièr nuèit ; ièr delà, ièr delà al matin, ièr delà al ser ; davant ièr ; part ièr ; autrièr ; passat ièr ; delà ièr*.

A l'alba : fr. *à l'aube*. Sinonims : *a punta d'alba, a primalba, a las clicas, davant jorn, al luscre, a solelh entrant*.

La velha : fr. *la veille*.

COMPAUSATS : *l'abans-velha*.

De matin : fr. *le matin*.

A miègjorn : fr. *à midi*.

De subrejorn : fr. *au milieu du jour*. Sinonim : *a l'ochava* (Rgt.).

Al tantòst, sul tantòst, de tantòst : fr. *dans l'après-midi*.

De vèspre, sul vèspre, a la vesprada : fr. *le soir, l'après-midi*.

De ser, de sera, al ser, sul ser : fr. *le soir*.

COMPAUSATS : *ara de ser, ara de sera* : fr. *ce soir même* ; *ièr de ser, arser* : fr. *hier soir* ; *davant arser, ardelàser* : fr. *avant-hier soir* ; *a ser, a sera* : fr. *ce soir*.

MORFOLOGIA.

— Mots invariables.
— Advèrbi.

MORFOLOGIA.
— *Mots invariables.*
— *Advèrbi.*

Al luscre : fr. *au crépuscule*. Sinonims : **a solelh colc, a jorn falit, a boca de nuèit, a l'entrelutz, al colcant.**

Anuèit, anuèch, anuòch : fr. *cette nuit*.

COMPAUSATS : **a la nuèit** : fr. *à la nuit* ; **a nuèit negra, a nuèit feita, a nuèit clausa, subrenuèit** : fr. *à nuit close* ; **de nuèit** : fr. *de nuit* ; **a mièjanuèit** : fr. *à minuit*.

Ongan : fr. *cette année*. Formas vulgaras : (*augan, uan, angan, augòn, ougòn, ouòn, auban* Rgt.).

Antan, arunan, l'autran : fr. *l'an passé*.

Dos ans a, l'an de delà : fr. *il y a deux ans*.

L'an venent, l'an que ven : fr. *l'année prochaine*.

Nagaire : fr. *naguère*. Sinonims : **avantierassa, davantierassa**.

3) Advèrbis de quantitat

137. Los advèrbis de quantitat son estats ja estudiats a prepaus dels indefinits de meteissa mena, § 79. Senhalarem solament los següents :

Gandré : fr. *beaucoup*. Ex. : *Gandré d'annadas abans Jèsus Crist*.

REMARCA. — Aquel advèrbi representa *grandre* de l'ancian occitan. Es un mot que se tròba gaire qu'en Rgt. e Cev.

Tant, aitant : fr. *tant, autant*. Aquel advèrbi plaçat davant un adjectiu o un autre advèrbi d'iniciala consonantica, se pronóncia lèumens *ta* o *tan* segon los parlars. Dins tot autre cas demòra *tant* o *aitant*. Cal donc escriure : *tan polit, tan luènh, aitanben* o *tanben, aitanlèu* o *tanlèu* e *tant ardit, val tant, tant de sang, tant valdriá, tant un coma l'autre, tant mai n'a, tant mai ne vòl*.

Om pòt emplegar las formas *aitant*, encara viva dins los parlars orientals, o *atant* correnta un pauc pertot : *Aitan confles* (Arnavièlha). | *Atant valdriá* (Teatre de Besièrs). | *Atan polit coma tu* (Cent.). Cal defugir (*autant*), qu'es un gallicisme.

Atretant. L'Orlh. emplega aquela forma coma sinonima de *aitant, tant* : *Aviá nòu caps e atretant de coas* (Vermenosa).

4) Advèrbis de maniera

138. **Atal** : fr. *ainsi*. Ex. : *Atal siá*. | *Farem atal*. | *Atal n'i a pro*. Los parlars orientals e septentrionals emplegan *aital* coma en vièlh occitan, mentre que lo Fois. sèrva encara l'arcaïc *aissi* (cat. *aixi*) : *Aissi dison*.

COMPAUSATS : **atal atal** : fr. *moyennement, médiocrement* ; **atal plan, atal si** : fr. *aussi bien*.

REMARCA. — Es probable que las formas *ensí, ansí, ansin, ansinda* son vengudas del fr. *ainsi*.

Amens, almens : fr. *au moins, du moins*. Exemples : *Amens venètz*. | *Almens que sapiam que vos portatz plan*. | *Eran amens cent*.

REMARCA. — Autras formas vulgaras : (*aumens, almensos, aumensos*).

MORFOLOGIA.
— *Mots invariables.*
— *Advèrbi.*

MORFOLOGIA.

— Mots inva-
riables.

— Advèrbi.

Arratge : fr. *à l'aventure, à foison*. Ex. : *Anavan arratge per la plana*. | *Asaguèron arratge*.

Autrament : fr. *autrement*.

Ben, plan : fr. *bien*. Los parlars orientals emplegan *ben* dins lo sens normal de « plan, dins de bonas condicions, perfieitament », mentre que los autres parlars ne fan un simple advèrbi d'affirmacion e lo remplaçan per *plan*. Ex. : *Qui ben farà, ben trobarà*. | *La tròbi ben granda*. | *Es plan fach*. | *Tusta plan fòrt*. | *Val mai far plan que mal*.

Lo comparatiu de *ben* es mièlhs (*mièl*) dins los parlars orientals e septentrionals, *melhor* (*milhú*) dins los autres. Ex. : *Per mièlhs benesir l'ostalada* (Vermenosa). | *Per la mièlhs escotar* (Gav.). | *Aquò vau mièlhs* (Cev.). | *Tan melhor per ieu*. | *Fariás melhor*. | *Aiçò es melhor fait*.

Mal : fr. *mal*. Ex. : *Es de mal degestir*. | *Se'n sauprà mal*. | *Aquò es mal entindat*.

Lo comparatiu de *mal* èra pièg dins lo vièlh lengadocian (*pieis* en lemosin modèrn) : *Vòli far al pièg que ieu poiriei* (Op. prov. sur la conf.).

Una segonda forma es representada pel comparatiu de l'adjectiu *mal* : *pejor, pièger* del lengadocian ancian e del provençal modèrn : *De pièger en pièger* : fr. *de mal en pis*. La lenga literària deuriá reprendre pièg e pièger, e defugir lo gallicisme (*piri*), que s'es substituït a las dreitas formas.

Ça que la, çai que lai, çai que de lai : fr. *cependant, pourtant, tout de même, malgré tout*. Ex. : *Als pès de Manhonet se geta ça que la* (Jansemin). | *Vendràs ça que la*.

Consí : fr. *comment, pourquoi*. Ex. : *Consí anatz ?* | *Ditz-me consí fasètz*. | *Sabon pas consí*.

COMPAUSATS : **consí quicòm** : fr. *comme on peut, d'une façon ou d'une autre*; **consí que siá** : fr. *de n'importe quelle façon, à l'étourdie*.

REMARCA. — *Consí* se pronóncia (*cussí, cussin, cussint* Fois.); es format de *com + si*, lat. *QUOMODO + SIC*.

D'arreu : fr. *à la suite, l'un après l'autre, par ordre*. Sinonims : *adereng, dereng* (Cev.), *apertièra* (Alb.), *a fièch* (Rgt.), *a bèl talh* (Tol.). Ex. : *Acampar adereng* (Cev.). | *Benesissètz-los apertièira* (Alb.). | *Passa pertot a fièch* (Rgt.). | *O prenían a bèl talh* (Tol.).

Ensems, ensemble, amassa : fr. *ensemble, à la fois*. Sinonims : *al còp, a l'encòp, abarreja*. Ex. : *Venguèron totes ensems* (Rgt.). | *O faràn ensemble* (Tol.). | *Me triga qu'i sopem amassa* (Godolin). | *I aviá quauques femnas abarreja* (Cairon).

REMARCA. — *Ensems* (*ensen, essens, ensem*) es pròpri als parlars orientals e septentrionals; *ensemble* als parlars meridionals; *amassa* existís en Ag., Tol., Fois., Rgt., Orlh.

Escassapenas : fr. *tout juste, à peine*. Sinonims : *apropena, tot just, just e just, tot bèl just, escassament, tot escàs*. Ex. : *Escassapenas l'ausiàm*. | *Apropena se levava*. | *N'ai agut tot just doas dotzenas*. | *Tot escàs s'i abastava*.

Gaireben : fr. *presque*. Sinonims : *quasi, quasiment, quasiben*. Ex. : *Era gaireben acabat*. | *Lo trobèron quasi mòrt*. | *N'aguèt quasiben la mitat*.

MORFOLOGIA.

— Mots inva-
riables.

— Advèrbi.

MORFOLOGIA.
— Mots inva-
riables.
— Advèrbi.

Lèumens : fr. *habituellement*. Ex. : *Amb la barba d'un fòl, çò ditz mon paire, — un aprendís lèumens apren de raire* (Galhard).

Mai : fr. *même, aussi*. Ex. : *Tu ploraves e mai ieu. | Era jorn, mai s'i vesia pas. | Mai aquel còp, lo vegèrem.*

Mièg : fr. *mi*. Mièg modificant un adjectiu s'acòrda amb el. Ex. : *Es mièg mòrt. | Es mièja mòrta.*

COMPAUSAT : a mièg : fr. *à moitié*. Ex. : *Es a mièg far.*

Ni per tot : fr. *pourtant, du moins*. Ex. : *Ne periguèt pas ni per tot* (Besson). | Sinonim : **dins aquí**.

Perqué : fr. *pourquoi*. Ex. : *Perqué trabalhas ? | Sai pas perqué.*

Pr'aquò, per aquò : fr. *cependant, pourtant, du moins*. Ex. : *La vegèri pr'aquò. | Pr'aquò o auria pas cregut.*

Puslèu : fr. *plutôt*. Ex. : *Es puslèu tu que ieu. | Auria puslèu cregut lo vièlh.*

Rai : fr. *c'est facile, c'est parfait, il n'y a pas de difficulté*. Ex. : *Atal rai. | Aquò rai. | Si veniàtz rai. | Comprer rai, aquò es pagar !*

Subretot : fr. *surtout*. Sinonims : **sustot, susquetot, mai que mai**. Ex. : *Subretot o demembres pas. | Aquò es sustot el que se'n tracha. | Aquel aucèl se caça mai que mai l'ivèrn.*

Solament : fr. *seulement*. Sinonims : **sinon que, son que, ediu**. Ex. : *Ai pas agut tant solament lo temps de la véser. | Avia son qu'un sòu. | Pensava sinon qu'a una sola causa. | Aquò es tu, ediu ?* (Fois.).

REMARCA. — Formas vulgaras de *solament* : (*sulomen, sulomens, sulomencos, sulomengos*). Formas vulgaras de *sinon que* : (*sunques, sunco, suncos, suque*).

Tanben : fr. *aussi*. Autras formas : **aitanben, atanben**. Ex. : *Ieu e tu tanben. | Aquela annada tanben granissèt. | O sabèm atanben.*

Tornar, tornarmai : fr. *de nouveau*. Sinonim : **arrèire**. Ex. : *Mangem tornar nòstre sadol* (Fabre). | *Es tornar malaut* (Cev.). | *Tornarmai lo vent bufa. | Arrèire plòu.*

Tot : fr. *tout*. L'advèrbi *tot*, modificant un adjectiu, pren lo genre e lo nombre d'aquel adjectiu, o en l'absència d'adjectiu, s'acòrda amb lo substantiu. Ex. : *Aquela filha es tota roja. | Las caras d'aquels òmes èran totas borra. | Aquels mainats son totis pesolhs.*

COMPAUSATS : **del tot, de tot, de tot en tot** : fr. *entièrement* ; **entre tot** : fr. *en tout* ; **tot un** : fr. *la même chose*.

139. Aicí las principalas formacions adverbialas de maniera, adobadas per òrde alfabetic :

a **bassacadas** : fr. *par secousses*.

a **bèl braçat** : fr. *à bras-le-corps*.

a **bèl èime** : fr. *à vue d'œil, à profusion*.

a **bèl estrós** : fr. *tout d'un coup, nettement*.

MORFOLOGIA.
— Mots inva-
riables.
— Advèrbi.

MORFOLOGIA.

— Mots invariables.

— Advèrbi.

- a bèl talh : fr. à la file, par ordre.
 a bèla corsa : fr. avec empressement.
 a bèlas ondas : fr. à gros bouillons.
 a bèlas pausas : fr. de temps à autre.
 a bèlis paucs : fr. peu à peu.
 a bèlis uèlhs vesents : fr. à vue d'œil.
 a bèls bolhs : fr. à gros bouillons.
 a boca de sac : fr. en abondance.
 a bocins : fr. par morceaux.
 a bon dreit anar : fr. à juste raison.
 a bonas : fr. en bonne part, du bon côté.
 a boudre : fr. à foison.
 a butidas : fr. par poussées.
 a cabrit-cabròt : fr. à califourchon.
 a cap de camin : fr. à bout de forces.
 a cavalhons : fr. à cheval.
 a chicas e micas : fr. par bribes.
 a cocolons : fr. à cropetons.
 a dreit fil : fr. de droit fil.
 a ferratats : fr. à pleins seaux.
 a fièch : fr. à la file, sans choisir.
 a fòc e sang : fr. à feu et à sang.
 a fuchas, a fuitas o a fugas : fr. en fuyant.
 a gafats : fr. à pleines mains.
 a galesc : fr. à la régalaide.
 a ganga : fr. à son affaire.
 a glops : fr. goutte à goutte, par gorgées.
 a grapas : fr. à quatre pattes.
 a gratipautas : fr. à quatre pattes.

- a l'amagat : fr. en cachette.
 a l'espèra : fr. à l'affût.
 a la bobosa : fr. à l'étourdie.
 a la bona fe : fr. de bonne foi.
 a la bona ora : fr. à la bonne heure.
 a la decebuda : fr. à l'étourdie.
 a la demòra : fr. à l'affût.
 a la galaupada : fr. au plus vite.
 a la mala ora : fr. à la male heure.
 a la pòsta : fr. à poste, exprès, commodément.
 a la resconduda : fr. en cachette.
 al cabrimè : fr. à la chèvre morte.
 al mai córrer : fr. au plus vite.
 al sarrat : fr. en cachette.
 a léser : fr. à loisir.
 a luchas : fr. en lutte.
 a mala fin : fr. à la fin, après tout.
 a mala fòrça : fr. à toute force.
 a malas : fr. en mauvaise part, malicieusement.
 a malas endeveras : fr. à l'étourdie.
 a manats : fr. à poignées.
 a mièg estrós : fr. à moitié.
 a molons : fr. en tas, en foule.
 a non poder mai : fr. jusqu'au bout.
 a òrbas : fr. à l'aveuglette.
 a palm de gat : fr. de très près.
 a palms : fr. par emfans.
 a palpas : fr. à tâtons.
 a pas de gat : fr. avec précaution.
 a passadas : fr. par périodes.

MORFOLOGIA.

— Mots invariables.

— Advèrbi.

a pè ranquet : fr. à cloche-pied.
a pès junts : fr. à pieds joints.
a picacotèl : fr. à couteaux tirés.
a pipa-redòla : fr. en roulant comme un tonneau.
a planponh : fr. à pleine main.
a plaser : fr. à plaisir.
a plec : fr. parfaitement, complètement, à foison.
a plec de braç : fr. à force de bras.
a plen canèl : fr. à flots, en abondance.
a plen de cap : fr. à tue-tête.
a posita : fr. à portée.
a pòt : fr. à même le goulot.
a primòm : fr. au premier sommeil.
a pro far : fr. avec peine, difficilement.
a puntetas : fr. sur la pointe des pieds.
a racacòr : fr. à contre-cœur.
a reculas : fr. à reculons.
a redoladas : fr. en roulant.
a redòls : fr. par endroits.
a res non còst : fr. gratuitement.
a rescondons : fr. en cachette.
a ronfle : fr. à foison.
a semals : fr. par comportes.
a temps : fr. en temps voulu.
a temps e léser : fr. à loisir.
a tengut : fr. sans cesse.
a tiracotèls : fr. à couteaux tirés.
a tiramandil : fr. en se tirillant, avec peine.
a tirapel : fr. à la gribouillette.

a tira-qui-pòt : fr. à qui mieux mieux.
a tòrt e a través : fr. à tort et à travers.
a tot astre bon astre : fr. à tout hasard.
a tot pols : fr. jusqu'à perdre haleine.
a toças fins : fr. à la fin des fins.
a tròces : fr. par morceaux.
a tustas e bustas : fr. au hasard.
a uèlhs vesents : fr. à vue d'œil.
a viravòut : fr. en tourbillon.
braç e braç : fr. bras à bras.
bric per bric : fr. peu à peu.
camba aici, camba alà : fr. une jambe d'un côté,
une jambe de l'autre.
cap e cap : fr. tête à tête.
cap e cul : fr. tête-bêche.
cap e tot : fr. complètement.
cap e tufa : fr. tête à tête.
çò de dessus dejós : fr. sens dessus dessous.
coma qui pana : fr. à la dérobée.
consí quicòm : fr. tant bien que mal.
còp e quilha : fr. souvent.
d'abausons : fr. à plat ventre.
d'abocadents : fr. la face contre terre.
d'abocons : fr. la face contre terre.
d'aise : fr. doucement.
d'amagat : fr. en cachette.
d'amblada : fr. vivement, tout de suite.
d'ausida : fr. tout de suite.
de badas : fr. en vain, gratuitement.
de bat en bat : fr. de part en part.

de biais : fr. *de biais*.
de biscaire : fr. *de travers*.
de boca enjós : fr. *face à terre*.
de boca ensús : fr. *sur le dos*.
de bon : fr. *pour de bon, sérieusement*.
de bonas : fr. *pour de bon, bonnement*.
de caire : fr. *de côté*.
de cap en cima : fr. *d'un bout à l'autre*.
de caps : fr. *la tête la première*.
de coa d'uèlh : fr. *du coin de l'œil*.
de coita : fr. *à la hâte*.
de contunh : fr. *continuellement*.
de còp : fr. *tout d'un coup, brusquement*.
de culs : fr. *sur le cul*.
de damont daval : fr. *sens dessus dessous*.
de dreit : fr. *tout droit*.
d'en darrièr : fr. *en dernier lieu*.
d'en primièr : fr. *en premier lieu*.
d'escapadas : fr. *à la dérobée*.
d'escondons : fr. *en cachette*.
d'escotons : fr. *aux écoutes*.
d'esquinas : fr. *sur le dos*.
d'estrós en estrós : fr. *d'un seul coup, nettement*.
de fil en veta : fr. *de fil en aiguille*.
de fregada : fr. *en passant, rapidement*.
de galís : fr. *de côté, obliquement*.
de garrèl : fr. *obliquement*.
de genolhons : fr. *à genoux*.
de grasas : fr. *à quatre pattes*.

de grat : fr. *de bon gré*.
de gratipautas : fr. *à quatre pattes*.
del cap als pès : fr. *de la tête aux pieds*.
de léser : fr. *dans le désœuvrement*.
de letz : fr. *dans de bonnes dispositions, en joie*.
de mal esquig : fr. *de mauvais gré*.
de mors : fr. *la face contre terre*.
de nases : fr. *la face contre terre*.
de nonent : fr. *doucement, insensiblement*.
de pautas : fr. *à quatre pattes*.
de per fòrça : fr. *par force*.
de per rire : fr. *pour rire*.
de pès : fr. *debout*.
de pic : fr. *sur le coup*.
de pic o de pelada : fr. *de façon ou d'autre*.
de pòst a fin : fr. *d'un bout à l'autre*.
de racacòr : fr. *à contre-cœur*.
de rèiruèlh : fr. *du coin de l'œil*.
de resccondons : fr. *en cachette*.
de rescòst : fr. *en cachette*.
de ressabuda : fr. *à l'improviste*.
de reverseta : fr. *à la renverse*.
de rodadas : fr. *en roulant*.
de sobras : fr. *du reste, en surplus*.
de son sicap : fr. *de son propre mouvement*.
de tras en tras : fr. *derrière, à la file*.
de tust en bust : fr. *au hasard*.
de verai : fr. *de vrai, vraiment*.
d'un cap a l'autre : fr. *d'un bout à l'autre*.

en escarlimpant : fr. *obliquement*.
en esquivà : fr. *obliquement*.
en flòta : fr. *à flots*.
en un cluc d'uèlh : fr. *en un clin d'œil*.
en un virat de man : fr. *en un tour de main*.
en unas : fr. *au repos, sans bouger*.
en volum : fr. *en foule*.
forra-borra : fr. *pêle-mêle*.
lo cap primier : fr. *la tête la première*.
mot per mot : fr. *mot à mot*.
nas e nas : fr. *nez à nez*.
ni entant ni enquant : fr. *en aucune façon*.
ni pauc ni pro : fr. *en aucune façon*.
pauc a pauc : fr. *peu à peu*.
pel cap prim : fr. *par le plus petit bout*.
per bas : fr. *par le bas*.
per bona espècia : fr. *à bonne intention*.
per compàs : fr. *en mesure*.
per escasença : fr. *par hasard*.
per fòrça : fr. *par force*.
per fortuna : fr. *par hasard, par chance*.
per malastre : fr. *par malheur*.
per mesura : fr. *avec mesure*.
per naut : fr. *par le haut*.
per òps : fr. *à l'aise, comme il convient*.
per òrta : fr. *à travers champs*.
per rason : fr. *raisonnablement*.
per sobras : fr. *par surcroît*.
per subrepés : fr. *par-dessus le marché*.

per tal astre : fr. *par hasard*.
per tot jamai : fr. *à tout jamais*.
per tròç o per brigalh : fr. *de toute façon*.
pòts e pòts : fr. *lèvres à lèvres*.
sens cap ni centena : fr. *sans tête ni queue*.
sens chuc ni muc : fr. *sans valeur*.
sens fin ni pausa : fr. *sans cesse*.

5) Advèrbis afirmatius, negatius, dubitatus e optatus

140. O, òc : fr. *oui*. Advèrbi d'afirmacion que respond a una interrogacion afirmativa. Ex. : *Venes ? — O. | Creses que vendrà ? — O.*

Dins los parlars meridionals, lèumens ò respond a *tu*, mentre que la forma respectuosa o plurala es renfortida per *ben* : *Venètz ? — O-ben. | Cresètz que vendrà ? — O-ben. Ça que la, d'una façon generala lo renfortiment de l'afirmacion es frequent sens qu'aja una valor especiala ; es atal qu'òm tròba : ò-bèn, ò-plan, ò-ben-ò, ò-ben-plan, ò-ben-tant ; ò-ben-aquò. Ex. : Abans de li dire òc-ben (Vermenosa). | Sabètz per qué vene, vesin ? fa la Guiralha. — Oc-ben, vesina (Vermenosa). | Vas a Mende ? — O-ben (Gav.). | Aquò te vai ? — Oc-ben (Gav.). | Aimàvem mai, òc-ben-òc (Teatre de Besièrs).*

REMARCAS. — La lenga parlada emplega sovent lo gallicisme *oui* coma forma respectuosa, conven de la regetar. Dins la lenga parlada, las formas precedentas donan las variantas seguentas : (*opé, ombé, oubé, aubén*) per *òc-ben* ; (*opacò, apacò*) per *òc-ben-aquò* ; (*opetòn*) per *òc-ben-tant*, dins los parlars septentrionals. Dins los grops *que ò, que òc, l'iatus amena (quio, quioc, tio)*.

Si : fr. *si*. Es emplegat dins las respensas a de questions negativas. Ex. : *Avètz pas d'argent ? — Si, n'avèm.* | *L'as pas vista ? — Que si.* Pòt encara servir a renfortir l'afirmacion. Ex. : *Los justes an pas besonh de se convertir, si-ben los pecadors* (Besson). | *Se los que ieu dic non son en aqueste país, si son ben en qualque autre reialme* (Galhard). | *Ni vinagre, ni pebre a mi non fèron mal, e si fèc ben lo mèl qu'es una liquor doça* (Id.). (Dins aquels exemples *si-ben* jòga lo ròtle d'una conjonccion adversativa.) | *Aquò si qu'es bèl.* | *Ara si que serà malaut.*

Lèumens, *si* es renfortit de la faïçon seguenta : **si-ben, si-plan, si-ben-si, si-ben-aquò, si-ben-talament.** Dins las respensas i pòt aver repeticion del vèrb de la question. Ex. : *Mèstre, vo'n anetz pas ! — Si-ben-aquò, me'n vòli anar* (Besson). | *Comprenes pas aquò ? — Si-ben* (Id.). | *Aquò es pas l'enfant de Josèp ? — Si-ben-talament* (Besson). | *Ni saupràs pas consí s'apelava ? — Si-ben o sabe* (Gav.). | *As pas ausit ? — Si ai ben* (Gav.). | *Coridon es vengut. — Non es pas ? — Si es ben-si* (Teatre de Besièrs). | *Se non ven pas, ela n'o deu pas far. — Si fa ben, se de jo non se vòl pas trufar* (Corteta). | *Non respond res. — Si farà ben, benlèu* (Id.).

REMARCA. — L'influéncia del francés a introduit la forma (*si fèt*) per *si fait*, del tot condemnable.

Ja : fr. *bien, certes*. Servís a donar mai de fòrça a l'afirmacion ; es plan frequent dins los parlars meridionals, subretot en Fois. Ex. : *A ! ja fa 'na brava susada* (Forés). | *Ja ne farà penitèncià* (Birat). | *Menjola ja venguèt a Bramafam... sièis meses après* (Fois.). | *Ara, ja compreni tot* (Id.).

Ben : fr. *bien*. A la meteissa fonccion que *ja*. Ex. : *Veses ben que t'escota pas. | Ben t'ausi. | Caldrà ben que pague.* Pòt èsser renfortit : **ben-si, ben-plan.** Ex. : *Se nèga ! — Pensatz. — Fa ben-si !* (Vermenosa).

Plan : fr. *bien*. Equival a *ben*. Ex. : *Vòli plan que demòres. | Caldriá plan que paguès. | Aquò es plan çò que demandatz. | Plan que o faguèt.*

Que. Lo Fois. emplega sovent lo *que* enonciatiu per renfortir las frasas afirmativas coma en gascon. Ex. : *Atal qu'es. | E puèis que trucam. | Aquel que mentirà.* Aquels exemples equivalon al lengadocian normal : *Atal es. | E puèi trucam. | Aquel mentirà.*

141. **Non** : fr. *non, ne*, representa la negacion de la vièlha lenga d'Oc. L'usatge ancian subsistís encara dins un grand nombre d'expressions. Ex. : *Qui non fotja quand pòt, fotja pas quand vòl. | Qui non mòstra, non vend. | Non sai que far. | Fau mai que non pòdi.*

Sovent *non* es completat per un mot negatiu : *pas, ges, gaire, jamai, cap, degun, nat, mai, enlòc, tanpauc, etc.* Ex. : *Non ven pas me veire* (Jansemin). | *Aquò non li fasiá pas frita* (Fois.). | *Res non pòt lo distraire* (Langlada). | *L'òm non vesíá nat crum* (Jansemin). | *Jamai non oblidaretz* (Langlada). | *Non i pensèt mai* (Fois.). | *Non èm ges a Tarascon* (Fois.).

Dins la lenga modèrna, la negacion *non... pas* se reduís lèumens a *pas*. Ex. : *Avèm pas d'argent. | Anirem pas enlòc. | N'aurem pas gaire. | Ne vesi pas cap.*

Non servís dins las respensas negativas. Ex. : *Venes ? — Non. | Venes pas ? — Non. | Vos disi de non. | Vos disi que non.*

Non pòt èsser renfortit en **si-ben-non** : fr. *certainement non*. Ex. : *M'acompanharetz ? — Si-ben-non*. Om tròba encara **non pas**. Ex. : *M'acompanharetz ? — Non pas*. Cal senhalar tanben los advèrbis afirmatius **ò-ben-plan**, **ò-plan**, emplegats ironicament, e que equivalon a una negacion. Ex. : *Ne volètz ? — O-ben-plan*.

REMARCAS. — Dins los parlars septentrionals e orientals (Bes., Montp., Rgt.), *non*, precedit de *de*, *que*, *se* se contracta en *d'on*, *qu'on*, *s'on*. Ex. : *Mas aquò es èstre fòrt mesquin d'on saupre çò qu'òm se demanda* (Teatre de Bes.). | *Ne passarà pas cap qu'on vòlga ripostar* (Peiròt). | *Junon, s'on fos estat qu'aviá tròp pauc de nas, auriá agut la poma* (Teatre de Bes.). De las formas precedentas, s'es desgatjat *on*. Ex. : *La vida on seriá pas se non èra lo vin* (Teatre de Bes.). | *Se lo fèrre on lo garís* (Rgt.).

Per imitacion del francés, òm tròba de bona ora *non* (*nu*) elidit en *n'* davant vocala. Aquela forma nos pareis a defugir.

Coma *ò*, *non* a una forma respectuosa manlevada al vièlh francés, *nenil*, tresmudat en *nani*. Al nòstre vejaire, cal emplegar exclusivament *non*.

Pas es prononciat (*pos* e *pus*) dins mantun parlar (Sept., Fois., Cent., etc.).

Aitanpauc, **atanpauc**, **tanpauc** : fr. *non plus*. Exemples : *Vendràs pas, ieu tanpauc*. | *Cresi pas qu'el tanpauc siá plan rasonable*. | *Atanpauc o saupretz pas*.

142. **Benlèu** : fr. *peut-être*. Sinonims : **bensai**, **saique**, **tanplan**, **qui sap**, **si cal**, **çò'm par**.

COMPAUSATS : **benlèu ò**, **benlèu que ò** del Rgt. : fr. *peut-être que oui* ; **benlèu si**, **benlèu que si**, del mefeis sens ; **mai benlèu**, **ò-ben benlèu** : fr. *je vous assure, sans doute* ; **bensai ò**, **bensai si**, **bensai que ò**, **bensai que si**, **bensai que non** ; **saique ò**, **saique si**, **saique non** : fr. *peut-être que oui, peut-être que non* ; **tanplan**

benlèu : fr. *peut-être bien, sans doute*. Aicí qualques exemples d'aquelas diversas formas dubitativas : **Benlèu vendrà**. | *Cresètz que venga ? — Benlèu*. | *Bensai l'avètz vist*. | *Saique n'aurà pas*. | *Elis parlan çò'm par de l'enfantet aimable* (Godolin). | *Tanplan los atraparem*. | *Tanplan benlèu ne trobarem*. | *Se cal los veirem*. | *Benlèu si qu'arribarem asora*. | *Los veirem qui sap*. | *O-ben benlèu que me'n vau*.

REMARCAS. — **Benlèu** se pronóncia (*bélèu*), **bensai** : (*béssai*) dins los parlars orientals, (*béssè*) en Cent. e Fois., *çò'm par* : fr. *ce me semble, (sampa)*.

Per tal astre : fr. *par hasard, le cas échéant, peut-être*. Sinonims : **per escasença**, **per còp d'astre**, **per astre**, **per aventura**, **per azard**. Ex. : *Si per tal astre trobavi una topina plena* (Alb.). | *Per escasença poiriàtz me donar la man ?*

De verai : fr. *vraiment, sérieusement*. Sinonims : **de bon**, **a de bon**, **a de bonas**, **amens**, **de segur**. Aquelas expressions servisson a exprimir lo dobte. Ex. : *Vendràs de verai ?* | *Sai pas s'a de bon lo veirem*. | *De segur tornaretz ?* | *N'avètz pas amens ?*

143. **Ja**, advèrbi optatiu, servís a exprimir un desir o un vòt. Dona lo compausat **ja tant de bon**. Ex. : *Ja n'aguèsse un sadol !* | *Ja sàpia tot !* | *Ja tant de bon la vegèssi lèu !* | *Ja que lo diable l'arrapèsse !*

Baste : fr. *plaise à Dieu*. Ex. : *Baste que venga !* | *Baste que lai foguèsse anat !* | *Baste lo veja lèu !* | *Baste qu'ajam de pan !* | *Baste plòga !* | *S'aguèssem d'argent ! — Baste !* | *Baste me volguès ieu !* (Besson).

MORFOLOGIA.
Mots invariables.
— Adverbi.

Baudament (Fois.). Ex. : *Baudament partèsse !* | *Baudament que venga !*

Grand gaug. Ex. : *Grand gaug que poscam !* | *Grand gaug n'aguèssem !*

B. — PREPOSICION

a) Preposicions atònas

144. **A** presenta las formas vulgaras seguentas davant vocala : (*az, an*) que devon pas èsser admesas dins la lenga escrita. (*Az*) es mai que mai usitat en Rgt., (*an*) se tròba un pauc pertot : (*Az el. | Az aquel. | Az Olt. | Az Aude. | Az Albi. | Az Eva. | An el. | An aquel. | An un*). Cal escriure : *A el. | A aquel. | A Olt. | A Albi*. Los parlars septentrionals assordisson *a* en (*o, oz, on*). Correspond aproximativament al fr. *à*, e deriva del lat. *AD*.

Amb presenta tota una tièra de formas vulgaras sovent tonicas : (*am, an, amb, ab* (Fois.) ; *amb, ambé, am, amé* (Cent.) ; *dam, dan, damb, dambé* (Ag., Tol.) ; *om, on, omb, ommé, ombé* (Orlh., Rgt.) ; *emb, embé, emé, em, en* (parlars orientals).

La lenga literària deu emplegar *amb* dins tots los cases, qu'es la forma catalana escrita e que se tròba ja dins las « Leys d'Amors ». Ex. : *Amb los capets dels dits* (Valés). | *Li n'a sacat amb lo baston* (Rgt.). | *Desempegatz los dets amb d'aiga* (Peiròt). | *Se barrèt dins un cambreton amb sa femna* (Vermenosa).

Dins aquels exemples, *amb* se pronóncia *am, an*, segon la consonanta que sièc ; naturalament, *amb* reparaís davant vocala.

Aquela preposicion deriva del latin *APUD*, devengut *ab* en vièlh occitan ; respond al fr. *avec*.

REMARCA. — Lo grop *amb de* aglutinat a donat una forma (*ande*) pauc recomandabla.

De : fr. *de*, del lat. *DE*. Presenta pas cap de particularitat. Cal senhalar la preposicion compausada *d'a* (*de + a*) fòrça usitada en Rgt. Ex. : *La paura Pinata vièlha d'a Besac* (Besson). Om retròba la meteissa combinason dins *d'a vegadas, d'a deman, dapàs*, etc.

Om tròba encara : *a de, de per, d'en*. Ex. : *A de bon. | De per còr. | D'en tèrra. | D'en palun*.

REMARCA. — En *Don*, las preposicions an una tendéncia a se combinar amb la preposicion *de* : *de de, dins de, jos de, sus de*. Ex. : *Jos d'un tet. | De d'autris còps. | Dins de l'ostal*.

En : fr. *en*, del lat. *IN*. Ex. : *En Provença. | En Fois. | En risent. | En plorar. | En plana. | En palun. | En Orlhac. | En Agde. | En cap. | En bistòrt*.

Per : fr. *par, pour* ; del lat. *PER*. Ex. : *Per pigresa. | Per caritat. | Per la fam e los cans, lo lop sòrt del bòsc. | Per Nadal. | Per sègas. | Per un de perdut, cent de recobrats. | Per tal astre. | Per naut. | Per òrta. | Per rire*.

Davant vocala, *per* pòt se cambiar en *pr'* : *per amor = pr'amor ; per aquò = pr'aquò ; per aquí = pr'aquí ; per amont = pr'amont*.

Dins la prononciacion negligida, *per la* se tresmuda en (*pel-la*).

MORFOLOGIA.
— Mots invariables.
— Preposicion.

MORFOLOGIA.

— Mots invariables.

— Preposicion.

b) Preposicions tonicas

145. **Abans** : fr. *avant*. Ex. : *Abans vendémias*. | Tornarà *abans la nuèit*.

Aicí, aquí : fr. *voici, voilà*. En composicion amb *ve*, imperatiu de la segonda persona del singular de *véser*, donan : **vaicí, vaquí** (Carc.) o **vací, vaquí** (Ag.) ; òm tròba tanben l'arcaïc *velà* (Montp., Tol.). L'interposicion d'un pronom fornís de formas coma : **ve-l'aicí, ve-l'aquí, ve-t'aicí, ve-t'aquí** (Orlh. *bototí*), etc. Amb *veja*, imperatiu manlevat al subjunctiu del meteis vèrb, òm a : **vejaicí, vejaquí**, e amb los pronoms : **veja-l'aicí, veja-l'aquí, veja-t'aicí, veja-t'aquí**, etc. Lo vèrb *garar* forma una altra tièra : **garaicí, garaquí, garatz-aicí, garatz-aquí** ; **gara-l'aicí, gara-l'aquí** o **gar-l'aicí, gar-l'aquí** ; **garatz-l'aicí, garatz-l'aquí** ; **garatz-nos-aicí, garatz-nos-aquí**, etc.

Lo vèrb *aver* dona las formas mens correntas : **aquí as, aquí avètz** e **aquí a** dels parlars septentrionals.

Ex. : *Aicí ton paire* (Cent.). | *Aquí-lo* (Tol.). | *La vaicí* (Carc.). | *Vaquí ton fraire* (Ag.). | *Ve-t'aquí tot* (*bototí tut* Orlh.). | *Vejaicí las condicions* (Gav.). | *Veja-l'aquí* (Gav.). | *Aquí avètz vòstre argent* (Cent.). | *Aquí l'as que canta* (Orlh.). | *Aquí avètz perconsí se vei de flòts d'argent* (Orlh.). | *Aquí a la fèbre* (Orlh.). | *Aquí a l'ors* (Orlh.). | *Aquí nos a partits plan naut* (Orlh.). | *Garaicí ton fraire* (Cent.). | *Garatz-aquí çò qu'avèm* (Cent.). | *Gar-t'aquí fresc* (Cent.). | *Garatz-los-aicí qu'arriban* (Cent.).

Après : fr. *après*. Sinonims : **aprèp, apròp**. Exemples : *Après la mòrt, lo jutjament* (Rgt.). | *Après la mòrt, lo mètge* (Cev.). | *Après aver dinnat* (Cent.). |

Aprèp la messa (Alb.). Formas vulgaras : (*aprètz, aprèssò* Rgt.).

Cap : fr. *vers*. Davant los mots començant per *a*, aquela preposicion s'emplega sola, mentre que dins los autres cases es seguida de *a*. Ex. : *Cap aval*. | *Cap aquí*. | *Cap aquel*. | *Cap a Narbona*. | *Cap a Nadal*. | *Cap a tu*. Lo Narb. emplega *capa*. Sinonims : **vèrs** (*bès, bas, bos*) ; **devèrs** (*debès, debàs, debòs*) ; **dèus** (*daus, dous* Rgt., *dor, dors* Montp.), qu'es una contraccion del precedent. Ex. : *Vèrs l'ostal*. | *Me'n vau devèrs mon fraire*. | *Dèus la pradariá*.

COMPAUSAT : **capval** : fr. *en bas de*. Ex. : *Se getèt capval lo pont*. En parlar Cent. (*canbal*).

Cò de : fr. *chez*. Sinonim dins los parlars septentrionals : **chas**. Las doas formas derivan del lat. *CASA*. Autre sin. : **entà**. Ex. : *Vai-te'n cò del fornier* (Cent.). | *Cò del Lanas, cò de Blanc* (Cent.). | *Cò del fabre* (Rgt.). | *A cò de mon paire* (Gav.). | *En cò de nosautres* (Tol.). | *Chas lo fustier* (Orlh.). | *Entà lo faure* (Tol.).

Lo Fois. e qualques autres parlars coneisson **a çò de, en çò de**. Ex. : *Me'n vau a çò de Peiret*. | *En çò de caduna*.

En çò sieu, en çò de sieu, en çò nòstre, en çò de nòstre : fr. *chez lui, chez nous*.

Chez nous, à la maison del francés, se traduís : *a l'ostal, al nòstre ostal* (Cent.). | *A casa, a nòstra casa* (Fois.).

Conven de defugir lo gallicisme *chez*.

Contra : fr. *contre, auprès de*. Ex. : *Totis son contra ieu*. | *L'aiga batiá contra la paret*. | *Demòra contra la glèisa*.

MORFOLOGIA.

— Mots invariables.

— Preposicion.

Darrièr : fr. *derrière*. Sinonims : *tras*, *detràs*.
Ex. : *Darrièr eles* (Gav.). | *Darrièr lo castèl* (Cent.). | *Tras la paret* (Rgt.). | *Detràs lo mèstre se fa la figa* (Cev.).

REMARCA. — Cal pas emplegar lo gallicisme (*darnièr* o *darnhièr*) en plaça de *darrièr*. Formas vulgaras : (*dorriè*, *dorriò*, *dorriòs*).

Davant : fr. *devant*, *avant*. Ex. : *Davant la pòrta*. | *Davant s'anar jaire* (Besson). Sinonim : *denant* (vièlh).

Deçai, **deçà** : fr. *en deçà de*. Ex. : *Deçà la montanha*. | *Deçà la paret*.

Delai, **delà** : fr. *au delà de*. Ex. : *Deçà com delà monts* (Perbòsc). | *Tant delà l'aiga coma deçà l'aiga* (Cent.).

Demest : fr. *parmi*. Sinonim : *abarreja*. Exemples : *Aime las rabas demest las trufas* (Rgt.). | *Aabarreja las flors* (Tol.).

Dès : fr. *dès*, *à partir de* (dos Rgt.). Ex. : *Dès uèi* (Rgt.). | *Dès sortir de la vila* (Carc.). Sinonims : *entre*, *tre*. Ex. : *Entre venir* (Rgt.). | *Entre aver dinnat* (Cev.). | *Tre l'alba* (Cent.).

Despuèi, **despuòi** : fr. *depuis*. Sinonims : *desempuèi*, *dempuèi*, *desespuèi*. Formas vulgaras : (*despèi*, *despèis*, *despièi*, *despèissos*, *despioi* ; *desempèi*, *desempèis*, *desempièi*, *desempioi* ; *dempèi*, *dempèis*, *dempièi*, *dempioi*, *empioi* ; *desespèi*, *desespioi* ; *dendespèi*). Ex. : *Despuèi quora*. | *Despuèi alavetz*. | *Despuèi qual sap lo temps*. | *Despuèi vendémias*.

Dins : fr. *dans*. Sinonim : *dedins*. Ex. : *Dins la glèisa*. | *Dins pauc d'oras*. | *Dins tèrra*. | *Dedins Me-gara* (Galhard).

Dreit o **drech** : fr. *en face de*, *vers*. Ex. : *Drech lo mièg*. | *Dreit la pòrta*.

Enfra : fr. *sous*, *entre*, *dans*. Ex. : *Enfra tèrra* (*dins las tèrras*) (B. Floret). Es arcaïc.

Entre : fr. *entre*. Sinonims : *entram*, *entremièg*, *entremitan*. Ex. : *Entre cap e còl*. | *Entre dents*. | *Entre quatre uèlhs*. | *Entre totis o acabarem*. | *Entre tot deman*. | *Entremièg la pòrta e la fenèstra*. | *Entram los dos rivals*. | *Entremitan dels verds avaus* (Langlada).

Envèrs : fr. *envers*, *à l'égard de*, *en comparaison de*, *au lieu de*. Ex. : *Es dur envèrs los autres*. | *Soi simple envèrs el*. | *Envèrs vos serai quit*. | *Envèrs d'un ne pondriá dos*. | *Envèrs d'anar aquí, aniriá endacòm mai*.

Environ : fr. *environ*, *vers*. Ex. : *(En)viron mièg-jorn* (Vermenosa).

Fins : fr. *jusque*. Sinonims : *d'aquí a*, *entrò*. Exemples : *Fins ont lo conglaç fai muralha* (Langlada). | *Fins ara*. | *Per agandir fins a la tòca* (Langlada). | *Fins a un liard* (Cev.). | *Captava lo terraire d'aquí a mièg sèrre* (Gav.). | *Sacs plens d'aquí a la còrda* (Galhard). | *Entrò aquí*. | *Entrò alà* (Rgt.). | *Entrò a el* (Rgt.).

REMARCAS. — La forma (*juscos*) generalament emplegada dins lo lengatge vulgar, malgrat que li ajan volgut cercar una etimologia occitana, es un simple gallicisme

MORFOLOGIA.
Mots invariables.
Preposicion.

aparegut en Lengadòc amb lo francés. Om pòt observar que los tèxtes ancians de las diversas regions vertadièrament bloses de tota influéncia francesa emplegan de formas coma *fins*, *d'aquí a*, *entrò*, o de formas derivadas.

Fins, utilizat exclusivament pel catalan literari modern, es estat conegut dins totas las regions occitanas de Bearn a Provença; a donat las formas seguentas : (*fin*, *fins*, *finque*, *finques*), es actualament corrent dins los parlars orientals.

D'aquí a, formacion de l'anciana lenga, es utilizat dins totas las regions. Jos la forma primitiva es corrent en gavaudanés. Sos nombroses derivats, sovent crosats amb *de* o *dins*, son en usatge en Rgt., Alb., Cev., Tol., Fois., Carc., etc. : (*daquia*, *daquio* Alb., Cev.; *denquio*, *denquios*, *dinquio*, *dinquios*, *dinco*, *dincos* Tol., Fois.; *enquio*, *enquios*, *inquio*, *inquios*, *enco* Rgt.; *dünquio*, *dünquios*, *dünco*, *düsquio* Fois.; *düsco* Rgt.; *dequio*, *düntio* Fois.).

Entrò, encara conservat en Gasconha, Roèrgue e Albigés dona las formas vulgaras : (*entrò*, *entròs*, *dentrò*, *dentròs*, *düntrò*, *düntròs*, *jüntrò* Alb.).

Cal senhalar encara *entà* en usatge dins las regions vesinas de Gasconha : *Esternuda entàls cèls* (Tol.).

Al nòstre vejaire, la forma mai recomandabla nos pareis èsser *fins*, utilizat en Provença, Lengadòc oriental, Catalonha, en rason de sa difusion. En segond lòc, *d'aquí a* qu'òm tròba dins gaireben totas las regions occitanas al costat de las autras formas, es perfieitament acceptable.

Quant a *entrò*, deuriá èsser conservada pels Roergats.

Fòra : fr. *hors*. Sinonims : **defòra**, **enfòra**. Exemples : *Fòra l'ostal*. | *Fòra vila*. | *Defòra lo vilatge* (Peiròt). | *Enfòra lo país*.

Jos : fr. *sous*. Sinonims : **dejós**, **sot**, **sota** (Gav.), **devath** (Ag.). Ex. : *Jos l'aiga*. | *Dejós lo pont*. | *Devath dos amorièrs* (Jansemin). | *Sota lo tech* (Gav.). | *Sot la flaçada* (Cev.).

REMARCA. — Formas vulgaras : (*just*, *jut*, *juta*).

Malgrat : fr. *malgré*. Ex. : *Malgrat ieu*. | *Malgrat sos parents*.

Mejançant : fr. *moyennant*. Ex. : *Lo tenguèron quiti mejançant lo pagament d'una soma de trenta liuras*.

Otra : fr. *outré*. Ex. : *Otra mar*. | *Otra lo sac, n'ias encara una mesura*.

Es una forma pauc usitada, mai que mai literària.

Part : fr. *excepté*. Sinonims : **exceptat**, **franc**, **fòra**, **levat**, **tirat**, **son que**. Ex. : *Part la pesca de mar* (Galhard). | *Part de o donar, podiá pas far mai* (Cent.). | (*Ex*)*ceptat ieu que disiá que l'alh èra una pèsta* (Galhard). | *Tot es aquí, franc de la pòta* (Langlada). | *A fait de tot fòra de ben* (Cent.). | *Avèm de tot, levat d'argent* (Cent.). | *Tirat los amics de nòstre vesinatge* (Jansemin). | *El pòt far tot son que lo mal* (Amilha).

Pendent : fr. *pendant*. Sinonim : **durant**. Ex. : *Pendent aquel temps*. | *Durant la messa*.

Près : fr. *près*. Sinonims : **arran**, **ran**, **còsta**, **decòsta**, **prèp**, **pròp**, **ras**. Ex. : *A Peiregòrs, près del muralh* (B. de Born). | *Eran près de Tolosa* (C. Cons. d'Albi). | *Près d'aquel comptador* (Alibèrt). | *Arran la font* (Fois.). | *Demorava ran là glèisa* (Cent.). | *Còsta la tuta del rat* (Fois.). | *Còsta la pòrta* (Rgt.). | *Decòsta lo riu* (Tol.). | *Prèp d'una maid* (Jansemin). | *Prèp de Tolosa* (C. Cons. d'Albi). | *Ras Tolosa*. | *Ras tèrra*.

Segon : fr. *selon*. Sinonim : **seguent**. Ex. : *Segon l'ase, cal lo bast*. | *Segon l'opinion comuna* (Godolin). | *Seguent l'usatge*.

MORFOLOGIA.
— Mots invariables.
— Preposicion.

Sens : fr. *sans*. Formas vulgaras : (*ses, sense* Tol., Foiss., *senso, sans, sanse, sanso, sons* Rgt.). Ex. : *Sens comparason.* | *Sens poder parlar.*

REMARCA. — Los vièlhs escrivans emplegavan regularmente : *sens, sense, ses* (Godolin, Galhard, Amilha, etc.). Aquelas formas subsistisson gaire qu'en gascon, Foiss., Tol. La forma francesa *sans* que cal defugir, a pres una granda extension.

Sus : fr. *sur*. Sinonims : *dessús, subre, sobre, des-subre, dessobre*. Ex. : *Sus la pòrta de la glèisa.* | *Sus la nuèit* (Cent.). | *Subre la tèsta* (Rgt.). | *Subre jorn.* | *Sobre aiga.* | *Dessobre lo pont* (Gav.).

Tenent : fr. *attendant, joignant*. Sinonim : *tocant*. Ex. : *Demòra tenent la glèisa.* | *L'ostal tocant lo pont.*

146. Aicí l'enumeracion de las principalas locucions prepositivas del lengadocian :

abans de	: fr. <i>avant de.</i>
a biaís de	: fr. <i>en guise de.</i>
a cap de	: fr. <i>au bout de.</i>
a causa de	: fr. <i>à cause de.</i>
a dich de	: fr. <i>à force de.</i>
a fin de	: fr. <i>afin de.</i>
a fôrça de	: fr. <i>à force de.</i>
a la broa de	: fr. <i>au bord de.</i>
a la mercé de	: fr. <i>à la merci de.</i>
al cap de	: fr. <i>au bout de.</i>
al costat de	: fr. <i>à côté de.</i>
al darrièr de	: fr. <i>derrière.</i>
al davant de	: fr. <i>au-devant de.</i>
al deçà de	: fr. <i>au deçà de.</i>
al delà de	: fr. <i>au delà de.</i>

al dejós de	: fr. <i>au-dessous de.</i>
al dessus de	: fr. <i>au-dessus de.</i>
al detràs de	: fr. <i>derrière.</i>
a l'agraf de	: fr. <i>au gré de, au risque de.</i>
a l'empr'aquí de	: fr. <i>aux environs de.</i>
a l'encontre de	: fr. <i>à l'encontre de.</i>
a l'encura de	: fr. <i>à la place de.</i>
a l'endarrièr de	: fr. <i>derrière.</i>
a l'enta de	: fr. <i>au moment de.</i>
a l'entorn de	: fr. <i>alentour de.</i>
a l'excepcion de	: fr. <i>à l'exception de.</i>
al fons de	: fr. <i>au fond de.</i>
allòc de	: fr. <i>au lieu de.</i>
al long de	: fr. <i>le long de.</i>
al mièg de	: fr. <i>au milieu de.</i>
a l'òrle de	: fr. <i>au bord de.</i>
al prèp de	: fr. <i>auprès de.</i>
al près de	: fr. <i>auprès de.</i>
al ran de	: fr. <i>auprès de.</i>
al ras de	: fr. <i>auprès de.</i>
al regard de	: fr. <i>eu égard à.</i>
al revèrs de	: fr. <i>au rebours de.</i>
als environs de	: fr. <i>aux environs de.</i>
al sortent de	: fr. <i>au sortir de.</i>
amb de	: fr. <i>afin de.</i>
a mens de	: fr. <i>excepté de.</i>
a mòda de	: fr. <i>en guise de.</i>
amor de	: fr. <i>afin de.</i>
a poder de	: fr. <i>à force de.</i>
a posita de	: fr. <i>à portée de.</i>
a prepaus de	: fr. <i>à propos de.</i>
a rasis de	: fr. <i>tout près de.</i>
a través de	: fr. <i>à travers.</i>

cap a long de	: fr. <i>d'un bout à l'autre.</i>
çò que de	: fr. <i>quant à,</i> <i>pour ce qui est de.</i>
damont de	: fr. <i>du haut de.</i>
daval de	: fr. <i>du bas de.</i>
de biais a	: fr. <i>de façon à.</i>
de cap a	: fr. <i>vers.</i>
decòsta de	: fr. <i>près de.</i>
de façon a	: fr. <i>de façon à.</i>
de mercé a	: fr. <i>grâce à.</i>
de paur de	: fr. <i>de peur de.</i>
deiràs de	: fr. <i>derrière de.</i>
Dieu-mercé	: fr. <i>grâce à.</i>
encontre de	: fr. <i>contre.</i>
en dedins de	: fr. <i>en dedans de.</i>
en defòra de	: fr. <i>en dehors de.</i>
en despièch de	: fr. <i>en dépit de.</i>
en fàcia de	: fr. <i>en face de.</i>
en fait de	: fr. <i>en fait de.</i>
en fòra de	: fr. <i>en dehors de.</i>
en guisa de	: fr. <i>en guise de.</i>
en lòc de	: fr. <i>au lieu de.</i>
en lòga de	: fr. <i>au lieu de.</i>
entretant de	: fr. <i>en attendant de.</i>
fàcia a	: fr. <i>face à.</i>
fraita de	: fr. <i>faute de.</i>
gràcias a	: fr. <i>grâce à.</i>
luènh de	: fr. <i>loin de.</i>
mercé a	: fr. <i>grâce à.</i>
partent de	: fr. <i>venant directement de.</i>
pè de	: fr. <i>près de.</i>
pel fait de	: fr. <i>par le fait de.</i>
pel mal de	: fr. <i>à cause de.</i>

pel mejan de	: fr. <i>par le moyen de.</i>
per a fin de	: fr. <i>afin de.</i>
per amor de	: fr. <i>afin de.</i>
per fin de	: fr. <i>afin de.</i>
per quant a	: fr. <i>quant à.</i>
per tal de	: fr. <i>afin de.</i>
pr'amor de	: fr. <i>afin de.</i>
quant a	: fr. <i>quant à.</i>
ran de	: fr. <i>près de.</i>
ras de	: fr. <i>près de.</i>

C. — CONJONCCIONS

Om pòt devesir las conjonccions en coordinativas, demonstrativas e subordinativas, malgrat que se pòsca passar de las unas a las autras per de grases gaireben insensibles.

a) Coordinativas

147. 1) Copulativas :

E : fr. *et*. **Ex.** : *Lo gat e lo gos. | Ritz e plora. | Partís sulcòp e torna lèu.*

REMARCA. — La conjonccion *e* pòt prendre la valor d'una demonstrativa afeblida. **Ex.** : *Ai, sénher, e sofrirai ieu aquesta pena?* (Purgatòri).

E mai, mai : fr. *et aussi, et*. **Ex.** : *Ieu e mai tu, i anirem. | Dona a manjar al gos mai al gat.*

REMARCA. — Dins diversès parlars *e mai* es prononciat (*amai*). J. Anglada voldriá i véser un derivat de **AC MAGIS O AD MAGIS**.

Entre... e. **Ex.** : *D'expandits pel sòl n'i aviá 150 entre mòrts e nafrats. | Entre segar e escodre aguèrem fòrça trabalh.*

2) Disjonctivas :

O : fr. *ou*. Ex. : *Lo gat o lo gos. | Manja o dòrm. | O ieu o tu, nos i cal anar.*

Entre... o. Ex. : *Entre los unis o los autres, lo roïnaran.*

3) Disjonctivas negatives :

Ni : fr. *ni*. Ex. : *N'ai pas de pus polida ni de pus cara. | Avia pas ni paire ni maire. | Ni non viu ni non creba. | Non aures en vòstra possession ni aur, ni argent, ni moneda dins vòstras cenchas (Cubainas).*

REMARCA. — En Fois., *ni* pòt aver lo sens copulatiu. Ex. : *Es pus fòrt que tu ni ieu.*

Ni mai : fr. *ni... non plus*. Ex. : *Ai pas vist ton paire, ni mai ta sòr. | Vos encaminez pas devèrs los gentils, ni mai dintretz pas dins las vilas dels Samaritans (Cubainas).*

4) Alternativas :

Ara... ara : fr. *tantôt... tantôt*. Sinonims : **quora... quora** ; un còp... un còp. Ex. : *Ara ritz, ara plora. | Quora un, quora l'autre me venon véser. | Un còp plòu, un còp nèva.*

Siá... siá : fr. *soit... soit*. Ex. : *Siá la maire, siá la filha son sempre enfenestradas.*

b) Demonstrativas

148. 1) Continuativas :

De mai : fr. *de plus*. Ex. : *Plan lo seguèron e el los gariguèt totes, de mai lor comandèt de lo far pas conéisser (Cubainas).*

E mai, mai : fr. *et aussi, et de plus*. Ex. : *Lo mèstre aguèt pietat de son servent e lo remandèt, e mai li abandonèt sos deutes (Cubainas). | Fòrça tiran profièch de pro bestial salvatge, car els manjan lor carn, s'abilhan de lor pèl, e mai se medecinan encara de lor fèl (Galhard).*

Encara, encara mai : fr. *encore, encore plus*. Exemples : *Per tant qu'aquests turments sian grands, encara ne veiretz de pejors (Opuscul del XVⁿ s.). | Soi estat constrent de far aquest (libre) per las tirar de *sopçon, encara serà grèu a fòrça gents d'o creire (Galhard).*

Puèi : fr. *puis, ensuite*. Ex. : *E plangiá mai quand non sabia nadar, aquò d'aquí èra ma pus grand pena ; puèi avia paur qu'un dalfin o balena me trobèsson (Galhard).*

2) Insistentas :

E mai, mai : fr. *et même*. Ex. : *La vòli, e mai l'aurai. | Se metèron tres per portar un teule, mai lo copèron. | T'amagas, e mai te vesèm. | Non sabian res sus ela, e mai cadun l'aimava (Jansemin).*

3) Consecutivas :

Donc, doncas, adonc, adoncas : fr. *donc*. Ex. : *Quittem doncas lo mal que nos an fach los autres, se nos volèm que Dieu nos perdone nosautres (Galhard). | Aimatz qu'òm parle franc ? Cal doncas o vos dire (Alb.). | Començatz donc, al nom de Dieu, de remplir d'un frami de farda e sotana e subrepelis, per revertar pas una sarda (Peiròt).*

Tanben, aitanben : fr. *aussi*. Ex. : *Ieu ai pietat d'aquel pòble, car n'a tres jorns que me seguisson e an pas manjat res, tanben los vòli pas remandar dejuns* (Cubainas).

4) Adversativas :

Mas : fr. *mais*. Sinonim : **mas que** (Orlh.). Ex. : *De rimas ieu aviá en lenga de ma maire, mas pas un sol ardit per pagar l'emprimaire* (Galhard). | *Venguèron pas solament de mercé el, mas tanben per veire Lazar* (Cubainas). | « *Se te lavi pas, auràs pas part amb ieu* » ; *Simon Pèire li diguèt* : « *Senhor, non pas los pès solament, mas encara las mans e mai lo cap* » (Cubainas). | *Avèm plaça, a l'ostau, per arrucar la nòra, mas que, per los bornhons, n'avèm brija defòra* (Pagés).

REMARCA. — Formas vulgaras : (*mès Fois., Cent., Ag., Rgt., etc.; mos parlars septentrionals; mas Rgt., Carc., Alb.; mai parlars orientals*).

Ça que la : fr. *cependant, pourtant*. Autras formas : **çai que lai** (parlars orientals), **çai que de lai** (parlars septentrionals). Ex. : *Paire, salva-me d'aquela ora; e ça que la, per aquela ora ieu soi vengut* (Cubainas). | *Sonhat que foguèt pels uns e pels autres amb la forca e lo forcon; çai que de lai se'n tirèt lo paure òme* (Orlh.).

Pasmens (paimens, pamens) : fr. *cependant, pourtant*. Ex. : *Era plan malaut, pasmens se n'es tirat* (Cent.).

Pr'aquò, per aquò : fr. *cependant, pourtant*. Exemple : *Sabi que sètz la familha d'Abraham, e pr'aquò cercatz a me far morir* (Cubainas).

Amb aquò, amb tot aquò : fr. *cependant, pourtant*. Ex. : *Ai los genolhs nosats, las cambas enrelhadas..., amb aquò, l'estomac es bon* (Peiròt).

Totun : fr. *cependant, tout de même*. Ex. : *Avètz pas gaire d'argent, totun me'n poiariatz prestar* (Alb.).

Ni per tot : fr. *pourtant, cependant*. Ex. : *Me'n voliá plan gardar, ni per tot me'n penedi fòrt* (Besson).

Ent : fr. *mais plutôt*. Ex. : *Ent es ben retengut de cadenas de tor, se dels fòcs d'un regard ela non lo fiuleta* (Godolin). Es una forma arcaïca.

Puslèu (pülèu, pelèu) : fr. *plutôt*. Ex. : *Es pas burèl, puslèu tira sul ros*.

Sinon, sinon que, son que : fr. *sinon, seulement, ne... que*. Ex. : *Non manjavan sinon milh e favas* (Filomena). | *Las viandas non se devon prene sinon coma las medecinas* (Galhard). | *Non cal pas parlar sinon quand l'auca pissa* (J. Recherches). | *Non figurava outra causa senon que l'arbre de la crotz* (Mistèris). | *Non pas que sián estats al país de Piemont... senon qu'en Lengadòc* (Galhard). | *O farà son que quand pòsca* (Galhard). | *Sens aver res a metre jol caissal, son que çò qu'atrapas tot còp de refaïssal* (Alibèrt). | *Los autres n'auràn pas son que de las curalhas* (Pagés). | *Que ne podètz-vos dire a son desavantatge?* — *Autra causa sinon que son doari a crescut* (Corteta).

REMARCA. — Los exemples que citam mòstran l'evolucion de *sinon* en *sinon que* jos l'influéncia de *sinon que* precedissent un vèrb o benlèu tanben de *non... que, res... que*. Cap al sègle XVI, *sinon que* se contracta en *son que*, e jos l'influéncia analogica de la desinéncia adverbiala finís per donar (*sunco, suncos*). La vertadièra natura de la conjonccion essent demembrada, la conjonccion *que* es

MORFOLOGIA. tornarmai aponduda e òm obten : (*suncas que*) : *Ne tirèt pas res sonca de plors* (Besson). | *Te dirai pas d'autra novèla, soncas que davant ièr lai tremblàvem de paur* (Peiròt). | *E tròba pas res dins la vida de son atlèta, son que qu'èra lo filh d'un onèste borgés* (Alibèrt). Aquelas formas son francament barbaras, val mai emplegar *son que, sinon que*, e encara melhor *sinon* : *Ne tirèt pas res sinon de plors*. | *Te dirai pas d'autra novèla, sinon que tremolàvem de paur*.

5) Explicativas :

Car : fr. *car*. Ex. : *E se ieu non fau rimas de tant de sòrtas, aquò d'aquí n'es pas a falta de cabal, car ieu n'ai lo plen cap* (Galhard). | *Ieu voldriá fòrt fugir de mon país, car Jèsus Crist nos a dit la vertat, qu'a son país, òm n'es res presat* (Galhard). | *Partètz d'aicí, car es pas mòrta* (Cubainas).

REMARCA. — Los gramatics fan lèumens de *car* una conjonccion de coordinacion, malgrat que plan sovent pòca èsser substituïda per *per çò que* o *que*, que son de conjonccions de subordinacion.

c) Subordinativas

149. 1) Objècte :

Que : fr. *que*. En fòra de son ròtle de conjonccion d'objècte, *que* pòt ocupar las fonccions mai diversas e servir encara a formar amb los advèrbis e las preposicions un grand nombre de conjonccions compausadas. Ex. : *Demòra qu'ai besonh de tu* (Causa). | *Escota ! Que te diga aiçò* (Fin). | *Me tarridava, que me'n calguèt anar* (Consequéncia). | *Partiscas pas que non siá tornat* (Temps). | *Vòli que m'escotes* (Objècte). | *Liurarai pas lo blat que non me paguen comptant* (Condicion).

2) Causa :

Per çò que : fr. *parce que*. Sinonims : *perque, per çò quand* (arcaïc), *quand, per tal que, per tant que, amor que, per amor que* o *pr'amor que, mercé que, de mercé que, Dieu-mercé que, de çò que, de çò quand* (arcaïc). Ex. : *Aule servent, ieu t'ai abandonat totes tos deutes per çò que m'as suplicat* (Cubainas). | *I vau pas perque me cal demorar aici* (Cent.). | *Cal que ieu vos demande perdon, per çò quand, miserable d'Augièr, vos soi estat un pauc tròp *mensongièr* (Galhard). | *Pensant, quand èra blanc, que forès una pèira* (Galhard). | *Al falconièr doni los uèlhs, per tal que, s'el pèrd los aucèls, los trobarà... car mai veson quatre uèlhs que dos* (Galhard). | *L'esperit èra pas encara donat, per tant que Jèsus èra pas estat encara glorificat* (Cubainas). | *Agachava plus cap d'ausèl... amor que tot aquò... n'èra qu'auselum d'apr'aquí* (Perbòsc). | *Mai los que son confirmats jovents la recebon amb avantatge, per (a)mor que son pus innocents* (Amilha). | *Lo paure se gratava mercé que se prusiá* (Peiròt). | *Totes èran extasiats de sa doctrina de mercé que parlava amb poder* (Cubainas). | *Poguèron pas Dieu-mercé que son ora èra pas arribada* (Besson). | *Non m'an pres a mi mas *ardas ni *monturas... grandmercé que non n'ai* (Galhard).

Com, coma : fr. *comme, parce que*. Ex. : *Coma es tan dolent, l'avèm estacat* (Cent.).

Puèi que, puòi que, pus que : fr. *puisque*. Sinonims : *ja que, perque*. Ex. : *Jamai per aquel òme òm ne saupriá tròp faire, puèi qu'en tot e pertot se mòstra nòstre paire* (Peiròt). | *Ja qu'es coma aquò*.

MORFOLOGIA.
— Mots inva-
riables.
— Conjonc-
cions.

MORFOLOGIA. *cal pas mai musar* (Fois.). | *Perque aital ne vira, vos demandi la permission d'ajudar al cosinièr* (Besson).
— Mots invariables.

— Conjunctions.
Estant que : fr. *du moment que, puisque*. Sinònims : **dès que, del moment que**. Ex. : *Consí atal ne serà, estant que coneissi pas d'òme ?* (Cubainas). | *Estant que sètz Nòstre Sénher, provesissètz qu'aja totjorn un croquet de pan* (Besson). | *Vau pas a cò del fabre, dès que lai devètz anar* (Rgt.). | *Del moment que t'agrada, compra-lo* (Cent.).

Vist que : fr. *vu que*. Ex. : *Per la qual causa, cascun de vos se deu ben deliberar de venjar aquel otratge, vist que batalham per la Glèisa* (Crosada).

A causa que : fr. *à cause que*. Sinònim : **a falta que**. Ex. : *Ieu l'aimi a causa qu'es crestiana* (Galhard). | *Non pòdi ges estudiar plan la nuèch a falta que n'ai pas per comprar de candela* (Galhard).

3) Fin :

A fin que : fr. *afin que*. Sinònims : **per fin que, per a fin que, per tal que, amor que, per amor que, per que**. Ex. : *Al carretièr doni lo grais a fin que'n graisse sovent l'ais* (Galhard). | *Aquò es per a fin que dins las bassas classas lo professor gete pas los dròlles per la cort* (Besson). | *Qu'auçatz tant vòstra votz per fin que l'òm vos auja ?* (Corteta). | *Demorèt dins una vila apelada Nazaret, per tal que foguès complit çò qu'an dich los profètas* (Cubainas). | *Alavetz, li menèron los mainats, amor que lor impausès las mans* (Cubainas). | **Diguèbon pas res per (a)mor que venguèssetz* (Tol.). | *Los cal plan noirir per que sián bèls* (Cent.).

De paur que : fr. *de peur que*. Sinònim : **de crenta que**. Ex. : *Te tendrai per las patas de darrièr de paur que venguèsses a limpar* (Besson).

4) Consequència :

Tant... que : fr. *tant... que, si... que*. Ex. *Tant me'n diguèt que m'entantinèt* (Cent.). | *Riguèt tant que ne plorava* (Cent.). | *Era tan long que non podiá véser la fin* (Mistèris).

De tant que : fr. *tant*. Ex. : *Podiá pas virar la lenga de tant qu'èra seca* (Besson).

Talament... que : fr. *tellement... que*. Ex. : *Es talament bèstia que se pòt pas mai* (Rgt.). | *La trufariá aluquèt ben talament l'orguèlh del fabre que ne perdèt lo carabiròl* (Besson). | *Lo trobèrem pas, talament que creguèrem qu'èra partit* (Cent.).

Aital... que : fr. *de telle manière... que*. Ex. : *Aital los tuava que paucs n'escapavan* (Crosada).

A fòrça que : fr. *tellement*. Sinònim : **de fòrça que**. Ex. : *Jo me fondi de pena, a fòrça que m'escòi* (Corteta). | *De fòrça qu'èra vièlh, el aviá blanc lo pel* (Galhard).

Tant mai... que : fr. *d'autant plus... que*. Sinònim : **encara mai que**. Ex. : *Vendèt tant mai car lo bestial que i aguèt mai de compraires e mens de vendeires*. | *E l'anhèl se trapava urós. Encara mai qu'amb de talas favors... èra amistadós* (Langlada).

5) Concession :

Encara que : fr. *encore que, bien que, quoique*. Sinònims : **encara ben que, com ben que, en tot ben**

MORFOLOGIA.
— Mots invariables.
— Conjunctions.

MORFOLOGIA.
— Mots invariables.
— Conjoncions.

que, tot ben que, pr'aquò que, e mai, mai, e mai que, plan que, malgrat que. Ex. : *Encara qu'el siá fach en lenga d'Albigés, de vos dar passatemps el non restarà gaire* (Galhard). | *Vòstres quatre rimaires, qu'encara ben que ieu los aja apelats laires, non m'ajan a quere-lar* (Galhard). | *Aital cal que ieu mòria, com ben que lo morir es un passatge escur* (Galhard). | *Tot ben que ieu pòrte testimòni d'ieu meteus, mon testimòni es vertadièr* (Cubainas). | *Pr'aquò que o vòlgas, sai pas se o farem* (Cent.). | *Pasmens en vila es pas mau vista, e mai non pòrte au torn dau front l'ensenha que l'orgüòlh requista* (Langlada). | *E plan que l'enveja d'èsser la primièra a'l veire li botès la prusièra al cap dels dits, embarrèt l'estug* (Fois.). | *E mai que demorès solet, Joanòt languissiá pas dins aquesta vida* (Besson). | *Malgrat qu'aja fait una gròssa secada, lo blat a espigat* (Cent.).

REMARCA. — La concession pòt èsser marcada per *aver bèl*. Ex. : *An bèl cridar, degun los escota*. En Fois., òm a *aver bèl que*. Ex. : *A bèl que nos proscriure, jamai non voldrem viure jos la lei d'un tiran* (Pàmias).

Quand : fr. *quand bien même*. Sinonim : **e mai**. Ex. : *Quand *siguès pas qu'una feda que tombès dins una sompa lo jorn del sabat, la ne sortiriàtz* (Besson). | *E mai n'aguèsse, ne donariá pas* (Cent.).

Per tant que : fr. *quoi que, pour si... que*. Ex. : *Per tant que faga, arribarà pas d'ora* (Cent.). | *Lo rèsta, tant que nos agradès, nos es pas necessari* (Besson). | *Tan paures que *siguem, avèm totjorn quicòm* (Besson). | *Per tan plan que se compòrte, serà pas aprovat* (Cent.).

La concession pòt èsser exprimida per **tant mai que, quant que o quant mai que**. Ex. : *Quant mai que còrria, carreja* (Orlh.).

Quora que : fr. *à quelque moment que*. Ex. : *Quora que *mòrgan, aniràn totes al Paradís* (Froment).

Consi que : fr. *de quelque manière que*. Sinonim : **coma que**. Ex. : *Consi que tot ane, caldrà s'adobar* (Cent.). | *Coma que tot ane, lo cal contentar* (Teatre de Besièrs).

6) Condicion :

Si, se : fr. *si*. Ex. : *S'avètz la pateta blanca, fasètz-la-nos veire* (Besson). | *Se venguès a morir, que fariàm ?* (Delpí). | *S'aguèssi fach jogar las dents, quand furgalhàvètz ma garganta, ont ne seriàtz ?* (Alibèrt).

Si non : fr. *si non*. Sinonims : **si que non, si que de non** (parlars septentrionals). Ex. : *Coita-te, si non me'n vau* (Cent.) | *Benlèu, apuèis, la figuiera portarà frucha, si que non la coparàs* (Cubainas).

Autrament : fr. *autrement, sinon*. Ex. : *Botan pas tanpauc lo vin novèl dins los oires vièlhs, autrament los oires s'asclan* (Cubainas).

Mas que, mai que : fr. *pourvu que*. Sinonims : **mai, amb aquò que**. Ex. : *De blat non siá question, ieu te'n balharai pro, mas que'l tornes l'estiu* (Galhard). | *En pauc de temps, mai non mòria, ne veiretz, se Dieu plai, la fin* (Sage). | *Amb aquò que me lo tornes, te lo prèsti* (Cent.).

MORFOLOGIA.
— Mots invariables.
— Conjoncions.

MORFOLOGIA.
— Mots invariables.
— Conjoncions.

A mens que : fr. *à moins que*. Ex. : *Pòdes partir, a mens que t'estimes mai demorar* (Cent.).

Exceptat que : fr. *excepté que*. Sinonims : *fòra que, part que, levat que*. Ex. : *Aicí vau far carrar mos motons e mas fedas, exceptat que de mèstre ieu càmbie a mièg mai* (Peiròt). | *Sens pertant vos fisar d'obtenir quaucomet... fòra que Florimon expose la Felipa* (Corteta).

Sinon que, son que : fr. *à moins que... ne*. Exemples : *Senon que el o faça, jamai autrament non se farà* (Mistèris). | *Non es permès a alcun estrangier ni abitant del present lòc de bastir... en lo puèg del dit lòc... sinon que siá en plaça assignada* (Escossens). | *L'enveja jamai non lo pica que l'òm lo veja *damb la pica, son que calga donar l'assaut dessus un rable de lebraud* (Godolin). | *Degun non pòt dintrar son que siá Marrapic* (Alibèrt).

REMARCA. — Dins la lenga modèrna, òm a agut l'evolucion : *sinon que, son que, sonca, soncas e soncas que* : (*Qual ne prufitariò, sunco siò la pulalho* (Alibèrt). | *Ba pudèm pas fa suncos que le mèstre ba bolgo*).

Soncas, soncas que son a defugir.

A condicion que : fr. *à condition que*. Ex. : *Trabalharà a condicion que lo paguetz*.

Sens que : fr. *sans que*. Ex. : *Pòdi pas far res sens que o volgatz*.

Per en cas que, en cas que : fr. *au cas où*. Ex. : *Ne prenguèt per en cas que n'aguèsse besonh* (Fois.).

7) **Manièra** :

Coma, com : fr. *comme*. Sinonim : **consí** (interrogatiu). Ex. : *Fasètz coma voldretz*. | *Vesètz consí s'es adobat*.

Segon que : fr. *selon que, comme*. Ex. : *Segon que semenarai, a la mòrt reculhirai* (Amilha).

REMARCA. — Cal defugir (*selon que*) qu'es un gallicisme.

De biais que : fr. *de manière que*. Sinonims : **de manièra que, de faïçon que, de sòrta que**. Ex. : *Tot s'es passat de biais qu'ai pas vist degun*. | *Los estaquèrem de sòrta que poguèron pas descapar*.

REMARCA. — Aquelas conjonccions amb lo subjonctiu an lo sens final : *Ont anarà aqueste de biais que lo trobem pas?* (Cubainas).

Coma si : fr. *comme si*. Ex. : *Me soveni d'un pecat vièlh e me'n vau confessar coma se n'èri segur* (Besson). | *Lo vesia coma se i foguès estat* (Rgt.).

8) **Comparason** :

Coma, com : fr. *comme*. Ex. : *Ai fach coma fèc un pagés* (Galhard). | *Coma las pomas, una gasta l'autra* (Cev.).

Atal coma : fr. *ainsi que*. Ex. : *Renaissèrem atal coma fa lo froment* (Galhard). | *Coma canta l'abat, atau respond lo clergat* (Cev.). | *Atal coma tu fas, jo farai* (Amilha). | *Coma Moïses quilhèt lo serpent d'aram dins lo desèrt, aital deu èsser quilhat lo Filh de l'òme* (Besson).

REMARCA. — *Aital o atal* se reduís sovent a *tal*. Ex. : *Vos o disi tal coma es*.

MORFOLOGIA.
— Mots invariables.
— Conjoncions.

MORFOLOGIA.

Mots invariables.
Conjonctions.

Tant coma : fr. *autant que, aussi que*. Ex. : *Jamai non m'an dat tant coma fèretz* (Galhard). | *Tan plan pècan aquí, coma o fasèm tots* (Jansemin). | *S'èra tan ganhiu coma es plasant* (Langlada). | *Tan lèu dich coma pensat, tan lèu fach coma dich* (Besson). | *I serai tan lèu coma tu* (Besson). | *Capòts ! Pas tant coma creiriàtz* (Alibèrt).

REMARCAS. — *Tant* pòt se construire amb *que*, malgrat que siá una forma pus modèrna e mens caracteristica : *Que torne tant que volrà* (Besson).

Tant pòt aver la forma *aitant* o *atant* : *Aitant vau la mèrda coma l'argent* (Cev.). | *Atant me'n doni ieu del mal qu'an dich de mi, coma s'el me caliá dins un bon lièch dormir* (Galhard).

Tant mai que, tant pus que : fr. *d'autant plus que*. Ex. : *Totis plan resolguts... de vendre la vida tant pus car que poiriàm* (Delpi). | *Vèni tant pus lèu que poiràs*.

Mai... mai : fr. *plus... plus*. Sinonims : *al mai... al mai, del mai... del mai, d'ont mai... d'ont mai, en mai... en mai, entre mai... entre mai*. Pòt arribar que un dels dos *mai* siá substituït per *pus* o *mens*, o ben encara qu'un dels mots de renfortiment *al, del, d'ont, en, entre* siá suprimit. Ex. : *Mai n'a, mai ne vòl* (Cent.). | *Al mai mèrda òm bolega, al mai pudis* (Cev.). | *D'ont mai n'i a, d'ont mens pesa* (Gav.). | *En mai som abeurat, en mai mòri de set* (Amilha). | *D'ont pus lèu çai vendrà, mai aurem d'eretièrs* (Besson). | *Pus amics de l'ivèrn, d'ont mai èra *missant* (Besson). | *Al mai jura, en mens lo cresi* (Cev.). | *En mai ganha, en mens despensa* (Cent.). | *Entre mai s'expandís, entre mai ven polida* (Teatre de Besièrs). | *En pus lèu partiràs, en pus lèu plaser me faràs* (Narb.).

Tant... tant : fr. *autant... autant*. Ex. : *Tant ne plòu, tant n'eissuga* (Narb.).

Tant mai... tant mai : fr. *d'autant plus... d'autant plus*. Coma per *mai... mai*, òm pòt aver *tant pus... tant pus, tant mai... tant pus* (o invèrsament), *tant mai... mai, tant pus... pus, tant mai... tant mens*. Ex. : *Tant mai fa fred, tant mai bevon* (Cev.). | *Tant pus lèu descamparà, tant mai de plaser nos farà* (Gav.). | *Tant mai n'i a, tant mens vau* (Cev.).

Lo Fois. emplega **quant mai** o **quant pus**. Ex. : *Quant pus bèla es la ròsa, pus bèla es l'espina*. | *Quant mai ganha, d'en mens despensa*.

Mens... mens : fr. *moins... moins*. Dona las me-teissas combinasons amb *al, del, d'ont, en, entre* e *tant*. Ex. : *Mens manja, mens vòl manjar* (Cent.). | *En mens ganha, en mens despensa*.

9) Temps :

Quand : fr. *quand*. Ex. : *Quand siatz aici, mon-senhor de Gordon, el cal que ieu vos demande pardon* (Galhard). | *Partirem quand plourà pas mai* (Cent.).

Quora : fr. *quand*. Es interrogatiu e dins qualques parlars equival a *quand*. Ex. : *Sai pas quora tornarà* (Cent.). | *Ieu demòri quora l'aganida mòrt prenga l'ora per me clucar* (Godolin). | *Totjorn estau pensatiu, quora mon nas grate lo tieu* (Godolin). | *Vendrem quora vos agradarà*.

Alavetz que : fr. *alors que*. Sinonims : *alara que, aladonc que*. Ex. *Arribèrem alara que partián* (Alb.). | *Acabèrem la junta alavetz que lo solelh se colcava* (Cent.). | *Aladonc qu'es lo temps de la caça* (Sage).

MORFOLOGIA.

— Mots invariables.
— Conjonctions.

MORFOLOGIA.

— *Mots invariables.*
— *Conjonctions.*

Abans que, davant que : fr. *avant que*. Ex. : *Partís davant que venga* (Rgt.). | *Fa un signe de crotz per abans que sòrt* (Delpi). | *Cal tancar l'estable abans que lo caval escape* (Narb.).

Après que : fr. *après que*. Sinonim : *aprèp que*. Ex. : *Partiguèron après que foguèt arribat* (Rgt.).

Mentre que : fr. *pendant que, tandis que*. Sinonims : *dementre que, entretant que, entre que, mentretant que, en atretant que, de çò que, demest que, entrement que, entretemps que, del temps que, pendent que, durant que*. Ex. : *Cal sarrar l'anguiala, mentre qu'òm la ten* (Narb.). | *Empachatz-o, dementre que podètz* (Corteta). | *Dementre qu'es aquí pòdes li parlar* (Tol.). | *Aprofechem-ne entretant qu'i sèm* (Rgt.). | *Entre que la molhèr non me fa pont d'empach* (Galhard). | *E mentretant qu'elis fan tala e tala causa, la boalha pel prat se repausa* (Godolin). | *De çò que ma man l'alisava, clinchava las aurelhas* (Gav.). | *Demest que l'alba se levava* (Rigal). | *Entrement qu'èran aquí, lo temps de l'enfantament foguèt complit* (Cubainas). | *Que farem, entretemps que lo solelh s'abaissa ?* (Corteta). | *Del temps que parlas, nosautres trabalham* (Cent.). | *Durant que viu* (Amilha).

Dès que : fr. *dès que*. Sinonims : *entre que, tre que*. Ex. : *Dès que siá vengut, lo veiretz* (Rgt.). | *Lo melhor secret... es de segar los blats entre que son madurs* (Peiròt).

Tanlèu que : fr. *aussitôt que*. Sinonims : *incontinent que, quand e quand que, tal ponch que*. Ex. : *Tornarai passar tanlèu que poirai* (Besson). | *Quand e quand que l'an tirat* (Galhard). | *Incontinent que puèis*

los laissaretz (Galhard). | *Tal ponch que l'a virada* (Gav.). *Tanlèu que* es sovent substituit per *tanlèu coma* : *Quitau lor espasa e lor lança tanlèu coma an sentit lo Ramelet Mondin* (Godolin). | *Tanlèu coma èra de léser* (Vermenosa).

MORFOLOGIA.

— *Mots invariables.*
— *Conjonctions.*

Pus lèu que : fr. *plus tôt que*. Ex. : *Te pagarai pus lèu que non pensas* (Cent.).

Fins que : fr. *jusqu'à ce que*. Sinonims : *entrò que* (Rgt.), *d'aquí que* (Gav.), *d'aquí a que* (Alb.), *d'aquí a tant que, fins a tant que, d'aquí tant que*. Ex. : *L'estrigòssa fins que barran las cledas* (Langlada). | *Aquò durèt d'aquí qu'arriba un vacairiu* (Langlada). | *De l'auga totes los matins d'aquí tant que la nuèch negreja* (Langlada). | *Comandèt d'anar chaufar... aquela travada de fèrre... d'aquí que seriá roja* (Gav.). | *Aquò durèt entrò que forèt nuèch* (Rgt.).

REMARCA. — Las formas *juscas que, duscas que*, devon èsser descaçadas coma de gallicismes.

Despuèi que : fr. *depuis que*. Sinonims : *despuòi que, desempuèi que, dempuèi que, etc.* ; *d'ença que*. Ex. : *L'avèm pas vist despuèi que partiguèt* (Cent.). | *Desempuèi que l'avèm, ne sèm contents* (Rgt.).

Tant que : fr. *aussi longtemps que*. Ex. : *Nos aurem d'enemics tant que lo monde visca* (Galhard). | *Tant qu'aurà santat e jòia* (Besson).

Tot còp que : fr. *toutes les fois que*. Ex. : *Tot còp que per parlar se levava al *parquet* (Peiròt). | *Cal profechar tot còp que se pòt* (Rgt.).

Coma : fr. *comme, quand*. Ex. : *Coma Jèsus corriá còsta la mar de Galilà, vegèt dos fraires* (Cubainas).

MORFOLOGIA.
— *Mots invariables.*
— *Conjonctions.*

REMARCAS. — Una bona part de las conjonccions compausadas amb *que* pòdon lo suprimir, sobretot dins los parlars septentrionals : *Tanlèu lo vegèron, foguèron suspreses bèlament* (Cubainas). | *Davant lo solaç non s'es-passe, totis non seràn pas contents* (Amilhà). | *Quand e quand òm m'a dich qu'èretz dins Montalban, ieu n'ai volgut falir de vos venir trobar* (Galhard).

Las meteissas conjonccions pòdon se construir amb l'infinitiu : *Se confessèt davant morir* (Besson). | *Estant vos conéisser, s'es mesfisat de vos* (Besson). | *Se plorava dempuèi tres jorns, sens degun lo poder consolar* (Besson). | *Davant partir, diguèt a Clarissa...* (Besson). | *Tanlèu lai èsser, traï lo dosilh d'un tinèl* (Besson). | *Ont as-tu demorat, despuèi non t'aver vista?* (Corteta). | *Après manjar, partirem* (Rgt.).

D. — INTERJECCION

150. Las interjeccions son de mots brèus e rapids qu'exprimisson un sentiment de gaug, de dolor o d'aversion, un avertiment, un òrdre o una salutacion. Equivalon a una proposicion elliptica. Son formadas quora de sons, quora de paraulas manlevadas a las divèrsas parts de la Gramatica.

- 1) Gaug : a, a a, è, òi, mon Dieu.
- 2) Dolor : ai, a, oi, ailàs, las, ai paure, ben paure, ai mon Dieu, paure, paure de ieu.
- 3) Estabosiment : òi, a, tè, ò, è ben, Jèsus, Jès, bon Dieu (*budiu*), fotre, otre, terré, gar-tè, vietdase (*biéddase*), a tè Dieu, tròn, santa-Dieu.
- 4) Aversion : au, òu, aló, istó, bè, apara-lo.
- 5) Menaçà : Dieu garde, res non me tenta.

6) Malcontentament : avalisca, Dieu me damne, diable siá, diable mena, al diable, diantre, diausse, mala sòrt, lo tròn que te cure, lo fòc me crème, fòc del cèl me cremès.

MORFOLOGIA.
— *Mots invariables.*
— *Interjection.*

7) Indiferéncia : rai, aquò rai, rai d'aquò, tan pièg.

8) Satisfaccion : tan mièlhs, tan melhor, Dieu mercé, baste mai.

9) Desir : Ja, ja tant de bon, baste, si plai a Dieu, visca.

10) Ironia : Ja, ò-plan, ò-ben, baste, tanplan, pecaire, bèl mal, diable, agà, fa ben si, per ma fe, per aquesta arma, per ma bona.

11) Interpellacion : au, èu, òu, è, èp, è ben, l'òme, la femna.

12) Excitacion : i, u, zo, cho, arri, iò, òu, dau, anem (*anén, ané, àne*), vai, tè, a tu, ardit, tira, tiratz, issa.

13) Avertiments : ara, ara va, gara, garatz, veja, vejatz, aquí-o, aquí-lo, gara-davant, gara-darrièr, apara.

14) Ordres :

a) Bèstias : cavals : òu (per los far arrestar), i (per los far marchar), arrè, arrièr (per los far recular), bití, biò o ò-u-iò, iuò-u (a dreita, a esquèrra) ; buòus : iè, ça (per los far marchar), pro, cessa (per los far arrestar), arri (per los far virar), arrè, arrièr, rièr (per los far recular) ; cats : minon, minet (per los cridar), fu, fut (per los caçar) ; gosses : aici, tè

MORFOLOGIA. (per los cridar), **aló**, **defòra** (per los caçar), **davant**,
— *Mots invariables.* **darrièr** (pels gosses de tropèl); polalhas : **petits**,
— *Interjencion.* **petitas** (per las cridar), **cho** (per las caçar); aucas :
bèlas (per las cridar); tirones : **lirons** (per los cridar).

b) Personas : **chut**, **calha**, **calhatz** (per las far calhar), **està suau** (*estassiau*) (per las far tenir tranquillas), **la**, **pro**, **fòra**, **defòra**, **dedins**, **viafòra** (alarma), **al lop**, **a la bessa**, **pausa-bèla** (doçament), **aviat**, **lèu-lèu**, **para**, **para-te**.

15) Salutacions : **bon jorn**, **bon ser** o **sera**, **bon vèspre**, **bona nuèit**, **bon viatge**, **bonis camins**, **bon coratge**, **bona santat**, **a la bona salut** o **santat**, **adieu**, **adieu-siàtz** (*adissiatz*, *adessiatz*, *adissiès*), **adieu-plan**, **adieu-siàtz-plan**, **Dieu vos garde**, **Dieu vos ajude**, **al reveire**, **mercé**, **grand mercé**, **plan mercé**.

TÈRÇA PART

SINTAXI

La sintaxi de las lengas latinas presenta una relativa uniformitat. Atanben, dins aqueste brèu estudi, nòstra tòca es pas d'expausar de cap en cima las règlas de la nòstra, mas puslèu de metre a lum las diferéncias que la separan de la del francés.

D'una faïçon generala, nòstra lenga es demorada a un estadi d'evolucion mai arcaïc que lo francés. Sus aquel punt, s'aparenta de prèp amb los idiòmas ispanics.

Los escrivans occitans, entintainats per la lenga oficiala, semblan tròp sovent demembrar las règlas pròprias a nòstra sintaxi. L'estudi del parlar dels pageses e dels tèxtes ancians lor serà d'una utilitat majora. Es per aquò qu'avèm pas trantalhejat a manlèvar nòstres exemples gramaticals non solament a la lenga del pòble e als escrivans de la decadéncia, mas encara als tèxtes dels periòdes vulgar e classic. Al nòstre vejaire, la reconstitucion de la sintaxi occitana es tant o mai necessària que la de la morfologia e del vocabulari per tornar a la lenga d'Oc sa vertadièra fisionomia.

I. — GROPS DE MOTS

1) Substantiu + substantiu

1. Los substantius units per aposicion seguissan las meteissas règlas qu'en francés. Ex. : *L'emperador Carlesmanhe.* | *Lo comte Ramon.* | *La glèisa Sant Vincenç.* | *Drap color de la feda.* | *Color verd clar.* | *Pèire Vidal.*

Dins los cases següents, los dos substantius son units per la preposicion *de*. Ex. : *La ciutat de Carcassona.* | *La vila d'Ar.* | *La glèisa de Sant Vincenç.* | *Lo fluvi d'Olt.*

Dins la lenga populara, *de* es encara emplegat per unir lo prenom al nom de familha. Ex. : *Ramon de Carrièra.* | *Pèire de Bòsc.* | *La Joana de Codèrc.*

De es utilizat tanben entre un substantiu epitèt e un autre substantiu. Ex. : *Aquel pàntol de Ramonet.* | *Mon piòt de fraire.* | *Un tròç de nèci me parlèt d'aquò.*

Dins los substantius compausats per aposicion de dos substantius, un es emplegat adjectivament. Ex. : *Tèrra-maire.* | *Lenga-maire.* | *Tais-pòrc.* | *Raba-caul.* | *Gat-faïn.*

2. Los rapòrts de possession, d'origina, de matèria, de composicion, de contengut, de mejan, de destinacion, de mena, de distincion e datacion son indicats per la preposicion *de*.

a) **Possession.** Ex. : *Lo gos del pastre.* | *La filha de la molinièra.*

b) **Origina.** Ex. : *Mèl de Narbona.* | *Pèira de Bèlcaire.* | *Sant Geniès d'Olt.* | *La Beceda de Saut.* | *Ferrals de las Corbièras.* | *Gajan de la Selva.* | *Peiriac de Menerbès.* | *Peiriac de Mar.*

SINTAXI.
—Grops de mots.
—Substantiu + substantiu.

c) **Matèria.** Ex. : *Una pèça d'argent.* | *Un pairòl de coire.* | *Un estug de cuèr.* | *Una rauba de lana.*

d) **Composicion.** Ex. : *Un tropèl de fedas.* | *Una dotzena d'uòus.* | *Un cent de clavèls.*

e) **Contengut.** Ex. : *Un ferratat d'aiga.* | *Un vaissèl de vin.* | *Un pòt de mèl.*

f) **Mejan.** Ex. : *Molin de vent.* | *Molin d'aiga.* | *Pescaire de linha.*

g) **Destinacion.** Ex. : *Molin d'òli.* | *Fèr de caval.* | *Cadièra de la sal.* | *Clavèls de fèrra.* | *Pèira de cauç.* | *Erba dels pesolhs.* | *Erba de la talhadura.*

h) **Mena.** Ex. : *Sopa de coja.* | *Milhàs de grais.* | *Sopa d'òli.* | *Pèira de tròn.* | *Martèl de peirièr.* | *Libre de messa.*

i) **Distincion.** Ex. : *La filha del capèl blanc.* | *Lo camp dels olius.* | *L'òme de l'ase.* | *La granja de las paur.* | *La font del coire.* | *La font de l'olm.* | *Lo gat de la coa copada.*

Cal notar dins aquel cas la preséncia de l'article determinatiu.

j) **Datacion.** Ex. : *Sièis de mai.* | *Trenta de setembre.* | *En mai de 1933.* | *Lo tres de julh de 1934.*

REMARCA. — Cal plan remarcar qu'en francés d'unes que i a dels rapòrts que venèm d'estudiar son exprimits autrament : *Saint-Geniès-sur-Lot.* | *Peyriac-sur-Mer.* | *Ferrals-*

SINTAXI.
 —Grops de mots.
 —Substantiu + substantiu.

les-Corbières. | Gaja-la-Selve. | Peyriac-Minervois. | Moulin à vent. | Un pot à fleurs. | Moulin à huile. | Pierre à chaux. | Herbe aux poux. | Soupe à l'huile. | La fille au chapeau blanc. | L'homme à l'âne. | La fontaine à l'orme.

2) Substantiu + adjectiu

3. Dins lo grop substantiu + adjectiu, la plaça de l'adjectiu es determinada, coma en francés, per de consideracions d'eufonia, de sens o de costuma. Los adjectius monosillabics tendon a prendre la primièra plaça. Ex. : *Un bon plat. | Una bona fin. | Mala sòrt. | Grand gaug. | Grand mercé. | Grand carrièra. | Un òme fòrt. | De vin pur. | Lo temps freg. | Una polida femna o una femna polida. | Un dolent remèdi o un remèdi dolent. | Un grand òme o un òme grand. | Una nòbla familha o una familha nòbla. | De pauras gents o de gents pauras.*

4. L'adjectiu epitèt destinat a establir una oposicion entre un substantiu e un o plusors autres, dins d'expressions consagradas formant de vertadièrs noms compausats, prend sempre la segonda plaça. Es atal que se parlam d'òli en general, podèm dire *bon òli* o *òli bon*, mas se volèm opausar l'òli de taula a l'òli de lum, caldrà dire *òli bon* e *òli aul*. Aquela règla es d'aplicacion generala e frequenta en toponimia lengadociana. Ex. : *Païs bas* e *Païs naut. | Nausas bassas* e *Nausas nautas. | L'ola bèla* e *l'ola petita. | L'ostal bèl* (Espital en Rgt.). | *Fontcauda* e *Fontfreja. | Ostal nòu* e *ostal vièlh. | Papa grand. | Camin grand. | Bòria granda. | Messa granda. | Mond grand* e *mond pichon. | Bestial gròs* e *bestial menut. | Lenha gròssa* e *lenha menuda. | La Masuca jove* e *la Masuca vièlha. | Aigas-*

mòrtas e *Aigasvivas. | Argent-viu. | Messa primièra. | Boièr segond. | Carrièra prigonda* e *Carrièra nauta.*

SINTAXI.
 —Grops de mots.
 —Substantiu + adjectiu.

REMARCA. — Lo francés a gaireben tostemps l'òrde invèrs : *Haut-pays* e *Bas-pays. | Grand chemin. | Grand messe. | Gros bétail. | Menu bois. | Première messe. | Vif-argent.*

En toponimia, l'oposicion entre las doas lengas es generala. FRANCÉS : *Clairefontaine, Francheville, Froidefontaine, Longueville, Neuville.* LENGADOCIAN : *Fontclara, Vilafranca, Fontfreda, Vilalonga, Vilanòva.* Aquela oposicion existís tanben dins los toponims formats d'un nominatiu e d'un genitiu de l'epòca barbara. FRANCÉS : *Damville, Franconville, Martinville.* LENGADOCIAN : *Viladon, Vilafrancon, Vilamartin.*

5. Un substantiu partitiu pòt construire l'adjectiu que lo qualifica amb la preposicion *de* e l'article. Aquela construccion dona mai de fòrça a l'expression. Ex. : *Dona-me d'aiga de la fresca. | Vòli de camparòs dels bons. | Me pòrtes pas d'amètlas de las amar-gantas.*

Una construccion analòga amb la preposicion *de* se retròba amb los adjectius o los participis qu'exprisson un estat complit. Ex. : *Avèm tres veires de copats. | I a una barrica de voida. | Sus quatre peras, n'i a tres de poiridas.*

REMARCAS. — La construccion amb *de* + article se produís tanben amb un substantiu o una proposicion. Ex. : *Manja una pera de las d'ivèrn. | Qui vòl de formatge del que pica ?*

La meteissa causa amb un atribut. Ex. : *Aquel galinat es dels d'estiu.*

Cal notar que los pronoms pòdon èsser seguits d'un adjectiu construit amb *de*. Ex. : *Me'n contèt una de bèla. | Oi! quina de polida!* Lo torn a lo sens emfatic.

3) Substantiu + infinitiu

6. Lo grop substantiu + infinitiu se constrúis generalament amb *de*. Ex. : *Lo temps de legir.* | *L'ora de trabalhar.* | *L'enveja de dormir.*

Quand lo meteis grop marca la destinacion, se constrúis tanben amb *de*. Ex. : *Maquina d'escodre* (Orlh.). | *Pèira d'amolar.* | *Fèr d'emplombar.* | *Fèr de lissar.*

Om pòt aver, de còps que i a, la preposicion *per*. Ex. : *Pèira per agusar.* | *Mòtle per far de peses.* | *Ostal per vendre.* | *Ordi per semenar.*

Dins un cèrt nombre de cases, l'infinitiu pòt èsser substituït per l'adjectiu verbal en *-dor*, *-doira*. Exemples : *Clavèl ferrador.* | *Cotèl plegador.* | *Cotèl paradador.* | *Cotèl podador.* | *Cotèl sagnador.* | *Martèl brocadador.* | *Martèl ferrador.* | *Panièr vendemiador.* | *Pal barrador.* Om tròba encara de formas coma : *Culhidor*, *damnador*, *maridador*, *penjador*, *vesedor*, etc., que son usitats dins lo lengatge corrent. Ex. : *Sèga colhidoira.* | *Un òme damnador.* | *Es un mainatge penjador.* | *Filha maridadoira.* | *Un trabalh vesedor.* Dins l'anciana lenga aquel adjectiu verbal èra emplegat de contunh.

REMARCA. — Dins un grand nombre de cases, lo francés emplega la preposicion *à* per marcar la destinacion. Ex. : *Pierre à aiguiser.* | *Machine à dépiquer.* | *Maison à vendre.* | *Clou à ferrer.* | *Fille à marier.* | *Ouvrage à voir.* L'ancian occitan coneissia, ça que la, la construccion amb *a*. Ex. : *Teula a far la pila a sosténer l'ostal* (Comptes d'Albi). La lenga modèrna per imitacion del francés n'abusa. Cresem preferiblas e mai idiomáticas las construuccions amb *de*.

4) Combinasons de çò amb los substantius, los pronomes, los adjectius e los advèrbis

7. Lo demonstratiu neutre çò pòt servir a substantivar los adjectius o los advèrbis en jogant lo ròtle d'un article neutre. Lèumens, la combinason es dirècta: *Çò mieu, çò tieu, çò nòstre, çò vòstre, çò lor, çò negre, çò polit, çò bon, çò melhor, çò pus fòrt, çò primièr, çò segond, çò darrièr, çò autre, çò meteis, çò luènh, çò prèp, çò davant.* Om pòt aver tanben las meteissas combinasons amb *de* : *Çò de mieu, çò de vòstre, çò de lor, çò de polit, çò de pus fòrt, çò d'autre, çò de davant.* Encara : *Çò d'aquí, çò d'amont, çò de denaut, çò de mai.*

Amb los substantius o pronomes, òm a : *Çò del gos, çò de mon paire, çò de Pèire, çò d'aqueste matin, çò de fèrre, çò de cuèr, çò dels autres, çò de cadun, çò de qui que se siá.*

Ex. : *Cadun a besonh de çò sieu e sovent de çò dels autres* (Prov.). | *Çò de pus marrit a pelar es la coa* (Prov.). | *Çò mòl per mon còl* (Prov.). | *Aquel malaut es a çò darrièr* (Cent.). | *Ai rendut çò de mon oncle e ai gardat çò de mon paire* (Cent.).

Los parlats septentrionals usan de *aichò*, *aquò* dins las meteissas condicions. Ex. : *Aquò bèl.* | *Aquò nòstre.* | *Aquò panat serà teu* (Besson).

5) Demonstratiu + substantius

8. Los demonstratius s'emplegan coma en francés. Avèm indicat a la MORFOLOGIA diversas particularitats. Cal notar la possibilitat d'emplegar lo demonstratiu

SINTAXI.
—Grops de
mots.
—Demos-
tratius
+substan-
tius.

aquel après un substantiu precedit de l'article. I a d'exemples en vièlha lenga e modèrnament en foissenc e agenés. Ex. : *E l'aiga aquela èra ajustada en XL tinas* (Filomena). | *A! lo brave òme aquel* (Fois.). | *Vos diriatz que Bertran, lo ferotjàs aquel, es quauque grand *monsur* (Corteta). Lo catalan usa correntament d'aquel torn fòrça expressiu.

5 bis) Un + possessiu

Lo lengadocian emplega las doas combinasons seguentas : *un son e un sieu*. Ex. : *Demòra cò d'una sa filha*. | *A eretat d'un oncle sieu o d'un sieu oncle*. En francés : *Une de ses filles o une fille à lui*.

6) Tot + substantiu o adjectiu

9. **Tot** s'emplega davant los substantius coma en francés, amb l'article o sens article. Ex. : *Tota la forèst*. | *Totis los òmes*. | *Tot crestian*. | *Tota femna*.

Amb los numerals, la supression de l'article es constanta. Ex. : *Totis dos*. | *Totas doas*. | *Totis quatre*. | *Totas cinc*.

10. **Tot**, emplegat coma advèrbi, varia dins tots los cases. Ex. : *Son tots desanats*. | *Es tota estabosida*. | *Ne son totas destermenadas*.

Cal notar l'usatge de *tot* advèrbi davant los substantius, qu'es particular a l'occitan dins la majoritat dels cases. Ex. : *Aquels cabels son tots pesolhs*. | *Aquelis òmes son tots orresiá*. | *Las femnas son totas minganas*. | *La mainada èra tota en lagremas*.

7) Article + substantiu o mot substantivat

SINTAXI.
—Grops de
mots.

11. L'article lengadocian s'emplega lèumens coma en francés, cal notar solament que nòstra lenga es demorada a un estadi mai arcaïc. En consequéncia, los cases d'omission son pus nombroses.

a) Noms pròpris o assimilats

1) Dins diversis parlars, l'article es emplegat davant los **prenoms** o los **noms de personas**. Ex. : *Lo Joan*. | *La Maria*. | *Lo Bòsc*. | *La Masuca*. | *Los Galibèrts*.

2) Los **noms geografics** de païses, de rius e de montanhas devon èsser emplegats sens article. Dins fòrça cases, la lenga parlada e sobretot la lenga escrita restablís l'article jos l'influéncia del francés. Pels noms de païses, lo restabliment es gaireben general. Los escrivans se devon de tornar a l'usatge primitiu. Ex. : *Per tots temps lais Albegés — e remanh en Carcassés* (P. Vidal). | *Proença e Catalonha e Gasconha pendretz* (Cançon de la Crosada). | *Conquestèc a la fe crestiana... Alamanha, Rosselhon, Catalonha, Aragon, Espanha* (Esquerrièr).

Los noms de rius e de montanhas an mièlhs servat l'usatge occitan, sobretot dins la lenga del pòble. Ex. : *Tarn creis* (Galhard). | *La grand vila que vei remolinar Garona* (Godolin). | *Tenten, Lampi e Bernassona passen jos lo pont d'Alzona* (Prov.). | *Aude carreja* (Cent.). | *Per traversar Viaur* (Besson). | *Orbiu, Fresquèl, Rèc-pudre, Onhon, n'an pas tant fait* (Birat). | *Sus la riba de Lèrgue* (Langlada). | *Quand veiràs las*

SINTAXI.

—Grops de mots.
—Article
+substantiu o mot substantivat.

nèblas sus Olt, pren lo flagèl e vai al sòl (Prov.). | Nòra ditz a Montaut : quand tu as freg, ieu ai pas caud (Prov.). | Suls pics de Nòra e Montalet (Birat). | En Cevenas (Cev.). | De gents de Cevenas non fagas padenas, que traucadas son (Prov.). | Nòra s'embruma (Cent.).

REMARCA. — Dèls la lenga anciana, òm tròba cèrts noms de riu amb l'article. Ex. : *Lo riu del Boildor* (Cart. de Vaor). | *La ont se mescla la Niela ab Orbio* (Filomena). | *L'un braç de la Garona* (Cançon de la Crosada). | *A l'airal que lo riu de Cussòl se clau dins la Serena* (Besson).

3) **Ciutat e Borg**, dins qualques vilas servisson a designar una part de l'aglomeracion, prenon la valor d'un nom pròpri e s'emplegan sens article. Ex. : *En visitant Borg e Ciutat* (Birat). | *Al grifol de Borg* (Birat). | *Se n'anèt en Ciutat de Carcassona a l'intrant de l'ivèrn* (M. del Vernis). | *Ciutat es en fèsta* (Cent.).

4) Qualques noms comuns pòdon èsser utilizats dins un sens general sens article ; atal son : *amor, cèl, infèrn, luna, natura, paradís, solelh, mar*, etc. Ex. : *Es atal, grun a grun, que joinesa se pèrd* (Besson). | *Despuèi que Monde es Monde, aquò va de la sòrta* (Alibèrt). | *Un sacrament que Cèl e Tèrra benesis* (Besson). | *Vejam... se diràn que la saladura — siá bona per sustentar natura* (Sage).

5) Los noms de vents son sovent presis coma de noms pròpris sens article. Ex. : *Cisampa bufa amont, Carcinòl bufa aval* (Besson). | *Lo pè de Cèrç es cargat* (Cent.). | *Labech tardièr, Cèrç matinièr* (Prov.). | *Marin clar e Cèrç escur, es de pluèja al segur* (Prov.).

6) Los noms de fèstas e de ceremonias religiosas, pòdon èsser assimilats als noms pròpris emplegats sens

article. Ex. : *Aurà vint ans per Candelieira* (Verme-nosa). | *E Pascas van venir* (Besson). | *Quand Nadal es sens luna, de cent fedas n'escapa pas una* (Prov.). | *De Santa Catarina a Nadal, lo mes es egal* (Prov.). | *Entre Martror e Nadal, la culhida dins l'ostal* (Prov.). | *Un pauc davant Totsants* (Peiròt). | *Lo luns après Ram-palm* (Rgt.). | *Vèspras sonan* (Cent.). | *Quand partián per Matinas* (Besson).

REMARCA. — Lo francès ditz regularament *la Chandelier, la Noël, la Sainte-Catherine, la Toussaint, les Vêpres, les Matines*.

b) Noms comuns presis dins un sens general e indeterminat

12. Los noms comuns presis dins un sens general e indeterminat o dins un sens collectiu s'emplegan sens article dins una mesura plan mai granda qu'en francès.

1) Los noms de trabalhs agricòlas (noms collectius) s'emplegan mai que mai sens article. Ex. : *Sègas avián finit* (Besson). | *E cantatz vinhairons, que vendémias son bèlas* (Besson). | *Après vendémias, benlèu nos tornarem remausar* (Besson). | *Per cubrisons* (Rigal). | *Quand farem meissions* (Besson). | *Abans meissions* (Besson). | *Après cubrisons* (Besson).

2) Los noms coblats per dos e per mai, ometon l'article. Ex. : *Tarir besals e rius* (Alibèrt). | *Far créisser blat e civada* (Alibèrt). | *Sautar parets e cle-das* (Besson). | *Cargar biaça, barral, bigòs* (Peiròt). | *Ratas-penadas e lingròlas, — Taupas, lusèrts, tavans, moissaus, — Escaravats, serpents, grapauds, — Corbata-ses, chòtas e galhas — son nuèch e jorn sus mas muralhas* (Sage).

SINTAXI.

—Grops de mots.
—Article + substantiu o mot substantivat.

3) N'es atal meteís dins las comparasons. Exemples : *Espés coma abelhas en buc* (Purgatòri). | *Blanc coma nèu* (Cent.). | *Viu coma fuèc, doç coma mèl* (Jansemin). | *Beviá coma papièr de traça* (Vestrepain).

4) Dins los torns negatius e exclusius. Ex. : *Jamái pus de la vida — veirem glèisa pus emplida* (Besson). | *Ieu non vesi que flors per jardins e per pradas* (Teatre de Besièrs). | *Fa lo quart del camin sens que sus son passatge aja trobat òme vivent* (Vestrepain).

5) Dins las indicacions de quantitat (temps e lòc) e de moments del jorn o de la nuèit. La supression de l'article indefinit es constanta amb *mièg, mièja*. Ex. : *D'aicí a la vila, i a mièja lega*. | *M'a pesat mièja liura de carn*. | *I arribarem dins mièja ora*. | *A jorn falit*. | *A solelh colc*. | *A boca de nuèit*. | *De matin*. | *De sera*.

6) Dins los provèrbis, ont los substantius son presis dins un sens general, la supression de l'article es de règla. Ex. : *Pan e vin fa saïn*. | *Gat escaudat, aiga tebesa li fa paur*. | *Gents en gents, favas en fems*. | *Can que laira sent quicòm al matàs*. | *Feda que bèla pèrd un mòrs*. | *Miralh de carrièra, femorièr d'ostal*.

7) Lo grop **vèrb + substantiu** se constrúís sens article quand lo sens es general e indeterminat. Aquel fait es plan mai frequent en occitan qu'en francés. Aicí qualques exemples caracteristics :

Aver enveja, fam, fisa, lagui, pietat, plaser, rason, set, sòm, tòrt, etc.

Cantar messa.

Cercar brega, bruch, calor, disputa, mèstre, plaça, etc.

Còler fèstas.

Demandar ajuda, conselh, gràcia, etc.

Donar calor, camin, dreit, freg, responsa, tòrt, etc.

Escotar rason.

Far batejalhas, caça, calor, defèci, despièch, dòl, enveja, fasti, fèsta, fòc, freg, luna, malavera, paur, pietat, planchas, plaser, prangièra, solelh, soldat, temps, etc.

Liurar batalha, etc.

Manjar fèsta, gratons, etc.

Metre fòc, man, taula, etc.

Parlar maridatge, politica, rason, trabalh, etc.

Passar calor, camin, fam, freg, malor, pena, talent, etc.

Pèdre contenéncia, fe, paciéncia, raça, temps, etc.

Portar calor, crenta, freg, paur, pèira, pena, pèrda, etc.

Prendre alen, conselh, coratge, pena, sal, vacances, vam, etc.

Rendre compte, gràcia, justícia, omenatge, rason, etc.

Tampar maison, etc.

Téner cap, còp, pè, solaç, etc.

Tornar convidas, rason, etc.

Traire fòc, mal, pena, etc.

Trobar abric, ajuda, calor, gràcia, gost, mèstre, etc.

Veire país.

SINTAXI.

—Grops de mots.
—Article + substantiu o mot substantivat.

SINTAXI.

—Grops de mots.
—Article + substantiu o mot substantivat.

8) Dins los grops **preposicion + substantiu**, la supression de l'article es encara mai esbandida qu'en francés. Aicí-ne qualques exemples demest fòrça autres :

A cap, nòças, pòrt, punta d'alba, socors, temps ; sentir a carn, a cuèr, a fems, etc.

Abans ora, temps, etc.

De boca, cap, cul, mors, etc.

Dins òbra, tèrra, etc.

En carrièira, camin, cèl, fenèstra, man, mar, palun, ribièira, tèrra, via, etc.

Fòra man, païs, rason, tèrra, vila, etc.

Jos color, man, tèrra, etc.

Per compàs, despièit, destric, òrta, etc.

c) Article de valor demonstrativa

13. L'article sèrva del tot sa valor demonstrativa dins lo grop **article + de + substantiu, pronom o adverb**. Ex. : *Ai pas de gos, te prestarai lo de mon paire. | Se vòls que respècten tos bens, respècta los dels autres. | Aicesta es la que canta melhor. | Ai pas legit lo jornal de ièr, ni lo de uèi.* Aquel us es especial a l'occitan en fàcia del francés.

L'article sèrva tanben sa valor demonstrativa dins los torns següents : *Fa un solelh tal que me morissi de la calor. | Faguèt una prigolada que totis tremolavan de la paur. | E puèissas a la breçairòla, — ieu li vòli dar la botiòla, — ieu la li doni tot exprès — per far musar l'enfant del brèç ; — ...e lo paure petit garçon — se calarà de la façon (Galhard). | Dempuèi que Monde es Monde, aquò va de la sòrta (Alibèrt).*

L'us de l'article dins las **interpellacions** amb un sens emfatic remembra dins una cèrta mesura sa valor demonstrativa. Ex. : *Aquò's ieu, los enfants, que som lo capiscòl (Vermenosa). | Pensem *vite, l'aujòl, de finir vòstre affaire (Teatre de Besièrs). | Etz de Mercús, l'amiga ! (Fois.). | Bon vèspre, l'òste ! (Langlada).*

SINTAXI.
—Grops de mots.
—Article + substantiu o mot substantivat.

d) Article + infinitiu

14. Gaireben tots los infinitius pòdon èsser substantivats e prendre l'article. Ex. : *Lo comprar ensenha lo vendre (Prov.). | Lo prestar o gasta e lo donar o pèrd (Prov.). | O crompègui per un donar (Fois.). | Lo cantar fa pas passar la languison (Vermenosa). | La breçairòla del còrrer *tranquille de l'èga (Besson). | Al mai còrrer (Fois.). | Lo bon semenar es quinze jorns abans e quinze jorns après (Peiròt). | Val pas lo se'n passar (Fois.).*

e) L'article + un e autre

15. **Un e autre** presis substantivament pòdon suprimir l'article.

1) Lo grop **un e autre** al singular, acoblats o opausats, prenon totis dos l'article en francés ; en occitan es lèumens suprimit davant **un**. Ex. : *Una es lo pibolàs, l'autra es lo bortolaiga (Langlada). | Un li trussa la cresta e l'autre lo cervèl (Besson). | Que Dieu... vos guide e vos consèrve un a l'autre (Besson). | Un a l'autre, se fan recitar sas leçons (Besson). | Un per l'autre es pres (Besson). | Butèt una sus l'autra un bodòl de nivols (Besson). | Un darrièr l'autre (Cent.). | Un davant l'autre (Cent.). | Un contra l'autre (Cent.). | Un après l'autre (Cent.).*

SINTAXI.

—Grops de mots.
—Article
+substantiu o mot substantivat.

2) Dins los grops formats d'un substantiu tenent la plaça de un dins un... autre, aquel substantiu s'emplega sens article. Ex. : *Far cap o autre* (Cent.). | *Còp entre autre* (Cent.). | *De part e d'autra* (Cent.). | *De biais o d'autre* (Cent.). | *Parlèron de causas e d'autras*. | *Jorn part autre*.

REMARCA. — Dins lo grop un de + substantiu, la meteissa supression d'article a lòc. Ex. : *Una de las tors s'enclinèt* (Crosada).

f) Un + de + nom

15 bis. Dins los grops formats de l'indefinit un e d'un nom, l'intercalacion de la preposicion de servís a metre lo nom en evidéncia e a li donar lo sens emfatic. Ex. : *Ne tenes una de canha!* (Fois.). | *N'as un de cotèl que val pas dos sòus* (Cent.).

Om tròba la meteissa construccion amb los demonstratius e los exclamatius. Ex. : *Aquela de messorga tinda* (Cent.). | *Vietdase! quina de petòfia!* (Cent.).

8) Lo superlatiu

16. Lo superlatiu relatiu occitan es constituit pel comparatiu de l'adjectiu o de l'advèrbi precedit de l'article o d'un possessiu : *Lo pus nèci, la mai valenta, la mens pigra, mos pus grasses porcèls*.

Quand l'adjectiu es plaçat après lo substantiu, lo francés repetís l'article davant lo comparatiu : *La fille la plus belle*, mentre que l'occitan lo suprimit : *La filha mai polida*. Ex. : *Lo cap del dit plus petit de la man* (Purgatòri). | *S'encorrèt asemprar los vents plus bufaires* (Godolin). | *Los lòcs plus deliciós que sián dejós lo cèl* (Teatre de Besièrs). | *L'abilhament pus polit* (Fois.). | *L'ostal pus *pròche* (Froment).

Lo superlatiu relatiu neutre (fr. *le plus, le mieux, le moins*) s'exprimis tanben sens article. Ex. : *L'ora que mai vos plàcia* (Teatre de Besièrs). | *Fagam a qui cante melhor* (Godolin). | *Lo qui melhor canta* (Jansemin). | *Son los que mai m'agradan, los que mai aimi* (Besson). | *Lo que mai plangi* (Froment). | *Ai pres aquel que m'agradava mens* (Cent.). Dins tots aquels exemples, lo superlatiu es precedit d'un relatiu. Dins los autres cases, es precedit de çò : *Çò mai polit, çò mens agradiu, çò melhor*.

SINTAXI.
—Grops de mots.
—Lo superlatiu.

REMARCA. — Los felibres se son pas faits fauna d'imitar lo francés e d'utilizar l'article. Nos pareis natural de lo suprimir.

17. Los numerals ordinals **primièr, segond, darrièr** son tractats coma los superlatius. L'occitan ditz : *Lo primièr capèl, lo segond ostal, lo darrièr arbre*, al costat de : *Lo cap primièr, los pès darrièrs*.

Ex. : *Intratz doncas primièr* (Teatre de Besièrs). | *Qui primièr nais, primièr país* (Prov.). | *Qui primièr paga, darrièr fotja* (Prov.). | *Çò que primièr veson* (Fois.). | *La primièra als jòcs es darrièra al trabalh* (Jansemin). | *Passa primièr, darrièr, segond* (Cent.). Dins aquels exemples, los numerals son atributs o complements.

9) Lo partitiu

18. Dins l'anciana lenga e, uèi, dins los parlars foissenc e donasanenc, lo partitiu es exprimit pel substantiu sol. Ex. : *Non manjan sinon milh e favas* (Filomena). | *Non manjan pan ni bevon vin, car non n'an* (Purgatòri). | *Avèm pèira per agusar las dalhas* (Fois.). | *Lor ensenhava remèdis pels raumasses*

(Fois.). | *Mai d'un còp i aguèt batalhas* (Fois.). | *Se vòls aver enemics, prèsta argent a tos amics* (Prov.). | *Lo que vòl aiga clara, cal qu'ane a l'uèlh de la font* (Prov.). | *Donava farina* (Palmada). | *N'a pas trabalh* (Palmada).

La majoritat dels parlars lengadocians an adoptat lo partitiu precedit de *de*, que la lenga anciana coneissiá. Ex. : *Portèc-li de vin* (Filomena). | *Vòli de pan* (Cent.). | *Qui a de tèrra a la guèrra* (Prov.). | *Aviá de belugas dins lo sang* (Besson). | *Engàubias de cançons* (Langlada).

Per fin, en orlhagués, lo partitiu s'exprimis amb *de* + article coma en francés. Ex. : *E demanda del pan, de la carn e del vin* (Vermenosa). | *Per aver dels capèls* (Matieu). | *Nòstra montanha entend galopar de las fonts que rajan sens tarir* (Delostal).

Quand lo partitiu es determinat, tots los parlars emplegan l'article. Ex. : *Si volètz del nòstre pan, volontierà vo'n darem* (Filomena). | *Justa, vai-te'n dire a *monsur Constanç... que del vin qu'el beu el te n'emplisca* (Galhard). | *Pòrta-me de l'aiga que venes de posar* (Cent.).

II. — VÈRB E SUBJÈCTE

A. — RÈGLAS D'ACÒRDI

1) Nombre

19. Las règlas d'acòrdi del subjècte e del vèrb son gaireben las meteissas qu'en francés. Conven, ça que la, de notar las particularitats seguentas :

1) Dos subjèctes acoblats amb la preposicion *amb* vèlon lo vèrb al plural. Ex. : *Lo teu paire amb lo meu èran fraires* (Besson). | *L'ainat dels Monestièrs amb la sia Balbina avián pas melhor biais* (Besson). | *Lo paire amb la filha se van a l'endavant* (Besson). | *Lo dieu nenet que damb sa *mèra — còlon en Pafòs e Citèra...* (Godolin). Un dels subjèctes pòt èsser sostenentut : *Amb el èm pas amics*.

2) Los *collectius* an lo vèrb al plural d'una faison gaireben generala. Ex. : *La mitat quitaràn la vida davant ora* (Vermenosa). | *Un escais de topins, sus la brasa, bulisson* (Gav.). | *Lo mond que te fan pas res* (Besson). | *Una cinquantena cabussèron dins Viaur* (Besson). | *Tot lo pauc de menusas i passèron* (Gav.). | *Parli coma fan nòstre mond* (Besson).

Om tròba tanben lo vèrb al plural amb *mai d'un*, *mantun*, *cap*, *degun*, etc. Ex. : *Un veire que cap de Franceses i ajan pas begut* (Gav.). | *Serà pas ieu ni*

SINTAXI.
—Vèrb
e subjècte.
—Règlas
d'acòrdi.
—Nombre.

degun d'aqueste ostal que te faràn metre a la prison (Besson). | *Mai d'un periràn de caitivièr* (Cent.).

3) Om pòt trobar de subjèctes units per e amb lo vèrb al singular. Ex. : *Dieu e lo mond o sap* (Corteta). | *Pan e vin fa saïn* (Prov.).

20. Los torns impersonals franceses *il y a, il est* respondon a l'occitan *i a, es*. Ex. : *I a de causas bonas* (Cent.). | *Es tres oras* (Cent.). Dins aquels exemples, avèm un vèrb al singular e un subjècte al plural. En plaça d'aquels torns, òm pòt aver lo vèrb èsser acordat amb lo subjècte. Ex. : *Son d'autras leis* (Cubainas). | *Eran dètz oras* (Besson). | *La granja ont es pro fen* (Besson).

De la meteissa faïçon, lo francés *c'est mon ami, ce sont mes amis*, pòt se virar literalament per : *Aquò es mon amic, aquò son mos amics* o encara *aquò es mos amics*. Ex. : *Sa boca, aquò es una cereisa* (Vermenosa). | *Aquò non son que bordufalhas* (Teatre de Besièrs). | *Tot aiçò son pecats venials* (Opusculs del sègle XV). | *Aquò son las annadas* (Besson).

Om tròba encara mai de torns amb lo vèrb acordat amb lo subjècte sens pronom neutre. Ex. : *Son nòstras *fiançalhas* (Teatre de Besièrs). | *Son los cans* (Besson). | *Son los autres que o an fait* (Cent.).

Lo torn impersonal francés : *Il sonne trois heures* pòt se traduire per : *Pica tres oras, pican tres oras*. L'exemple amb acòrdi en nombre nos pareis lo pus idiomatic. Ex. : *An sonat onze oras* (Cent.). | *Al relòtge, pican sièis oras* (Cent.). | *M'arribaràn una pila de mots* (Cairon).

2) Personas

SINTAXI.
—Vèrb
e subjècte.
—Règlas
d'acòrdi.

21. Las règlas de subordinacion de las tres personas del vèrb son las meteissas qu'en francés. La 1ª persona a la prioritat sus la 2^a e la 3^a, e la 2ª sus la 3^a. Om tròba, ça que la, excepcionalament, l'acòrdi del vèrb amb la darrièra persona exprimida. Ex. : *Serà pas ieu, ni degun d'aqueste ostal que te faràn metre a la prison* (Besson).

22. Dins los torns enonciatius correspondent al francés *c'est moi, c'est toi, c'est lui, c'est nous, c'est vous, c'est eux* o *ce sont eux*, lo lengadocian utiliza diversas expressions :

1) Tipe primitiu amb acòrdi del subjècte e del vèrb, encara viu dins diversis parlars. Ex. : *Som ieu per te servir* (Vidal). | *Soi ieu que fau la lei* (Besson). | *Etz vos* (Fois.). | *Son elas* (Cent.). | *Son las piuses que te chapan ?* (Cairon).

2) Tipe modèrn, amb lo vèrb a la 3ª pers. del sing. Ex. : *Es ieu, es tu, es el, es nosautres, es vosautres, es elis* (Cent.). | *Es ieu que cantarai la messa*.

3) Tipe parallèl al francés amb *aiçò* e *aquò* acordats amb lo vèrb. Ex. : *Aquò es ieu que pòrti lo vin* (Cent.). | *Aiçò es elis qu'arriban*.

4) Om pòt aver encara lo crosament del tipe *som ieu* amb lo tipe *aquò es ieu*, siá *aquò som ieu*. Ex. : *Aquò soi ieu* (Vermenosa). | *Aquò siás tu, rainal ?* (Besson). | *Aquò es el* (Cent.). | *Aquò sèt看 vos* (Gav.). | *Aquò son elas* (Cent.).

23. Dins las frases relatives del tipe *som un òme que...*, lo segond vèrb pòt s'acordar en persona amb

SINTAXI.
—Vèrb
e subjècte.
—Règlas
d'acòrdi.
—Personas.

lo primièr o se metre a la 3ª pers. Ex. : *Ieu soi l'arc-balestièr que tiri...* (Teatre de Besièrs). | *Som un òme qu'aima la patz* (Cent.).

L'acòrdi a la 3ª pers. es pus corrent dins la lenga actuala.

24. Un subjècte plural o constituit per un grop de mots de sens plural o un collectiu al singular, pòt aver un vèrb a la 1^a o 2ª pers. dins lo cas ont respond vertadièrament a aquelas personas. Ex. : *Lo mond simples que sèm* (Besson). | *Los paures apatissètz sovent* (Cent.). | *Degun aurette pas rason* (Cent.).

B. — PRONOMS SUBJÈCTES

25. En occitan, la distincion entre las diversas personas del vèrb es plenament assegurada per las desinèncias. Atanben los pronoms subjèctes son pas exprimits davant lo vèrb, coma o son en francés. Exemples : *Legissi mentre qu'estúdias*. | *Semenam e culhissètz*.

REMARCA. — L'anciana lenga classica exprimissia pas mai los pronoms que la lenga moderna. Ex. : *Ar se son faits enqueredor — e jutjan aici com lor plai* (Montanha-gòl). | *Per tots temps lais Albegés — e remanh en Carcasés...* (P. Vidal). | *E quand foron tots ensems, girèron's vèrs los crestians e donèron amb els...* (Filomena). Ça que la, del XVe al XVIIe sègle, segurament jos l'influéncia del francés, los pronoms son sovent exprimits. Ex. : *Tu as ausit lo plaidejat* (Mistèris). | *Ieu non pèqui pas* (Opuscules del XVe s.). | *Vautres ausiretz se vos plai — qu'es çò que ieu vos en dirai* (Sage). | *El mangèt un pan caud* (Galhard). | *Ieu te preni per prisonier*. — *Tu m'as manjat los cauls de l'òrt* (Galhard). | *Tot màger que vos siàtz* (Corteta). | *El a peur d'estar paure* (Corteta).

26. Los pronoms pòdon èsser exprimits excepcionalament per defugir l'amfibologia, per marcar una oposicion o donar mai de fòrça a l'expression. Dins lo cas d'amfibologia, lo pronom es plaçat abans lo vèrb. Ex. : *El plorava mentre qu'ela risiá* (Cent.). | *Elis passaràn davant e elas seguiràn per darrièr* (Cent.).

Dins tot autre cas, lo pronom pòt prendre quina plaça que siá. En general, correspond als pronoms franceses : *moi, toi, lui, elle, nous, vous, eux, elles*, que doblan los pronoms subjèctes : *Tu le veux, toi*. Ex. : *Ieu passe de d'aici, tu, passa de d'açai* (Gav.). | *Ò tu que ieu espèri* (Besson). | *Adieu, paure Carnaval, tu, te'n vas e, ieu, demòri* (Cançon populara). | *Plan non fugic, el* (Fois.). | *Que parli, jo, d'un gos* (Godolin).

C. — VÈRBS UNIPERSONALS

27. Los vèrbs unipersonals emplegats a la 3ª persona del singular, utilizan pas de pronom subjècte. Atal son : *Granissa, nèva, plòu, rosina, gèla, tòrra, e* atal meteis los vèrbs emplegats amb un sens especial : *I a, cal, es, fa, se pòt, arriba, etc.*

Tots los parlars pòdon emplegar los pronoms neutres amb *es, se pòt, arriba*. Ex. : *Aquò es segur*. | *Aquò se pòt plan*. | *Aquò arriba*.

En Orlhagués, (*a*)quò s'emplega davant tots los unipersonals : *Aquò plòu*. | *Aquò nèva*. | *Aquò fa freg*.

REMARCA. — Dins las òbras escrichas dels sègles XV, XVI e XVII, òm tròba sovent lo subjècte exprimit jos la forma de *el*. Ex. : *El cal que ieu vos demande perdon* (Galhard). | *El n'es pas de rason* (Corteta).

SINTAXI.
—Vèrb
e subjècte.
—Pronoms
subjèctes.

D. — ENONCIATIUS

28. Lo lengadocian ignòra l'usatge dels enonciatius, que jògan un ròtle considerable en gascon. Lo parlar foissenc e lo donasanenc sols coneisson l'usatge de l'enonciatiu *que*. Cal remarcar qu'aquela particula precedís immediatament lo vèrb. Ne modifica pas sensiblement lo sens. Ex. : *Atal qu'es* (Fois). | *E pastor que som, pastor que serai* (Don.). | *E puèis que trucam* (Don.). | *Aquel que mentirà* (Don.).

III. — VÈRB E REGIM

29. En lengadocian, los vèrbs transitius e los intransitius correspondon generalament als del francés. Cal notar, ça que la, que diversès vèrbs intransitius devenon transitius dins certanas de lors accepcions. Atal son : *Córrer, dintrar, gausir, revenir, sautar, semblar, tombar, tornar*, etc.

Ex. : *Corris lo país.* | *Dintran la pastura.* | *An gausit la candela.* | *Lo vau revenir.* | *Sauta la baralha.* | *Sembla son paire.* | *An tombat quicòm.* | *Torna-me l'argent.*

De meteissa faïçon, qualques vèrbs transitius an un regim indirècte segon lo sens o segon los parlars. Om pòt citar : *Ajudar, favorir, fugir, grandmercejar, pregar, socórrer, sonar*, etc.

Ex. : *Quiròl sonèt a Clarissa* (Besson). | *Vos demandi la permission d'ajudar al cosinièr* (Besson). | *Preguèc a Carles* (Filomena).

30. Los vèrbs pronominals presentan las particularitats seguentas :

1) Los pronominals subjectius son d'un usatge general, sobretot dins cèrts parlars coma lo foissenc. Gaireben tots los vèrbs pòdon èsser precedits d'un pronom al datiu etic, qu'indica l'interès pres pel subjècte a l'accion exprimida pel vèrb. Atal son : *S'ausir, se beure, se creire, se culhir, se dinnar, se dormir, se fugir, se languir, se manjar, se morir, se pensar, se*

SINTAXI.
— Vèrb
e regim.

plorar, se prusir, se rire, se saber, se tenir, se traire, se venir, se voler, etc.

Ex. : *Se pensan a dormir* (Fois.). | *Se prenon los paquets* (Fois.). | *Nos l'auriàm manjada totis sols* (Fois.). | *Es ora que t'aujas la vertat* (Fois.). | *Una recompensa seriá donada a aquel o aquela que mai la se meritariá* (Besson). | **Siguèt pro ase per s'anar luchar contra Nòstre Sénher* (Besson). | *Lo paure se gratava, mercé que se prusiá* (Peiròt).

2) N'es atal meteis pels pronominals possessius del tipe : *S'es copat la camba per a copat sa camba* ; torn de substitucion qu'estudiarem pus luènh. Ex. : *Me som banhat lo capèl* (Cent.).

3) Los pronominals indefinits son emplegats correntament per lo francés on : *Se ditz, se conta, se fa, se deu, se pòt, etc.*

Ex. : *Se ditz de causas falsas* (Cent.). | *Se fa de marrida besonha.*

4) Existís encara de vèrbs pronominals de sens passiu : *Se cremar, se fendre, se fondre, se copar, etc.*

Ex. : *Aquela fusta s'es fenduda* (Cent.). | *I a un veire que s'es brigolat* (Fois.). | *Lo vin s'es begut dins pauc de temps.* | *Devon s'entendre de Malausa* (Rigal). Dins aquels exemples, lo pronominal correspond a : *Es estada fenduda, es estat brigolat, es estat begut, devon èsser entenduts.*

1) Regim dirècte

31. Lo regim dirècte se construís coma en francés. Es solament dins las repeticions de regim e dins de cases vesins que lo regim dirècte, representant un èsser animat, es precedit de la preposicion *a*.

1) Dins las frases emfaticas o destinadas a metre lo regim en relèu, òm pòt aver lo tipe : *a + regim + regim + vèrb*, o lo tipe : *regim pronominal + vèrb + a + regim*.

Ex. : *Ongan, a jo, me castiguèt a mièi* (Jansemin). | *Ela me paga a mi* (Corteta). | *M'a passat pel cap una enveja de los escanar a totis dos* (Fois.).

2) Dins las frases exprimissent l'oposicion o la reciprocitat, òm a lo tipe : *a + regim* amb lo vèrb sosentendut.

Ex. : *T'aima plan, mas non pas a ieu* (Cent.). | *Vos me volètz ? — O, l'Alis. — E jo a vos* (Corteta). | *Se *trompa una a l'autra* (Corteta). | *M'ajudan e mai ieu a elis* (Cent.).

3) Dins las frases copulativas, òm tròba la meissa construccion.

Ex. : *Lo gos l'a mossegat tan plan coma a nosautres* (Cent.). | *Remèrcia tot lo mond e sustot a Robèrt* (Corteta).

4) Dins las frases comparativas, la preposicion servís a defugir l'amfibologia. La construccion es identica a la precedent.

Ex. : *L'estimi mai qu'a tu* (Cent.). | *Lo seguissiá coma un gat a un rat* (Cent.). | *E jo, *monsieur, l'aimarai mai qu'a vos* (Fois.). | *N'ajas peur qu'el non t'aima *autant qu'a Miramonda* (Corteta).

REMARCAS. — Om pòt trobar lo regim dirècte construit amb *a* dins de cases ont se tracta d'objèctes inanimats.

Pòt arribar tanben que lo segond regim siá construit sens preposicion. Ex. : *Crei-me, ieu* (Langlada). | *Aimatze-me, bèla pastressa, coma ieu vos aimi vos* (Teatre de Besièrs). | *Qui te vei tu, lo vei el* (Besson).

SINTAXI.
— Vèrb
e regim.
— Regim
dirècte.

SINTAXI.

—Vèrb
e regim.
—Regim
indirecte.

2) Regim indirecte

32. Lo datiu etic pronominal es estat ja estudiat (§ 30, 1). Dins lo cas de la conjugason pronominala, lo pronom etic es identic al subjècte del vèrb : *Pèire se manja una ceba*. E, naturalament, l'auxiliar es aquel de la conjugason pronominala, èsser : *Pèire s'es manjat una ceba*, en fòra de qualques excepcions : *M'ai perdut un doro* (Fois.).

Al contrari, lo datiu etic pròpriament dit se rapòrta al que parla o a aquel a qui l'òm parla, per marcar l'interès que pòdon prendre a l'accion exprimida pel vèrb ; es per consequent diferent del subjècte de vèrb : *Te me lor copèt la coa*. L'auxiliar emplegat es aquel del vèrb ordinari : *aver* o *èsser* : *Te me lor a copat la coa*. | *Te me son partits sul pic*. Aquelas construccions son extrèmament frequentas en lengadocian, sobretot dins la conversacion. Donan a la lenga una fòrça expressiva particulara.

Ex. : *Te me l'agafan* (Fois.). | *Te m'i lança un còp de pè* (Fois.). | *Ensenhatz-li-nos un bocin de messa bassa* (Besson). | *M'avètz rendut un servici que lo vos oblidarai pas* (Besson). | *O me creiretz sens pena* (Alibèrt). | *La balèsta, qui la me sap?* (Godolin).

33. *Ne*, advèrbi pronominal, es sovent emplegat expletivament en lengadocian.

Ex. : *N'a benlèu cent ans* (Besson). | *Dieu te n'auja* (Fois.).

3) Pronom e vèrb

34. Los pronoms conjunts se plaçan abans lo vèrb, exceptat a l'imperatiu, ont se plaçan après.

Ex. : *La doni*. | *Dona-la*.

Quand los pronoms precedisson lo vèrb son proclitics e atòns, mentre que quand lo seguisson son enclitics e tonics.

Ex. : *Lo vòli* (*lu-bòli*). | *Prèsta-lo* (*prèsto-lú*).

REMARCAS. — Dins la lenga anciana los pronoms pòst-pausats al vèrb èran atòns : *Prèsta-lo* (*Prèsta-lu*).

Dins los parlars meridionals, los pronoms pòdon èsser emplegats pleonasticament. Dins aquel cas, un es proclitic atòn e l'autre enclitic tonic : *Lo vòli estripar-lo*. | *Per la tuar-la* (*per la-tuà-lò*). | *Ne caldrà aver-ne*. | *O poirà cercar-o*. Cal remarcar que la pòstposicion a lòc qu'après un infinitiu.

En foissenc e en tolosan, la pòstposicion a lòc non solament après los imperatius, mas encara après los infinitius. Cal ajustar que dins la lenga dels sègles XVI e XVII, aquel usatge èra gaireben general. Ex. : *Venjar-se*; *per saludar-la*; *anar-i*; *venir-ne*; *portar-o* (Fois.). | *Far-las espelir*; *tirar-me quicòm*; *parlar-li* (Tol.). | *Alara es lo còp d'aver-lor de bons mèstres* (Galhard). | *A far-los som estat diligent* (Galhard). | *A tòrt d'aver-li desraubat aital de son escrich* (Galhard). | *Anarai-me'n tot drech* (Teatre de Besièrs). Aqueste darrièr exemple nos mòstra la pòstposicion après un futur.

En agenés e en roergat, òm pòt observar l'intercalacion de la negacion *pas* entre lo vèrb e lo pronom. Ex. : *Peiròt non ditz-pas-o* (Corteta). | *Planhem-pas-la* (Jansemin). | *L'aiga li manca-pas-li* (Besson). Dins los autres parlars, amb la negacion i a pas pòstposicion : *La plangam pas*. | *L'aiga li manca pas*.

35. Dins lo cas d'un **grop verbal**, la posicion dels pronoms conjunts es variabla segon que lo grop es sentit divisible o indivisible.

1) Dins los temps perifrastics, actius o passius, vertadièrs, los pronoms se plaçan abans lo grop.

SINTAXI.

—Vèrb
e regim.
—Pronom
e vèrb.

SINTAXI.

—Vèrb
e regim.
—Pronom
e vèrb.

Ex. : *T'an donat. Me som copat lo dit. | Nos èm estats enganats. | I som estat anat. | Los ai agudis vistis.*

A l'infinitiu, en tolosan e en foissenc, òm pòt aver : *Aver-las vistas. | Aver-li parlat.*

2) Los grops verbals formats amb : **ausir, daissar, far, mandar, menar, sentir, véser**, e lors sinonims, vòlon lèumens los pronomes abans.

Ex. : *L'ausissi cantar. | Se daissa anar. | Me mandaràs quèrre. | Te menarà pàisser. | Las sentís remenar. | Nos vesιά arribar. | L'ai entendut cridar. | T'an pas vist passar.*

A l'imperatiu per totes los parlars, e a l'infinitiu pels qu'an conservat la pòstposicion, lo pronom es intercalat.

Ex. : *Ausís-lo cantar. | Daissa-te anar. | Per menar-las pàisser. | Cal veire-las venir.*

3) Los grops verbals formats amb : **anar, caler, deure, gausar, poder, saber, tornar, venir, voler**, e lors sinonims, la plaça dels pronomes es essencialament variabla.

Ex. : *Li vau adreçar la paraula. | T'anam cotelar. | Per anar me distraire. | Va s'enlusir. | Te'n cal acontentar. | Te me cal parlar. | Calguèt m'aprestar. | Me cal te parlar. | Devi o creire. | O devi creire. | Me gausèt pas parlar. | Gausèri li parlar. | Vos poiretz passejar. | Poiràs ne descendre. | I pòdi pas caupre. | Pòdes lo prendre. | Lo saupràs menar. | Sabi los comandar. | Lo tornaràs portar. | Torna se mostrar. | Lo veni quèrre. | Vendrà la quèrre. | La vòli véser. | Volètz ne prendre.*

A l'imperatiu, lo pronom se plaça après lo primièr vèrb. Ex. : *Vai la pèrdre. | Sàpia lo gardar. | Torna los prendre. | Vai los quèrre.*

SINTAXI.
—Vèrb
e regim.
—Pronom
e vèrb.

Dins los parlars ont la pòstposicion a lòc a l'infinitiu, òm a : *Per anar pausar-los. | Veni reclamar-la. | Cal atucar-la. | Anèt pregar-lo. | Anar-i-o portar. | Anar-se'n passejar. | Me cal escurar-lo.*

36. Dins lo cas de **dos pronomes conjunts** al vèrb, l'òrde d'aquestis es variable segon los parlars.

D'una faïçon esquematica, òm pòt resumir la question atal :

1) Lo grop Orlh., Gav., Rgt., Carc., Alb., obsèrva l'òrde *acusatiu + datiu* : *La me dona.*

2) Lo grop Ag., Cent., Narb., Bes., Montp., Cev. obsèrva l'òrde *datiu + acusatiu* : *Me la dona.*

3) Lo grop Fois., Don., Tol. presenta los dos tipus precedents mesclats : *La me dona, me la dona.*

De mai, cal téner compte que i a de nombrosas excepcions localas e d'interferéncias entre los divèrses sistèmas en preséncia. Veire a la MORFOLOGIA l'estudi de las divèrsas combinasons.

4) Repeticion de regims

37. Avèm ja estudiat la repeticion dels pronomes regims : *La vòli negar-la* (veire § 34, remarques) e : *Me cridas a ieu* (veire § 31). Aicí d'autres cases :

1) Lo regim principal es destacat davant lo vèrb e es repetit jos forma de pronom conjunt.

SINTAXI.

—Vèrb
e regim.
—Repeticion
de regims.

Ex. : *La taiüt, la descaptèt* (Gav.). | *Pluèja, n'au-rem pas cap de uèi* (Fois.). | *Als uns, lor donava un conselh, als autres, lor ensenhava remèdis* (Fois.).

2) Lo regim es exprimit per un pronom conjunt e es repetit a l'estat desvolopat après lo vèrb.

Ex. : *Los sauvatges, i creson pas a l'autre mond* (Gav.). | *La canalha, la voldriàtz pas l'eternitat* (Gav.). | *Encara me soven a ieu* (Teatre de Besièrs). | *Se soveniá qu'aital sovent li aviá cridat a ela* (Besson). | *Dieu lor dona a cadun de reflais immortals* (Besson). Dins los exemples següents i a simpla repeticion de pronoms : *Aimatx-me, bèla pastressa, coma ieu vos aimi vos* (Teatre de Besièrs). | *Qui te vei tu, lo vei el* (Besson). | *L'aiga li manca-pas-li* (Besson).

3) Dins las frases relatives, lo pronom es exprimit per un relatiu davant lo vèrb e per un pronom conjunt.

Ex. : *E lo mond que l'esglasi los portava s'assarra-van totes* (Gav.). | *Pòrti de banastadas de rasims qu'aqueste matin los ai vistes amassar* (Gav.). | *Lo matin vos ai dit tot çò que mon dever me'n fasiá la comanda* (Besson). | *La cançon del pepin que ieu l'ai compausada* (Besson).

4) Om tròba la repeticion d'un pronom conjunt e d'un regim desvolopat amb *aquí, vaquí, vejaici, garaquí*, etc.

Ex. : *Aquí-ne de bandolièrs* (Cent.). | *Garatz-lo-aquí lo piròl.*

Un acusatiu neutre pòt precedir lo vèrb per representar un regim format per una frasa relativa.

Ex. : *O cresètz donc que siá un lairon* (Cent.).

5) Torns de substitucion

SINTAXI.

—Vèrb
e regim.
—Torns de
substitu-
cion.

38. Los rapòrts de possession del subjècte, del regim o del complement, lèumens exprimits per un possessiu, son sovent substituïts per l'article e per un pronom al datiu conjunt al vèrb.

1) *Son gos es mòrt = Lo gos li es mòrt.*

Ex. : *Lo pè se m'es endormit* (Cent.). | *Lo cap me fa mal* (Cent.).

2) *An panat mas patanas = M'an panat las patanas.*

Ex. : *Lor ai cremat lo convent* (Besson). | *Venián de li panar los cabridons* (Besson). | *Me lauri lo camp* (Cent.).

3) *An mes un tap a sa flaiüta = Li an mes un tap a la flaiüta.*

Ex. : *Li metèron un mantèl sus las espatlas* (Cent.).

Quand lo rapòrt de possession se referís a un objècte familiar, es pas exprimit.

Ex. : *Vau a l'ostal.* | *Carguèri lo capèl.* | *Menarai lo gos.* | *Ai perdut la mòstra.* | *Lo rainal respondèt qu'aviá l'ostal moblat* (Besson).

Aquel torn es frequent amb lo vèrb *aver*, que basta a indicar lo rapòrt de possession. De frases coma : *La camisa se m'èra arrapada a la pèl, ma camisa s'èra arrapada a ma pèl*, pòdon èsser exprimidas : *Aviá la camisa arrapada a la pèl.*

39. Los grops vèrbs + preposicion + pronom absolut pòdon èsser substituïts per los grops *pronom conjunt + vèrb + advèrbi* : *Sautèron sus ieu = Me sautèron dessus.*

SINTAXI.

—Vèrb
e regim.
—Torns de
substitu-
cion.

Ex. : *Joan Soldat lor tombèt a l'endavant* (Besson). | *Li tombèt dessobre* (Gav.). | *Pòdi pas li anar a l'endavant* (Cent.).

40. Lo grop **vèrb + preposicion + pronom neutre** pòt èsser substituït per *vèrb + preposicion + advèrbi* o *vèrb + advèrbi*.

Ex. : *Sus aquí, tròbi *richa la pauretat* (Teatre de Besièrs). | *Ai comprés d'aquí* (Besson). | *Pensèt pas plus aquí* (Gav.). | *Aviá pas lo cap aquí* (Besson).

41. Los **rapòrts de reciprocitat** presentan las particularitats següentas :

1) Allòc de : *Se baisan recipròcament*, òm a *s'entrebaisan*. Demest aquels vèrbs, òm pòt citar : *Entraimar, entrajudar, entrebaisar, entrebaihar, entrebatre, entrechaplhar, entrecridar, entrecrosar, entrefusilhar, entregafar, entregratar, entremesclar, entre-tirar, entretustar*, etc.

2) Las combinasons amb **un e autre** donan los torns següents : *Se *trompa una a l'autre* (Corteta). | *Se disián un a l'autre* (Besson). | *E vos donar los uns als autres la *persuta* (Besson). | *Se son batuts los unis amb los autres* (Cent.). | *Un per l'autre, se son patats* (Cent.). | *Un per l'autre es pres* (Besson). | *Se fasián un a l'autre de coquinièiras de tot biais* (Besson). | *Un a l'autre se junta* (Corteta).

6) Torns amb regim actiu e regim passiu

42. Los semi-auxiliars : **ausir, daissar, far, mandar, véser** o lors sinonims, pòdon comportar un regim actiu pel semi-auxiliar e un regim passiu pel segond vèrb ;

dins : *Ai ausit los aucèls saludar l'alba*, òm pòt dire *los aucèls regim actiu e l'alba regim passiu*.

SINTAXI.

—Vèrb
e regim.

—Torns amb
regim
actiu
e regim
passiu.

Una tala construccion segon la natura dels regims pòt donar tota una tièra de modalitats :

1) Dins lo cas ont los regims son constituïts per dos pronoms o advèrbis pronominals o per un pronom personal e un pronom relatiu, lo regim actiu es al datiu.

Ex. : *Vèni la me far veire* (Besson). | *L'asenada que li as daissada far* (Cent.).

2) Quand lo regim passiu es exprimit per un pronom quin que siá e lo regim actiu per un substantiu, lo regim actiu es al datiu.

Ex. : *Aquesta la teni d'un que l'aviá ausida contar a un capitani* (Gav.). | *Es una cançon qu'ai ausida cantar a vòstre fraire* (Cent.).

3) Quand lo regim passiu es exprimit per un substantiu e lo regim actiu per un pronom quin que siá, lo regim actiu pòt èsser a l'acusatiu o al datiu.

Ex. : *L'ai daissat manjar la sopa o li ai daissat manjar la sopa* (Cent.).

4) Dins lo cas ont los dos regims son representats per de substantius, òm pòt aver doble acusatiu o lo regim actiu al datiu e lo passiu a l'acusatiu.

Ex. : *Margamorrion envièt Ponheton gardar las fedas al bòsc de l'Arand* (Besson). | *Ai ausit cantar la messa a ton fraire* (Cent.).

SINTAXI.

— Vèrb
e regim.
— Torns amb
regim
actiu
e regim
passiu.

5) Quand lo regim passiu es constituit per una proposicion subordinada amb *que*, lo regim actiu pòt èsser al datiu o a l'acusatiu.

Ex. : a) *Ai ausit ton fraire dire que cantariá la messa o l'ai ausit dire que cantariá la messa.*

b) *Ai ausit dire a ton fraire que cantariá la messa o li ai ausit dire que cantariá la messa.*

SINTAXI.

IV. — VÈRB E PREDICAT

43. Gaireben tots los vèrbs pòdon aver un predicat.

Ex. : *Acabar capitani.* | *Anar vailet.* | *L'an piròl.* | *Lo laissèt veus.* | *Dintrar noiriga.* | *Som ieu.* | *Far mes-tièr.* | *Far bon dormir.* | *Fa mal patir.* | *Lo marquèt sieu.* | *Morir paure.* | *Rendre malaut.* | *Saber bon.* | *Saber mal.* | *Tornar afortunat.* | *Venir caluc.* | *Viure astruc,* etc.

Totas las formas nominalas pòdon èsser emplegadas coma predicats.

Ex. : *Aquò es mieu* (Cent.). | *Te marquèt sieu al batistèri* (Besson). | *(A)quò's pas mieu, nebots, mas (a)quò's vòstre* (Vermenosa). | *Som ieu que fau la lei* (Besson). | *Som pas el* (Vidal). | *Aquò me sap mal* (Cent.). | *Fa bon dormir.*

44. Lo predicat pòt èsser introduit per una preposicion, una conjonccion o un advèrbi. Cal notar qualques particularitats de l'occitan.

De es emplegat dins : *M'es de bon, m'es de mal, m'es de grèu, m'es de fèr = M'es agradiu, m'es penible.*

Om tròba encara : *Èsser de batejalhas, d'entèrrament, de fèsta, de léser, de nòças.*

Amb *acabar, èsser, estudiar, far, òm a* : *Acabar de soldat, èsser de vailet, estudiar de capelan, far de clergue.*

Cal notar l'expression : *far de* e lo torn subjectiu *far de son.*

SINTAXI.
—Vèrb
e predicat.

Ex. : *Lai fa de son flamenc* (Teatre de Besièrs). | *Tot en fent de sa nècia* (Besson). | *Fa de l'ase per aver de bren* (Provèrbi). | *Fa de la bèstia* (Cent.).

Lo predicat marcant la possession es introduit per *de*. Ex. : *Aquel libre es de Ramon*. En francés, òm tròba à : *à Raymond*.

Téner de + participi passat constituís una mena de temps perifrastic exprimissent la continuitat de l'accion : *Lo teni de velhat*. | *Te'n tendrai de copat*. | *Me tenguèron de parlat*.

De servís encara dins los torns partitius del tipe : *Aquela fruita es de la d'ivèrn*. | *Son tres de mòrts*.

Lo vèrb *sentir* e sos sinonims se construïson amb *a*.

Ex. : *Sentiá pas a bon* (Gav.). | *Pudís a tabat* (Cent.). | *Flaira a l'encaumit* (Cent.). | *Nòl a mentastre* (Rgt.).

Cal remarcar que lo francés emplega l'article isolat : *Cela sent le tabac*.

Amb los vèrbs coma *anar*, *daissar*, *demorar*, *prendre*, *servir*, *téner*, *venir*, etc., òm tròba *per*.

Ex. : *Anariás plan per portier de prison* (Besson). | *Lo daissèri per mòrt* (Cent.). | *Demorava per cosinièr* (Besson). | *Prendre per sabent* (Cent.). | *Servir per vailet* (Rgt.). | *Me teni per pagat* (Cent.). | *Era vengut per gendre* (Besson).

45. Lo predicat verbal es sovent introduit per *de*.

Ex. : *Es pas de creire* (Vermenosa). | *Es de plànger* (Besson). | *Es pas de far* (Cent.).

L'infinitiu pòt èsser precedit per un adjectiu.

Ex. : *Es de bon far* (Cent.). | *Es de mal conóisser* (Gav.). | *Es de mal legir* (Cent.).

SINTAXI.
—Vèrb
e predicat.

46. Lo predicat constituït per un pronom conjunt al vèrb remembrant un substantiu determinat s'acòrda amb aquel substantiu.

Ex. : *Sa *relica, l'onor del país, la *fosquèt* (Jansemin). | *Paura Joana, la fachilhièra, ara que o vol-driás, non la sès pus* (Jansemin).

Dins lo cas ont lo pronom remembra una qualitat, s'exprimís per un pronom neutre o un advèrbi pronominal e excepcionalament per un pronom acordat amb lo substantiu que possedís la qualitat.

1) *E d'ont mai cridava qu'èra pas fòl, d'ont mai ne tiravan la pròva que o èra* (Besson). | *Ma *gromanda filha, totas o son mai o mens...* (Besson).

2) *Dison qu'es paure e cresi plan que n'es* (Cent.). | *Aquel mainatge es polit e cada jorn ne ven mai* (Cent.). | *Me disètz qu'aquela aiga es cauda, mas ieu i la tròbi pas* (Cent.). | *Lo creson polit, per ieu, i'l tròbi pas gaire* (Cent.).

3) *Fada, l'èra un pauquet* (Jansemin). | *N'èri dolent, els l'èran coma jo* (Jansemin). | *Sèi tranquilla e vòli que la *siòsques* (Jansemin). | *Es nèci o lo venes?* (Orlh.).

REMARCA. — Dins las comparasons, la supression del pronom neutre es pus frequenta qu'en francés : *Se'n manca que tot aquel tropèl siá catolic coma sèm *nautres* (Besson).

V. — PARTICIPI

A. — PARTICIPI PRESENT

47. L'anciana lenga usava del participi coma lo francés, mentre que la lenga parlada moderna l'ignòra completament en fòra de formas substantivadas o adjectivas e d'expressions fossilizadas coma : *Agulha-cosent, aiga-corrent, aiga partent del potz, de la fenèstra estant*, etc.

Es generalament substituït per una proposicion subordinada amb *que* relatiu : *On entendait le bruit des pierres roulant sur le plancher = Om ausissia lo bruch de las pèiras que redolavan sul postam.*

Dins d'autres cases, lo participi es remplaçat pel gerondui o per l'infinitiu amb *en* : *Ils partirent de leur pays, menant avec eux leur bétail = Partiguèron de lor país en menant amb elis lor bestial, o en menar.*

Per imitacion del francés o per arcaïsme, los escrivans utilizan lo participi present.

Ex. : *I a pas brave cap d'ostal — menant tot mai coma cal* (Perbòsc). | *E lo grand vinharés que de vòstras costièiras — davalava, per temps, esperlongant sas tièiras, — negreiant de vertut, *finques en ailalin, — donant vam, *chasca annada, a de rajòus de vin ?* (Langlada). | *A través prats anàvem floreiant* (Langlada). | *Se n'anava, totjorn pè descauç, se cauçant res que per passar dins los endreits, vestit de la rauba blanca, cantant lo VENI CREATOR...* (Salvat).

REMARCAS. — Lo restabliment del participi present dins la lenga literària nos sembla bon e util, mas non deu èsser emplegat qu'amb moderacion, si l'òm vòl escriure una lenga naturala, servant la sabor del terrador. Lo torn amb una subordinada relativa o amb lo gerondui, segon los cases, es perfieitament acceptable tot en essent popular.

Cal remarcar que los vèrbs de la 2ª conjugason en *-ir* emplegan coma adjectiu verbal las formas sens particula incoativa : *Ausent, bolent, brusent, cobrent, colhent, cosent, dorment, fugent, languent, mentent, morent, ofrent, partent, prusent, pudent, salhent, seguent, servent, sofrent, sortent*, etc.

Las formas en *-issent* pòdon servir pel participi present e pel gerondui, mentre qu'aquelas en *-int* devon èsser reservadas exclusivament al gerondui. Escriurem, donc : *Aire ausent, capitol seguent, èra morent* ; al costat de : *Lo solelh morissent a l'avalida.* | *Daissèt dit en morissent o en morint.*

Dins la 3ª conjugason, cal reservar a l'emplec literari las formas classicas coma : *Avent, batent, bevent, cresent, fasent, vesent, volent*, etc., allòc de : (*aguén, agén, bateguén, beguén, creguén, faguén, vegén, volguén*, etc.).

48. Lo participi present emplegat coma adjectiu verbal varia coma l'adjectiu : *Amètlas amargantas, agulhas-cosents, n'èra morenta, son de sofrents.*

Emplegat a títol verbal, lo participi es invariable : *Ve aquela oliveda ombrejant nòstra tèsta* (Langlada). | *Tot es claufit e capelat — d'ausèls pausats, d'ausèls en vòl — cantant a plec de gargalhòl* (Perbòsc).

Es naturalament la meteissa causa pel gerondui : *Totas bèstias van beure, en dralhant los glaujòls* (Perbòsc). | *L'aiga raja en bulint dins los uèlhs dels taupàs* (Delostal).

REMARCA. — Dins la vièlha lenga, lo participi present aviá qu'una sola forma pel masculin e pel femenin, mas variava en nombre. Ex. : *Pensants coronar un òme de cervèla, — bailèron la corona a una domaisèla* (Galhard).

B. — PARTICIPI PASSAT

49. Lo participi passat lengadocian, que siá dins la lenga anciana o dins la lenga modèrna, a una tendéncia generala a l'acòrdi. Ça que la, lo non-acòrdi es possible quand es justificat logicament.

1) Los temps perifrastics construïts amb l'auxiliar èsser acòrdan sempre lo participi amb lo subjècte.

a) Temps del passiu e temps perifrastics dels vèrbs intransitius.

Ex. : *Son estadis matats* (Cent.). | *Quantes còps es estada ausida* (Teatre de Besièrs). | *Son anats al camp* (Cent.). | *Son estadis anats a Carcassona* (Cent.) | *La paura ma maire m'es venguda arrestar* (Teatre de Besièrs). | *Era venguda veire... s'espiaava son randolejaire* (Besson). | *Son volguts salhir* (Crosada). | *Ont son *poscuts anar* (Forés).

b) Temps perifrastics pronominals de tota mena (reflectits, recipròcs, de datiu etic o de torns de substitucion).

Ex. : *Aquels òmes se son enganats* (Cent.). | *Un a l'autre se son grafinhats* (Cent.). | *S'es riguda de ieu* (Fois.). | *Se son manjats un capon* (Fois.). | *Me som feita mal* (Cent.). | *S'es cargada lo capèl* (Cent.). | *Aquela femna s'es copada lo braç* (Cent.). | *S'èra facha pintar* (Gav.). | *Se son faches pagar* (Bes.). | *Se son poguts escapar* (Crosada).

REMARCAS. — Dins los parlars que conjugan lo vèrb èsser amb *aver*, l'acòrdi se produís amb lo subjècte. Ex. : *Las sirventas avián estadas lengudas* (Fois.). | *La granja aviá estada cremada* (Fois.).

Amb los vèrbs transitius, dins los torns de substitucion o amb lo datiu etic, i pòt aver acòrdi amb lo regim coma en francés. Ex. : *Quand te seràs un pauc refrescada la cara* (Vermenosa). | *Castelà... s'es facha una glòria* (Besson). En francés, l'acòrdi es reduït al cas ont lo regim precedís lo vèrb.

2) Los temps perifrastics formats amb *aver* acòrdan lo participi amb lo regim d'una faïçon gaireben generala, tant dins la lenga anciana coma dins la modèrna.

a) Quand lo regim es plaçat après lo participi, l'acòrdi es mai que mai frequent. Ça que la, dins tots los parlars e sobretot en montpelhierenc, lo participi pòt demorar invariable.

Ex. (Part. variable) : *A vistas las perdises* (Vermenosa). | *Vos dirai qual aurà ganhada la batalha* (Besson). | *De i trempar la pòta ai sentida l'enveja* (Delostal). | *M'an presa la pigassa* (Galhard). | *Quand a aguda ausida la respòsta* (Crosada). | *De la tèrra... ai facha sortir la fortuna* (Vermenosa). | *Ai ausida cantar la cigala* (Cent.).

(Part. invariable) : *Ai vist passar la lèbre* (Vermenosa). | *N'ai fach rostir pro(sses)* (Vermenosa). | *An vist negrejar la sotana* (Delostal). | *Totis cresián qu'aguèssi fait fortuna* (Fois.). | *S'aguèsse agut la lenga pro longa...* (Gav.). | *Coma s'aviàtz ganhat la vila de Tolosa* (Teatre de Besièrs). | *La prima a flocat vòstris verdis bosquets* (Vestrepain). | *N'avèm agut la sentida* (Asemà). | *Lo Miègjorn a passat l'esponga sus tot* (Asemà).

Dins la lenga literària, nos pareis admissible de far l'acòrdi o de lo suprimir.

b) Quand lo regim precedís lo vèrb, l'acòrdi del participi es de règla coma en francés.

Ex. : *La cançon del pepin que ieu l'ai compausada* (Besson). | *Cresètz que los an aguts sens pena* (Asemà). | *La coeta de la sartan, los que la tenon l'an volguda* (Asemà). | *Sa vida... lo cèl l'a benesida* (Vestrepain). | *Quand los a pagats* (Vestrepain). | *La n'ai volguda far sortir* (Besson). | *M'avètz pas laissada acabar* (Besson). | *Aquesta la tene d'un que l'aviá ausida contar a un capitani* (Gav.). | *De flors atal, n'ai agudas vistas florir dins lo nòstre òrt* (Cent.).

REMARCAS. — Dins qualques cases, òm tròba lo participi invariable. Ex. : *Las flors que m'aviás demandat* (Montp.). | *Que tantas que n'ai vist* (Gav.).

Dins la lenga literària, val mai far l'acòrdi.

Lo participi passat conjugat amb *aver* e seguit d'un infinitiu s'acòrda amb lo regim plaçat abans o après lo grop verbal. Ex. : *Los a volgudis véser*. | *A pas pogudis atrapar los gosses*. | *An pas tornadas trobar sas amigas*. Quand lo regim es constituït per un pronom conjunt intercalat entre lo participi e l'infinitiu, lo non-acòrdi es de règla. Ex. : *A pas volgut las veire*. | *A pas pogut los ausir*. | *Auriàm cregut los tornar trobar*.

VI. — COMPLEMENTS

A. — COMPLEMENTS VERBALS

50. L'occitan forma de nombroses complements indicant l'instrument, lo mejan, la tòca e d'entremièjas diversas amb de formas verbalas precedidas d'una preposicion, d'un advèrbi o d'una locucion adverbiala.

1) Infinitiu

La màger part de las proposicions subordinadas formadas amb las conjonccions : *abans que, après que, entre que, per que, sens que, tanlèu que, subte que, un còp que, estant que*, etc., pòdon èsser substituïdas per una proposicion infinitiva precedida de : *abans, après, entre, per, sens, tanlèu, subte, un còp, estant*, etc. Aquelas formacions existisson dins tots los parlars, mas son sobretot nombrosas dins los septentrionals. Pòdon aver regim e complement e pus rarament un subjècte exprimit.

Ex. : *Davant començar res, agachem que dormisca* (Teatre de Besièrs). | *Abans sortir d'aici, vos n'ausiretz dos mots que vos faràn tossir* (Teatre de Besièrs). | *Despuèi non t'aver vist, òm me parla...* (Corteta). | *Se plorava dempuèi tres jorns, sens degun lo poder consolar* (Besson). | *Après manjar, partirem* (Rgt.). | *Tanlèu lai èsser, lo *fripon trai lo dosilh d'un tinèl* (Besson). | *Estant saber la novèla que sa cosina Lisabèt s'esperava d'èsser lèu maire, Maria se metèt en prèssa de l'anar veire* (Besson). | *Entre aver sopat, s'anèt jaire* (Rgt.). | *A trabalhat entrò èsser las* (Rgt.).

SINTAXI.
— *Complements verbals.*
— *Infinitiu.*

L'infinitiu substantivat precedit de la preposicion a pòt se substituir a una preposicion subordinada.

Ex. : *Al tocar la pòrta, lo gos se botèt a jaupar* (Cent.).

REMARCAS. — Aquels torns son rarament en acòrdi amb lo francés. Cal notar que, dins aquelas proposicions, lo subjècte es pas necessàriament lo meteís dins la principala e la subordinada.

2) Participi passat

Lo participi passat precedit d'una preposicion, d'un advèrbi o d'una locucion adverbiala dona divèrses complements.

Ex. : *Aquí lo conselh e la cort — que nòstra reina benaimada — arramba, entre desrevelhada — d'un sòm ben long per sos amics* (Langlada). | *Tanlèu mòrt, lo rebondèron* (Cent.). | *Un còp la jornada finida, anirem al lèit* (Cent.).

3) Preposicions + substantius + participis

De nombroses complements son formats amb preposicion + substantiu + participi present o passat o adjectiu verbal. Atal son : *A uèlhs vesents, a miègjorn tindant, a tres oras sonantas, de la fenèstra estant, a temps degut, a nuèit clausa, a jorn falit, a solelh colc, a solelh tresmont, a solelh trescond, etc.*

4) Participi passat substantivat

Aquels complements son formats per una preposicion e un participi passat substantivat ; òm pòt citar : *A l'amagat, a la decebuda, a la galaupada, a la resconduda, a tengut, d'amagat, d'ausida, de fregada, etc.*

5) Imperatiu

Se formant amb una preposicion seguida d'un compausat : *imperatiu + substantiu*, coma : *A picacotèl, a pipa-redòla, a racacòr, a tiramandil, a tirapel, a tira-qui-pòt, etc.*

SINTAXI.
— *Complements verbals.*

6) Participi passat + que + auxiliar

Aquela formacion frequenta es del tot idiomàtica.

Ex. : *Fatigat qu'èra, me som endormit* (Fois.). | *E vist que l'a, de mala fòrça lo retira* (Godolin). | *E arribats que son estats devèrs lo dit Besièrs, an metut lo sèti tot a l'entorn* (Crosada).

7) Ablatiu absolut

Es una forma sobretot literària, pauc correnta dins la lenga parlada.

Ex. : *Aguda feita la responsa, lo messatgièr se n'es tornat* (Crosada). | *L'endeman matin, ausidas las messas, Carles apelèc alcun...* (Filomena). | *Aquò fach, se quitèt lo capèl de sul cap* (Vermenosa).

8) Gerondui

Lo gerondui es ordinàriament construit amb la preposicion *en* e qualque còp amb *tot en* o *tot sol*.

Ex. : *Ponheton aviá nosat son fial a un arbròl e tornejat tot lo bòsc en devolzant son escaut* (Besson). | *Apega sa man blanca sus ma gòrja en risent* (Langlada). | *L'aiga raja en bulint* (Delostal). | *Cent còps sus l'arquibanc, tot manjant sens faïçons una lisca de torta... ensemble an disputat* (Peiròt). | *Tot en l'aimant, l'atendrai sens morir* (Jansemin).

SINTAXI.

— *Complements verbals.*
— *Geronduu.*

Los parlars septentrionals substituisson sovent l'infinitiu al geronduu.

Ex. : *Pro sovent en l'ausir, podiá culhir lo vèrs* (Delostal). | *Velhava son enfant tot en mèdre lo blat* (Matieu). | *En veire aquel país, sauvatge e rocassier, çò ditz, ieu l'ai vògut conéisser* (Vermenosa).

L'infinitiu substantivat precedit de la preposicion a pòt se substituir al geronduu o a l'infinitiu.

Ex. : *A l'enfornar, se fan los pans cornuts* (Prov.). | *A l'envelhir, l'enfadesir* (Prov.).

B. — COMPLEMENTS NOMINALS

51. Los **complements** formats de preposicions, de substantius e d'adjectius, presentan diversas particularitats tant al punt de vista de la natura de las preposicions coma en çò que pertòca l'omission de l'article.

1) Temps

Los **complements de temps** pòdon se construire amb a coma en francés.

Ex. : *A l'alba, al luscre, a primalba, a punta d'alba, a l'ochava, a solelh colc, a boca de nuèit, a nuèit negra, a ser, a nuèit, a sera, a jorn falit, a nuèit clausa, etc.*

REMARCA. — Cal remarcar, dins los complements que venèm de citar, l'abséncia frequenta de l'article contràriament a l'usatge del francés.

Lo **complement de temps** indicant una fèsta, un eveniment, un periòde de trabalhs campèstres, es sovent introduit amb *per* sens article.

Ex. : *Per Nadal, per Martror, per vendémias, per sègas, per batesons, per ara, per vacancas.*

Amb article : *per la fèsta, per la nòça, per las batejalhas.*

SINTAXI.

— *Complements nominals.*
— *Temps.*

Lo torn mai idiomatic del lengadocian es d'introduire lo complement de temps amb *de*.

Ex. : *De matin, de ser, de jorn, de tard, de vèspre, de present, de lèu, de subrejorn, de vegadas, d'en primièr, d'en darrièr, d'aquel temps, d'aquesta ora, d'uns còps, d'autre temps, d'aquestis jorns, d'ara estant, etc.*

Om tròba sovent de complements de temps formats amb *sus* significant *vèrs*. Ex. : *Sus la nuèit.* | *Sul ser.* | *Sus las tres oras.*

Cal notar encara lo complement format amb lo vèrb *aver*, destinat a indicar un periòde de temps escolat. Es remarcable per l'inversion del vèrb.

Ex. : *Bèl brieu a, bèl temps a, dos ans a, un mes a, tres jorns a, etc.*

2) Lòc

Lo lengadocian emplega a gaireben coma lo francés dins los **complements de lòc**.

Ex. : *Al camp, a la cava, al cèl, al confinh, a la fenèstra, al lièch, a Narbona, al rèc, a la vila, etc.*

Cal notar las expressions sens article.

Ex. : *A batejalhas, a fèsta, a nòça, a socors, etc.*

La preposicion *a* se combina amb *de* per indicar la provenéncia.

Ex. : *D'a la Planca* (Rgt.). | *D'a Mejalanon* (Rgt.). | *D'a Prunet* (Orlh.). | *D'a Junhac* (Orlh.). | *D'a Sansac* (Orlh.). | *D'al Fèl* (Orlh.).

SINTAXI.
— Complements
nominals.
— Lòc.

Aquela combinason es pròpria als parlars septentrionals.

Los complements construïts amb *en* de l'anciana lenga son estats sovent substituïts per *dins* o *a dins* la lenga moderna. Es atal que : *En aquest reialme* (Galhard) s'es tresmudat en : *Dins aqueste reialme ; en Fois* es devengut *a Fois*.

L'emplec de *en* diferís pauc de l'usatge francés. Çà que la, cal téner compte que, dins diversis parlars sobretot en Montp., Cev. e qualque còp Fois. e Orlh., es utilizat largament gaireben coma dins l'anciana lenga.

Ex. : *En Agde, en Alès, en Arle, en Aigal, en Cevenas, en Fois, en Orlhac ; en cèl, en montanha, en palús, en plaja, en plana, en país bas, en salant, en seuva, en tèrra, etc.*

Pòt se combinar amb *de* per indicar la provenéncia.

Ex. : *D'en Carnon, d'en Calada, d'en Cevenas, d'en Puègnaut (Orlh.), d'en garriga, d'en grata, d'en trasmontana, d'en mar, d'en tèrra.*

Amb las preposicions *dins*, *fòra*, *per*, cal notar l'abséncia d'article dins fòrça complements.

Ex. : *Dins mar, dins òbra, dins tèrra ; fòra man, fòra tèrra, fòra vila ; per campèstre, per carrièira, per òrta, etc.*

Lo complement *preposicion + substantiu* pòt èsser renfortit per un advèrbi pòstpausat marcant la direccion.

Ex. : *Descendiá per un serrat aval (Fois.). | S'embaucha pels timbals aval (Fois.). | Pujava pel cremalh amont (Fois.). | A qualques setmanas enlà (Fois.). | Lo*

se'n mena per Vilòta enlà (Fois.). | Getat del pont enjós (Crosada). | D'aquesta ora enlà. | De l'ora ençà. | D'aquesta ora endavant.

SINTAXI.
— Complements
nominals.
— Lòc.

Aquela construccion existís en catalan e es frequentada en Fois.

3) Manièra

Un grand nombre de complements de manièra son formats, coma en francés, amb la preposicion *a*.

Ex. : *A bassacadas, a bèl braçat, a bèlas ondas, a boca de sac, a bonas, a glops, a grapas, a léser, a luchas, a òrbas, a pè ranquet, a redoladas, a ronfle, a semals, a tustas e bustas, etc.*

Una altra tièra es constituïda amb l'ajuda de *de*.

Ex. : *D'ausida, dapàs, de badas, de biais, de bon, de caps, de còp, de contunh, de dreit, d'esquinas, de genolhs, de grapas, de léser, de letz, de mors, de nonent, de pès, de rescòst, de sobras, de verai, etc.*

I a encara de formacions amb lo sufix plural *-ons*.

Ex. : *A cavalhons, a rescondons, d'abausons, d'escondons, d'escotons, de genolhons, de remicolons, de setons, etc.*

Un nombre relativament reduït es precedit de *per*.

Ex. : *Per bona espècia, per escasença, per fòrça, per fortuna, per malastre, per mesura, per òps, per rason, per sobras, per tal astre, etc.*

VII. — PROPOSICIONS SUBORDINADAS

52. Lo lengadocian pòt emplegar, coma lo francés, l'infinitiu dins las proposicions subordinadas qu'an un vèrb del tipe semi-auxiliar.

Ex. : *Lo dever me comanda de pregar Dieu per els* (Galhard). | *Jo pensavi defòra aver qualque repaus* (Corteta). | *Me caliá respondre* (Peiròt). | *Vos cal contar* (Besson).

Los meteisses vèrbs admeton parallèlament la construccion amb *que* e un vèrb a un mòde personal qu'es sovent lo subjunctiu.

Ex. : *Vos prèc qu'em digatz...* (Filomena). | *Te adjuri que faças tala causa* (Opusculs del sègle XV). | *E admonestèc cascun que visquèsson tots e totas ben e leialment* (Purgatòri). | *Los conselhava que bailèssen e arredèssen la vila* (Crosada). | *Pregatz-lo que'ls me prèste* (Galhard). | *M'a defendut que non vos respondèssi* (Corteta). | *Cal qu'io crèbe* (Peiròt). | *Cal que me prestetz* (Besson). | *Lor fèt signe que caminèsson* (Besson). | *Li anèc dire que venguèsse* (Fois.).

Cal notar que lo lengadocian a una propension marcada per las proposicions subordinadas amb lo subjunctiu. Entre : *Diga-li de venir* e *diga-li que venga*, es lo segond torn qu'es mai idiomatic e que predomina cò dels escrivans qu'an escapat a l'influéncia del francés. Aquò es sobretot sensible amb l'imperfait del subjunctiu que lo francés defugís sistematicament, mentre que lo lengadocian l'emplega normalament.

Quand lo francés escriu : *Ils leur dirent de venir*, lo lengadocian aurà : *Lor diguèron que venguèssen*.

SINTAXI.
— Proposi-
cions
subordi-
nadas.

REMARCA. — L'anciana lenga podíá emplegar la proposicion infinitiva a la plaça de la proposicion subordinada dins de cases coma los següents : *Non es pas bon lo òme èstre sol* (Mistèris). | *Malediccion sia donada a vosautres, fals testimònis, que avètz dich lo ben èstre mal* (Mistèris).

53. Dins las proposicions subordinadas introduïtas per un pronom relatiu, òm tròba doas menas de construccion :

1) Construccion normala amb los relatius *qui*, *que*, *qué*, *qual*, *lo qual*, *dont*, *ont*.

Ex. : *Petits rius dont l'argent vesiadament gorrina* (Godolin). | *Avalisca lo gus de qui la man profana ven de ronçar pel sòl l'autar de la vertut* (Godolin). | *L'arc amb qué balha sul bequin...* (Godolin). | *La facilitat amb la quala fas tos vèrses* (Peiròt). | *La femna de quau vos parle* (Montp.). | *Voldriá pas que tos uèlhs... seguiguèsson la dralha ont mon passat se pèrd* (Barta). | *Aquí l'òme de qui parlàvem* (Cent.).

2) Construccion amb *que* precisat per un pronom o un advèrbi pronominal conjunts al vèrb o un pronom possessiu.

Ex. : *La Martina que lo chamin de fèrre li tuèt son òme* (Gav.). | *Vos naïsserà un enfant que li donaretz lo nom de Jèsus* (Besson). | *Dels òmes que pertot lor quitan lo capèl* (Besson). | *Aviá un castèl que tot i lussisiá* (Fois.). | *Dins una vila que i aviá un castèl* (Gav.). | *Aquel terraire que i sètz nascuts* (Besson). | *Los gravals que ne fan de matons* (Gav.). | *Semena d'aquels melons que ne gardèri la grana* (Cent.). | *Aquí i aviá un òme*

SINTAXI.
— Proposi-
cions
subordi-
nadas.

que sa man drecha èra seca (Besson). | *Bosquivol que son còl, sas alas e sa coeta lusissian coma de nivols* (Besson). | *De bèls-fraires que tu remplaçaràs lors sòrres* (Besson). | *Aquò èra un boc que sa borra negra penjava d'aquí al sòl* (Gav.).

REMARCA. — Sovent los pronoms, los advèrbis e los possessius fan sofraita. Ex. : *L'estrangièra que sabian pas d'ont èra venguda* (Gav.). | *L'ostal qu'èra nascut* (Besson). | *Aquel òme que parlatz* (Cent.). | *La lana... que vòli far lo drap* (Fabre). | *Amb lo camin... que l'òm va a la glèisa* (Fabre). | *De pèiras preciosas que la beutat non se podia estimar* (Purgatori).

54. Las proposicions subordinadas amb lo vèrb al subjunctiu pòdon se construire sens la conjonccion que dins un cèrt nombre de cases.

1) Dins las frases optativas formadas amb : *Plaga, plaguès, basta, baste, ja, ja tant de bon*, òm pòt aver que o non.

Ex. : *Baste me volguès, ieu !* (Besson). | *Baste que me ferrèssetz la cavala !* (Besson). | *Ja tant de bon crebèsse !* (Cent.). | *Ja tant de bon que te vegèssem pas mai !* (Cent.). | *Ja o sàpia !* (Fois.). | *Ja que lo diable l'arrapèsse !* (Fois.). | *Plaguès a Dieu volguèssetz assajar !* (Galhard). | *Plaguèsse a Dieu, Guimbarda, aguèssi, ieu, mentit !* (Teatre de Besièrs).

2) Dins las proposicions concessivas o condicionalas indicant mai o mens explicitament una alternativa, i a supression de que.

Ex. : *O florissa la patz, o toquèssa l'alarma, — la justícia, la fe, la fòrça, la bontat, — e tot çò que lo cèl dona per raretat, — coma l'aiga a la mar se rendian a son arma* (Godolin). | *Afin qu'en tot temps, nève o*

plòga, preguem Dieu que vos renda urós (Sage). | *E aja volgut o non lo dit comte Ramon, de la dita vila son salits* (Crosada). | *E dises, siá verai o messorga, que me conoisses...* (Sage). | *Se'n pòt tornar o fos una *sorcieira* (Teatre de Besièrs). | *Non i a ni grafièr ni notari... o fos quauque traïnamalur, qu'on vòuga viure de la sòrta* (Sage).

SINTAXI.
— Proposi-
cions
subordi-
nadas.

3) La supression de que se produís encara dins las proposicions subordinadas formadas amb de locucions conjonctivas ja estudiadas al § 149 de la MORFOLOGIA (Remarca).

Ex. : *Tornarai, abans siá gaire* (Cent.). | *Davant lo solaç non s'espasse, totis non seràn pas contents* (Amilhà).

REMARCA. — La supression de que se encontra encara dins de proposicions indicant una data, un moment determinat. Ex. : *A doman siàm* (Corteta). Aicí un exemple de supression dins una frasa normala : *E non sai que me ten non vos *dongui un cofat* (Corteta).

VIII. — VÈRB

A. — TEMPS COMPAUSATS
E PERIFRASIS VERBALAS1) *Temps compausats*

55. Los temps compausats de l'occitan se forman, coma dins las autras lengas latinas, amb los auxiliars *aver* e *èsser* e lo participi passat del vèrb a conjugar.

Contràriament a çò que se passa en francés, lo vèrb *èsser* es son pròpri auxiliar : *som estat*, fr. *j'ai été*.

Los vèrbs exprimissent una idèa de movement usan tanben del vèrb *èsser*. Son los següents : *anar* e *venir*, amb lors compausats, *arribar*, *partir*, *tornar*, *dintrar*, *sortir*, *nàisser*, *morir*, *descendre* o *davalalar*, *montar* o *pujar*, a l'excepcion de *córrer*, *caminar*, *marchar*, *landar*, *fugir*, *volar*, *sautar*, *nadar*, que prenon *aver*, mentre que *espelir* e *caire* o *tombar* usan quora d'un, quora de l'autre.

Los vèrbs transitius emplegan *aver* e los intransitius *èsser* : *Ai cantat*. | *Som demorat*.

Los vèrbs pronominals e la conjugason passiva de tots los vèrbs emplegan *èsser* coma auxiliar : *S'es defendut*. | *Se son pensats*. | *S'es copat lo dit*. | *Es estat esclafat*.

Los temps subrecompausats se forman amb lo participi passat de l'auxiliar interpausat entram l'auxi-

liar e lo participi passat del vèrb a conjugar. Aquels temps existisson que pels vèrbs exprimissent una accion, conjugats a la votz activa o pronominala : *Ai agut donat*. | *Som estat anat*. | *Me som estat passejat*.

Dins las perifrasis verbalas, los temps del passat pòdon emplegar siá l'auxiliar que conven al vèrb principal, siá l'auxiliar exigít pel semi-auxiliar. Sembla, ça que la, que lo lengadocian preferís l'auxiliar que demanda lo vèrb principal.

Ex. : *Es pas pogut venir* (Fois.). | *Som volgut anar al camp* (Cent.). | *Eran poguts arribar a l'ora* (Cent.). | *Es volgut anar* (Crosada). | *Son volguts intrar* (Crosada). | *Me som volgut venjar* (Opusculs del XVⁿ sègle). | *An tornat dormir* (Cent.). | *A pas pogut venir* (Cent.). | *Ai volgut me venjar* (Cent.). | *An degut partir* (Cent.). | *Son anats pescar* (Cent.).

REMARCA. — Cèrts vèrbs conjugats amb *èsser* pòdon o *èsser* amb *aver* dins qualques parlars d'una faison excepcionala. Ex. : *Las sirventas avián estadas lengudas* (Fois.). | *La granja aviá estada cremada* (Fois.).

Temps compausats de aver

56. Mòdes impersonals

INFINITIU PASSAT : **aver agut.**
PARTICIPI PASSAT : **avent agut.**

Indicatiu

PRETERIT INDEFINIT : **1 ai agut, etc.**
PLUS QUE PERFAIT : **1 aviá agut, etc.**
PRETERIT ANTERIOR : **1 aguèri agut, etc.**
FUTUR ANTERIOR : **1 aurai agut, etc.**
CONDICIONAL PASSAT : **1 auriá agut, etc.**

SINTAXI.
— Vèrb.
— Temps
compausats
e perifrasis
verbalas.

Subjonctiu

PRETERIT : 1 aja agut, etc.
PLUS QUE PERFAIT : 1 aguèsse agut, etc.

Temps compausats de èsser

Mòdes impersonals

INF. PASS. : èsser estat.
PART. PASS. : essent estat.

Indicatiu

PRET. IND. : 1 som estat, etc.
PLUS QUE PERFAIT : 1 èri estat, etc.
PRET. ANT. : 1 foguèri estat, etc.
FUT. ANT. : 1 serai estat, etc.
COND. PASS. : 1 seriá estat, etc.

Subjonctiu

PRETERIT : 1 siá estat, etc.
PLUS QUE PERFAIT : 1 foguèsse estat, etc.

Temps compausats de cantar

Mòdes impersonals

INF. PASS. : aver cantat.
(SOBRECOMP.) : aver agut cantat.
PART. PASS. : avent cantat.
(SOBRECOMP.) : avent agut cantat.

Indicatiu

PRET. IND. : 1 ai cantat, etc.
(SOBRECOMP.) : 1 ai agut cantat, etc.
PLUS QUE PERFAIT : 1 aviá cantat, etc.
(SOBRECOMP.) : 1 aviá agut cantat, etc.
PRETERIT ANT. : 1 aguèri cantat, etc.
(SOBRECOMP.) : 1 aguèri agut cantat, etc.
FUTUR ANT. : 1 aurai cantat, etc.
(SOBRECOMP.) : 1 aurai agut cantat, etc.
COND. PASS. : 1 auriá cantat, etc.
(SOBRECOMP.) : 1 auriá agut cantat, etc.

Subjonctiu

PRETERIT : 1 aja cantat, etc.
(SOBRECOMP.) : 1 aja agut cantat, etc.
PLUS QUE PERFAIT : 1 aguèsse cantat, etc.
(SOBRECOMP.) : 1 aguèsse agut cantat, etc.

Temps compausats de anar

Mòdes impersonals

INF. PASS. : èsser anat.
(SOBRECOMP.) : èsser estat anat.
PART. PASS. : essent anat.
(SOBRECOMP.) : essent estat anat.

Indicatiu

PRET. IND. : 1 som anat, etc.
(SOBRECOMP.) : 1 som estat anat, etc.
PLUS QUE PERFAIT : 1 èri anat, etc.
(SOBRECOMP.) : 1 èri estat anat, etc.

SINTAXI.
— Vèrb.
— Temps
compausats
e perifrasis
verbalas.

SINTAXI.
—Vèrb.
—Temps
compausats
e perifrasis
verbalas.

PRET. ANT.	: 1 foguèri anat, etc.
(SOBRECOMP.)	: 1 foguèri estat anat, etc.
FUT. ANT.	: 1 serai anat, etc.
(SOBRECOMP.)	: 1 serai estat anat, etc.
COND. PASS.	: 1 seriá anat, etc.
(SOBRECOMP.)	: 1 seriá estat anat, etc.

Subjonctiu

PRETERIT	: 1 siá anat, etc.
(SOBRECOMP.)	: 1 siá estat anat, etc.
PLUS QUE PERFAIT	: 1 foguèsse anat, etc.
(SOBRECOMP.)	: 1 foguèsse estat anat, etc.

Temps compausats de s'anujat

Mòdes impersonals

INF. PASS.	: s'èsser anujat.
(SOBRECOMP.)	: s'èsser estat anujat.
PLUS QUE PERFAIT	: s'essent anujat.
(SOBRECOMP.)	: s'essent estat anujat.

Indicatiu

PRET. IND.	: 1 me som anujat, etc.
(SOBRECOMP.)	: 1 me som estat anujat, etc.
PLUS QUE PERFAIT	: 1 m'èri anujat, etc.
(SOBRECOMP.)	: 1 m'èri estat anujat, etc.
PRET. ANT.	: 1 me foguèri anujat, etc.
(SOBRECOMP.)	: 1 me foguèri estat anujat, etc.
FUT. ANT.	: 1 me serai anujat, etc.
(SOBRECOMP.)	: 1 me serai estat anujat, etc.
COND. PASS.	: 1 me seriá anujat, etc.
(SOBRECOMP.)	: 1 me seriá estat anujat, etc.

Subjonctiu

PRETERIT	: 1 me siá anujat, etc.
(SOBRECOMP.)	: 1 me siá estat anujat, etc.
PLUS QUE PERFAIT	: 1 me foguèssi anujat, etc.
(SOBRECOMP.)	: 1 me foguèssi estat anujat, etc.

Temps compausats del passiu èsser anujat

Mòdes impersonals

INF.	: èsser anujat.
INF. PASS.	: èsser estat anujat.
PART. PRES.	: essent anujat.
PART. PASS.	: essent estat anujat.

Indicatiu

PRESENT	: 1 som anujat, etc.
IMP.	: 1 èri anujat, etc.
PRET.	: 1 foguèri anujat, etc.
FUT.	: 1 serai anujat, etc.
COND.	: 1 seriá anujat, etc.
PRET. IND.	: 1 som estat anujat, etc.
PLUS QUE PERFAIT	: 1 èri estat anujat, etc.
PRET. ANT.	: 1 foguèri estat anujat, etc.
FUT. ANT.	: 1 serai estat anujat, etc.
COND. PASS.	: 1 seriá estat anujat, etc.

Subjonctiu

PRES.	: 1 siá anujat, etc.
IMP.	: 1 foguèsse anujat, etc.
PRET.	: 1 siá estat anujat, etc.
PLUS QUE PERFAIT	: 1 foguèssi estat anujat, etc.

SINTAXI.
—Vèrb.
—Temps
compausats
e perifrasis
verbalas.

SINTAXI.

—Vèrb.

—Temps
compau-
sats
e perifrasis
verbalas.

2) Perifrasis verbalas

57. Los vèrbs : caler, deure, poder, voler, que pòdon èsser considerats coma de semi-auxiliars, e los seguents : anar, afortir, ausir, comptar, confessar, daissar, declarar, denhar, escotar, esperar, falir, far, gausar, mandar, menar, negar, paréisser, preferir, pretendre, regardar, reconéisser, saber, semblar, sentir, s'imaginar, valer mai, venir, véser e sinonims se construisen sens preposicion.

Ex. : *Cal dormir.* | *Pòdi cantar.* | *Vòl sortir.* | *Gausas parlar.* | *Sembla poder.*

En foissenc e en tolosan, los vèrbs de movement e de percepcion pòdon se construire amb a.

Ex. : *Manca a se copar lo còl* (Fois.). | *Venir a véser* (Fois.). | *L'anatz veire a far* (Fois.). | *Aviá ausit a contar* (Fois.). | *La vetz a fugir* (Fois.). | *La menèc a païsser* (Fois.). | *Véser a fugir* (Tol.). | *Per véser a desfilar* (Tol.). | *Manquèt a blaimar* (Orlh.).

Lo vèrb *venir*, amb la preposicion *de*, exprimís lo passat recent.

Ex. : *Veni de cantar.* | *Veniá de dejunar.* | *Venon de trabalhar.*

L'accion prolongada pòt èsser exprimida per *anar* e lo gerondui. Es un torn frequent dins l'anciana lenga, mas rar dins la modèrna.

Ex. : *Non vau banissent la doçor de la vida* (Teatre de Besièrs). | *Lo que vai cantant a tard o temps bramarà fam* (Langlada).

Lo futur immediat se forma amb lo present o l'imperfait del vèrb *anar* e l'infinitiu.

Ex. : *Vau cantar.* | *Anavi dejunar.* | *M'anavan copar lo pel.*

En francés : *Je suis sur le point de chanter.*

Un autre futur perifrastic se forma amb lo futur d'*anar* e l'infinitiu.

Ex. : *L'anaràs pèdre* (Vermenosa).

Lo meteís vèrb al present o al preterit pòt donar un preterit perifrastic d'usatge reduit dins la lenga actuala.

Ex. : *Anèt assajar totas las lunetas* (Gav.). | *Los va treigir* (Vermenosa). | *Sant Martin que son pròpri mantèl pel mièg anèt partir* (Galhard).

Una mena de plus que parfait se construis amb lo present e l'imperfait d'*anar*. Es usitat dins de frases condicionalas.

Ex. : *Si solament anavan saber gardar lo capon* (Fois.). | *Se va saber escriure, Joan Pèire auria portat tres galons* (Vermenosa). | *Se vau saber aquò, — çò ditz — auria marnat* (Vermenosa). | *Li torciá lo còl, s'anava repugnar* (Teatre de Besièrs).

Voler + infinitiu dona un genre de futur.

Ex. : *Vòl plòure.* | *Vòl nevar.* | *Lo vent vòl virar.*

58. Los vèrbs seguents pòdon se construire amb *de* : *acabar*, *acostumar* (s'), *agradar* (s'), *aimar*, *amodar* (s'), *aver plaser*, *cercar*, *començar*, *contunhar*, *creire*, *desirar*, *diferir*, *ensenhar*, *exercir*, *fisar*, *menacar*, *remembrar* (se), *pensar*, *plaire*, *tardar*.

SINTAXI.

—Vèrb.

—Temps
compau-
sats
e perifrasis
verbalas.

SINTAXI.

— Vèrb.

— Temps
compau-
sats

e perifrasis
verbalas.

Ex. : *Ensenhar de fugir. | S'amodar de cridar. |
Contunhava de presicar. | An desirat de veire. | Cresiá
d'èsser rei. | Comenci de polsar. | Esperavi d'aver de
trabalh. | Menaça de caire. | Tarda de pagar. | Diferís
de far. | Fugís de legir.*

Pòdon se construire tanben amb *a* : *acostumar, aimar, aver plaser, cercar, començar, contunhar, ensenhar, fisar, pensar, tardar.*

Ex. : *Aima a rire. | Acostumar a sofrir. | Aver plaser a dormir. | Comença a plorar. | Tarda a pagar.*

Aimar, creire, desirar, pensar pòdon se pairar de preposicion.

Ex. : *Aima rire. | Creire partir. | Pensèt morir.*

59. Un futur perifrastic se forma amb èsser e la preposicion *per*.

Ex. : *Vos sètz per esposar de vèspre l'ataüt (Teatre de Besièrs). | Es pas per morir (Cent.).*

L'accion prolongada se rend per èsser *a*, fr. *être en train de*.

Ex. : *Era a se passejar (Fois.). | Eran a badar sul fieral (Cent.).*

Èsser de marca l'obligacion o la possibilitat ; correspond al francés : *Il est à*.

Ex. : *Es de creire. | Era de plànher. | Son de gardar.*

Téner de + participi constituís una perifrasi verbalá exprimissent la continuitat o l'excès de l'accion.

Ex. : *Lo ten de velhat. | M'a tengut de regardat. | Lo tenguèron de breçat.*

En francés : *Il ne cesse de le surveiller.*

Tornar+infinitiu indica lo renovèlament de l'accion. Lo lengadocian substituís generalament aquel torn als vèrbs en *re-*.

Ex. : *Aquel arbre a tornat florir. | Tornarà plòure. | L'avèm tornat véser.*

En Fois. e Tol., *tornar* se construís amb *a*.

Ex. : *Tornaràs pas mai a intrar (Fois.).*

Un futur intencional se forma amb los diverses temps de *aver de* seguits de l'infinitiu. Es pauc usitat.

Ex. : *Ai de partir lèu. | Avia d'escriure una letra.*

B. — US DELS TEMPS E DELS MÒDES

1) Indicatiu

60. L'imperfait de l'indicatiu exprimís una accion passada, non encara del tot acabada, mas puslèu en via de desenvolopament.

Ex. : *Aimave lo bestiau, avia lo gost dau ben ; — mas mon paire, *vòdugent de ieu faire un sabent, — me metèt en pension dins aquela estigança (Langlada).*

Lo preterit, al contrari, exprimís una accion del tot passada e acomplida.

Ex. : *Lo dimars matin, tot Palhandra foguèt al cemetèri (Besson).*

SINTAXI.

— Vèrb.

— Temps
compau-
sats

e perifrasis
verbalas.

SINTAXI.

—Vèrb.

—Us dels

temps

e dels

mòdes.

—Indicatiu.

Lo **preterit indefinit** o **perfait** se referís a una accion del tot acabada en establissent un rapòrt entre lo passat e lo present.

Ex. : *Ai finit de legir aquel libre aqeste matin.*

Lo **plus que parfait** e lo **preterit anterior** exprisson d'accions anterioras a las que son exprimidas respectivament per l'imperfait e pel preterit.

Ex. : *Tanlèu qu'aviá finit, ieu començavi. | Après qu'aguèt pagat, li donèri lo rebut.*

61. Los **temps sobrecompausats** jògan un ròtle important en lenga d'Oc.

1) Los **temps sobrecompausats** pòdon correspondre als meteisses temps que los compausats ordinaris amb una mena de recul dins lo passat e d'indeterminacion dins lo temps : *Som estat anat al mercat que ploviá*, pòt significar quora : *M'es arribat d'anar...*, quora : *Qualque còp, som anat...*, quora : *Mai d'un còp, som anat...*, o encara : *Dins lo temps, som anat...*

Ex. : *Per tròp manjar, iei agut vomit* (Opusculs del sègle XV). | *Som estat anat caçar dins aquel bòsc* (Cent.).

2) Dins los vèrbs **aver acabat**, **aver finit**, **aver fait** e sinonims, los temps compausats an lo sens dels temps simples : *ai acabat* (present), *aviá acabat* (imperfait), *aguèri acabat* (preterit), *aurai acabat* (futur), *auriá acabat* (cond. present), etc. Los temps sobrecompausats jògan lo ròtle dels temps compausats ordinaris : *ai agut acabat* (pret. ind.), *aviá agut acabat* (plus que

perfait), *aguèri agut acabat* (pret. ant.), *aurai agut acabat* (futur ant.), *auriá agut acabat* (cond. pass.), etc.

Ex. : *Aqeste matin, ai agut acabat vèrs nòu oras, mentre que, aqeste vèspre, ai pas encara fait e son cinc oras.*

3) Los temps sobrecompausats jògan lo ròtle general d'anteriors per rapòrt als temps compausats.

Ex. : *E quand son estats arribats e an agut repausat... lors letras an bailadas al dit Sant Paire* (Crosada).

Aquela frasa va nos donar, per transposicion, tota la tièra d'exemples :

E quand èran estats arribats e avián agut repausat... lors letras avián bailadas. | E quand foguèron estats arribats e aguèron agut repausat... lors letras bailèron. | E quand seràn estats arribats e auràn agut repausat... lors letras auràn bailadas. | E quand serián estats arribats e aurián agut repausat... lors letras aurián bailadas. | E quand sián estats arribats e ajan agut repausat... lors letras auràn bailadas. | E quand foguèssen estats arribats e aguèssen agut repausat... lors letras aurián bailadas.

Lo lengadocian pòt emplegar fòrça autras combinasons dins las qualas los sobrecompausats s'opausan als compausats.

62. Lo **futur** indica que l'accion exprimida deu aver lòc a partir del moment present. Es donc un futur del present : *Sabi que vendrà.*

SINTAXI.

—Vèrb.

—Us dels

temps

e dels

mòdes.

—Indicatiu.

SINTAXI.

—Vèrb.

—Us dels

temps

e dels

mòdes.

—Indicatiu.

D'autre biais, pòt servir a traduire una conjectura, un dobte o una ipotèsi : *Serà malaut tanplan.* | *L'auràn perdut.*

Lo **condicional**, parallèlament al futur, indica que l'accion exprimida deviá aver lòc a partir d'un moment passat. Jòga lo ròtle d'un futur del passat : *Sabiá que vendriá.* | *Saupèri que vendriá.*

Coma lo futur, pòt servir a exprimir una conjectura o una ipotèsi : *Seriá malaut tanplan.* | *L'aurián perdut.* | *Voldriás venir ?*

Examinarem pus luènh son ròtle dins las frases condicionalas.

2) Subjonctiu

63. Lo **subjonctiu** es un mòde utilizat, d'una faison generala coma en francés, per exprimir un estat o una accion ipotetics, pensats, supausats o volguts.

L'usatge del subjonctiu es mai expandit qu'en francés. Jos aquel aspècte, nòstra lenga s'aparenta puslèu a l'espanhòl.

Anam examinar los divèrses cases ont lo lengado-cian emplega lo subjonctiu, mentre que lo francés a recors a un autre mòde.

1) Dins las **frases condicionalas** introduitas per si, quand lo vèrb de la proposicion principala es al condicional o a l'imperfait de l'indicatiu, lo vèrb de la proposicion subordinada es quora a l'imperfait o al

plus que parfait de l'indicatiu, quora a l'imperfait o al plus que parfait del subjonctiu. Om pòt donc aver : *S'aviá d'argent, partiriá.* | *S'aviá agut d'argent, seriá partit,* o : *S'aguèssi d'argent, partiriá.* | *S'aguèssi agut d'argent, seriá partit.*

Dins la lenga modèrna, l'usatge del subjonctiu es sobretot frequent amb l'imperfait del subjonctiu dels vèrbs *aver* e *èsser* e lo plus que parfait del subjonctiu de tots los vèrbs.

Ex. : *Se venguès a morir, que fariàm ?* (Delpí). | *S'aquò durèsse encara un brieu, ...d'una paraula a l'autra las causas aurián mau virat* (Teron). | *S'aguèssi d'argent, comprariá aquel camp* (Cent.). | *Senhor, se foguessiatz estat aquí, mon fraire seriá pas mòrt* (Cubainas). | *S'aguèssi fach jogar las dents, — quand furgalhàvetz ma garganta, — ont ne seriàtz ?* (Alibèrt). | *S'aguèssi gausat, l'auriá seguit* (Godolin). | *Se la rateta se foguès pas tant pressada, tots aquels malurs serián pas arribats* (Besson). | *Se n'aguès aguts, panats ben los m'aurián* (Galhard).

REMARCAS. — Dins los tèxtes dels sègles XV, XVI e XVII, òm tròba las formas arcaïcas en *aguèra*, *fora* o l'imperfait del subjonctiu a la plaça del condicional. Ex. : *Si aguèssa viscut, sas gents non aguèran aguda la tribulacion* (Crosada). | *S'el n'aguès plogut... n'aguèrem presas trenta* (Galhard). | *Se vos i fóssetz estat... l'òm aguès puslèu vist...* (Sage).

Om pòt trobar tanben *aguèra*, *fora* en plaça de l'imperfait del subjonctiu o de l'imperfait de l'indicatiu dins la proposicion subordinada. Ex. : *Si lor aguèra lors òbras corregidas, totis aurián badat quand las aurián legidas* (Galhard).

SINTAXI.

—Vèrb.

—Us dels

temps

e dels

mòdes.

—Subjonctiu.

SINTAXI.

— Vèrb.

— Us dels

temps

e dels

mòdes.

— Subjonc-

tiu.

2) Après coma si, òm tròba l'imperfait de l'indicatiu o l'imperfait del subjunctiu.

Ex. : Copèt lo pè del muòl coma se *siguès estat de burre (Besson). | An script al Sant Paire, et çò en favor del dit comte Ramon, com se fossa lor causa pròpria (Crosada).

Après quand, òm tròba lo condicional o l'imperfait del subjunctiu, mentre que lo francés emplega que lo condicional. N'es atal meteís dins las proposicions concessivas de sens equivalent.

Ex. : M'avètz rendut un servici que lo vos oblidarai pas de ma vida, quand visquèssi cent ans e mai (Besson). | Babilhèsses tu mai que totes las cacaulas — que tenon lo conselh al pè d'un semenat, — tu n'empacharàs pas l'arrèst que j'ai donat (Corteta).

3) Lo lengadocian fa grand usatge del subjunctiu dins las proposicions subordinadas introduïtas per un relatiu o per una conjonccion, quand an lo sens del futur dins lo present (futur) o del futur dins lo passat (condicional).

Dins lo cas del futur, òm a lo subjunctiu present, e dins lo del condicional, òm a l'imperfait del subjunctiu.

Ex. (Present del subj.) : Un mes a, som en pensament consí salude dins Tolosa... (Godolin). | Atal siá, quand i gaites (Fois.). | Tanlèu que lo solelh venga (Besson). | Tanlèu qu'arribe (Cent.). | Qui tantòst aja pres los mericles per véser lo jorn, que non los quite pas se vòl ara véser la nuèit (Godolin). | Ara vòli far quicòm mai, tant que la musa me segonde (Godolin). | Tant que me plàcia (Corteta). | L'ora que mai vos plàcia

(Corteta). | Salva qui pòsca (Galhard). | Vejam se vos poscatz (Corteta). | Çò que volgatz (Fois.). | Farà pas coma vòlga (Cent.).

SINTAXI.

— Vèrb.

— Us dels

temps

e dels

mòdes.

— Subjonc-

tiu.

(Imperfait del subj.) : Se deviá maridar que quora parièr miracle se vegèsse (Fois.). | Ne prenguèt per en cas que n'aguèsse enveja (Fois.). | Per ac fèr anar tant que *posquèssa (Fois.). | D'esclòps malaisits que l'aguèsson empachada de córrer... (Fois.). | Non venguèron dançar davant un grand castèl ont lo prince a venir... recebèsse d'encés (Jansemin). | E doni un mèrle blanc a qui la dementissa (Corteta). | Qual aguès dich (Teatre de Besièrs). | Qui aguès jamai pensat que me l'aguèsson desrabat (Teatre de Besièrs). | Qui o vissa, dissèra... (Crosada). | Qui l'aguèssa vist adonc n'aguèssa pas dit que fossa enfant (Crosada). | S'i vesia de blat plan galhard ont lo paure aguèsse sa part, mon *ama seriá consolada (Mir). | Ieu iei pensat consí lo poguès aver (Opusculs del sègle XV). | Qui non coneissiá pro que jamai amb Peiròt n'agossa fèit son pro (Corteta). | El es assegurat qu'ela se fossa aucida (Corteta). | Qual seriá lo pilhard que prenguèsse paciència (Teatre de Besièrs). | Ieu que cresia que jamai pus n'aguèsse besonh (Teatre de Besièrs).

Cal notar que, dins tots los exemples citats, en fòra del sens futur del vèrb, i a un element de docte e d'incertitud.

Aquel usatge del subjunctiu es del tot desconegut en francés ; remembra puslèu l'espanhòl.

4) Après los vèrbs intellectius : creire, pensar, semblar, trobar, saber e dire interrogatiu o negatiu, admetre e sinonims, las proposicions subordinadas amb

SINTAXI.

— Vèrb.

— Us dels

temps

e dels

mòdes.

— Subjonctiu.

de vèrbs als temps del present o del passat admeton plan pus sovent que lo francés lo subjonctiu, quand i a un element de dobte o d'incertitud dins lo sens.

Ex. : *Cresi qu'es o que siá malaut. | Pensas qu'aja d'argent o qu'a d'argent. | Sabi pas que venga. | Meti que o creses o que o cregas. | Ieu cresiá que sens rason me volguèsses metre en prison (Teatre de Besièrs). | Vos non m'aviàtz pas dich que fóssetz amorós (Teatre de Besièrs). | Totis cresián qu'aguèssi fait fortuna (Fois.). | Pensavan que non fossen que trufas (Crosada). | Qui dirà que la nòstra non forèssa pas de l'asempre (Godolin). | N'an volgut creire jamai qu'aguèssi fach lo libre (Galhard). | An-se pensat que los dedins los volguèssen decebre (Crosada). | Sabiá pas que venguèsses tan lèu (Cent.).*

REMARCA. — Aquels vèrbs vòlon lo vèrb de la proposicion subordinada quora al futur o al condicional, quora al present o a l'imperfait de subjonctiu, quand lo sens es futur amb un element de dobte e d'incertitud, cas estudiat pus naut (veire lo § 3) : *Cresi que vendrà o que venga. | Cresiá que vendriá o que venguèsse.*

5) En occitan, l'imperatiu negatiu es sempre traduit per lo subjonctiu.

Ex. : *Vengas pas. | Cantes pas. | Tornes pas. | Anes pas enlòc. | Non volgatz o creire.*

Cal notar aici qu'un cèrt nombre de vèrbs ja estudiats en morfologia, utilizan las formas del subjonctiu a l'imperatiu, en fòra de las personas que l'imperatiu possedis pas. Dins los dos cases, lo subjonctiu en fonccion d'imperatiu se paira de *que*.

Ex. : *Sovenga-te que t'an escandalizat (Besson). | Vejam qual serà la pus lèsta (Teatre de Besièrs). | Cregatz que vos escoti (Cent.). | Garde-se que ma raça non li faça un afront (Teatre de Besièrs). | Fagam a qui cante melhor (Godolin). | Faça Dieu tot çò que li plàcia (Godolin). | Plàcia vos non refusar pas (Corteta). | Viscatz contents (Vermenosa). | Qui la crenh, la descauce (Corteta).*

SINTAXI.

— Vèrb.

— Us dels

temps

e dels

mòdes.

— Subjonctiu.

3) Imperatiu

64. Dins cèrts cases, l'imperatiu pòt èsser remplaçat per l'infinitiu.

Ex. : *Veire, Arpalhan, quinas pròvas as ? (Besson). | Veire un pauc (Langlada).*

IX. — INTERROGACIONS E EXCLAMACIONS

A. — INTERROGACION

65. L'occitan emplega diversès mejans per marcar qu'una proposicion es interrogativa.

1) D'en primièr, pels mots interrogatius estudiats en morfologia : *qui, que, quin, qual, quant, quora, ont, consí, perquè*, etc.

2) D'autre biais, per la pòstposicion del subjècte exprimit après lo vèrb.

Ex. : *Que devendrai, ieu ?* (Besson). | *E ont anatz, l'òme ?* (Fois.). | *Qual siás, tu ?* (Besson). | *Que me vòls, pesolhós ?* (Besson). | *Que çai ausisse ieu ?* (Sage). | *D'ont venon aquels plors ?* (Corteta). | *Siás tu, cabra ?* (Teatre de Besièrs). | *Que fas, femna ?* (Cent.).

3) En defòra dels procediments precedents, l'interrogacion es marcada per un accent d'intensitat particular que pòrta sus la darrièra sillaba tonica, levat los mots destacats que pòdon siègre.

Ex. : *Ont anatz ?* | *Que dises ?* | *Es pas tū, Pèire ?* | *I anatz pas, l'òme ?* | *Que fasètz, vos ?*

Dins nombre de cases, la frasa interrogativa dife-rís pas de la frasa enonciativa en fòra de l'accent d'intensitat.

Ex. : *Vòls vendre aquel capèl ?* (Contes). | *Vos volètz ben, Guilhòt, que los autres s'i tròben ?* (Corteta). | *Pòdi comptar sus vautres ?* (Besson). | *L'avètz al lèit ?* (Barta).

REMARCAS. — Dins los parlars septentrionals e sobretot dins los orientals, s'es desvolopat la particula interrogativa *-ti*, per imitacion del francés *-il*, dins : *Est-il ?* | *Qu'y a-t-il ?* D'en primièr, servissiá logicament que per la 3ª pers. del sing., puèi s'es espannida a totas las personas. Aquela formacion s'es introduïta despuèi lo sègle XVI. Ex. : *Me caldrà-ti prene las armas ?* (Teatre de Besièrs). | *Es-ti vòstra man que me tòca ?* (Sage). | *De qué me vòles-ti ?* (Langlada). Es una forma a defugir.

L'anciana lenga podiá pòstpausar los pronoms subjèctes, regims o complements, jos forma de pronoms conjunts al vèrb. La lenga dels sègles XVI e XVII aviá conservat aquel usatge en l'exagerant a causa de la dita temporària dels pronoms subjèctes. Ex. : *E ! Dieu, que pòt-el èstre ?* (Corteta). | *Ma mair, que disètz-vos ?* (Corteta). | *E benlèu... que sap-òm ?* (Corteta). | *Que vòls-tu que j'i faci ?* (Corteta). | *Que veni-ieü d'ausir ?* (Teatre de Besièrs). | *Trufas-te ?* (Corteta). | *Pensas-o, tu, compair ?* (Corteta). | *Las tres personas son-i, e diriàtz-me, vos, consí ?* (Amilhà). | *As-los de la maison caçats ?* (Amilhà). | *Auriás-li donat cap d'escais ?* (Amilhà). | *Es-se lo Paire in-carnat ?* (Amilhà).

La pòstposicion dels pronoms al vèrb pòt se trobar encara en foissenc modèrn.

66. L'interrogacion indirècta es indicada pels mots interrogatius ja examinats.

Ex. : *Sai pas consí farem.* | *Diga-me que dison.* | *Ensenhatz-me de quina faïçon fasètz.* | *Poiriás me dire quora vendrà.* | *Vejam qual prendràn.* | *Veses quantas son.*

REMARCA. — En Fois., los mots interrogatius son precedits de la particula *se*. Ex. : *Escotatz un pauc se quin (consí) la letra s'acabava* (Fois.). | *Ai pas jamai *sapiut se consí s'apelava* (Fois.). | *Volguèt saber se quant de mesuras n'i aviá* (Fois.). | *Veirem se qui es* (Fois.). | **Fosquèt per demandar se de qui èra* (Fois.).

SINTAXI.

—Interrogacions
e exclamacions.
—Interrogacion.

En Fois., l'interrogacion dirècta pòt èsser marcada per se : *Se cantaràs ?*

67. La resposta afirmativa a una question positiva se fa amb ò o un de sos compausats ja estudiats en morfologia.

Ex. : — *Aquò te vai ? — Oc-ben* (Gav.). | — *Sabes ferrar ? — Cresi qu'òc-ben* (Besson). | — *Auriás besonh d'una pompa ? — Benlèu òc* (Gav.). | — *Tu parlas de la coja ? — O-ben* (Corteta). | — *Vòls venir ? — O* (Cent.). | — *Es-El en cada quartièr dedins l'ostia tot entièr ? — O-ben* (Amilhà).

REMARCAS. — Dins diversis parlars, la particula afirmativa ò-ben es emplegada amb una valor respectuosa en correspondéncia amb vos, mentre que ò respond a tu : — *Vòls venir ? — O*. | — *Volètz venir ? — O-ben*. Arriba sovent que lo gallicisme *oui* se substituís a ò-ben : — *Volètz venir ? — *Oui*.

La resposta afirmativa a una question negativa se fa amb si o un de sos compausats. Sovent lo vèrb de la question o un vèrb apropiat es repetit dins la resposta.

Ex. : — *As pas causit ? — Si ai ben* (Gav.). | — *M'ajudariàtz pas un pauc a trobar mon ostal ? — Si farai* (Gav.). | — *Me saupriás pas consí s'apelava ? — Si-ben o sabe* (Gav.). | — *Comprenètz pas aquel « sufficit » ? — O ! si-ben lo compreni* (Besson). | — *Aquò es pas l'enfant de Josèp ? — Si-ben tament* (Besson). | — *Comprenes pas aquò ? — Si-ben* (Besson). | — *Vòls pas de pan ? — Si* (Cent.).

REMARCA. — L'affirmacion respectuosa es sovent feita amb lo gallicisme *si-fèt (fait)* : — *Me pòrtas pas res ? — *Si-fèt* (Gav.).

La resposta negativa a una question positiva o negativa se fa amb non, de vegadas renfortit per repeticion del vèrb. Om tròba tanben pas amb repeticion del vèrb.

Ex. : — *Vòls de pan ? — Non* (Cent.). | — *Ai dins l'ostia de pan, quand sòrt de se consacrar ? — Non...* (Amilhà). | — *Trufariás-te de ieu ? — Non fau, vos cal o creire* (Teatre de Besièrs). | — *Encara te fotes de ieu ? — Fau pas* (Gav.).

REMARCA. — La negacion respectuosa es generalament exprimida per *nani*, de l'ancian francés *nenil*. Es una forma a defugir.

B. — EXCLAMACION

68. Las proposicions exclamativas son marcadas pels exclamatius ja estudiats : *qual, quin, quin un, quant, que, consí, quora*, etc.

Ex. : *Quin caminar !* (Godolin). | *E ! Sénher, que de flors ací totas novèlas !* (Corteta). | *Quantas de gents avètz perdut en guèrra !* (Galhard).

D'autre biais, l'exclamacion emplega los torns interrogatius (inversion del subjècte pòstpausat al vèrb, destacament del regim).

Ex. : *E que te sabe ieu !* (Gav.). | *Quina pascada qu'estalvièri ieu* (Besson). | *Vòle ben, començatz vos !* (Gav.). | *Visca jo cinquanta ans e mai !* (Godolin). | *Laissatz-me legir, ieu !* (Besson). | *Baste me volguès, ieu !* (Besson). | *A jo, me fa quicòm !* (Corteta).

Enfin l'intonacion de las exclamacions es sensiblement identica a la de las interrogacions.

SINTAXI.

—Interrogacions
e exclamacions.
—Interrogacion.

SINTAXI.

—Interrogacions
e exclamacions.
—Exclamacion.

69. L'exclamacion usa largament de frases nominalas construïtas amb la preposicion **de**.

Ex. : *O ! pr'aquò, diguèt la mamà, d'aquelas traças de bèstias !* (Gav.). | *Ai ! d'aquel mièg caluc !* (Gav.). | *Oi ! d'aquel pelaud !* (Gav.). | *Paure de ieu !* | *Mesquina d'arma !* (Opusculs del sègle XV).

70. Dins las **exclamacions optativas**, òm pòt aver un vèrb al subjunctiu present sens **que**.

Ex. : *Visca jo cinquanta ans e mai !* (Godolin). | *Dieu vos conduzca !* (Corteta). | *Dieu vos n'auja !* (Gav.). | *Dieu vos benesisca !* (Cent.). | *Avalisca !*

La lenga dels sègles XVI e XVII e mai qualques parlars actuals an servat, dins las exclamacions optativas, las vièlhas formas del present de subjunctiu : *Dieu me dan !* (Fois.). | *Dieu m'ajut !* (Corteta). | *Dieu vos gard !* (Godolin) | *Dieu m'aperdon !* (Corteta).

Om tròba tanben l'imperfait e lo plus que parfait del subjunctiu en fonccion optativa.

Ex. : *Vos inquietèssetz pas, brave òme !* (Besson). | *Diguèsses la vertat !* (Gav.). | *Aguèssetz vos d'escuts tres o quatre panièrs !...* (Galhard). | *Aguèssetz vist las domaisèlas que fasián aquí de las bèlas !* (Sage). | *E sabes, Marianna, fèsses pas la travèrsa, coma fas d'a vegadas* (Besson).

L'exclamacion optativa pòt èsser construïta amb un mot optatiu : *baste, ja, ja tant de bon, plaguès a Dieu, baudament, grand gaug*, seguit d'una proposicion subordinada, sens o amb **que**, amb lo vèrb a l'imperfait o al plus que parfait del subjunctiu.

Ex. : *Baste se i metèsse fuòc !* (Langlada). | *Baste me volguès ieu !* (Besson). | *Ja que lo diable l'arrapèsse !* (Fois.). | *Plaguès a Dieu volguèssetz assajar !* (Galhard). | *Grand gaug n'ajam !* | *Grand gaug que poscam !*

Los mots optatius pòdon èsser seguits de l'infinitiu.

Ex. : *Baste poder !* (Besson). | *Baste ne tuar pro !* (Vermenosa). | *Grand gaug manjar !*

L'exclamacion optativa pòt èsser reduïta a una frasa condicionala introduïta per la conjonccion **si**, dont la proposicion principal es sosentenduda.

Ex. : *S'aguèssiatz ausit !* (Gav.). | *S'aguèssi sabut !* (Cent.). | *S'aguèsson volgut pagar !* (Cent.).

SINTAXI.

—Interrogacions
e exclamacions.
—Exclamacion.

X. — EXPRESSIONS INDETERMINADAS

71. Lo torn indefinit pòt èsser exprimit de mantuna maniera.

1) Per la 3ª persona del plural coma en latin.

Ex. : *Dison que la femna li es mòrta* (Cent.). | *Sonavan la messa* (Gav.). | *Segavan los blats* (Alb.).

2) Per la 3ª persona dels vèrbs reflectits o tractats coma reflectits.

En efieit, lo torn reflectit s'aplica dins la lenga modèrna tant als vèrbs transitius coma als intransitius : *Se sèga, se ditz o se part, se nais*.

Lo vèrb pòt èsser acordat o non, segon que lo subjècte es sentit coma subjècte o coma regim : *Se sègan los blats o se sèga los blats*. Lo participi passat pòt variar o demorar invariable : *Jamai s'èra pas vist tala causa o jamai s'èra pas vista tala causa*.

Ex. : *Se ditz e se'n vegèt la pròva* (Besson). | *Los òmes s'ausiràn cantar coma de tròns* (Besson). | *A l'òbra se conois l'obrièr* (Sage). | *Se dison de causas plan falsas* (Cent.).

3) Per la 2ª persona del singular o del plural.

Ex. : *Dises una causa, puèi n'es una altra* (Cent.). | *Parlatz rason, vos tractan de piròl* (Cent.).

4) Per l'indefinit òm o l'òm. Cal notar qu'en general los sistèmas precedents per la 3ª persona son exclusius d'aquel que parla, mentre que òm e la 2ª persona s'aplican al que parla coma als autres.

SINTAXI.
—*Expres-
sions
indeter-
minadas.*

Ex. : *Om es contents de pauc* (Cent.). | *L'òm conois lo mèstre a l'obratge* (Prov.). | *Quand òm s'aima de prèp, de luènh òm se conois* (Prov. Rgt.). | *Ieu ai vist en fòrça de passatges que l'òm se deu far aimar de totis personatges* (Galhard). | *Las femnas son, coma l'òm crei, per los òmes, çò ditz la lei* (Sage).

XI. — NEGACION

72. La negacion, jos sa forma anciana **non**, es encara usitada sola. Es susceptible de s'elidir en *n'* davant vocala.

Ex. : *Quau non fai quand pòt, non fai quand vòu* (Prov. Cev.). | *Qui non mòstra, non vend* (Prov. Cent.). | *Tornarai pas que non m'aja pagat* (Cent.). | *I a pas temps que non torne* (Prov. Cent.). | *Al cant del griu, non t'i fiu* (Prov. Fois.). | *Ni non creis, ni non crèba* (Cent.).

Dès una epòca anciana, lo lengadocian coneis la negacion renfortida **non... pas**. Aquela forma subsistís encara dins qualques parlars coma lo Fois. e l'Ag.

Ex. : *Aquò non se pòt pas* (Fois.). | *Per non pas se lo daissar escapar* (Fois.). | *Non ven pas me veire* (Jansemin). | *E dels paures enfants quantis ne son perits — per çò que mèstres bons no'ls avián pas noirits* (Galhard). | *Non volgatz pas qu'ela aja un marit coma aquò* (Corteta). | *Vos reconoissètz ben qu'on soi pas una mosca* (Sage). | *Non es pas bon l'òme èstre sol* (Mistèris).

Non pas es generalament emplegat dins lo cas d'un vèrb sosentendut.

Ex. : *Tu o faràs, non pas el* (Cent.). | « *Se te lavi pas, auràs pas part amb ieu.* » *Simon Pèire li diguèt : « Senhor, non pas solament los pès, mas encara las mans e mai lo cap »* (Cubainas). | *Non pas lo lòc, mas bonas costumaz e bona vida fan sant lo capelan* (Leys d'amors).

Dins los parlars modèrns, la negacion abitualament **SINTAXI.**
emplegada es reduïta a **pas**. — *Negacion.*

Ex. : *Vòli pas i anar* (Cent.). | *Cregatz pas çò que vos dison* (Cent.). | *Cresiá pas çò que veguère* (Pagés). | *E qual es que fa pas un còp sa piada falsa ?* (Perbòsc). | *Aquò empacharà pas la vinha de fruchar* (Langlada). | *Aquel manjamèrlhes aviá pas lo cap aquí* (Besson). | *Cresi d'anar pas al mercat* (Cent.). | *E sabèm pas quora serà la fin* (Mistèris).

REMARCA. — Lo foissenc pòt emplegar *ges* e *cap* allòc de *pas*. Ex. : *Non pòdi ges dire o pòdi ges dire.* | *Non vòli cap parlar.*

73. Los divèrses mots de renfortiment qu'an pres un sens negatiu pòdon s'emplegar conjuntament amb los divèrses tipas de negacion que venèm d'estudiar. Om pòt citar : *pas* (ja estudiant), *ges*, *res*, *pus*, *jamai*, *gaire*, *cap*, *nat*, *arma*, *brin*, *brica*, *pel*, *enlòc*, etc. Las tres combinasons seguentas son possiblas : *non... ges*, *non... pas ges*, *pas ges*.

Ex. : *Non jamais ven* (Cent.). | *Non me contenta pel* (Corteta). | *Dins l'ola que bul, cap de mosca non s'atrapa* (Prov. Fois.). | *Tota bèstia que non beu, jamais non es sadola* (Prov. Fois.). | *La que filha es, de filha non deu dire res* (Prov. Fois.). | *Jo no'n laisserai nat* (Corteta). | *Non s'avisèc pas de res* (Fois.). | *Un sol non n'aguèc pas cap* (Fois.). | *A condicion que non tornarà pas pus* (Fois.). | *I deu pas aver *ama dins l'ostal* (Gav.). | *Ai pas jamais vist res de pariu* (Cent.). | *Avián pas brica d'argent* (Cent.). | *Tornaràs pas mai a entrar* (Fois.). | *Li demorava pas res per manjar* (Fois.). | *E degun cèrca pas rebècas sus aquí* (Besson). | *N'i a pas*

SINTAXI. *gaire que l'escoten* (Besson). | *Res lor anava pas mièlhs* (Vermenosa). | *Pense pas a res plus* (Vermenosa).
— Negacion.

Arriba sovent que los mots de renfortiment de la negacion sián utilizats sols per donar lo sens negatiu a la proposicion.

Ex. : *Quau l'a vista, jamai l'oblida* (Vermenosa). | *De camps que valián res* (Vermenosa). | *Degun se'n dobtava* (Vermenosa). | *Res ven refrescar la ramilha* (Langlada). | *Nat balha signe de vida* (Jansemin). | *Jamai plus — de ròsas e de vidalbas — se reveirà lo treslús* (Perbòsc). | *S'ausissia cap de bruch* (Perbòsc). | *Lo te tornarai brica* (Perbòsc). | *Jamai s'atendiá a una tala causa* (Fois.).

Cal notar que dins cèrts cases los mots negatius pòdon prendre lo sens positiu.

Ex. : *Finta plan se veses degun* (Besson). | *Balhanne, se n'as cap* (Corteta). | *Se jamai i vau, t'avertirai* (Cent.).

74. La negacion limitada (fr. *ne... que*) es exprimida de mantuna manièra.

1) Per non... que.

Ex. : *Aquò non es que pecat venial* (Opusculs del sègle XV). | *Non manjavan que caulets* (Teatre de Besièrs). | *Non seriá que per la tirar de demest lo carbon* (Fois.). | *Non sabia que rire* (Cent.).

2) Per la forma pauc usitada non... pas que.

Ex. : *Non seriá pas que pecat venial* (Opusculs del sègle XV).

3) Per la forma modèrna pas... que.

Ex. : *S'èra pas jamai abeurat que de mèrgue* (Vermenosa). | *Avia pas que paur de poder pas* (Besson). | *Se devia pas maridar que quora parièr miracle se vegèsse* (Fois.). | *Fasia pas que plorar* (Cent.).
SINTAXI. — Negacion.

4) Per que sens negacion.

Ex. : *Fasia que plorar* (Cent.). | *I avia que brossa* (Vermenosa).

5) Per res que e sos compausats : *res pus que*, *res mai que*, *mai res que* (*marés que*) e l'arcaic *non res que*.

Ex. : *Ieu non demandi res qu'un bocinet de patz* (Teatre de Besièrs). | *Non me balhèt res qu'una escoptada* (Jansemin). | *Fasia pas res plus que cantar* (Vermenosa). | *Non deve res qu'a Dieu* (Langlada). | *Fa pas mai res que batejar* (Gav.).

6) Per non... sinon. Es una forma arcaica pauc usitada en lenga modèrna.

Ex. : *Degun non lièg sinon ieu* (Leys d'amors). | *Las paraulas non son sinon un pauc de vent* (Teatre de Besièrs). | *Ieu non desiri res sinon vòstra companha* (Teatre de Besièrs).

7) Per non... son que, son que.

Ex. : *N'aprenguèt res son que a mau faire* (Vermenosa). | *Ne fau son que quand gèla* (Pagés). | *L'Arandàs velhava son que lo moment de s'arrancar d'una espencha a la somesa* (Besson).

8) Per non... mai, mai que representa l'arcaic non... mas (usitat en Orh.).

Ex. : *De parladura ont a saviesa non pòt venir mas ben* (Leys d'amors). | *Non es outra causa mas sapiença*

SINTAXI.
— Negacion.

(Leys d'amors). | *Non vic aquí mai doas maisonetas* (Filomena). | *De sos sèt enfants ne demòra mai dos* (Pagés).

75. Los torns d'exclusion amb sens, seguits d'un grop nominal, admeton los mots negatius.

Ex. : *Sens cap de rason.* | *Sens l'ajuda de degun.* | *Sens res ne traire.*

Sens, introduisent una proposicion subordinada, pòt se construire amb negacion o sens negacion.

Ex. : *Sens que me'n parlen* o *sens que non me'n parlen.*

N'es atal meteis amb *pauc se'n manca* e *tant se'n fal.*

Ex. : *Pauc se'n manquèt que me copèsse la camba* o *pauc se'n manquèt que non me copèsse la camba.*

Las comparasons admeton divèrses torns amb o sens negacion.

Ex., sens negacion : *A mai d'argent que de tèrra* (Cent.). | *Ne fa mai que pòt* (Cent.). | *Cresiá de n'aver vist plan mai que çò que ne disiá* (Besson). | *Ne trobarà mai que çò que vòls.*

Ex., amb negacion : *Aima mai lo pòt lusent que non pas lo còr maldisent* (Godolin). | *Nadava mièlhs que non pas cap de loira* (Vermenosa). | *Mièlhs semblavan diables salhits d'infèrn que non pas gents* (Crosada). | *Li escrivèt pus sovent que non li aviá promés* (Besson). | *Ne dison totjorn mai que non i a* (Cent.). | *Plus clara que non es la clartat del solelh* (Purgatòri).

Meteissas construccions amb **tot autre que**.

Ex. : *Es tot autre que cresiá.* | *Es tot autre que çò que cresiá.* | *Es tot autre que non pas tu.* | *Es tot autre que non cresiá.* SINTAXI.
— Negacion.

76. Dins las proposicions subordinadas que dependon de vèrbs exprimissent la crenta o de vèrbs coma **defugir, empachar, non negar**, la negacion es pas emplegada quand lo sens es positiu.

Ex. : *Crenhi que venga.* | *Ai paur que pèrda son temps.* | *Puèi aviá paur qu'un dalfin o balena me trobèsson* (Galhard). | *Negui pas qu'aquò siá vertat* (Cent.). | *Cal defugir que la pesolhina empobole tot l'aujam* (Cent.).

Dins la lenga modèrna, l'introduccion de la negacion dins la proposicion subordinada li donariá lo sens negatiu.

Ex. : *Aviá paur d'arribar pas asora.* | *Ai paur que venga pas.*

Abans que se constrúis tanben sens negacion.

Ex. : *Avertis-me abans que partisca.* | *Te caldrà far tèstament abans que moriscas.*

REMARCAS. — L'anciana lenga e qualque còp la modèrna emplegan la negacion. Ex. : *Non pòdon mudar que non parlen* (Filomena). | *Jo n'ai pas consirèr que la mòrt non me prenga* (Corteta). | *Enant que puèis non vo'n venga* (Filomena). | *Davant que del cèl la cloca se resconda ni ton pol solament al nòstre non resconda...* (Corteta). | *Davant non m'escape* (Corteta). | *Davant ela non mòra* (Corteta). | *L'òm pòt pas denegar que non siá vertat* (Besson). | *Es pas denegable que non i aja quicòm de vertat* (Besson). Om tròba la negacion après *defendre* : *M'a defendut que non vos respondèssi* (Corteta). | *Jo non sai que me ten que non faci tres sauts* (Corteta).

77. Amb ni la negacion pòt èsser emplegada o non.

Ex. : *Ieu ni tu ne volèm pas* (Cent.). | *Non dormís nuèit ni jorn* (Teatre de Besièrs). | *Non beu ni non manja* (Teatre de Besièrs). | *Es ni can ni lop* (Rgt.). | *Ni un ni l'autre o sauprà pas* (Cent.). | *Ni per tòrt ni per rason non te botes en prison* (Prov.). | *Ni non creis ni non crèba* (Cent.). | *N'es ni nosat, ni mut, ni non anequelit* (J. Sans). | *Lo que a ni femna ni agaça sol se petaça* (Prov.). | *Sens fressa ni paur* (Besson).

XII. — PROCEDIMENTS ESTILISTICIS

L'occitan gausís d'una mai granda libertat de construccion que lo francés, mercé a la perfièita conservacion de sas desinèncias. D'autre biais, en sa qualitat de lenga gaireben exclusivament parlada, dona una plaça considerable als torns subjectius, a l'inversion, a la repeticion e al destacament dels diversès tèrmes de la proposicion.

78. La repeticion dels mots pòt se produire de mantuna manièra.

1) Repeticion dels adjectius e dels advèrbis per suplir lo superlatiu o per donar mai de fòrça a l'expression.

Ex. : *Es polit polit*. | *Aquel gos es petit petit*. | *Es partit luènh luènh*. | *Torna lèu lèu*. | *Soi aganit, aganit, aganit* (Besson). | *L'esquina de la cavala s'estirèt tant e tant que vint-e-un i montèron* (Contes). | *Coridon es vengut*. — *Non es pas ?* — *Si's-ben-si* (Teatre de Besièrs). | *Aimàvem mai òc-ben-òc...* (Teatre de Besièrs). | *Ai pas res de res*.

2) Repeticion de formas verbalas reünidas per la conjonccion *que* per marcar la continuitat o l'excès de l'accion. Om tròba tres tipas : *Tròta que tròta, tròta que trotaràs, trotar que trotaràs*.

Ex. : *E rei que te reiràs* (Vermenosa). | *Gara rire que riràs* (Fois).

3) Repeticion de substantius sinonims o de sens vesin, coblats per dos.

Ex. : *A tròces e bocins* (Cent.). | *A tròces e brigols* (Fois.). | *A pics e patacs* (Tol.). | *A chicas e micas* (Cent.). | *Sens chuc ni muc* (Tol.). | *A temps e léser* (Cent.).

4) Repeticion de subjèctes.

Ex. : *Tu te'n vas e ieu demòri* (Cançon pop.). | *Ieu l'ai pas vist* (Cent.). | *Eles tanben, los monges, forçats de trabalhar... se'n portaràn melhor* (Besson).

5) Repeticion de regims.

Ex. : *La vòli atrapar-la* (Cent.). | *Qui te vei tu, lo vei el* (Besson). | *Me tòques pas a ieu* (Cent.). | *Ela me paga a mi...* (Corteta). | *La cançon del pepin que ieu l'ai compausada* (Besson). | *Dieu l'ajut qui las fa florir* (Godolin). | *Encara me soven a ieu* (Teatre de Besièrs). | *Nos cal a Dieu laisser-li la venjança* (Galhard). | *L'aiga li manca-pas-li* (Besson).

6) Repeticion dels predicats.

Ex. : *Cresètz que ne siá bèstia?* (Cent.). | *Pensi que o es innocent plan mai que non cresiá* (Cent.).

7) Repeticion de complements.

Ex. : *Ne venètz, vos, de la vila?* | *Cresi pas qu'i siá anat a la bòria.*

8) Repeticion dels possessius.

Ex. : *Aquò son pas mos grands de ieu* (Gav.).

79. L'inversion dels divèrses tèrmes de la proposicion pòt se produire sovent en fòra dels cases ja estudiats (interrogacion, exclamacion, formas imperativas o optativas).

1) Vèrb + subjècte.

Ex. : *Creson las gents que son mòrts* (Fois.). | *E se pensava lo caçaire* : « *Tot aquò es plan estranh !* » (Fois.). | *D'aquí a que partián los fadrins estrangiers* (Fois.). | *Entre el, *sonjava l'ase...* (Gav.). | *Malgrat çò que dison lo mond...* (Besson). | *E se nòstre fraire mòr dins la batalha, serà venjada sa mòrt* (Fois.). | *Tant ne sabián un coma l'autre* (Besson). | *Coma dises tu, es pas mai que de groal de pecat* (Besson). | *Aital fèt lo paure Malòc* (Besson). | *Çò li fèt ela* (Besson).

2) Regim + vèrb.

Ex. : *Bèl temps a.* | *Tres ans a.* | *Grand gaug n'aguèrem* (Cent.). | *Bon pro vos faga* (Alb.). | *Nos cal a Dieu laisser-li la venjança* (Galhard).

3) Predicat + vèrb.

Ex. : *Plan mairastra es la natura* (Fois.). | *Vertat foguèt* (Fois.). | *Amics èrem, amics serem* (Fois.). | *Mal se'n *sapièc* (Fois.).

4) Complement + vèrb.

Ex. : *A deman siàm* (Corteta). | *Al fons del sac son las porgas* (Prov.). | *A l'enfornar, se fa lo pan cornut* (Prov.).

5) Intercalacion de la proposicion subordinada entre lo subjècte e lo vèrb de la principala : *Las bèstias, tant que son pichonas, son polidas* (J. Salvat).

80. Lo **destacament** dels tèrmes de la proposicion s'acompanha sovent de repeticion.

1) Subjècte.

Ex. : *Nos revertam, ieu mai tu, coma doas gotas d'òli* (Besson). | *No'n risiàm un briconèl, lo pepin d'a la Planca e la tatà* (Besson). | *Eles tanben, los monges, forçats de trabalhar... se'n portaràn melhor* (Besson).

2) Regim e complement.

Ex. : *La taiüt, la descaptèt* (Gav.). | *Pluèja, n'aurem pas cap de uèi* (Fois.). | *Ara, de pan, ja n'avèm* (Fois.). | *Tèrra, ne vesèm cada jorn* (Fois.). | *Als unis, lor donava un conselh, als autres, lor ensenhava remèdis* (Fois.).

3) Los tèrmes de la proposicion pòdon encara èsser mesis en evidéncia en los destacant d'una faïçon variabla e en los fasent siègre d'una proposicion subordinada introduïta per un relatiu o per una conjonccion :
Aquò es ieu que parli = Ieu parli. I a ton fraire que crida = Ton fraire crida. Lo bèl ostal qu'avètz ! = Quin bèl ostal avètz ! Lo fòc cal que flaire = Cal que lo fòc flaire. Dormir que cal = Cal dormir. Acabat qu'a son trabalh... = Son trabalh acabat... Etc.

Ex. : *Aquò es ieu que l'aluquèri lo solastre* (Besson). | *I a la Catin que te prendriá, se la voliás* (Besson). | *Aquí lo gos que te demòra* (Cent.). | *Lo fòc cal que flaire* (Cent.). | *Entrams quatre gendarmas, lo rei patir que deu !* (Pàmias). | *E arribats que son estats davant lo dit Besièrs, an metut lo sèti tot a l'entorn* (Crosada). | *Polit qu'èra e valent, se maridèt lèu* (Cent.). | *Lo plan que lor està* (Besson). | *Lo laiton qu'apelam* (Fois.).

Cal notar aici lo torn tant usitat dins la lenga anciana : *Per espiar dels enemics ont èran = Per espiar ont èran los enemics* (Comptes d'Albi).

Ex. : *Aquelas montanhas que tan nautas son — m'empachan de véser mas amors ont son* (Cançon de G. Fèbus). | *Escota l'aura coma bofa* (Gav.). | *Sabes lo rei çò que fai ?* (Gav.).

QUARTA PART

FORMACION DELS MOTS

L'occitan a servat, benlèu mai que cap d'autra lenga latina, l'aptitud a formar de mots novèls, non solament pel mejan dels sufixes e dels prefixes, mas encara per juxtaposicion. Los tèrmes d'introduccion recenta trigàn pas gaire a proliferar e finisson per donar de vertadièras familhas. De sufixes coma *-ada*, *-adis*, *-adura*, *-aire*, *-alha*, *-enc*, *-ina*, *-iu*, *-or*, *-ós*, *-ejar*, los augmentatius e los diminutius se mòstran mai que mai actius.

Dins l'estudi que sièc, anam examinar los diferents procediments emplegats per l'occitan per formar de mots novèls, a l'excepcion dels materials lexicologics ja elaborats en latin classic o en latin popular, dins la mesura relativa ont es possible de far la destriança.

A. — SUFIXES

I. Sufixes dels substantius

1. *-Ac*, *-èc*, *-ic*, *-òc*, *-uc* ; *-aca*, *-aga*, *-èca*, *-èga*, *-ica*, *-iga*, *-òca*, *-uca*, *-uga*. Aquels sufixes d'origina latina an donat un nombre reduit de derivats. Las formas femeninas oscillan entre *c* e *g*.

FORMACION
DELS MOTS.
— Sufixes.
— Sufixes
dels subst-
tantius.

Ex. : *Busarac, creac, folhac, molhac, bolhaca, busaraca, folharaca, pachaca, posaraca, badaga, manhaga; borrhac, perrac, velac, bramèca, cavèca, monèca, tramèga, tressèga, borrhèga; botic, garric, lancic, polsic, barrica, borrica, melica, nasica, ponchirica, bediga, botariga, mossairiga; badòc, patòc, pelhòc, besòca, manòca, panchòca; badaluc, masuc, peluc, malhuca, aubuga, carruga, maçuga, platuga, tranuga.*

2. **-Aci, -ici.** Aquels dos sufixes son semisabents. Lo primièr es d'origina dobtosa, del latin *-ATIONEM* o *-ACEUM*; lo segond de *-ICIUM*.

Ex. : *Aigaci, deganaci, escaumaci, lavaci, lavaraci, reverdaci; desaguici, laironici, traïdorici.*

3. **-Ada, -ida, -uda.** Aquels sufixes correspondon als participis passats de las tres conjugasons; servisson a formar de substantius abstraits.

Ex. : *Alenada, dinnada, fretada; consentida, culhida, mentida; creguda, descenduda, tenguda.*

A partir dels substantius, la forma *-ada* dona de mots designant lo contengut, l'espandida, la collectivitiat.

Ex. : *Carretada, descada, eminada, garrigada, joncada, jornada, olmenada, pibolada, sestairada, vesprada.*

REMARCA. — Los sufixes en *-ada, -ida, -uda* correspondon al francés *-ée, -ie, -ue*. Dèl l'anciana lenga òm tròba qualques formas derivadas del francés coma : *acanèia, liurèa*, que son acceptablas dins la lenga literària.

Lo sufix *-ada* dintra dins los dobles sufixes següents :

-Airada : *Figairada, pastairada, pomairada, quartairada, sestairada.* (Del latin, *-ARIU + -ATA*).

-Arada : *Escaumarada, lavarada, petarada, pissarada, poscarada.*

-Atada : *Diablatada, egatada, lebratada, lobatada.* (*-AT + -ATA*).

-Assada : *Egassada, esquinassada, latassada.* (*-ACEARE + -ATA*).

-Issada : *Escotissada, esterrissada, granissada.* (*-ICEARE + -ATA*).

-Ussada : *Brandussada, escardussada, trantussada.* (*-UCEARE + -ATA*).

4. **Adís.** Del latin *-ATICIUS*. Dona de derivats amb los vèrbs de la 1ra conjugason. Designan lo resultat o lo produit de l'accion exprimida pel vèrb correspondent.

Ex. : *Chapladiés, cridadiés, filadiés, lauradiés, regantadiés, ressegadiés.*

La forma femenina *-adissa* a lo sens collectiu.

Ex. : *Cantadissa, chapladissa, lauradissa.*

5. **-Ador, -edor, -idor.** Cas regim correspondent al latin *-TOREM*. Dona de noms d'agent amb los vèrbs de las tres conjugasons. Dins la lenga modèrna es pauc usitat e a una sabor netament arcaïca.

Ex. : *Aimador, jogador, peçador, pescador; valedor, vendedor; servidor, traïdor.*

FORMACION
DELS MOTS.
— Sufixes.
— Sufixes
dels subst-
tantius.

FORMACION
DELS MOTS.

— Sufixes.

— Sufixes
dels sub-
stantius.

Al contrari, lo cas subjècte *-aire*, *-eire*, del latin *-tor*, es d'usatge corrent.

Ex. : *Cardaire*, *jogaire*, *pecaire*, *pescaire* ; *co-breire*, *correire*, *legeire*, *teisseire*, *tondeire*, *vendeire*.

La forma *-aire* dona de noms de mestièrs amb los substantius.

Ex. : *Alumetaire*, *bodegaire*, *cadieraire*, *patanaire*, *pomaire*, *ronhaire*, *violonaire*.

Las formas en *-dor* pòdon donar qualques femenins analogics en *-dora*.

Ex. : *Pecadora*, *servidora*.

De lor costat, las formas en *-aire*, *-eire* donan *-aira*, *-eira*.

Ex. : *Cardaira*, *vendeira*.

Om tròba encara en cevenòl qualques femenins arcaïcs en *-airitz*, *-eiritz* (*-airís*, *-eirís*) que los escrivans tendon a restaurar.

Ex. : *Cardairitz*, *legeiritz*, *vendeiritz*.

REMARCAS. — Dins l'anciana lenga, lo cas subjècte correspondent als vèrbs en *-ir* èra en *-ire* : *servire*, *trahire*, amb un femenin en *-iritz* : *serviritz*. Dins la lenga modèrna, aquels sufixes son estats substituïts per *-eire*, *-eiritz* o *-eira* : *legeire*, *legeira*. Per imitacion del francés, arriba tròp sovent que los derivats dels vèrbs incoatius en *-ir* donan de derivats amb la particula incoativa *-iss-* o amb la particula característica del preterit *-igu-* : (*legisseire* o *legigueire*). Son de formas a defugir al profièit d'aquelas en *-idor* o *-eire*.

Aquels sufixes respondon al francés *-eur*, *-euse*. Los gallicismes del tipe : (*buliir*, *batüso*) devon èsser descaçats.

6. *-Ador*, *-edor*, *-idor*. Del latin *-torium*. Lo femenin regular es en *-doira*. Respond als vèrbs de las tres conjugasons. Servís a designar l'endreit o l'instrument de l'accion.

Ex. : *Botador*, *escolador*, *manjador*, *tocador*, *tora-dor*, *gibadoira*, *manjadoira*, *tocadoira* ; *moledor*, *ponedor*, *tenedor* ; *bolidor*, *engolidor*, *escalridor*, *prestidor*.

REMARCAS. — Los nombroses substantius d'aquel tipe respondon al francés *-oir* : *mouchoir*, *mocador*.

Existís dins qualques parlars de femenins analogics en *-ora*, que conven d'evitar.

Cal senhalar la forma semisabenta en *-iòri*, que correspond a *-dor*.

Ex. : *Amagatòri*, *endormitòri*, *escampatòri*, *escapatòri*, *raubatòri*, *panatòri*.

7. *-Adura*, *-edura*, *-idura*. Formacions correspondentas als vèrbs en *-ar*, *-er* o *-re* e *-ir*. Donan de noms abstraits.

Ex. : *Banhadura*, *cauçadura*, *ferradura*, *parladura*, *regardadura* ; *ponhedura*, *rompedura* ; *floridura*, *fronzidura*, *garnidura*, *mosidura*, *poiridura*.

REMARCAS. — Aquel sufix respond al francés *-ure*, ancianament *-eure*. Cal donc defugir de formacions en : (*ferruro*, *cauçuro*, *enfluro*) allòc de *ferradura*, *cauçadura*, *enfladura*.

Amb los vèrbs en *-ir*, cal evitar l'introduccion de la particula incoativa : *mosidura*, e non (*musissüro*).

Amb los substantius, *-adura* dona de substantius de sens collectiu.

Ex. : *Cabeladura*, *carnadura*.

FORMACION
DELS MOTS.

— Sufixes.

— Sufixes
dels sub-
stantius.

FORMACIÓ
DELS MOTS.

— Sufixes.
— Sufixes
dels subst-
tantius.

8. **-Al, -il.** Del llatí **-ALE, -ILE.** Sufix d'origina adjectivala que dona de substantius a partir d'altres substantius.

De vegades, lo sens es pas modificat, d'altres còps, òm obten de noms d'instrument o de lòc.

Ex. : *Bancal, boal, cabal, caissal, cambal, casal, corral, cortal, davantal, didal, faudal, fenestral, ferratjal, fieral, fogal, menal, menestral, portal, ribal, rosas, veirial ; capil, codil, cortil, fornial, gachil, porcil.*

REMARCA. — Arriba sovent, sobretot dins los parlars septentrionals, que *-il* se diftonga en *-ial* : *capial, fornial, cortial.* Aquel sufix se confond sovent amb *-ilh*, del llatí **-ICULUM.**

Cal mençonar lo doble sufix **-airal**, del llatí **-ARIU + ALE.**

Ex. : *Espetairal, menairal, vacairal.*

9. **-Alh, -ilh.** Del llatí **-ACULUM, -ICULUM.** Lo primièr combinat amb los vèrbs dona de noms d'instruments. Lo segond, de sens diminutiu, s'unís als noms.

Ex. : *Batalh, espantalh, morralh, ventalh ; cambrilh, cordilh, faucilh, gravilh, pancilh, saumilh, sesquilh, vecilh, vespilh.*

Om a tanben las formas femeninas correspondentas **-alha, -ilha**, de meteís sens.

Ex. : *Sonalha, tenalha, ventalha ; crosilha, gravilha, saumilha.*

10. **Alha, -ilha.** Del llatí **-ALIA, -ILIA** (plural neutre). A partir dels substantius e dels vèrbs, dona de formacions de sens collectiu o pejoratiu.

Ex. : *Batalha, batejalhas, boalha, canalha, coralha, ferralha, polalha, vistalhas ; escobilhas, jasilhas, ordilhas, podilhas, remausilhas.*

FORMACIÓ
DELS MOTS.
— Sufixes.
— Sufixes
dels subst-
tantius.

-Alha dintra dins los dobles sufixes següents :

-Aralha : *Femnaralha, gataralha, putaralha.*

-Atalha : *Bravatalha, ferratalha, gossatalha, porcatalha, rossatalha.*

11. **-Am, -um.** Del llatí **-AMEN, -UMEN.** Dona de derivats a partir dels substantius, dels adjectius e dels vèrbs. Lo sens es exclusivament collectiu. **-Am** es pus frequent dins los parlars orientals, **-um** predomina dins los autres.

Ex. : *Aujam, coiram, femelam, fulham, graissam, pelam, postam ; amarum, comolum, femnum, ferum, folhum, frescum, ratum, valum, ventum, volum.*

12. **-Ament, -ement, -iment.** Del llatí **-MENTUM.** Correspond, respectivament, als vèrbs en **-ar, -er** o **-re, -ir.** Dona de substantius abstracts.

Ex. : *Afachament, afinament, baisament, cridament, embrasament, engraisament, netejament, raubament ; abatament, acressement, entendement, moviment, naissement, tenement ; aveniment, demoliment, deperiment, embeliment, establiment, rugiment.*

REMARCAS. — Cal defugir las formas en **-ament** (*-omén*) dins los derivats dels vèrbs en **-er, -re, -ir** : *movement, entendement, aveniment* allòc de (*mubomén, entendomén, abenomén*).

D'autre biais, los derivats dels vèrbs en **-ir** se forman sens particula incoativa : *embeliment, establiment, rugiment* e non : (*embelissomén, establissomén, rugissomén*).

FORMACION
DELS MOTS.

— Sufixes.

— Sufixes
dels sub-
stantius.

La forma **-amenta**, del latin neutre plural **-AMENTA**, a lo sens collectiu.

Ex. : *Fèrramenta, fundamenta, òssamenta, ostala-
menta, vestimenta.*

13. **-An, -ana**. Del latin **-ANUS, -ANA**. Aquel sufix dona pauc de derivats.

Ex. : *Castelan, estatjan, gasalhan ; arcana, cabe-
cana, colana, marrana, tartana.*

Cal senhalar encara los noms semisabents en **-ian**.

Ex. : *Fisician, gramatician, necromancian, parro-
quian.*

Un grand nombre de noms de lòc lengadocians son formats d'un gentilici latin e del sufix adjectival **-an**.

Ex. : *Aspiran, Costaussan, Nevian, Nissan, Quin-
tilhan, Sijan, Vendemian, etc.*

Arriba sovent qu'aquels noms, dins los parlars meridionals, an desplaçat l'accent e assordit en *o* la vocala finala. Lo nom vulgar e qualque còp la forma oficiala francizada son basadas sus aquelas formas : **CEPIANUM** > *Cepian (Cépio)*, fr. *Cépie*.

Demest los noms en **-ANUM**, cal notar l'evolució frequenta dels noms en **-ANTIANUM, -ENTIANUM** en **-*aunsan, -aussan** o **-aussa**. Ex. : **CONSTANTIANUM** > *Costa-
taussan (Aude)*, **CARANTIANUM** > **Caraussan, Craussa (Crausso) (Aude)*, **TERENTIANUM** > *Traussan, Traussa (Trausso) (Aude)*. Lo cas de **PUNTIANUM** es encara pus remarcable, a donat : ***Punnsan, *Püumsan, Piussan, Piussa (Piusso) (Aude)**.

14. **-Ança, -ença**. Del latin **-ANTIA, -ENTIA**. Dona un fum de derivats de sens abstract a partir dels vèrbs. Designa l'accion exprimida pel vèrb.

Ex. : *Comparança, desliurança, desobrança, espe-
rança, fisança, malanança, quitança, semblança,
usança, venjança ; descasença, lòctenença, nolença,
partença, plasença, valença.*

REMARCA. — Cal defugir las formas en **-ença** amb los vèrbs en **-ar**.

15. **-Anha**. Del latin **-ANEA**. Dona qualques derivats suls substantius e suls vèrbs.

Ex. : *Aiganha, caganha, escupanha, foganha, la-
vanha, pesanha.*

16. **-Ar**. Del latin **-ARIS** o **-ARE** e de vegadas **-ARIUM**. Es un sufix arcaïc designant l'endreit, la plantacion, l'establiment a partir d'un substantiu.

Ex. : *Auserdar, castelar, falgar, genestar, gleisar,
lusernar, molinar, romegar, tinar.*

Aquel sufix sembla fornir lo primièr element dels dobles sufixes següents : **-aràs, -arassa, -aralha, -arat, -arèl, -arés, -arut**.

REMARCA. — Dins la lenga modèrna, **-ar** es sovent substituït per **-às** : *molinar* → *molinàs*, *romegar* → *romegàs*.

17. **-Ard, -arda**. Del germanic **-HARD**. Dins la lenga modèrna, aquel sufix a pres una cèrta extension. Lo sens es lèumens pejoratiu.

Ex. : *Bastard, bolard, botard, jacomard, molard,
monard, mossard, palhard, pendard, petard, picard,
pilhard, popard, rafard, solharda.*

FORMACION
DELS MOTS.

— Sufixes.

— Sufixes
dels sub-
stantius.

FORMACION
DELS MOTS.
— Sufixes.
— Sufixes
dels subs-
tantius.

18. **-Argues.** Del latin **-ANICUM**. Sufix frequent dins los noms de domenis gallò-romans del Lengadòc oriental. La forma del vièlh occitan èra en **-ànegues** (amb l'accent tonic sus *a*) ; pus tard lo proparoxitòn s'es reduit en **-argues**. S'finala s'es desvolopada coma dins un grand nombre de noms de lòcs ; es pas etimologica.

Ex. : *Candilhargues, Gusargues, Lansargues, Meirargues, Olargues, Pomessargues, Quintilhargues, Saturargues, Vendargues.*

19. **-Ariá.** Del latin **-ARIU** + grec **-ÍA**. Dins la lenga anciana **-airía, -aria** e en lenga modèrna **-ariá (-aryò, -aryè)** per desplaçament de l'accent. Dona de nombroses derivats a partir dels substantius, dels vèrbs e mai dels adjectius. Substantius abstracts o concrets designant d'establiments, de mestièrs o de fonccions.

Ex. : *Bladariá, cavalaria, escudaria, flataria, ostalaria, parlaria, pastissaria, pradaria, teularia.*

Lo doble sufix **-atariá** se presenta dins una tièra de mots. Ex. : *Ferratariá, granatariá, panatariá, pelatariá, vinatariá.*

-Assariá es mens corrent. Ex. : *Canabassariá, finassariá, polassariá.*

20. **Às, -assa.** Del latin **-ACEUS, -ACEA**. Dona als substantius lo sens augmentatiu o pejoratiu.

Ex. : *Ermàs, fangàs, laucàs, omenàs, ostalàs, tautàs ; carnassa, femnassa, gossassa, palhassa, pigassa, vinassa.*

Dintra dins la composicion dels dobles sufixes següents :

-Aràs, -arassa : *Caparàs, fulharàs, gataràs, gos-saràs ; cojarassa, favarassa, monjarassa, pesarassa.*

-Atàs, -atassa : *Corbatàs, diablatàs, lobatàs, vermatàs.*

21. **-Ason, -eson, -ison.** Del latin **-TIONEM**. Correspond, respectivament, als vèrbs en **-ar, -er** o **-re, -ir**. Dona de noms abstracts.

Ex. : *Dalhasons, fenasons, pagason, segasons ; batesons, compreneson, coseson, foseson, teneson, ton-deson ; finison, florison, garison, garnison, morison.*

REMARCA. — Cal defugir las formas : (*batasús, flurasú*) allòc de *batesons, florison*.

22. **-Astre, -astra.** Del latin **-ASTER**. Sufix de sens pejoratiu.

Ex. : *Filhastre, filhastra, mairastra, mentastre, pairastre, sorrastra.*

23. **-At.** Aquel sufix a d'originas e de fonccions diversas.

Un **-at** de formacion obscura a lo sens diminutiu ; designa sovent de joves animals, son femenin es en **-ata**.

Ex. : *Agaçat, aucat, balenat, colombat, galinat, gojat, lobat, margassat, passerat ; aucata, boscata, forçata, gojata, vilata.*

-At, del latin **-ATŪS**, indica lo reng, la fonccion.

Ex. : *Consolat, doctorat, ducat, marquesat, notariat, prebostat.*

-At correspondent al participi passat latin en **-ATUS**.

FORMACION
DELS MOTS.
— Sufixes.
— Sufixes
dels subs-
tantius.

FORMACION
DELS MOTS.

— Sufixes.
— Sufixes
dels subst-
tantius.

Ex. : *Deputat, donat, escaudat, ferrat, forat, passat, plaidejat, riejat, semenat.*

Lo meteis *-at* pòt s'ajustar a de substantius.

Ex. : *Baisat, cadenat, cledat, cubat, dogat, valat.*

-At correspondent al neutre del participi passat latin *-ATUM*, dona de collectius a partir dels substantius.

Ex. : *Ametlat, cabironat, codonhat, culhierat, davan-
talat, descat, faudat, manat, nogat, oranjat, punhat,
teulat.*

24. *-Atge, -itge*. Del latin *-ATICUM*. *-Atge* dona de nombroses substantius formats suls vèrbs o suls autres substantius. Lo sens es abstract o concret. La forma en *-itge* formada analogicament suls vèrbs en *-ir*, es rara en fòra dels parlars orientals ; dona de noms abstracts suls vèrbs o suls adjectius.

Ex. : *Aigatge, auratge, carnatge, coratge, erbatge, maridatge, pelatge, ribatge, usatge ; flaquitge, muditge, pigritge, rauquitge, testarditge.*

-Atge dintra dins los dobles sufixes següents :

-Airatge (del latin *-ARIU + -ATICU*) : *Bandairatge, esparvairatge, fenairatge.*

-Alaige : *Carnalatge, mortalatge.*

REMARCA. — L'occitan deu pas formar de noms en *-atge* amb la particula incoativa *-iss-* per imitacion del francés. Los mots franceses en *-issage* devon donc pas èsser transpausats en (*-issatge*), mas en *-iment*. Cal escriure *finiment, forbiment, poliment*, e non (*finissatge, forbissatge, polisatge*).

25. *-Aud, -auda*. Del germanic *-ALD*. Dona de derivats pro-ben nombroses.

Ex. : *Borraud, cabraud, gabaud, sargaud, tolhaud.*

REMARCA. — En Rgt. aquel sufix es sovent representat per *-ald (al)* : *Grapaud, grapald.*

26. *Èl, èla*. Del latin *-ELLUS, -ELLA*. Sufix diminutiu que dona de noms concrets. Arriba sovent que lo sens diminutiu s'es obliterated.

Ex. : *Bendèl, canèl, dardèl, fonzèl, musèl, popèl, tropèl ; canèla, dauradèla, gonèla, pastèla, rosèla.*

Dintra coma segond element dins los dobles sufixes següents :

-Adèl, -adèla : *Forcadèla, palmadèla, saladèla.*

-Anèl, -anèla : *Cassanèla, duganèl, fontanèla, pontanèl, portanèl.*

-Arèl, -arèla : *Buscarèla, deutarèl, fadarèla, fumarèl, mandarèla, ninarèla, postarèl.*

-Atèl, -atèla : *Boscatèl, cirgatèl, fogatèl, forcatèl, pomatèl, rivatèl.*

-Onèl, -onèla : *Enfantonèl, gatonèl, omenonèl.*

27. *-En, -ena*. Del latin *-ENUS, -ENA*. Representa lo sufix dels nombres ordinals latins e occitans, substantivat dins los nombres collectius.

Ex. : *Cinquena, seisena, dotzena, quinzena, centena.*

Om tròba lo meteis sufix ajustat als substantius.

Ex. : *Barbena, felesen, felesena, gravena, molen, molena, pelen, pelena, sauquena, volvena.*

Lo sufix compausat *-enat* dona de collectius : *Centenat, vintenat.*

FORMACION
DELS MOTS.

— Sufixes.
— Sufixes
dels subst-
tantius.

FORMACION
DELS MOTS.

— Sufixes.
— Sufixes
dels substantius.

28. **-Enc, -enca.** Aquel sufix sembla representar un crosament d'un sufix latin amb un germanic. Dona de formas d'adjectius substantivats.

Ex. : *Albenc, cebenc, doblenc, magenc, molenc, palenc, pastenc, pelenc.*

Jos la forma del plural **-ens** per **-encs** dona de noms de lòcs de formacion germanica de l'epòca barbara.

Ex. : *Arzens, Esculhens, Escalquens, Maquens, Mossolens, Rotlens, Sausens, Tonens.*

29. **Ès, -esa.** Del latin **-ENSIS**. Aquel sufix adjectival dona de noms de pòbles e de païses.

Ex. : *Agenés, Anglés, borgés, Carcassés, Danés, Forés, Francés, Lauragués, marqués, Narbonés, pavés, Rasés, tornés.*

30. **-Esa.** Del latin **-ITIA**. Dona de noms abstracts suls adjectius.

Ex. : *Amaresa, belesa, fadesa, feblesa, finesa, franquesa, lagesa, malesa, noblesa, peguesa, pigresa, solesa, tristesa.*

Dins la lenga anciana e encara mai dins la lenga modèrna, jos l'influéncia del francés e del gascon, òm tròba de formas en **-essa** : *Alegressa, joinessa, pigressa, noblessa, tristessa*, que nos semblan pas gaire recomandablas. Las formas ancianas e las formas popularas son en **-esa**.

REMARCA. — Las formas en **-isa** son de purs gallicismes a defugir : (*Beliso, franquiso, flaunhaquiso, purquiso*).

Cal senhalar los dobles sufixes **-arés, -aresa**, del latin **-ARITIUM, -ARITIAM** dins : *Barcarés, secaresa,*

vinharés. Al costat **-alesa**, del latin **-ALITIAM**, dins : *Fortalesa.*

31. **-Essa.** Del grèc **-ισσα**. Dona la forma femina de divèrses substantius.

Ex. : *Abadessa, divessa, fauressa, mestressa, pastressa, preiressa, sartressa, senhoressa.*

32. **Èsta.** Sufix analogic desgatjat de mots latins en **-ESTA** ; a donat qualques derivats en lengadocian modèrn.

Ex. : *Batèsta, batadèsta, brudèsta, cridèsta, cridadèsta, deganèsta, japèsta, mangèsta, trebolèsta.*

33. **-Et, -eda.** Del latin **-ETUM, -ETAM**. Aquels sufixes s'ajustan als noms de plantas e d'arbres per designar una plantacion, un bòsc o un ròdol ont aquels vegetals abundan. Per extension pòt s'ajustar a de noms d'animals o d'objèctes inanimats. Aquels substantius son particularament frequents en toponimia occitana.

Ex. : **-et** : *Boisset, castanet, espinet, fraissinet, olivet, olmet, pibolet, prunet, vaisset, vernet.*

Ex. : **-eda** : *Beceda, boisseda, calpreneda, castanbeda, fraissineda, grauleda, oliveda, olmeda, piboleda, pineda, sauseda, vaisseda, verneda.*

Aquels sufixes donan los compausats següents :

-Airet o -aret, -aireda o -areda : *Nogaret, pomaret, prunaret ; albareda, clapareda, nogareda, pomareda, prunareda, rocareda.*

REMARCA. — Los sufixes precedents respondon al francés : **-aie, -eraie** : *Saulaie, roseraie.*

FORMACION
DELS MOTS.

— Sufixes.
— Sufixes
dels substantius.

FORMACION
DELS MOTS.

— Sufixes.
— Sufixes
dels subst-
tantius.

34. **-Et, -eta.** Del llatí -ITTUS, -ITTA. Sufix diminutiu d'usatge corrent. Cal remarcar que mantun dels substantius formats a perdut lo sens diminutiu.

Ex. : *Bosquet, castelet, caulet, fogasset, gafet, gosset, luquet, palet, saquet ; aigueta, bladeta, cabreta, fonteta, lanceta, peireta, teleta.*

35. **-Iá.** Sufix grèc latinizat. Dona de noms abstracts. Dins l'anciana lenga, l'accent tonic portava sus *i* ; dins la lenga moderna s'es desplaçat sus *a*, e *i* s'es consonificat : *-ia* → *-iá* (*-yò* o *-yè*).

Ex. : *Baroniá, borgesia, carestia, cortesia, folia, galhardia, gardia, gelosia, malautia, pagesia, pelaudia, senhoriá.*

Aquel sufix dona de nombroses noms de bòrias o mases a partir del nom del propietari.

Ex. : *Besardiá, Caironiá, Linardiá, Martiniá, Peramondiá, Privadiá.*

36. **-Ièr, -ièra o -ièira.** Del sufix llatí -ARIUS, -ARIA, modificat en -ERIUS, -ERIA jos d'influéncias germanicas. Dona un grand nombre de derivats amb los noms e los vèrbs.

Ex. : NOMS D'AGENT : *Barbièr, bordièr, cabrièr, cavalièr, cotelièr, faitilhièr, fornièr, grolhièr, molinièr, olièr, peissonièr, terralhièr, vaquièr.*

NOMS D'ARBRES : *Avelanièr, borraudièr, cerièr, condonhièr, figuèr, garrabièr, laurièr, mesplièr, milgranièr, palmièr, perièr, persequièr, prunièr, tassinièr.*

NOMS D'INSTRUMENTS, DE MÒBLES E DE RECIPIENTS : *Bugadièr, candelièr, engranièra, escudelièr, foguèr,*

pastièra, polalhièra, quartièra, rabassièr, salièra, salinièr, telièr.

FORMACION
DELS MOTS.

— Sufixes.
— Sufixes
dels subst-
tantius.

NOMS DE PLANTACIONS : *Boissièra, civadièra, espinasièra, eusièra, favièra, feusièra, figuèra, jonquièra, milhièra, mongièra, pesièra, plantièr, sesquièra, vaisièra, vinhièr.*

NOMS D'ENDREITS TREVATS PER D'ANIMALS : *Conilhièra, cugulièra, formiguièr, granolhièra, graulièra, lobatièra, palombièra, volpilhièra.*

NOMS DE DEPOSITS O DE MENIÈRAS : *Argentièra, carbonièra, femorièr, fenièra, ferrièra, garbièra, geissièra, lenhièr, marlièra, palhièr, peirièra, sablièra, terrièr.*

NOMS ABSTRACTS : *Adobièr, anugièr, caitivièr, demembrièr, poiridièr, flaquièra, lassiera, paurièra, ranquièra, rauquièra, sordièra.*

Dintra dins los dobles sufixes següents :

-Adièr, -adièra : *Dauradièr, logadièr.*

-Alièr, -alièra : *Barralièr, portalièra.*

-Andièr, -andièra : *Estivandièr, lavandièra, talhandièr.*

-Assièr, -assièra : *Bordassièr, boscassièr, bravassièr, egassièr, vacassièr.*

-Atièr, -atièra : *Boatièr, boratièr, boscatièr, canatièr, egatièr, ferratièr, solatièr.*

Al costat de *-ièr*, sufix popular, existisson las formas semisabentas *-ari* e *-èri*.

Ex. : *Bestiari, deumari, landari, leudari, librari ; refolèri, refresquèri, tarabastèri, tempèri, trebolèri.*

FORMACION
DELS MOTS.

— Sufixes.
— Sufixes
dels subst-
tantius.

37. **-In, -ina.** Del sufix adjectival **-INUS, -INA.** Dona de noms concrets qualche còp de sens diminutiu o collectiu.

Ex. : *Jacotin, molin, pairin, polin, sacotin, topin ; aisina, bastina, bauquina, boïna, caucina, crespina, jonquina, laurina, mairina, neblina, pesolhina, polina, porcina, rosina, sarguina, topina.*

38. **Ina.** Aquel sufix dona de noms abstraits. Sembla derivar del latin **-INA** dins de mots coma **RUINA.** Se jonh gaireben exclusivament als vèrbs.

Ex. : *Arsina, escurina, gusina, languina, morina, pudesina, trebolina.*

39. **-Inga.** Del latin **-EMIA**, tresmudat en **-enha, -enga, -inga.** Es representat per los dos mots següents : *Flatinga, potinga.*

40. **-Ís, -issa.** Del latin **-ICIUS, -ICIA.** Dona de derivats amb los substantius. Lo sens es aquel dels adjectius substantivats.

Ex. : *Cledís, pastís, teulís, tortís ; batedissa, garrissa, granissa, ortalissa, pelissa, planissa, salissa, sebissa, terrissa.*

41. **-Òl, -òla** (amb ò obèrt). Del latin **-OLUS, -OLA.** Lo sens es sovent diminutiu.

Ex. : *Breçòl, camparòl, carriòl, crugòl, estanhòl, pairòl, porriòl, pujòl ; caçòla, carriòla, maçòla, mosòla, pairòla.*

Dona los dobles sufixes següents:

-Airòl, -airòla : *Carrairòl, mortairòl, ratairòl, rocairòl, tinairòl, verdairòl ; breçairòla, denairòla, petairòla, rojairòla.*

-Alhòl, -alhòla : *Agalhòl, gargalhòl, parpalhòl.*

-Inhòl, -inhòla : *Caussin hòl, faurinhòl, ratinhòl ; ratinhòla.*

-Issòl, -issòla : *Borrissòl, garrissòl, plumissòl.*

42. **-Ol, -ola**, amb o tampat (*u*). Del latin **-ULU, -ULA.** Dona un petit nombre de mots de formacion anciana. Ex. : *Màntol, nàpol, pàntol, tòtol, barbòla, crosòla, glandòla, sedòla.*

43. **-On, -ona.** Del latin **-ONEM.** Sufix generalament diminutiu. Dona de noms de personas, d'animals o de causas a partir dels substantius.

Ex. : *Anhelon, boisson, cadieron, candelon, canon, catlon, enfanton, eriçon, esclapon, esparron, fedon, gafon, moscalhon, nadon, peiron, picon, pison, platon, toston, viron ; enfantona, Peirona, tostona, virona.*

Dona divèrses dobles sufixes :

-Airon : *Carrairon, fogairon, garbairon, glaçairon, montairon, mossairon.*

REMARCA. — La forma *-airon* es regulara e anciana ; los parlars modèrns an sovent *-eiron*. Om tròba encara una forma refaïta amb *-ièr + -on* : *-ieron* : *Cadieron, fustieron.*

-Alhon : *Moscalhon, nogalhon, secalhon.*

-Aton : *Corbaton, diablanton, lobaton, serpaton, vermaton.*

-Elon : *Bandelon, cadelon, escudelon, vedelon.*

-Eron o -iron : *Selzeron ; aliron, asiron, santiron, saumiron.*

FORMACION
DELS MOTS.

— Sufixes.
— Sufixes
dels subst-
tantius.

FORMACION
DELS MOTS.

— Sufixes.
— Sufixes
dels sub-
stantius.

-Eïon : Gosseton, poleton.

-Icon : Bordicon, borsicon, femnicon, policon, sauticon.

-Ilhon : Banilhon, saumilhon, soquilhon, trauquilhon.

-lsson : Carnisson, gautisson, plumisson.

-Oton : Merloton, Peirotton.

44. -Or (ú). Del latin -OREM. Dona una longa tièra de substantius abstracts a partir dels adjectius e dels vèrbs.

Ex. : Agror, baudor, belor, fortor, frescor, largor, longor, lusor, malor, negror, prusor, rossor, tristor, verdor.

Cal pas confondre -or de -OREM amb -or de -ORUM, genitiu plural latin dins : Martror, e dins l'anciana lenga : Nadalor, Pascor, parentor, santor. Om tròba encara de noms de lòcs amb lo meteís genitiu : Vilagodor (VILLA-GOTHORUM).

45. -Or, -oira (-ú, -uira). Del latin -ORIU, -ORIA. Sufix arcaïc e pauc usitat ; designa l'instrument o l'agent a partir dels participis passats.

Ex. : Escossor, esparsor, fossor, presor, rasor ; cobertoira, escossoira, esparsoira, fichoira, molzoira, rasoira, tortoira.

45 bis. -Òs, -òssa. Del latin -OCEUM, -OCIUM. Aquel sufix existís dins un nombre reduït de mots.

Ex. : Bigòs, bodòs, calòs, ligòs, talòs, tanòs, trigòs ; cabòssa, talòssa, trigòssa.

Forma semisabenta en -òci : Aigalòci, ligòci, trebolòci, trigòci.

46. -Òt, -òta. Del latin -OTTUS, -OTTA. Sufix diminutiu d'usatge frequent.

Ex. : Cavilhòt, coissòt, pegòt, ratòt ; filhòta, manòta, polòta, ratòta.

47. -Tat. Del latin -TATEM. Dona de substantius abstracts a partir dels adjectius.

Ex. : Aspretat, beutat, franquetat, onestetat, pau-retat, salvetat, sobeirinetat, soletat, vertat.

48. -Ura. Del latin -URA. Dona de substantius abstracts a partir dels adjectius, dels participis passats e dels vèrbs.

Ex. : Autura, cobertura, cordura, dreitura, frejura, frescura, pastura, planura, sornura, verdura.

49. -Ùs, -ussa. Benlèu del latin -UCEUS, -UCEA. Dona de derivats de sens mai que mai pejoratiu.

Ex. : Cardús, carnús, glandús, palhús, talús, tran-tús ; batussa, manjussa.

II. Sufixes dels adjectius

50. -Able, -ible. Del latin -ABILIS, -IBILIS. Dona d'adjectius de sens actiu o passiu, marcant la possibilitat, a partir dels vèrbs. -Able respond als vèrbs en -ar e de vegadas als en -ir, -er o -re.

Ex. : Agradable, convenable, cresable, espantable, fisable, perdurable, plegable, rendable.

-Ible dona de derivats amb los vèrbs en -ir, -er o -re.

Ex. : Ausible, facible, pasible.

FORMACION
DELS MOTS.

— Sufixes.
— Sufixes
dels sub-
stantius.

FORMACION
DELS MOTS.

— Sufixes.

— Sufixes
dels
adjectius.

REMARCA. — Los adjectius formats amb los vèrbs en *-ir* devon pas clare la particula incoativa coma en francés. Cal virar per d'adjectius en *-ible* o en *-idor*, *-idoira*.

-Ívol. Doblet fonetic de *-ible* e de meteis sens. Dins los parlars septentrionals, l'accent tonic es sus *i* (*-ibu* o *-ibul*) amb una sola forma pels dos genres. Dins los autres parlars, l'accent es generalament sus *o* (*-ibúl* o *-ibú*) amb un femenin en *-ivola*.

Ex. : *Agradívol, azardívol, coitívol, corrívol, cosívol, crenbívol, embarrassívol, florívol, fruitívol, granívol, lobatívol, manjatívol, marrívol, nosívol, planhívol.*

REMARCA. — Lo sufix *-ivol* dona una segonda forma en *-iul*, *-iule* : *cotiul, marringiule*, e l'adjectiu substantivat *marcívol, marciule*.

51. **-Ac, -èc, -ic, -òc, -uc.** Del latin *-accus, -eccus, -icus, -occus, -uccus*. Los femenins oscillan entre de formas en *c* o en *g*.

Ex. : *Embriac, embriaga; manhac, manhaga; bufèc, bufèca; senèc, senèca; primaic, primaiga; derraic, derraiga; badòc, badòca; astruc, astruga; badaluc, badaluga; faissuc, faissuga; fregeluc, fregeluga; malastruc, malastruga; mauruc, mauruca; pauruc, pauruca o pauruga; peluc, peluca; pesuc, pesuca o pesuga.*

52. **-Ador, -edor, -idor; fem. -adoira, -edoira, -idoira.** Del latin *-torius, -toria*. Amb los vèrbs, dona d'adjectius verbals que jògan lo ròtle de participis futurs de sens actiu o passiu. Lo femenin regular es en *-doira*; cal regetar la forma analogica del masculin en *-dora*.

Ex. : *Aplicador, avenidor, barrador, brocador, corredor, cresedor, fasedor, ferrador, getador, maridador, pagador, partidor, pelador, penjador, sabedor, vendemiador, venidor, vesedor.*

FORMACION
DELS MOTS.

— Sufixes.

— Sufixes
dels
adjectius.

53. **-Al, -ala.** Del latin *-alis*. Aquel sufix se jonh als substantius, de vegadas als adjectius, per donar de nombroses adjectius indicant lo rapòrt o l'origina.

Ex. : *Annal, brandal, calendal, coral, eternal, frairal, francal, frejal, joial, majoral, mortal, novial, pairal, porcal, terral, tornal, verdal.*

REMARCA. — Aquel sufix respond al francés *-el, -elle*, que s'es sovent introduit dins los tèxtes occitans.

54. **-An, -ana.** Del latin *-anus*. Dona un nombre reduit de compausats de formacion romana, indicant l'espècia, l'origina o la qualitat.

Ex. : *Abelan, amaran, amarican, barban, bluncan, boscan, botelhan, estrechan, grossan, magan, marran, rossan, verdan.*

55. **-Ard, -arda.** Del germanic *-hard*.

Ex. : *Ausard, caussenard, flaunhard, galhard, golard, lambiard, panard, roard, tenard, testard.*

56. **-Às, -assa.** Del latin *-aceus, -acea*. Sufix augmentatiu donant una mena de superlatiu. Lo sens es sovent pejoratiu.

Ex. : *Belàs, doçàs, grandàs, negràs, rojàs, verdàs.*

57. **-At, -it, -ut.** Participis passats emplegats adjectivament.

Ex. : *Acabat, afasendat, despoderat, presat, senat; causit, embalausit, falit; entndut, esmogut, romput.*

58. -Aud, -auda. Del germanic -ALD.

Ex. : *Brisaud, dormiaud, fricaud, golaud, pelaud, tafaraud, trumaud.*

59. Èl, -èla. Del latin -ELLUS, -ELLA. Sufix de sens diminutiu.

Ex. : *Garrèl, jaurèl, manèl, maurèl, rossèl, tafurèl.*

Dona los dobles sufixes següents :

-Arèl, -arèla : *Assostarèl, bufarèl, cantarèl, tin-darèl.*

-Inèl, -inèla : *Blavinèl, clarinèl, pallinèl, rossinèl.*

60. -En, -ena. Del latin -ENUS, -ENA. Servís a formar los nombres ordinals de l'anciana lenga e del catalan modern. Es aquell sufix que conven de restaurar.

Ex. : *Dosen, tresen, cinquen, seisen, seten, uiten, noven, desen, etc.*

61. -Enc, -enca. Sufix ja estudiat a prepaus dels sufixes dels substantius ; marca la semblança, lo rapòrt, l'origina, la color.

Ex. : *Agostenc, alzonenc, ariegenc, besierenc, estivenc, flamenc, joanenc, laitenc, lesinhanenc, marcenc, quarantenc, rossenc, tercenc, unenc, verdenc.*

Doble sufix -airenc (lat. -ARIU + germ. -ING).

Ex. : *Ribairenc, esparvairenc.*

62. -Ès, -esa. Del latin -ENSIS. Indica la nacionalitat, lo país, la qualitat.

Ex. : *Agenés, albigés, anglés, borgés, carcassonés, cortés, danés, flandrés, francés, lauragués, narbonés.*

63. -Esc, -esca. Del germanic -ISK. Aquell sufix indica la qualitat, es pauc usitat.

Ex. : *Bordesc, brolesc, galesc, gresesc, marcesc.*

64. -Et, -eta ; -òt, -òta. Sufixes diminutius ja estudiats. Indican una atenuacion de la qualitat exprimida per l'adjectiu.

Ex. : *Grandet, grasset, menudet, polidet ; belòt, finòt, palòt, polidòt.*

65. -Ièr, -ièra o -ièira. Aquell sufix dels substantius dona tanben d'adjectius amb los substantius, los adjectius e los vèrbs. Indica lo rapòrt e la dependéncia.

Ex. : *Barrièr, bladièr, dreiturièr, esquerrièr, laitièr, mejancièr, messorguièr, parlièr, ratièr, sobrièr, tardièr, vertadièr.*

Dobles sufixes :

-Adièr, -adièra : *Annadièr, ferradièr, mesadièr.*

-Atièr, -atièra : *Lunatièr, moscatièr, vinatièr.*

66. -In, -ina. Del latin -INUS, -INA. Sufix indicant la mena o la raça.

Ex. : *Asenin, boïn, canin, cavalin, cortin, magrestin, mulatin, raucalin, rossatin.*

67. -Ís, -issa. Del latin -ICIUS, -ICIA. Se jonh als participis passats, als vèrbs e mai als noms per donar d'adjectius indicant l'aptitud, l'estat, la qualitat.

FORMACION
DELS MOTS.
— Sufixes.
— Sufixes
dels
adjectius.

Ex. : *Bolegadís, canís, corregís, estadís, estantís, faitís, fugidís, getadís, lauradís, malautís, massís, mestís, movedís, plegadís, sanís, tiradís, volcadís.*

68. **-lu, -iva.** Del latin **-IVUS, -IVA.** Dona de derivats d'usatge popular a partir dels vèrbs, participis, adjectius, substantius e advèrbis. Indican la qualitat.

Ex. : *Aboriu, agradiu, argentiu, auriu, avanciú, crenitiu, nadiu, tardiu, tauriu.*

69. **-òl, -òla.** Del latin **-OLUS, -OLA.** Dona d'adjectius indicant la qualitat, l'origina.

Ex. : *Calhòl, carcinòl, masametòl, montanhòl, païsbassòl, raissagòl.*

Dona lo sufix compausat :

-Airòl, -airòla : *Batairòl, breçairòl, vantairòl.*

70. **-Olent, -olenta.** Del latin **-LENTUS, -LENTA.** A donat pauc de derivats.

Ex. : *Famolent, verdolent.*

71. **-Òs, -osa.** Del latin **-OSUS, -OSA.** Sufix indicant la qualitat e l'abondància. S'ajusta als vèrbs e als substantius.

Ex. : *Abondós, amorós, endenhós, fangós, flairós, gaujós, gostós, gredós, mostós, pesolhós, poderós, polsós, sonhós.*

Sufixes compausats :

-Ilhós, -ilhosa : *Dormilhós, rauquilhós, trauquilhós.*

-Inós o -inhós, -inosa o inhosa : *Blanquinós, botinhós, lardinhós, morinós, mortinós, plorinós, plovinós, refastinhós, roginós.*

72. **-Otge, -otja.** Del latin **-OTICUS** salit de **-ATICUS.** O es tampat en u.

Ex. : *Ferrotge, ivernotge, anotge.*

Lo provençal coneis d'autres formas coma : *Gra-votge.*

73. **-Ut, -uda.** Del latin **-UTUS, -UTA.** Sufix marcant la qualitat e l'abondància.

Ex. : *Baumelut, borrut, brancut, carut, espatlut, morrut, ponchut, ramut, saberut.*

Cal senhalar lo doble sufix **-arut, -aruda** : *Banarut, brancarut, bregarut, longarut, sornarut.*

III. Sufixes dels vèrbs

74. **-Ar.** Del latin **-ARE.** Dona de vèrbs amb los substantius e qualques adjectius.

Ex. : *Betumar, descrestar, falsar, flaüitar, mastar, onchar, pastar, pomar, popar, ventar.*

Dintra dins de nombroses sufixes compausats qu'anam examinar.

75. **-Airar.** Del latin **-ARIU + -ARE.**

Ex. : *Acarraïrar, acostairar, afrescaïrar, bresairar, esparvaïrar, fenairar.*

76. **-Alhar.** Del latin **-ACULARE.**

Ex. : *Badalhar, bargalhar, burgalhar, buscalhar, envergalhar, furalhar, nevalhar, trantalhar.*

FORMACION
DELS MOTS.
— Sufixes.
— Sufixes
dels
adjectius.

FORMACION
DELS MOTS.
- Sufixes.
- Sufixes
dels vèrbs.

Los sufixes següents son emparentats amb *-alhar*.

-Elhar : *Torrelhar*.

-Iihar : *Escampilhar, fendilhar, pendilhar, rauquilhar, trauquilhar*.

-Olhar : *Bardolhar, fringolhar, pescolhar, sal-solhar*.

-Uihar : *Catulhar, matulhar, tastulhar*.

77. **-Anar**. Sufix derivat dels mots en *-an*. Lo sens es frequentatiu.

Ex. : *Batanar, empintanar, engarganar, pimpanar*.

Los sufixes següents son emparentats amb *-anar* :

-Anhar. Sufix format suls noms en *-anh*, del latin *-ANEUS, -ANEA*.

Ex. : *Embarganhar, escaranhar, picanhar, rascanhar, roganhar*.

-Enar : *Bresenar, embresenar, enferenar, enreddenar, esbosenar, pesenar, sosquenar*.

-Inar : *Cracinar, engaginar, entantinar, envaborinar, freginar, polsinar, posquinar, refastinar, repotinar, rondinar, tindinar*.

-Inhar : *Enrufinhar, gafinhar, grapinhar, palpinhar, plovinhar, refronzinhar*.

-Onar : *Lachonar, regonar, taponar, tastonar*.

REMARCA. — Cal notar lo desenvolupament frequent de *-anhar* en *-aunhar* : *Escaraunhar*.

D'autre biais, òm a sovent *-anar* desenvolopat en *-arnar* : *Empintarnar*.

78. **-Arrar**. Sufix d'origina dobtosa.

Ex. : *Apitarrar, escostarrar, espatarrar*.

79. **-Assar**. Del latin *-ACEARE*. Sufix de sens augmentatiu e pejoratiu.

Ex. : *Envinassar, escagassar, escriassar, espinassar, esplumassar, esquinassar, latassar, tirassar*.

Los sufixes següents apertenon a la meteissa tièra :

-Issar : *Bardissar, descotissar, encanissar, escornissar, espelissar, gordissar, pastissar*.

-Ussar : *Brandussar, engatussar, escardussar, esterrussar, gratussar, palussar*.

80. **-Atar**. Sufix format a partir de participis passats en *-at* e del sufix *-at* dels noms de joves animals. Pareis pròpri als parlars modèrns.

Ex. : *Alatar, eissagatar, eissalatar, engrafatar, escoissatar, escucatar, lebratar, lobatar*.

Cal mençonar lo sufix *-itar*, que sembla format suls participis passats en *-it*. Ex. : *Defrabitatar, escapitar*.

81. **-Egar**. Del latin *-ICARE*. Dona de nombroses vèrbs.

Ex. : *Apertegar, atufegar, bategar, bolegar, embornegar, espampegar, espofegar, estossegar, lenegar, repotegar, vanegar*.

Al costat de *-egar*, cal senhalar *-igar*. Ex. : *Ablasigar, calcigar, pachigar*.

FORMACION
DELS MOTS.
— Sufixes.
— Sufixes
dels vèrbs.

FORMACION
DELS MOTS.
— Sufixes.
— Sufixes
dels vèrbs.

La forma **-icar** es semisabenta.

Ex. : *Desbanicar, emboiricar, embrenicar, pa-
chicar.*

82. **-Ejar**. Del latin vulgar **-IDIARE**, derivat del grèc **-ιζειν**. Dona un grand nombre de derivats populars a partir dels substantius, adjectius e vèrbs. Lo sens es frequentatiu.

Ex. : *Airejar, barrejar, carrejar, daguejar, fadejar, garbejar, mestrejar, ombrejar, palejar, plaidejar, saquejar, taulejar, verdejar.*

Dintra dins los dobles sufixes següents :

-Airejar : *Garbairejar.*

-Alhejar : *Miralhejar, nevalhejar, trantalhejar.*

-Ilhejar : *Gravilhejar, rauquilhejar.*

-Olhejar : *Bardolhejar, patolhejar.*

-Olejar : *Cantolejar, cutolejar, randolejar.*

-Assejar : *Aigassejar, becassejar, flacassejar, ne-
vassejar, rodassejar.*

-Issejar : *Bardissejar, pastissejar.*

-Ussejar : *Brandussejar, cantussejar, parlussejar.*

-Atejar : *Alatejar, arpatejar, lengatejar, nevate-
jar, volatejar.*

-Inejar : *Bardinejar, cracinejar, plovinejar, ron-
dinejar.*

-Onejar : *Crostonejar, fintonejar, fissancejar, pe-
tonejar, potonejar.*

-Otejar : *Bevotear, manjotear, pegotear, peno-
tejar, vivotear.*

-Uquejar : *Brasuquejar, manjuquejar, peluquejar,
tastuquejar.*

83. **-Olar**. Del latin **-OLARE**. Dona de nombroses derivats.

Ex. : *Aigolar, cantolar, enregolar, gansolar, pen-
dolar, pissolar, rajolar, regular, tindolar, trantolar,
violar.*

REMARCAS. — Cal destriar d'aquel sufix los vèrbs en **-olar**, derivats de mots coma *bridola, brigol, prigol*, del latin **-ULARE**. A la tonica, *o* es tampat en *u* : *Bridolar, bri-
golar, prigolar.*

Cal notar lo frequent desenvolopament d'un *r* dins **-olar**
→ **-orlar** : *Cantorlar, canturlar.*

84. **-Otar**. Sufix derivat del diminutiu **-òt**.

Ex. : *Espigotar, gorgotar, merlotar, vivotar.*

85. **-Ucar, -ugar**. Derivat del sufix **-uc**.

Ex. : *Brasucar, manjucar, pelucar, talhucar, tastu-
car ; ablatugar, machugar, palpugar, pautugar, tas-
tugar.*

86. **-Ir**. Del latin **-IRE**. Dona de vèrbs a partir dels adjectius e pus rarament dels noms.

Ex. : *Acadquir, afortir, amercadir, assalvatgir,
desafairir, ensagnosir, espauruguir, magrir, rogir,
vielhir.*

87. **-Esir**. D'origina dobtosa, del latin **-ICIRE** o **-IDIRE**.

Ex. : *Apapesir, aperdesir, atendresir, emberbesir,
empudesir, enfadesir, enfolesir, engrepesir, ennegresir,
enrampesir, entestesir, espessesir.*

Om tròba de formas en **-zir**, coma *clarzir, durzir.*

FORMACION
DELS MOTS.
— Sufixes.
— Sufixes
dels vèrbs.

B. — PREFIXES

Anam passar en revista a l'encòp los prefixes dels substantius, dels adjectius e dels vèrbs.

88. **A-**. Del latin **AD-**. Prefix verbal que dona sovent lo sens transitiu.

Ex. : *Abastar, adometgir, adreitar, aflaquir, afo-
gar, alarguir, aleugierir, amanadar, assadolar, aver-
gonhir.*

REMARCAS. —Dins qualques cases, davant vocala, lo prefix consèrva sa forma primitiva en *ad-* o *as-*. Ex. : *Adom-
plir, asarbrar, asegar, aseimar, asemprar, aserbar, asonglar, asulhar.*

Cal pas confondre *a* dins *acrin, adotz, agram, ataiïc*, etc., amb lo prefix *a-*; se tracta de *a* de l'article femenin aglutinat al mot en seguida d'una falsa copadura : *l'acrin* per *la crin*. Aquel fenomèn es seguit d'un cambiament de genre.

89. **Bes-** o **bis-**. Del latin **BIS-**. Se jonh als vèrbs, als substantius e als adjectius. Equival a « dos còps » o lor dona lo sens pejoratiu.

Ex. : *Besaguda, bescaire, bescairar, bescalent, bes-
cantar, bescòire, bescompte, bescontorn, bescuèit, bestirar, bestornar.*

90. **Con-**. Del latin **CON-**. Sens de « amb » o « en-
sem ».

Ex. : *Companatge, compausar, compissar, concòn-
sol, confraire, congausir, conglaçar, congostar, contai-
ral.*

91. **Contra-**. Del latin **CONTRA-**. Idèa d'oposicion. FORMACION
DELS MOTS.
— *Prefixes.*
Ex. : *Contrabalançar, contracingla, contraclau, con-
trandròvi, contrasagèl, contrasolelh, contravela.*

92. **Davant-**. Del latin **DE + AB + ANTE**. Sinonims :
avant- e *denant-*.

Ex. : *Davantcorreire, davantdit, davantgarda, da-
vantjorn, davantpòrta, davantvelha.*

93. **De-**, **des-**. Del latin **DE-**, **DIS-**. Se jonh als vèrbs, noms e adjectius. Marca separacion, alunhament, negacion o reversion.

Cal notar que dins la lenga actuala *de-* e *des-* tendon a se confondre.

Des- se reduís a *de-* davant las consonantas sonò-
ras, mentre que persistís davant *c, q, p, t* : *Devirar* al
costat de *descarar*. D'autre biais, *de-* tend a prendre
una *s* davant *c, q, p, t* : *Desplumar*.

Los parlars presentan tota mena de variacions.

Al nòstre vejaire, en fòra dels mots derivats dirèc-
tament del latin, la lenga escrita deuriá restablir *des-*
dins tots los mots quina que siá la prononciacion.

Ex. : *Desairat, desanat, desbastar, desbocassat, des-
filfrar, desfisar, desfortuna, desfronzir, desgranar, des-
jaçar, desmaissar, desnisar, despanar, despenjar, des-
termenar, destorrar, desvariar.*

94. **En-**. Del latin **IN-**. Rar dins los substantius e
los adjectius, es extrèmament frequent dins los vèrbs.
Sens de « dins ».

Ex. : *Embalsemar, embelinar, emboscar, empalhar, en-
caissar, engolar ; encòrda, endec, enfruch, entòrca.*

95. **Entre-**. Del latin INTER-. Marca una situacion intermediària, una accion mièja acomplida, mal feita o a contratemps, la reciprocitat.

Ex. : *Entrecopar, entrecujat, entreculhir, entredormir, entreforc, entrelaçar, entremesclar, entremièjas, entreparlar, entretalhar.*

96. **Es-**. Del latin EX-. Se confond sovent pel sens amb *des-*, amb lo qual a de frequents entrecambis.

Plaçat davant vocala dona *eiss-* (*eiss-* o *eich-*), davant *c, q, p, t* persistís, davant las autras consonantas tend a se reduire a *e-* e a se transformar en *en-* (véser p. 25).

Ex. : *Es-* : *Escampar, escanar, escapar, escapçar, esclapar, espassar, espodassar, estirgonhar, estripar.*
Al costat : *Esforçar, esfolhar.*

En- per *Es-* : *Embalausir, emborniar, emmerçar, enclusa, endelovi, endevinar, engardar, englandar, englasiar, engrunar.*

Eiss- : *Eissabrançar, eissaganit, eissalatar, eisseगत, eissorbar, eissordar.*

97. **Fòra-, for-** (*fur-*). Del latin FORAS-, FORIS-.

Ex. : *Fòrabandir, fòranisar, fòranison, fòrapaïs, fòrapèl, fòraget, fòraviar ; forlinhar, forsenat, forviar.*

98. **Mes-**. Del latin MINUS-. Sens despreciatiu.

Ex. : *Mescàs, mescomptar, mescompte, mesconéisser, mescòrdi, mesfisar, mesparlar, mespresar, mesprètz.*

99. **Non-**. Del latin NON. Sens negatiu. Rar en lengadocian modèrn, èra frequent en lenga anciana.

Ex. : *Noncalent, noncurança, nondegun, nongarda, nonpaciènt, nonparièr, nonrés, nonsen.*

100. **Otra-**. Del latin ULTRA-. Sens de « al delà ». Dona de mots sobretot literaris.

Ex. : *Otracuçar, otracujança, otramar, otramarin, otrapassar.*

101. **Per-**. Del latin PER-. Oscilla entre *per-* e *pre-* dins qualques mots. Nos pareis preferible d'usar exclusivament de *per-*. Sens de « a través », « completament ».

Ex. : *Perbocar, perbolir, percaç, percaçar, perdonar, perfilar, perfin, perforçar, perfum, perfumar, perlongar, perlongui, perseguir, pertocar, pertraire.*

102. **Re-, res-**. Del latin RE-. Marca repeticion, retorn, reaccion, reciprocitat.

Ex. : *Rebofar, rebombir, reconvalir, refastinar, regorgar, remaridar, remenar, remirar, retechar.*
Davant *c, q, p, t*, se tresmuda sovent en *res-* : *Rescaçar, rescaud, resclausa, respalma, respalmar, resquitar, restaurar.*

103. **Rèire-**. Del latin RETRO-. Sens de « endarrièr », « detràs ».

Ex. : *Rèiraujòl, rèireban, rèirebotiga, rèirefais, rèiregarda, rèirenebot, rèironcle, rèiresason, rèiresolelh, rèirevin.*

Amb los adjectius pòt donar una mena de superlatiu : *Rèirefals, rèirevièlh*.

104. **Sos-**. Del latin *SUBTUS*. En vièlh occitan *sotz*. Demòra *sos-* davant *c, q, p, t* ; pòt se reduire a *so-* davant las autras consonantas. Sens de « dejós ».

Ex. : *Sosbarba, sosbarbal, sosbatejar, sosbatre, sosbrasas, soscaïrar, soscavar, sospartir, sospesar, sosténer, sostraire*.

Dins *sospesar, sospartir*, òm pòt aver *sompesar, sompartir*.

La lenga modèrna pòt substituir *jós-* a *sos-* dins los parlars meridionals ; dins los parlars orientals e septentrionals, òm tròba *sota-*. Ex. : *Joslòctenent, sotaprior*.

105. **Subre-, sobre-**. Del latin *SUPER-*. Sens de « sus ».

Ex. : *Subrecarga, subrecargar, subrecèl, subredent, subredire, subrejorn, subrelard, subrondar, subròs, subreparar, subrepassar, subrepelís, subrepés, subrevelhar, subrevenir*.

Dins los adjectius, dona lo sens del superlatiu. Ex. : *Subrebèl, subregrand, subrenaut, subrevalent*.

Dins cèrts cases, *subre-* pòt èsser substituit per *sus-*.

Ex. : *Susflorar, susplombar, susposcar, susprendre*.

La forma *sobre-*, qu'es la forma originària, subsistís en gavaudanés.

106. **Tras-, tres-**. Del latin *TRANS-*. Pòt prendre la forma *tra-, tre-* davant las consonantas sonòras. Om tròba tanben *tram-* e *trem-*. Sens de « a través », « al delà ».

Ex. : *Trasbotejar, trasburgalhar, trascompassar, trasficha, trasmetre, trasplantar, trescolar, trescunhar, trescunh, tresfolir, treslimar, tresluc, treslucar, treslucsir, treslús, tresmudar, trespalar, trespassar, trespeïrar, tressecar, tressusar, trestalhar, trestombar, tresvalar, tresvinar, tresvirar*.

Dins qualques mots (Rgt.), *tras-* marca la posicion posteriora, lo segond reng.

Ex. : *Trasborron, traslundar, trastalon, trastasent, trastimon, trasvin*.

Amb de noms d'obrièrs, equival a « ajuda », « segondari ».

Ex. : *Trasboatièr, trascantalés, trasfornièr*.

107. Los prefixes pòdon se combinar per dos. Aicí las formacions mai usitadas :

- A- con-** : *Acompelir, aconseguir*.
- A- re-** : *Arremausar, arremolinar*.
- De- mes-** : *Demesconéisser, demespesar*.
- Des- a-** : *Desagafar, desapariar*.
- Des- en-** : *Desempegar, desencabdelar*.
- Des- re-** : *Desrevelhar*.
- Des- sos-** : *Dessospartir, dessosterrar*.
- En- de-** : *Endavalat*.
- Es- de-** : *Esdevenir*.
- Es- per-** : *Esperforçar*.
- Mes- a-** : *Mesavenir*.
- Re- con-** : *Reconvalir*.
- Re- de-** : *Redemandar*.

C. — MOTS PÒSTVERBALS

I. Substantius pòstverbals

108. Un grand nombre de substantius son formats amb los vèrbs reduïts a lor radical.

Ex. : *Abrigar* → *abric*, *acordar* → *acòrd*, *agradar* → *agrat*, *cambiar* → *cambi*, *consirar* → *consir*, *desdenhar* → *desdenh*, *empachar* → *empach*, *esclatar* → *esclat*, *estalviar* → *estalvi*, *pantaissar* → *pantais*, *presicar* → *presic*, *trotar* → *tròt*.

Dins cèrts cases, lo grop consonantic final exigís una vocala de sosteniment representada per un *e*.

Ex. : *Chaplar* → *chaple*, *dobtar* → *dobte*, *escumenjar* → *escumenge*, *mescomptar* → *mescompte*, *repaïrar* → *repaire*.

Los substantius femenins s'acaban en *a*.

Ex. : *Ajudar* → *ajuda*, *comprar* → *compra*, *demorar* → *demòra*, *esperar* → *espèra*, *mesclar* → *mescla*, *pagar* → *paga*, *pecar* → *pèca*, *tocar* → *tòca*, *triar* → *tria*, *ucar* → *uca*.

II. Adjectius pòstverbals

109. Avèm ja notat en morfologia a prepaus del vèrb, la formacion d'adjectius verbals a partir del vèrb reduït a son radical (véser pp. 98-99).

Ex. : *Colcar* → *colc*, *descauçar* → *descauç*, *trempar* → *tremp*, *tresmontar* → *tresmont*, *usar* → *us*, etc.

Coma pels substantius, n'i a qu'exigisson un *e* de sosteniment.

Ex. : *Cinglar* → *cingle*, *conflar* → *confle*, *domdar* → *domde*, *essinjar* → *eissinge*, *mesclar* → *mescle*, etc.

D. — MOTS COMPAUSATS PER JUXTAPOSICION

I. Substantius

a) Adjectiu + nom

110. L'adjectiu pòt precedir lo substantiu.

Ex. : *Bonarbret*, *bonaür*, *falsagarba*, *falsaretna*, *malafacha*, *malavista*, *malcòr*, *malfraise*, *miègjorn*, *milgrana*, *verdboisset*, *verdperièr*.

Dins d'autres cases, l'adjectiu sièc lo substantiu.

Ex. : *Agulha-cosent*, *arc-vòut*, *caulet-flòri*, *garba-rossa*, *gat-pudre*, *pè-dreit*, *prètzfait*, *rata-penada*, *sangverd*.

Pòt arribar que lo nom compausat siá un adjectiu substantivat format d'un adjectiu que se rapòrta a l'objècte designat e d'un substantiu complement de l'adjectiu. Dins aquel cas, lo substantiu e l'adjectiu pòdon èsser a un genre diferent.

Ex. : *Cambarós*, *capgrassa*, *capnegra*, *coarós*.

b) Advèrbi + nom

111. Aquel tipe dona un nombre reduït de formas.

Ex. : *Benestar*, *benfach*, *benvenguda*, *maidita*, *mai-valença*, *malesquiç*, *malfasença*, *malparat*, *mensdita*.

c) *Dos substantius*

112. Om pòt aver un substantiu seguit d'un segond substantiu complement del primièr.

Ex. : *Aiganèu, aigaròs, aigasal, capfava, luscambra, palfèr, rampalm.*

Dins un autre cas, lo substantiu complement ocupa la primièra plaça.

Ex. : *Bòchibarba, canident, còrdolor, lopipauta, tèrratremol.*

Per fin, los dos substantius pòdon èsser en aposicion.

Ex. : *Arquibanc, chin-tais, gat-faïn, nap-caulet, palagrilh, pòrta-fenèstra, rat-bufon, tèrra-maire.*

d) *Vèrb + substantiu*

113. Lo cas mai corrent es lo substantiu format d'un vèrb a l'imperatiu e d'un substantiu regim dirècte.

Ex. : *Cambaliga, eissugamans, maçacap, nègafòl, picacrosta, picalenga, popacabra, pòrtafais, sagnalenga, sarracap, sautabarralha, trucataulièr.*

Om pòt aver, mas pus rarament, lo vèrb a l'imperatiu e lo substantiu complement indirècte.

Ex. : *Cagabragas, caganis, cèrcapotz, pissalièch, sautenbanc, virasolelh, viravent.*

Una tièra d'autres substantius es formada d'un vèrb a l'imperatiu e d'un substantiu subjècte al vocatiu. Aquel tipe es abondosament representat pels noms de lòc.

Ex. : *Baticòr, bramavaca, cantaucèl, cantacigala, cantacocut, cantaperditz, finimond, picapol, picatalent, picaucèl, sautabernat, sautaboc.*

Un nombre reduit de substantius es format d'un participi present e d'un substantiu complement dirècte.

Ex. : *Bentenent, lòctenent, tèrratenent.*

e) *Vèrb + advèrbi*

114. Aquela mena de substantiu es pro-ben plan representada.

Ex. : *Capagrim, cantaclar, passalís, petabàs, picatris, pissafreg, pissaprim, primfìla, sautaleugièr.*

f) *Dos vèrbs*

115. Los dos vèrbs son a l'imperatiu e lo substantiu format exprimís una alternativa.

Ex. : *Colca-lèva, monta-davala, tira-alonga, tira-amassa, tira-buta, tira-fila, tira-laissa, tira-lança, tira-mòla, tomba-lèva, vira-passa, vira-revira, vira-vòuta.*

g) *Substantius complèxes*

116. Aquels substantius son formats d'una frasa del tipe enonciatiu, exclamatiu o interjectiu.

Ex. : *Beu-l'òli, bufa-li, daissa-m'estar, Dieu-o-vòl, fug-l'òbra, mal-m'agacha, mal-m'agrada, manja-quand-n'a, pauc-vali, sal-mi-ten, sauta-li, tard-lai-vau, tira-t'enlà, vèni-me-quèrre, vira-t'enlà.*

FORMACION
DELS MOTS.

— Mots compausats
per juxta-
posicion.

II. Adjectius

a) Substantiu + adjectiu o participi

117. Aquels adjectius son formats d'un adjectiu que se rapòrta al substantiu qualificat e d'un substantiu complement de l'adjectiu.

Ex. : *Cambacort, cambafin, cambalong, capclin, capnegre, cappelat, caprós, coablanc, coalong, gòrjabadat, naslevat, patacort, ventrecosut.*

Amb los participis presents, òm a un substantiu complement dirècte. Ex. : *Lanaperdent, messacantant.*

b) Advèrbi + adjectiu o participi

118. Formacions pauc abondosas.

Ex. : *Benadrech, benastruc, malastruc, malingèrt, malvengut, miègmòrt, primcernut, primpenchenat.*

III. Vèrbs

a) Advèrbi + vèrb

119. Formacions frequentas.

Ex. : *Benastrugar, bendire, carvendre, malabastar, maldire, malfargar, malmargar, malmesclar, malsaber, malvoler, primfilar, primpenchenar.*

b) Substantiu + vèrb

120. Aquel mòde de formacion a donat un grand nombre de formas. Lo substantiu pòt jogar lo ròtle de complement dirècte : *cambalevar*, o de complement indirècte : *salpicar*.

Ex. : *Cambalevar, cambaligar, capescodre, caplevar, capvirar, caravirar, còrsecar, manlevar, mantèner, palaficar, pelmudar, peltirar, pèrnabatre, salpicar, sangbeure, sanglaçar, talhvirar.*

REMARCAS COMPLEMENTÀRIAS. — Dins l'estudi que precedís, avèm examinat la formacion dels mots exclusivament jos l'aspècte dels procediments simples per sufixes, prefixes, juxta-
posicion e apocòpa del vèrb. Nos demòra a senhalar los procediments complexos per prefixes e sufixes (*mots parasintetics*) e per mots compausats e sufixes (*mots ibrids*).

Ex. : Parasintetics : *lait s. → alaitar v. → alaitament s. ; tèst s. → entestesir v. → entestesiment s. ; pèira s. → despeirar v. → despeiratge s. ; camba s. → trescambar v. → trescambada s. ; fòrt a. → afortir v. → afortiment s. ; boca s. → abocar v. → aboquiú a. ; cara s. → descarar v. → descarat a.*

Ibrids : *maintenir v. → manteniment s. ; capvirar v. → capvirament s. ; malcòr s. → malcorar v. ; prètzfait s. → prètzfaitièr s. ; paraplueja s. → parapluejaire s. ; juèlhverd s. → juèlhverdassa s. ; malparlar v. → malparlièr a.*

Om pòt aver encara de mots que son a l'encòp parasintetics e ibrids.

Ex. : *Rantela (aranh-tela) s. → enrantelar v. ; vinagre s. → envinagrar v. ; maintenir v. → desmantenir v. desmantenença s.*

Dins la formacion dels mots d'epòca anciana, las règlas foneticas son generalament observadas : oscillacion de las vocalas tonicas e atònas, sonorizacion de las consonantas finalas sordas quand venon intervocalicas, reaparicion de las consonantas finalas amudidas. Ex. : *Luènh → alunhar ~ alonhar, siègre → seguda, tièra → contairal, esparvièr → esparvairar, amic → amiguèt, nap → nabièra, fat → fadàs, gaug → gaujós, òme → omenàs, pè → pesada, pàrrec → parreguejar, eissam → eissamenar, mocador (mucadú) → mocadorat, etc.*

FORMACION
DELS MOTS.

— Mots compausats
per juxta-
posicion.

— Vèrbs.

FORMACION
DELS MOTS.

- Mots com-
pausats
per juxta-
posicion.
- Vèrbs.

Dins la lenga modèrna arriba sovent que los derivats se formen dirèctament suls radicals sens tenir compte de las règlas damont mençonadas. Ex. : *Luènh* → *aluenhar*, *siègre* → *sieguda*, *esparvièr* → *esparvieron*, *cap* → *capàs*, *fòc* → *foquet*, *paret* → *paretalha*, *gaug* → *gauchós*, *òme* → *omet*, *eissam* → *eissamar*.

Dins cèrts cases, la consonanta restablida dins los derivats o es fautivament. Ex. : *Pè* → *penada*, *mocador* (*mu-cadú*) → *mocadonat*, *codonh* (*codúm*) → *codonièr*, *conselh* (*cunsel*) → *conselièr*.

Dins la lenga literària, cal acceptar aquestis derivats solament quand las dreitas formacions an desaparegut de tots los parlars. Escriurem donc : *Alunhar*, *seguda*, *esparvairar*, *foguet*, *paredalha*, *gaujós*, *omenet*, *eissamenar*, *pesada*, *mocadorat*, *codonhièr*, *conselhièr*, atestats per divèrses parlars, mentre que servarem : *Cadieraire*, *desnieirar*, *fierâl*, *vielhum*, *carrierat*, *asiron*, *capejar*, etc., que coneissèm exclusivament jos aquelas formas.

APENDIX

ADAPTACION DELS MOTS SABENTS A L'OCCITAN

Dins l'introduccion dels mots sabents en occitan, cal pas se contentar de los calcàr sus la forma francesa correspondent, coma o fan tròp sovent los escrivans nòstres. La lenga d'Oil aplica de principis lèumens diferents d'aquels de la lenga d'Oc.

Nòstres vièlhs tèxtes e lo catalan modèrn, qu'a servat o restaurat las bonas tradicions, devon nos guiar dins l'òbra de constitucion del vocabulari sabent occitan. D'autre biais, los parlars populars possedisson encara mantun material utilizable. Es atal que los noms de sants del calendèr servats dins l'usatge vulgar o fossilizats dins los noms de lòc o los noms de familha pòdon nos fornir d'entresenhas de primièra valor.

D'una faison generala, los mots populars, dins los passatges del latin a l'occitan, son estats modificats jos l'influéncia de leis foneticas especialas a nòstra lenga, mentre que los mots sabents manlevats al latin o al grèc escapan gaireben completament a aquelas leis, en fòra d'una leugièra adaptacion grafica e fonetica.

Dins las nòtas que siègon, totas las formas que recomandam son justificadas per l'exemple de l'an-

ciana lenga, dels parlars actuals e del catalan literari que nos pòt servir de nòrma dins la majoritat dels cases.

1. La desinència pròpria als mots femenins latins o grècs en *-a* o en *-e* deu èsser *-a*.

Ex. : *Apocòpa, cedula, Esperida, idatida, idrocèla, iperbòla, patena, peripecia, seria, sincòpa, venula.*

2. Los mots masculins en *-a* del grèc e del latin servaràn aquela desinència.

Ex. : *Collèga, conviva, idolatra, indigèna, monotrèma, papa, pèrsa, rapsòda, Senèca, transfuga.*

Ne serà atal meteis pels sufixes grècs següents :

-ista : *Artista, legista, sonetista.*

-ma : *Poèma, problèma, teorèma.*

-ta : *Anacorèta, atlèta, cardiopata, despòta, estèta, frenopata, ipocrita, israèlita, poèta, presbita, profèta, sodomita, terapèuta.*

Cal ajustar los radicals grècs o latins següents que dintran coma segond element dins de nombroses mots :

-arca : *Eresiarca, monarca, patriarca, tetrarca.*

-cida : *Fratricida, omicida, regicida.*

-còla : *Agricòla, silvicòla, vinicòla.*

-crata : *Autocrata, democrata, teocrata.*

-mètra : *Geomètra, idromètra.*

3. Un grand nombre de mots franceses en *-e*, correspondon a de mots occitans en *-ia*.

Ex. : *Babilònia, Calàbria, immondícias, injúria, matèria, misericòrdia, relíquias, Sicília, supèrbia.*

Es lo meteis cas pels sufixes següents d'origina latina :

-cia : *Astúcia, audàcia, gràcia, justícia, malícia.*

-ància : *Abondància, constància, importància.*

-éncia : *Penitència, prudència, recrudescència, sciència.*

-ària : *Alimentària, calcària, solitària.*

-òria : *Glòria, memòria, meritòria, ostentatòria.*

REMARCA. — Los mots sabents manlevats al latin son en *-ícia, -ància, -éncia*, mentre que los mots populars son en *-esa, -ança, -ença* : *Malesa, malanança, plasença.*

4. Los mots latins o grècs acabats en *-us, -um, -es, -em, -is*, al nominatiu o a l'acusatiu, pèrdon aquela desinència.

Ex. : *Aristòtel, Cèls, Ciril, Evarist, Filogon, Icar, Isidòr, grafit, Just, legitim, Narcís, Omèr, omoplat, onèst, Pamfil, parasit, Pilat, Pindar, satellit, satir, Sevèr, Siriac, Tantal, teodolit, Teodòr, Teodul, tranquil.*

N'es atal meteis pels sufixes grècs o latins següents :

-ar : *Consolar, escolar, lunar, militar, particular, polar, regular.*

REMARCA. — Los adjectius franceses correspondents son en *-aire* pels mots sabents e en *-ier* pels mots populars. D'aquí son venguts los gallicismes insidioses : (*consulari, escolari, lunari, militari, particulier, polari, regulier*), qu'an pas res d'occitan. Conven de restablir las formas legitimas en *-ar, -ara*.

-ic : *Aromatic, metallic, oblic, tecnic.*

-id : *Avid, bolid, lucid, torrid, umid, valid.*

-il : *Docil, ductil, facil, mobil, util.*

-uscul : *Corpuscul, minuscul, opuscul.*

APENDIX.

— Adaptacion dels mots sabents a l'occitan.

Los sufixes emplegats dins la nomenclatura quimica modèrna deuràn prendre las formas seguentas :

- at : Clorat, nitrat, sulfat.
- id : Aldeïd, anidrid, glucosid.
- il : Carboxil, fenil, tionil.
- it : Ipoclorit, nitrit, sulfit.
- ur : Carbur, clorur, sulfur.

Per fin, cal enumerar los nombroses radicals grècs e latins que donan una infinitat de derivats :

- adèlf : Diadèlf, monadèlf.
- agòg : Idragòg, pedagog.
- blast : Monoblast.
- carp : Monocarp, policarp.
- cefal : Bucefal, monocefal.
- cèn : Miocèn, oligocèn.
- cèr : Monocèr.
- clau : Autoclau.
- colòr : Bicolòr, unicolòr.
- còrd : Monocòrd, eptacòrd.
- cròm : Monocròm, policròm.
- cròn : Isocròn.
- dactil : Monodactil, pentadactil.
- dèrm : Dèrm, endodèrm.
- dòx : Eterodòx, ortodòx.
- dròm : Ipodròm, velodròm.
- fag : Ictiofag, sarcofag.
- fan : Diafan.
- fant : Ierofant, sicofant.
- fèr : Fructifèr, vinifèr.

- fil : Idrofil, xenofil.
- fit : Saprofit, zoofit.
- flòr : Caliciflòr, multiflòr.
- fòn : Afòn, telefòn.
- ftong : Diftong, triftong.
- fug : Centrifug, idrofug.
- gam : Monogam, poligam.
- gèn : Endogèn, exogèn.
- gèr : Lanigèr, ovigèr.
- gin : Androgin, ipogin.
- glif : Ieroglif, opistoglif.
- gnat : Ortognat, prognat.
- gòn : Octogòn, poligòn.
- grad : Digitigrad, retrograd.
- graf : Geograf, poligraf.
- lit : Aerolit, monolit.
- lòg : Arqueològ, monològ.
- man : Biman, quadruman.
- man : Meloman, monoman.
- mèr : Isomèr, polimèr.
- micèt : Basidiomicèt, micromicèt.
- mòrf : Isomòrf, polimòrf.
- nòm : Econòm, metronòm.
- odont : Mastodont, monodont.
- onim : Omonim, sinonim.
- par : Ovipar, vivipar.
- petal : Dialipetal, monopetal.
- potam : Ipopotam, miopotam.
- ptèr : Elicoptèr, emiptèr.

APENDIX.

— Adaptacion dels mots sabents a l'occitan.

APENDIX.

— *Adaptacion dels mots sabents a l'occitan.*

- scòp : *Idroscòp, oroscòp.*
- sepal : *Dialisepal, monosepal.*
- sillab : *Disillab, monosillab.*
- sòf : *Filosòf, teosòf.*
- spèrm : *Monospèrm, polispèrm.*
- stil : *Ipostil, peristil.*
- tèrm : *Isotèrm, omotèrm.*
- terman : *Diaterman.*
- tip : *Linotip, monotip.*
- tòm : *Microtòm, osteotòm.*
- tròp : *Isotròp, omotròp.*
- vòc : *Equivòc, univòc.*
- vòr : *Carnivòr, erbivòr.*

5. La règla establida al paragraf precedent sofrís mantuna excepcion.

1) Los mots en *-aus, -eus*, donan las desinèncias *-au, -èu*.

Ex. : *Agesilau, Estanislau, Menelau, Nicolau, Amadèu, Antèu, apogèu, Aristèu, Irenèu, licèu, museu, Nerèu, perinèu, Pirenèu, Timotèu.*

Cal ajustar de nombroses adjectius sabents en *-cèu* e *-nèu* correspondent al francés *-cé, -cée, -né, -née* e al catalan *-ci, -cia, -ni, -nia*.

Ex. : *Amentacèu, cetacèu, cretacèu, galinacèu, liliacèu, poligonacèu, violacèu, circinèu, cotiledonèu, erro-nèu, espontanèu, eterogenèu, extemporanèu, idonèu, ignèu, pirogenèu, simultanèu.*

REMARCAS. — La forma en *-èu* pòt se diftongar en *-ièu*. Mistral dona : *cetacieu, erronieu, espontanieu*, amb de femenins analogics en *-ieva* o *-ieua*. Las formas en *-èu, -èa*, son preferiblas per la lenga literària en fòra dels noms de personas usuals : *Andrièu, Bertomièu, Matièu*.

Per *contemporanèu, rectilinèu* los escrivans occitans imitan lo francés amb (*contemporan, rectilinhe*) que respondon pas a cap de forma indigèna.

2) Los mots acabats per un grop final format per un *l* o *r* e per *gn* sèrvan la vocala finala tresmudada en *e*.

Ex. : *Alexandre, angle, benigne, campèstre, celèbre, digne, Evandre, maligne, Meleagre, règne, salubre, signe, terrible.*

N'es atal encara pels mots en *-cte, -pte, -sme, -tme* e qualques mots isolats.

Ex. : *Acte, contracte, dialècte, dirècte, edicte, exacte, objècte, pacte, prefècte; adèpte, apte, concèpte, precèpte, prompte, sarcòpte; Còsme, deïsme, Erasme, espasme, nacionalisme, regionalisme; istme aède, comòde, faune, incube, mòde, rite, rude, sucube.*

REMARCA. — Fasèm de mots en *-cte* e en *-pte* coma en catalan modèrn, car l'occitan dels sègles XVⁿ e XVIⁿ n'usava correntament e los parlars actuals los coneisson.

Los radicals grècs o latins següents sèrvan tanben *-e* :

- andre : *Diandre, monandre.*
- angle : *Rectangle, triangle.*
- caule : *Acaule, amplexicaule.*
- cicle : *Bicicle, epicicle.*
- còrne : *Bicòrne, unicòrne.*

APENDIX.
— *Adaptacion dels mots sabents a l'occitan.*

APENDIX.

— Adaptacion dels mots sabents a l'occitan.

- ducte : Oviducte.
- èdre : Dièdre, polièdre.
- fille : Monofille, polifille.
- fòrme : Uncifòrme, unifòrme.
- lingue : Bilingue, unilingue.
- mètre : Baromètre, manomètre.
- òcle : Binòcle, monòcle.
- òde : Catòde, periòde.
- oïde : Antropoïde, sigmoïde.
- pède : Bipède, solipède.
- pòde : Artropòde, gasteropòde.
- ròstre : Fissiròstre, unciròstre.
- valve : Bivalve, univalve.

3) Tota una categoria de mots grècs en *-sis*, *-xis* an donat *-si*, *-xi*.

Ex. : *Analisi, dialisi, eclipsi, genèsi, metamorfòsi, parallaxi, prolèpsi, sillèpsi, sintaxi, tèsi.*

Coma lo catalan a *base, fase, frase*, l'occitan pòt servir *basa, fasa, frasa*. Mistral cita, ça que la, *fasi* e lo catalan emplega *antifراسي*.

Cal ajustar que lo mot grèc *πόλις* (ciutat) e sos derivats donan una forma en *-i* : *Decapòli, metropòli, pentapòli*.

4) Los sufixes *-ge* e *-tud* son estats tractats d'una faison especiala. Lo latin *-go*, *-ginem* dona *-ge* en occitan.

Ex. : *Borrage, Cartage, plantage, verge, vertige.*

Quant a *-tudo*, *-tudinem* a evoluit en *-tud* tant en catalan coma en occitan.

Ex. : *Altitud, amplitud, latitud, longitud, rectitud, servitud, similitud.*

REMARCA. — Cal defugir l'assimilacion de *-ge* a *-tge* o lo gallicisme *-tuda* per *-tud*.

5) Un nombre considerable de mots occitans son estats adaptats jos la forma del nominatiu grèc o latin.

Ex. : *Anàrias, Caïfas, Élias, Eneas, Gòrgias, Isaias, Jerèmiàs, Malàquias, Tòbias, Zacàrias ; Apèlles, Aquiles, Diogènes, Diomèdes, Eròdes, Moïses, Nicomèdes, Olofèrnes, Orèstes, Xèrres ; Biblis, Filis, Semiramis ; Argus, Crassus, Dardanus, Dàrius, lapsus, sinus, Titus, Turnus, Vènus.*

6) Los sufixes latins en *-x*, *-cem* e *-trix*, *-tricem* presentan qualque dificultat.

Dins la lenga anciana tan plan coma en catalan *-x*, *-cem* a donat *-tz* o *-ci* : *rapatz, rapaci*. Lo catalan modern a adoptat *-ç* : *rapaç*. Es la forma que nos pareis la mai acceptabla, si tenèm compte que nòstres parlars nos fornisson d'exemples identics : *tenàs* (Rgt.). Aurem donc : *Fugaç, loquaç, rapaç, salaç, tenaç, velòç, voraç.*

-trix, *-tricem* que representa la forma femenina de *-tor*, dona *-trix*, *-tritz*, *-tris* dins l'anciana lenga : *donatrix, testatrix, tutrix* (XVⁿ e XVIⁿ sègles). Nos pareis logic d'adoptar *-tritz* que correspond foneticament al catalan *-triu*.

Ex. : *Administratrix, Beatritz, donatrix, generatrix, imperatrix, institutritz, motritz, tutritz.*

6. Los mots latins en *-ius*, *-ium* e los mots grècs en *-ιος*, *-ίον* donan de formas occitanas en *-i*. Cal remarcar que lo francés las fa generalament en *-e*.

APENDIX.

— Adaptacion dels mots sabents a l'occitan.

APENDIX.

— *Adaptacion
dels mots
sabents a
l'occitan.*

Ex. : *Anatòli, Antòni, Aurèli, Basili, Bausèli, Claudi, collòqui, concili, conclavi, emistiqui, episòdi, epitafi, exòrdi, Exupèri, Gelasi, idilli, Ilari, monopòli, Octavi, Ovidi, Patrici, Prudenci, Sidòni, Simplici, Sulpici, Terenci, Valèri, Virgili.*

N'es atal meteis pels sufixes latins que siègon :

-ari : *Alimentari, sacrari, salari, seminari, temerari, voluntari.*

-èri : *Adultèri, cautèri, critèri.*

-òri : *Dormitòri, interpellatòri, monitòri, oratòri, possesòri.*

-mòni : *Matrimòni, patrimòni, testimòni.*

Cal encara senhalar los radicals grècs e latins següents que fornisson de nombroses compausats :

-cardi : *Endocardi, pericardi.*

-carpi : *Endocarpi, pericarpi.*

-cidi : *Fratricidi, omicidi.*

-fici : *Ofici, sacrifici.*

-gastri : *Epigastri, ipogastri.*

-lègi : *Espicilègi, privilègi, sacrilègi.*

-nòmi : *Binòmi, trinòmi.*

-sfèri : *Emisfèri, planisfèri.*

-scòpi : *Microscòpi, periscòpi.*

VOCABULARI ORTOGRAFIC

VOCABULARI ORTOGRAFIC

Lo vocabulari seguent clau exclusivament los mots dont la grafia pòt demorar dobtosa en despièit de l'aplicacion de las nòrmas ortograficas expausadas dins aquesta Gramatica. Donam la grafia dels principals radicals e daissam a nòstres legeires lo suènh de'n deduire la dels diversès derivats. Pels vèrbs que presentan una alternància vocalica segon que lo radical es tonic o atòn, donam lo vèrb a l'infinitiu e al present de l'indicatiu : *folhar* ~ *fulhar*, *fuèlha* v. Avèm encara apondut un cèrt nombre de mots sabents corrents, de noms de personas, de lòcs, de païses, de montanhas e de rius tròp sovent emplegats jos la forma francesa.

Aiçò es qu'un assag destinat a permetre d'esperar un diccionari definitiu francès-occitan e occitan-francés. Malgrat que siá incomplet e imperfièt, cresèm qu'ajudarà utilament nòstres compatriòtas dins l'òbra de fixacion de la lenga e de la grafia literàrias nòstras.

A

abadiá f. → abadial a.
abagièra f.
abaissar v.
abajanir v.
abajon m.
abalandràr v.
abalçar v., de balça (fr. *meule, tas*)
abalir (*abarrir*) v.
abandonar v.
abarrejar v.
abartassir v.
abastar v.
abastardir v.
abat m. → abadessa f.
abatalhar v.
abatre v. → abatament m.
abaucar v.
abausar ~ abasar v.
abausir v.
abautir v.
abdomen m.
abecar v. abecada f.
abelan -a a.
abelanca f. → abelanquièr m.
abelar v.
abelha f. → abelh m.
abelhana f.
abelir v.
abelugar v. → abeluc m.
abenar v.
abesalar v.
abessir v.

àbets m. pl. (*balles de cé-
réales*)
abeurar v. → abeurador m.
abiaissar v.
abil -a a.
abilhar v.
abis m. → abissar v.
abit m. → abitar v.
abjeccion f.
abjècte -a a.
abocar v.
abocinar v.
abolàr v.
abolegar v.
abolir (*aborir*) v.
abondància f.
abondar v.
abondívol a.
aboquir v.
abordar v. → abòrd m.
abordir v.
aborigèn m.
aboriu -iva a.
aborniar v.
aborrir v.
abotar v.
abraçar v.
abracelar v.
Abraham m.
abrassac m.
abreujar v.
abric m. → abrigar v.
Abril m.
abrivar v.

abrupte -a a.
abscès m.
abside m.
absòlvre v.
absorbir v.
abstrach ~ abstrait -a a.
absurd -a a.
ac, acs m.
acabalar v.
acabar v.
acabassir v.
acabassit -da a.
acabir v.
acaçar v.
acàcia f.
acacit -da a.
acaissar v.
acant m.
acapçar v.
acapriciar v.
acaptar v.
acarnassir v.
acavalgar v.
accedir v.
accelerar v.
accent m.
acceptar v.
accès m.
accèssit m.
accessòri, accessòria a.
acelar v.
acèrb -a a.
acetilèn m.
achorrit -da a.
acid m.
acièr m.
acinèla ~ açanèla f.

acipar v.
aciselar v.
aciut -a a.
acivadar v.
acoassar v.
acoblar v.
acochar ~ acoitar v.
acoidar v.
acolit m.
acomençar v.
acompte m.
aconsègre v.
acorbar v.
acorchir v.
acòrd, acòrdi m.
acorsar v.
actitud f.
aculhir ~ acolhir, acuèlh v.
→ aculh, acòlh m.
aculpar v.
adancir v.
adequat -a a.
adèpte m.
aderència f.
aderir v.
adicion f.
adieu, adieu-siàtz
adjacent -a a.
admetre v.
adobar v. → adob m.
adocir v.
adolescència f.
Adòlf m.
adometgir v.
Ador m.
adossar v.
adralhar v.

adreçar *v.* → adreça *f.*
adrech ~ adreit -a *a.*
Adrian *m.*
aduccion *f.*
adultèr -a *a.*
adultèri *m.*
aeroplan *m.*
afachar *v.*
afaissar *v.*
afeblir *v.*
aferratjar *v.*
afiblar *v.*
afièch -a *a.*
afrabar *v.*
afusolar (*afirulà*) *v.*
agaça *f.*
agaçar *v.*
agachar ~ agaitar *v.*
→ agach ~ agait *m.*
agacin *m.*
Agadés *m.*
agalavardir *v.*
agalencièr *m.*
Agarnagués *m.*
agast *m.*
agavelar *v.*
Agde
Agen
agençar *v.*
agendrar *v.*
Agenés *m.*
agenolhar *v.*
Agesilau *m.*
agil -a *a.*
agla *f.* → aglàs *m.*
aglan *m.* → aglanièr *m.*
aglevir *v.*

agonizar *v.*
Agot *m.*
agradívol *a.*
agram ~ gram *m.*
agrassòl *m.* → agrasso-
lièr *m.*
agravar *v.*
agrèst -a *a.*
agreu ~ agrifol ~ agri-
fuèlh ~ agrévol *m.*
agreuja *v.*
agricòla *a.*
agrovar *v.*
aguièr *m.*
agulhièr *m.*
aigaci *m.*
aigalòci *m.*
Aigasmòrtas
Aigasvivas
ais → aissèl *m.*
aisinar *v.*
aissa *f.* → aisseta, aissada,
aissadon, aissòl, etc.
aisse -a *a.* → aissós, aisse-
jar *v.*
ajaçar *v.*
ajar *v.*
ajocar *v.*
ajudar *v.*
alabarda *f.*
alabardir *v.*
alabast *m.*
alabastre *m.*
Alacant *m.*
alachar ~ alaitar *v.*
aladèrn *m.*
alaguiar *v.*

Alanha
alapens ~ apens *m.*
alarguir *v.*
Alari o Ilari *m.*
alassar *v.*
alba *f.*
albar *m.*
albavit *m.*
albèrg *m.*
Albi *m.*
Albigés *m.*
album, albenc *m.*
alcavòt *m.*
Alcibiades *m.*
alcòva *f.*
alecçonar *v.*
alechar ~ aleitar *v.*
aleialar *v.*
Alès *m.*
Alestenc *m.*
aleugierir *v.*
aleujar ~ aleugir *v.*
alevar *v.*
Alexandre *m.*
Alfèu *m.*
algid -a *a.*
alh *m.*
Alha *f.*
Alicarnàs *m.*
Alièr *m.*
aliga *f.* → aliguièr *m.*
alinjar *v.*
aliquòta *a., f.*
allegar *v.*
allegoria *f.*
Allobròg *m.*
allocucion *f.*

allucinar *v.*
alludir *v.*
alluvion *m.*
almanac *m.*
almuça *f.*
Alòi *m.*
alonzar *v.*
alotjar *v.*
Alps *m.*
alquimia *f.*
Alsàcia *f.*
altitud *f.*
alum *m.*
alunhar ~ alonhar, aluè-
nha *v.*
alús *m.* → alussar *v.*
alveòl *m.*
alzena, lesena *f.*
Alzon *m.*
Alzona
Amadèu *m.*
Amador *m.*
amarvir *v.*
amassar *v.*
amazona *f.*
Ambròsi ~ Ambruèis *m.*
ambulància *f.*
amejairar *v.*
amençar *v.*
amenanças *f.*
amètla *f.* → ametlièr *m.*
amfibí, amfibia *a.*
amfibologia *f.*
amfiteatre *m.*
Amfós *m.*
amic *m.*, amiga *f.* → ami-
gable *a.*

amistança f. → amistan-
çar v.
amit m. (fr. *amict*)
amochelar v.
amochonar v.
amoniac m.
amorçar ~ amoçar v. (fr.
êteindre)
amorcir v.
amòrsa f.
amortizar v.
analisi f.
analizar v.
analòg -a a.
Anastasi m.
Anatòli m.
anchòia f.
ancian -a a.
andèr m.
andralh m.
Andrièu -èva
Andusa
andusac m.
anèx -a a.
Àngel m. -a f.
angoissa f.
Angolema f.
anguila f.
Aniana
anís m. (fr. *toison*)
aniular v.
anivelar v.
anivolar v.
annals m. pl.
anoblir v.
anonciar, anóncia v.
anonim -a a.

anotge m.
ansa f.
Ansèlm m.
ànsia f. → ansiós a.
Antèu m.
Antíbol → antibolenc -a a.
(fr. *Antibes*)
anticari m.
antidòt m.
antifòna f.
Antiòquia f.
Antistènes m.
Antòni m.
anuçòl m.
anuèg m. → anujar ~ ano-
jar, anuèja v.
anullar v.
apagelar v.
aparelhar v. → aparelh m.
aparència f.
Apèlles m.
aperténer v. → apertenén-
cia f.
apèu m. → apevar v.
api m. (fr. *céleri*)
àpia f.
apichonar v.
aplanponhar v.
aplechar v. → aplech m.
aplogir v.
aplomb m.
apocrif -a a.
apogèu m.
Apollinar m.
apomacelar v.
aponchar ~ apuntar v.
apossesir v.

apòstol m.
aprehendre v.
apreissar v.
aprendís m. → aprendis-
satge m.
apriivar v.
apriivasar v.
aprofechar ~ aprofèitar v.
aprofiècha ~ aprofieita
aprovar v.
aprovesir v.
apte -a a.
Apulèu m.
aquaduc m.
aquarèla f.
aquatic -a a.
Aquiles m.
aquós -a a.
arab s. e a.
aracnid m.
araire m.
aram m.
arboç ~ arbocièr m. → ar-
boça f.
arborescència f.
arbre m.
arç m.
arcaïzar v.
arcbalestièr m.
arcèli m.
arçon m.
arcvòut m.
Ardecha f.
arderécia f.
arenc m.
argaud m.
Argelès m.

Argença f.
argila f.
arguïr v.
arid -a a.
ariège m.
Arièja f.
Arisa f.
Aristarc m.
Aristèu m.
Aristides m.
Aristofanes m.
Aristòtel m.
Armanhac m.
armassièr ~ armatièr m.
armòl m.
arnavés m.
arnesc m.
arpalhan m.
arpègi m.
àrpia f.
arquievesque m.
arquibanc m.
Arquidam m.
arquidiague m.
arquiprèire m.
arquitàcte m.
arrabanar v.
arrajar v.
arrambar v.
arratja f.
arribar v. (fr. *arriver*,
rassasier)
arroïnar v.
arrossir v.
arsat -da a.
Arsèni m.
arsina f.

artelh *m.*
Artemísia *f.*
artèria *f.*
asarbrar *v.*
Ascani *m.*
ascenciat -da *a.*
ascetic -a *a.*
asegar *v.* → asec *m.*
asenièr *m.*
asepcia *f.*
asfixia *f.*
asil *m.*
asimetric -a *a.*
asolhar ~ asulhar, asolhi *v.*
aspergir *v.*
assadolar *v.*
assajar *v.* → assag *m.*
assalvatgir *v.*
assetjar ~ assetiar *v.*
assignar *v.*
Assisi
assistir *v.*
associar *v.*
assompcion *f.*
assubtar ~ assobtar *v.*
assumir *v.*
ast *m.*
Astafòrt
Astarac *m.*
astrològ *m.*
astúcia *f.*
asulhar ~ asolhar, asuè-
lha *v.*
ataïnar *v.*
Atanasi *m.*
ataüc *m.*
atavelar *v.*

atebesir *v.*
atemptar *v.* (fr. *attenter*)
atessar *v.*
ateunhir *v.*
atissar *v.*
Atlantic *m.*
atlèta *m.*
atòm *m.*
atòn -a *a.*
atretzenar *v.*
atribuir *v.*
atrobar *v.*
atròc -a *a.*
atubar *v.*
aubèrga ~ aubèrja *f.*
aubergina *f.*
Aubrac *m.*
auc *m.*, auca *f.*
auçaprem *m.*
auçar ~ alçar *v.*
aücar *v.*
aucèl ~ ausèl *m.*
Auch *m.*
aucir *v.*
audaç -a *a.* → audàcia *f.*
audiència *f.*
augmentar *v.*
auguri *m.*
August *m.*
aujam *m.*
aujòl *m.*, -a *f.*
Aulària *f.*
auragan *m.*
auratge *m.*
Aurèli *m.*
auriflam *m.*
auriu -va *a.*

aurivelat -da *a.* → auri-
velaire *m.*
aus *m.*
ausbèrg *m.*
Ausòni *m.*
aussent ~ aissent *m.*
Austria *f.* (fr. *Autriche*)
autan *m.*
autar ~ altar *m.*
Autariba
automata *m.*
automobila *f.*
autonòm -a *a.*
auton *m.* ~ automne *m.*
autopcia *f.*
autorizar *v.*
Autvilar
Auvèrnha *f.* ~ Auvèrni *m.*
Avairon *m.*
avaladar *v.*
avalanca *f.*
avalir *v.*
avançar *v.*
avanir ~ aganir *v.*
avant *m.*
avantatge *m.* → avantat-
jar *v.*
avantbraç *m.*
avantgarda *f.*
avantpòrt *m.*
avar -a *a.* → avarécia *f.*
avaus *m.*
avelana *f.* → avelanièr *m.*
avenàs *m.*

avenc *m.*
avenent -a *a.*
avenir *v.* → aveniment *m.*
avent *m.*
aventura *f.* → aventurar *v.*
averar *v.*
avèrs *m.* → aversenc *a.* e *s.*
avertadar *v.*
avertir *v.* → avertiment *m.*
avesar *v.*
avesinar *v.*
avesque *m.* → avescat *m.*
avet *m.* (fr. *sapin*)
aveusar *v.*
avi, àvia *s.*
aviar *v.*
avid -a *a.*
avidar *v.*
avilir *v.*
avinatar *v.*
avís *m.* → avisar *v.*
avivas *f.*
avoar *v.*, avoat *m.*
avocat *m.*
avodar *v.*
àvol *a.*, *s.* aul, aule
avoludar ~ agoludar *v.*
avortar ~ asortar *v.*
Ax dels Tèrmas *m.*
azard *m.* → azardar *v.*
azeròla *f.* → azerolièr *m.*
azim *m.*
azimut *m.*
azòt *m.*
azur *m.* e *a.*

B

babau *m.* → babarauda, babaròt
Babilònia *f.*
babòias *f.*
babòt *m.*, babòta *f.*
bacant *f.*
bacega *f.*, bacegue *m.* → bacegar *v.*
bacèl ~ basèl *m.* → bacelar
bachàs -ssa *s.*
bachucar *v.*
bacin *m.*, bacina *f.*, bàcia *f.*
baclar *v.*
bacon *m.*
badafa *f.*
badalhar *v.* → badalh *m.*
badar *v.* → badaul -a, badaluc -ga *a.*
badòc -a *a.* → badocar *v.*
badòrca *f.*
baga *f.*
bagada ~ badaga *f.*
bagaud ~ gabaud *m.*
baia *f.*
Baiona
baiard *m.*
baile *m.* → bailar ~ balar *v.*
Baïsa *f.*
baisar *v.* → bais, baisòl *m.* → baisolar *v.*
bajan -a *a.* → bajanada *f.*
bajana *f.* → bajar *v.*
bajòca *f.* → bajocada *f.*, bajocar *v.*
bajolar *v.*
bala *f.*
balag *m.*, balaja *f.* → balajar *v.*
balançar *v.* → balanç *m.*, balança *f.*
balandran *m.* → balandrejar *v.*
balàs *m.*, balassa *f.*
balassa *f.* → balasson *m.*
balbucejat *v.*
balca ~ bauca *f.*
balça *f.* → balcièra *f.*
baldra ~ baudra ~ brauda *f.* → baudracar *v.*
balena *f.* → balenat *m.*
balesta *f.* → balestièr *m.*
balet *m.*
balharc *m.*
balma ~ bauma *f.*
baloard *m.*
bambalhas *f.*
bana *f.* → banejar *v.* → banard, banarut *a.*
banasta *f.*
bancarota *f.*
banda *f.* → bandolièr *m.*, bandièra *f.*

bandèla *f.*
bandir *v.*
banh *m.* → banhar *v.*
Banhèras
Banhòls
baptisme *m.*
Baptista *m.*
baralhar *v.* → baralh *m.*
baranda *f.*
baranha *f.*
baratar *v.*
barba *f.* → barbejar *v.*, barbola *f.*
barbajòl *m.*
barbarin *m.*
barbasta *f.*
barbotir *v.* → barbotinar *v.*
barca *f.*
bard *m.*
barda *f.*
barenc *m.*
bargar ~ bregar *v.*
barlacar *v.* → barlac *m.*
Barnabè *m.*
barra *f.* → barrar, barrejar *v.*, barralhar *v.* → barralha *f.*
barraban *m.*
barral, barril *m.*
barri *m.*
barriana *f.*
barriàs *m.*
barrutlar *v.*
barta *f.* → bartàs, bartasièr
bartavèla *f.* → bartavejar *v.*
barutèl *m.* → barutelat *v.*
basacle *m.*
Basadés *m.*
bascalar *v.* → bascalal *m.*
Basili *m.*
Basilissa *f.*
basir *v.*
bassacar *v.* → bassac *m.*
bast *m.* → bastina *f.*
bastar *v.*
bastard -a *s.*
bastir *v.* → bastissa *f.*
baston *m.*
bata *f.* → batar *v.*
bategar *v.* → batec *m.*
batejar *v.* → bateg *m.*, s. batejalhas
bàtol *a.*
batre *v.* → batalh, batedor *m.*
batsenh *m.*
bauç ~ balç *m.*
baud -a *a.* → baudor *f.*
baudana *m.*
baudròi *m.*
baudufa (gaudufa) *f.*
baug -ja → baugièra, baugum *s.*, bauginard -a *a.*
baume ~ balme *m.*
Bausèli *m.*
bavar *v.* → bavard, bavarèl, bavador, baveta, bavarilha, etc.
Bavièra *f.* → bavarès -a *a.*
Bearn *m.*
beat *m.*
Beatritz *f.*

bèba f.
bèç m. → beceda f.
becada f.
beçaròlas f.
bècfèrri m.
bechic m. → bechigós -a a.
Bedarius
bedèl m. (fr. *bedeau*).
bediga f.
bedissa f.
bedoç -a a → bedoçar v.
bedòssa f.
bèfi, bèfia a.
Bèlcaire
Bèlpuèg
belar v. → bel m.
belejar v. → beleg m.
bèlga a.
Belgrad m.
beluga f. → beluguejar v.
belzenar ~ besalenar v.
Benaset m. (fr. *Benoît*)
benaürar v. → benaürat
-da, benaürança
benc m. → bencat, bencut
-da
benda f. → bendèl m., ben-
dar v., bendatge m.
benesir v.
bèrbi m. → berbial, ber-
bal m.
bercar v. → bèrc -a a.
→ bèrca f.
Bergam
bergamòta f.
bèrla f. (*estèla*)
bèrla f. (*planta*)

berlièra f.
Bertomièu m.
besaguda f.
besal m.
bescuèit -a a.
besonh, s. besonha
besson -a s. → bessonar v.,
bessonada f.
bèstia f. → bestiar, bes-
tial m.
bestorn m. → bestornar v.
besucar v. → besuca f.,
besucariá f., besuque-
jar v.
besusclar v.
beta f. (*embarcacion*)
Betlehèm
betum m. → betumar v.
beud -a a.
beu-l'aiga m.
beu-l'òli m.
beure v., bevi → bevei-
re m. → bevenda f.
beutat f.
biaça f.
biais m. → biaissut -da a.,
biaissar v.
Bíblia f.
bicat m.
biçòl m. → biçolar v.
bicòrne m.
bièissa f.
biga f. → bigon m.
biga f. → bigòs m. → bi-
gossar v.
bigard, bigal m. → bigar-
dar v.

bigarrar v.
bigòrna f.
Bigòrra f.
bila f. (fr. *bile*)
bilha f. → bilhar v.
bilhard m.
bilheta f.
binar v.
binga f. → bingar v.
binhon m.
biraga f.
birbandejar v.
bisa f.
bisalhar v.
biscantar v.
biscard -a a.
biscre m.
bisèl m.
bissectritz s. e a.
bissegat v.
bissèxt -a a.
Biterés, Beseirés m.
biule m.
bivac m.
Bizanci m.
bizantin -a a.
Blaia
blaid -a a.
Blase o Blasi m.
blasir v.
blau -va a. → blavet, bla-
vairòl m., blavenc -a a.
→ blavejar v.
blechin m.
bledaraba f.
bles -a a → blesejar v.
blet m.

blond -a a.
boada f., boalha f., boar-
ral a, boatièr m., boal m.
boar v.
bòba f.
boc m.
boca f. → bocal m.
bòça f., bocilha f., boce-
jar v.
bocaran m.
bòcha f.
bochard -a a.
bochardar v.
bochina f.
bocin m. → bocinejar v.
boclar ~ blocar v. → bo-
cla ~ bloca f.
bocolar m.
bodenflar v. → bodenfle a.
bodigàs m.
bodoisson m.
bodolh -a s.
bodonha f.
bodòs m.
bodosca f.
boèmi, s. boèmia
Boèmia f.
bofaniá f.
bofiga f.
bofon ~ bufon m.
boièr m.
boïn -a a.
boirac m.
bois m. → boissar v.
boissa f. → boissèl m.
bojarro m.
bojòl m. → bojolar v.

bòl *m.*
bola *f.*
bòla *f.* (fr. *borne*)
bolacar *v.* → bolac *m.*
boldoira *f.* → boldoïrar *v.*
boldra *f.* → boldrir *v.*
bolegar *v.*
bolet *m.*
bolza *f.* → bolzar *v.*
bomba *f.*
bombança *f.*
bombar *v.*
bombet *m.*
bombir *v.*
bonda *f.* → bondon, bondar *v.*
bonet *m.*
bonha *f.* → bonheta *f.*
Bonifaci *m.*
bonrubi *m.*
bonsèdi *m.*
bopòla *f.*
borat *m.* → boratièr *m.*
bòrd *m.* → bordar *v.*
bòrda *f.* → bordèl, bordasièr, bordalièr *m.*
Bordalés *m.*
bordegàs *m.*
bordesc -a *a.* → bordescada *f.*
Bordèu *m.*
bordifalhas *f.*
bordon *m.*
borg *m.* → borgal -a *a.*
Borg de Visan
borgés -a *a.* → borgesiá *f.*
Borguetnòu

borjassòta *f.*
bòrlhe -a *a.*
bòrna ~ bòrnha *f.* → bor-nhon *m.*
bornac *m.*
bornal *m.*
bòrni, bòrnia *a.*
borra *f.* → borràs *m.*, bor-rilh *m.*, borrar *v.*
borrage, borraja *s.*
borramesclar *v.*
borraud *m.* → borraudièr *m.*
borrec, borrega *s.*
borret, borreta *s.*
borrica *f.*
borrolar *v.*
borromba *f.* → borrom-bilh *m.*
borron *m.* → borronar *v.*
borsa *f.* → borsic *m.*
bortolaiga *m.*
bòsa (*sesca*) *f.*
bosa *f.*
bòsc *m.* → boscan -a *a.*, boscatièr *m.*
boscarèla *f.*
boscarida *f.*
Bosfòr *m.*
bosiga *f.*
bosin *m.* → bosinar *v.*
bosòla *f.* → bosolar *v.*
Bòsols
bossòla *f.*
bot *m.*, bota *f.*
bòta *f.* (*cauçadura*)
botar *v.*
botard *m.*

botelh *m.*, botelha *f.*
botic *m.*
botifarra *m.*
botiga *f.*
bòtja *f.* (fr. *sac*)
botjar *v.*
boton *m.* → botonar *v.*
bovet *m.*
braç *m.* → braçada *f.*, bra-cejar *v.*
braçadèl *m.*
Brageirac
Brageiragués *m.*
branc *m.*
Brancat *m.* (fr. *Panrace*)
brau, brava *s.* → bravatalha *f.*
brave, brava *a.* → bravetat, bravejar *v.*
Breç (fr. *Brice*)
brèç *m.* → breçar *v.*, breçòl, breçolar *v.*, breçolièr *m.*
bres (fr. *piège*)
bresc *m.*, bresca *f.*
bresilhar *v.* → bresilh *m.*
Bretenós
brèu, brèva *a.* → brevetat *f.*, breviari *m.*, brèu *s.*
brian *m.*
brieu *m.*
brillas *f.*

brisaud -a *a.*
briu *m.* → brivada *f.*
Briude
Briva
broa ~ brò *f.*
bronze *m.* → bronzar, bronzir, bronzinar *v.*
brosesc -a *a.*
brossa *f.*
brost *m.*
bróstia *f.*
bruc *m.*, bruga *f.*
bruch *m.*
bruèg ~ bruòg *m.* → brujar ~ brujar, bruègi, bruèja *v.*
bruèlh *m.* → brolhar ~ bru-lhar, bruèlha *v.*
Brujas
brusc *m.*
brutlar *v.*
bugada *f.*
bugalh *m.*, bugalhar *v.*
buget *m.*
bulb *m.*
bulletin *m.*
burbalh *m.*
burèl -a *a.*
burga *f.* → burgar, burgalhar, burgalh *m.*
busac *m.*
bust *m.*
butavant *m.*

C

cabaissòl *m.*
cabal *m.* (fr. *capital*)
cabana *f.*
Cabardés *m.*

cabaret *m.*
cabàs *m.* → cabassièr *m.*
cabassa *f.* → cabassuda *f.*,
cabassut -da *a.*
cabastèl *m.*
cabdèl *m.* → cabdelar *v.*
cabdèt *m.*
cabeç *m.* → cabeça *f.*, ca-
becièr *m.*, cabeçal, ca-
beçana *f.*, cabeçar *v.*
cabecon *m.*
cabede *m.*
cabel *m.* → cabelut -da *a.*,
cabeladura *f.*, cabelièr,
m., cabelièra *f.*
cabelh *m.* (fr. *épi, fane*)
→cabelha *f.*, cabelhar *v.*
cabença *f.*
cabestre *m.*
cabir *v.*
cabiròl *m.* → cabiròla *f.*,
cabirolar *v.*
cabiron *m.*
cable *m.*
cabolh *m.*, cabolha *f.*
cabòssa *f.* → cabossiòla *f.*,
cabossar *v.*, cabossut
-da *a.*, cabossilha *m.*
cabòt *m.*, cabòta *f.*
cabra *f.* → cabreta *f.*, ca-
brit, cabridar *v.*
cabraud -a *a.*
cabriveça *f.*
cabucèl *m.* → cabucelar *v.*
cabús *m.*
cabussar *v.* → cabús *m.*,
cabusset *m.*
caça *f.* → cacet *m.*, ca-
çòla *f.*, caçolet *m.*, ca-
çolada *f.*
caçar *v.* → caça *f.*, caçai-
re *m.*, cacilha *f.*
cachar *v.*
cacibralha *f.*
cadais *m.*
cadavre *m.*
Cadors
caduèissa *f.*
çaganhhar *v.* → çaganh *m.*
caïd *m.*
Cailar (Lo)
Cailús
caire *m.* → cairèl, caire-
lar *v.*, cairon *m.*, cai-
rat *m.*
cais *m.* → caissal *m.*, cais-
sada *f.*
caissa *f.*
caitiu *s. e a.* → caitivièr
m., caitivejar *v.*
Caius *m.*
Calàbria *f.*
çaladuèinha *f.*
calcar ~ caucar *v.* → cal-
cigar ~ caucigar *v.*
calcinar *v.*
calendièr *m.*
calfar ~ caufar *v.*
calhau *m.* → calhava *f.*,
calhavòt *m.*, calhavo-
tar *v.*
caliu *m.* → calivar *v.*, ca-
livejar *v.*, calivenc -a *a.*
calivari *m.*

Callimac *m.*
calòs *m.* → calòssa *f.*, ca-
lossut -da *a.*
camaisar *v.*
Camarga *f.*
cambaliga *f.*
cambe ~ carbe *m.*
cambi *m.* → cambiar *v.*,
cambiadís -issa *a.*
cambra *f.* → cambrièr -a *s.*,
cambrilh, cambròt *m.*,
cambrejar *v.*
Camil *m.*
Campanhac
Campendut
can, canha *s.*
canabal *m.*, canabièra *f.*,
canabon *m.*, canabàs *m.*,
canabassièr *m.*
canavera *f.*
cancèl *m.*
càncer *m.*
canhard *m.*
canonge *m.*
cansar *v.*
cantoral *m.*
Caors *m.*
Capadòcia *f.*
capbilhar *v.*
capbord -a *a.*
capbordelar *v.*
capçana (*caussana*) *f.*
capçon *m.*
Capestanh
capfòc *m.*
capfoguièr *m.*
capfuèlh *m.*
capgirar *v.*
capillar -a *a.*
capitani *m.*
capítol *m.*
caplata *f.*
caplevar *v.*
Caprasi *m.*
capròsa *f.*
caprici *m.*
Capsir *m.* → capsirés -a *a.*
capuchon *m.*
capusar *v.*
capvirar *v.*
capvuèg -ja *a.*
carabassa *f.*
caragòl *m.*
caramèl ~ calamèl *m.* → ca-
ramelar ~ calamelar *v.*
caravenc *m.*
carbata *f.*
carbonièr *m.*
carcavièlh -a *a.* → carca-
vièlh *v.*
Carcassés *m.*
Carcassona
càrcer *f.*
carchòfa *f.*
Carcin *m.* → carcinòl -a *a.*
cardabèla *f.*
cardolh *m.*
carèma *m.*
cargasèla *f.*
Caribde
carmentrant *m.*
Carles *m.*
Carlesmanhe
Carlòta *f.*

carnaval *m.*
Carneades *m.*
carnsalada *f.*
carp -a *a.*
Carpats *m.*
carràs *m.* → carrassar *v.*,
carrassier *m.*
carrejar *v.* → carreg *m.*
carrelièch *m.*
carrièra *f.*, carrairon *m.*
carròbia *f.*
cartable *m.*
cartilage *m.*
cascalhar *v.* → cascalh *m.*
cascavèl *m.*
casco *m.*
casieu *m.* → casièra *f.*
casse *m.* → cassenat *m.*,
cassanha *f.*
Cassian *m.*
castanh *s. e a.*
castanhièr *m.*
Castèlgelós
Castèlnòudari
Castèlnòu-Montratièr
castigar *v.*
Castilhon
Castras
Castrés *m.*
cat ~ gat *m.*, cata ~ gata *f.*
catalòg *m.*
Catània *f.*
cataplasma *m.*
catòrba ~ catetòrba *f.*
catla ~ calha *f.*
Catul *m.*
cau, cava *a.*

cauç ~ calç *f.* (fr. *tronc*)
cauç ~ calç *f.* → caucina *f.*
cauçada *f.*
cauçar ~ calçar *v.* → cau-
ça ~ calça *f.*, cauç-
dura *f.*
Caucàs *m.*
caucatropa *f.*
caucida ~ calcida *f.*
caud ~ cald -a *a.* → cau-
dejar *v.*, caudièra *f.*
caul *m.*
caulibèla *f.*
cauma *f.* → caumar *v.*
caus *f.* (fr. *chas*)
Caussada
cause *m.* → caussanèl *m.*
caussèla *f.*
cava *f.*
caval *m.* → cavalin *s. e a.*,
cavalièr *m.*, cavalet *m.*,
cavalòt *m.*, cavala *f.*
cavalgar *v.* → cavalgada *f.*
cavanèl *m.*
cavar *v.*
cavilha *f.* → cavilhar *m.*,
cavilhar *v.*
cavilha *f.* (fr. *pointille*)
→ cavilhar *v.*, cavilhe-
jar *v.*, cavilhós -a *a.*,
cavilharia *f.*
ceba *f.* → cebenc *m.*, ce-
bard *m.*, cebilh *m.*, ce-
bada *f.*, cebola *f.*, cebo-
lat *m.*
Cecília o Ceselha *f.*
celièr *m.*

Cèls *m.*
cementèri *m.*
cenchar ~ cintar *v.* → cen-
cha ~ cinta *f.*
cendre *f.*
centena *f.*
centenuèja *f.*
cep *m.*
cep *m.* → cepar *v.*
cepadèl *m.*
cera *f.*, ciri *m.*
cèrç *m.*
cercar *v.*
cercela *f.*
cercle *m.* → cerclar *v.*
cerfuèlh *m.*
cerièr ~ cerièis *m.*, ceriè-
ra *f.*, cerièisa *f.*
cernalha *f.*
cervesa *f.*
cervèl *m.*, cervèla *f.*
cèrvi, cèrvia *s.*
céser *m.* → ceseron *m.*,
cesièra *f.*, cesera *f.*
Cesse *m.*
cesta *f.* → ceston *m.*
Cevenas *f.*
chadre *m.*
chafaret *m.*
chafre *m.* → chafrar *v.*
chagotar *v.*
chai *m.*
chalar *v.*
Chalòssa *f.*
chambotar *v.*
chapar *v.*
chapotar *v.*

charnegon *m.*
charpar *v.*
charragalh *m.* → charra-
galhejar *v.*
charrar *v.*
charrotar *v.*
Chastèlnòu de Randon
chauchar *v.* → chauchò-
las *f.*
chaupir ~ caupir *v.*
chèstre *m.*
chic *m.*
chiflar *v.*
chifra *f.* → chifrar *v.*
chimar *v.*
chimarra *f.*
chimenèia ~ chimenièra *f.*
chimpar *v.*
chin -a *s.*
Chipre *m.*
chitar *v.*
chomarro *m.*
chòp -a *a.* → chopar *v.*
chorrar *v.*
chòt *m.*
chuc *m.* → chucar *v.*
churlar *v.* → churlutar *v.*
cibòri *m.*
cibòt *m.*
Cibran o Çubran *m.*
Cicladas *f.*
cicorèa *f.*
cièja *f.*
cigala *f.*
cigarro *m.*
cigonha *f.* → cigonhar, ci-
gonhejar *v.*, çaganhar *v.*

ciguda f.
cilha f.
cima f.
cimbèl m. → cimbelar v.
cimbol m., cimbola f.
cimèc, cinze m.
cimós m., cimossa f. → cimossar v.
cindre m. → cindrar v.
cingla f. → cinglar v.
ciprièr m., cipressièr m.
circ m.
cirgatèl m.
Ciriac m.
Ciril m.
cirurgia f. → cirurgian m.
cisampa f.
cisèl m. → ciselar v.
cist m.
cistèrna f.
cistra f.
citra f.
citron m. → citronèla f.
ciutat f. → ciutadan m., ciutadèla f.
civada f.
clam m. → clamar v.
Clameng m.
clap, clapa s.
Clar m., Clara f.
Clarmont d'Erau
clas m. → classejar v.
clastre m., clastra f.
clau m. → clavenc m., clavis m., clavar v.
Claudi m., Clàudia f.
claufir v.

clavèl → clavelar v., clavelièr m.
clerc ~ clergue m. → clergat m.
cloca f. → clocir v., clocejar v.
clòsc ~ clèsc m. → clesquejar v.
cluèg m. → clujada f., clujar, cluègi, cluèja v.
coar v. → coasson m.
coarat m.
coard -a a.
coarro m.
Coat m. (fr. *Cucufat*)
cobèrt -a a. → cobèrta f., → cobertoira f.
cobés -a a. → cobesença f., cobesejar v.
cobrar v.
cobrir v.
cocarilh m.
cocarro m.
cocha ~ coita f. → cochar ~ coitar v.
cocolucha f.
codèrc m.
codoissar v.
còdol m.
codonh m. → codonhièr m.
còfa ~ coifa f. → cofar ~ coifar v.
cogombre m.
cohòrt f.
coissin m. → coissinièra f.
còit, cuèit ~ cuèch, cuòch -a a.

coja f. → cojarassa f.
colar v.
colar s. m.
colcar v.
cólcer, colcera, colcena ~ cocena f.
Colisèu m.
collègi m.
colliri m.
collocar v. → collòc m.
collòqui m.
colofònia f.
colomb m. → colombat m., colombièr m.
Colrat m. (fr. *Conrad*)
còltòrcer v.
combranc m.
començar v.
Comenges m.
comèrci m.
compacte -a a.
companh m. → compa-nhiá f.
compissar v.
complèx -a a.
complice m.
comprar v. → compra f.
comptar v. → compte m.
comte m. (fr. *comte*).
Concas
concau -va a.
concebre v.
concernir v.
conducha ~ conduita f.
confessar v.
confinhar v. → confinha f.
confir v.

conflar v.
confraire m. → confrairiá f.
congierà f.
congrear v.
congreih m.
conilh m.
connèx -a a.
conolh m., conolha f.
conresat m.
conselh m. → conselhar v.
consí adv.
consirar v. → consir m., consirós -a a.
cònsol m. → consolar -a a.
contar v. → conte m. (fr. *conte*)
contemporanèu -a a.
contorn m.
contrarotlar v. → contraròtle m.
contrasenh m.
convenir v.
convent m.
convertir v.
convèx -a a.
convidar v. → convit m.
convis m. → convisar v., convisada f.
còrb m. → corbàs m., corbatàs m.
corba f. → corbar v.
Corbièras f.
còrcachar v.
corchar v.
còrcoissor f.
Corint m.

Corlàndia f.
còrn m.
còrnia f. → cornièr m.
coronèl m.
correg m., correja f.
corregir v.
Corresa
corrívol a.
corròc m.
corroçar v. → corroç m.
cort f. (fr. *cour*)
cortpoisson m.
còs m. → cossatge m.
Coserans m.
cosinièr m.
cosívol a.
Còsme m.
cossèrgues m. → cossèr-
guejar v.
còst m.
costalar m.
cot f. → codièr m.
cotinaud -a a.
cotizar v.
cotoliu m.
cracinar v.
Cramaus
cranc m.
cranc -a a.
Crau f.
crauc -a a.
crebar v. → crebassa f.,
crebassar v.
crèdit m.

credul -a a.
cremalh m.
cresable -a a.
cresp m., cresp -a a.
crestilh m.
creuge, crelle m.
cridar v. → crit m.
Crisostòm m.
Cristòl m. (fr. *Christophe*)
crivèl m. → crivelar v.
cròça f.
cròsa f. → cròsol m.
crotz f.
cru, crusa a.
crucific m.
cruissir v. → cruissent m.,
cruissentilha f.
Crusa
crusòl
cruvèl m. (fr. *écale*,
noyau)
cub m. → cubar v.
cuba f., cubat m.
cubricèl m.
cuèissa f. → coissal ~ cuis-
sal m.
cuèr m.
cujar v.
culhièr m. → culhierat
-da s.
cunh m. → cunhièira f.
curalh m.
curvilinèu -a a.
cusson m. → cussonar v.

D

daissar v.
dalfin m.
dalfinar v.
dalh m., dalha f.
Dalmatz m.
Damàs m.
Damian m.
damnar v.
Danaïdas f.
dança f. → dançar v.
Danís m.
Danubi m.
darbossat m.
dard m. → dardèl m.
Dardanèls m.
Dàrius m.
Datiu m.
davalar v.
davancièr m.
davant m.
davantal m.
Dàvid m.
dàvid m.
debanar v. → debanèl m.,
debanadoira f.
debàs m.
debolir v.
decalòg m.
decelar v.
decimar v.
decrepitud f.
Dedal m.
defalhir v.
defèci m.
defensa f.

defrabitat v.
defugir v.
degalhar v. → degalh m.
degan m.
deganaci m.
dejunar v.
delaissat v.
delanhar v. (fr. *ennuyer*)
delèit ~ delièch m. → de-
leitar, delechar v.
deletèri, -èria a.
Dèlfes m.
delici m.
deliri m.
demembrar v.
demesconéisser v.
Demètri m.
demiürg m.
Democrit m.
demòni m. → demoniac
-a a.
Demostènes m.
denegar v.
denièr m. → denairòla f.
denonciar v. → denóncia f.
dental m.
depausar v. → depaus m.
derivat v.
derogar v.
deroïr v.
derraic -ga a.
derraigar v.
desabalir v.
desacipar v.
desafruchar v.

desapartença *f.*
desarçonar *v.*
desarsar, desarsinar *v.*
desaubirar ~ desalbirar *v.*
desaven *m.*
desbacegar *v.*
desbadaular *v.*
desbadocar *v.*
desbalançar *v.*
desbanar, desbanicar *v.*
desbancar *v.*
desbandar *v.*
desbaratar *v.*
desbarbar *v.*
desbarcar *v.*
desbardar *v.*
desbarrar *v.*
desbarrassar *v.*
desbarutar *v.*
desbastar *v.*
desbastir *v.*
desbatalhar *v.*
desbatar *v.*
desbatejar *v.*
desbavelar *v.*
desbendar *v.*
desberlhar *v.*
desbiaissat -da *a.*
desbiardar *v.*
desbigossar *v.*
desbletonar *v.*
desblocar ~ desboclar *v.*
desbocar *v.*
desboissar *v.*
desbolar *v.*
desbolegar *v.*
desbondar *v.*
desbordar *v.*
desborrar *v.*
desborsar *v.*
desboscar *v.*
desbosigar *v.*
desbosolar *v.*
desbotar *v.*
desbotonar *v.*
desbrandar *v.*
desbrenar *v.*
desc *m.*
descabalar *v.*
descabdelar *v.*
descabelar *v.*
descabestrar *v.*
descabossar *v.*
descadenciar *v.*
descambiar *v.*
descauçar ~ descalçar *v.*
→ descauç ~ descalç
-a *a.*
descaucelar *v.*
descavalgar *v.*
descavilhar *v.*
descendre *v.*
descerclar *v.*
descervelar *v.*
descindrar *v.*
descinglar *v.*
desclavar *v.*
desclavelar *v.*
descobrir *v.*, descobèrt -a
desconfés -ssa *a.*
desconvenir *v.*
desconvidar *v.*
descoratjar *v.*, descoratgi
descorregonar *v.*

descrassar *v.*
descruissir *v.*
desdaurar *v.*
desdenhar *v.*
desdentar *v.*
desdire *v.*
desdoblar *v.*
desdolçar *v.*
desembalar *v.*
desembanastar *v.*
desemboissar *v.*
Desembre *m.*
desencabalar *v.*
desencabdelar *v.*
desencaissar *v.*
desengatjar *v.*
desentravar *v.*
desenverenar *v.*
desercion *f.*
desfacha *f.*
desfaciar *v.*
desfaisselar *v.*
desfangar *v.*
desfar *v.*
desfarda *f.*
desfelcir *v.*
desfemelar *v.*
desferrar *v.*
desfilar *v.*
desfisar *v.*
desfissonar *v.*
desflocar *v.*
desflorar *v.*
desflorir *v.*
desfogar *v.*
desformar *v.*
desforrelar *v.*

desfortuna *f.*
desfraunhar *v.*
desfronzir *v.*
desfruchar *v.*
desfulhar *v.*
desgainar *v.*
desgaissonar *v.*
desgansilhar *v.*
desgargalhar *v.*
desgarnir *v.*
desgaspar *v.*
desgatjar *v.*
desgaular *v.*
desgaunhar *v.*
desgelar *v.*
desgiscletar *v.*
desglevar *v.*
desgofonar *v.*
desgorgar *v.*
desgraciar *v.*
desgraiassar *v.*
desgranar *v.*
desgravar *v.*
desgrunar *v.*
desguisar *v.*
desjocar *v.*
desjónher *v.*
deslaçar *v.*
deslachar *v.*
deslanhar *v.*
deslassar *v.*
desleial -a *a.*
deslièch *m.*
desligar *v.*
desliurar *v.*
deslogar *v.*
deslotjar *v.*

desmagencar *v.*
desmaissar *v.*
desmalugar *v.*
desmamar *v.*
desmarcar *v.*
desmargar *v.*
desmaridar *v.*
desmastar *v.*
desmemoriar *v.*
desmesclar *v.*
desmesura *f.*
desmoblar *v.*
desmonedar *v.*
desmuselar *v.*
desnaturar *v.*
desneblar *v.*
desnisar *v.*
desnogalhar *v.*
desnosar *v.*
desobesir *v.*
desobligar *v.*
desobrança *f.*
desolhar ~ desulhar, de-
suèlhi *v.*
despachar *v.*
despauisselar *v.*
despart *m.*
despeçar *v.*
despenjar *v.*
despièch ~ despièit *m.*
→ despechós ~ despei-
tós -a *a.*, despechar ~
despeitar *v.*
despillar *v.*
despitralhar *v.*
despiuselar *v.*
desplaçar *v.*

desplaiissar *v.*
despoblar *v.*
despolhar ~ despulhar,
despuèlhi *v.*
desponchar ~ despuntar *v.*
desporcelar *v.*
desposseir *v.*
despreciar *v.*
desprofechar ~ desprofei-
tar *v.*
desprovesir *v.*
desrabar *v.*
desraçar *v.*
desraigar *v.*
desramar *v.*
desrambolhar ~ desram-
bulhar *v.*
desrancar *v.*
desrantelar *v.*
desrasigar *v.*
desrasonar *v.*
desrastolhar *v.*
desraubar *v.*
desrausar *v.*
desrebondre *v.*
desreglar *v.*
desrei *m.*
desrenar *v.*
desrengar *v.*
desriblar *v.*
desrocar *v.*
desrompre *v.*
desrovilhar *v.*
desrunar *v.*
desruscar *v.*
dessabatar *v.*
dessaborar *v.*

dessagelar *v.*
dessalar *v.*
dessarrar *v.*
dessecar *v.*
dessenhar *v.* → dessenh *m.*
desseparar *v.*
desservir *v.*
dessessionar *v.*
dessosterrar *v.*
dessòudar *v.*
dessucelar *v.*
dessurjar *v.*
dessusar *v.*
destalpar ~ destaupar *v.*
destelhar *v.* → destelh *m.*
desteular *v.*
destimborlar *v.*
destituir *v.*
destòrcer *v.*
destorn *m.*
destralhar *v.*
destrech -a *a.*
destrechisir *v.*
destrencha *f.*
destressonar *v.*
destrigar *v.* → destric *m.*
desturbar *v.*
desturbi *m.*
desvalisar *v.*
desvariar *v.*
desvedelar *v.*
desvedilhar *v.*
desvelar *v.*
desvelhar *v.*
desverdiar *v.*
desverginar *v.*
desvergonhar *v.*

desvernissar *v.*
desverrolhar *v.*
desversar *v.*
desvertegar *v.*
desvertolhar *v.*
desvesar *v.*
desvestir *v.*
desviar *v.*
desvirar *v.*
desvissar *v.*
desvolopar *v.*
detalhar *v.* → detalh *m.*
dètz *a.* → desena *f.*
deure *v.*
deute *m.*
devenir *v.*
dever *m.*
devés *m.*, devesa *f.*
devesir *v.*
devinar *v.*
devolzar *v.*
devorir *v.*
devòt *m.*
Dia
diabolic -a *a.*
diague *m.*
dialòg *m.*
diamant *m.*
Didim *m.*
Dieu *m.*
diferenciar *v.*
diferir *v.*
difícil -a *a.*
difòrme -a *a.*
diftong *m.*
digerir *v.*
digne -a *a.*

dijòus *m.*
diluns *m.*
dimars *m.*
dimècres *m.*
dimenge ~ dimèrgue *m.*
diminuir *v.*
dinnar *v.*
diocèsi *f.*
Diodòr *m.*
Diogènes *m.*
Diomèdes *m.*
direccion *f.*
dirècte -a *a.*
discutir *v.*
Disièr *m.*
dissabte *m.*
dissòlvre *v.*
dissuadir *v.*
distància *f.*
diürn -a *a.*
divenc, divin -a *a.*
divendres *m.*
divertir *f.*
divessa *f.*
dividend *m.*
dòba *f.*
doble -a *a.*
dobte *m.*, dobtar *v.*
doç -a *a.* → doçaina *f.*
doçamara *f.*
docil -a *a.*
doga *f.* → dogam *m.*

ebèn *m.* → ebenista *m.*
Èbre *m.*
Efès *m.*

dògol *m.*
dòlça *f.*
domdar *v.* → domde -a *a.*
Domenge *m.*
domètge -ja *a.*
Domician *m.*
domicili *m.*
Donasan *m.*
donzèl -a *a.*
dorc *m.* → dorga *f.*
Dordonha
Dornha
dòsi *f.*
dosilh *m.*
dotz *f.*
dotze *a.*
Dracont *m.*
dralha *f.* → dralhar *v.*
dralhar *v.* → dralh *m.*
dramaturg *m.*
dreçar *v.* → drecièra *f.*
drech ~ dreit -a *a.*
dròlle -a *s.*
Droma
drud -a *a.*
druèlha *f.* → drolhièr ~
drulhièr *m.*, drolhenc ~
drulhenc -a *a.*
druida *m.*
duc, duquessa *s.*
Durença
durcir ~ durzir *v.*

E

eclipsi *m.* → eclipsar *v.*
econòm *m.*
edicte *m.* → edictar *v.*

edificar *v.*
Edip *m.*
eficaç -a *a.*
efièch ~ efièit *m.*
Egipte *m.*
Egist *m.*
egrègi, egrègia *a.*
èime *m.*
eissagar *v.*
Eissalabra
eissalancar *v.*
eissalatar *v.*
eissam *m.*
eissamenar *v.*
eissandola *f.*
eissarpa *f.*
eissarpar *v.*
eissarrasir *v.*
eissartar *v.*
eissartir *v.*
eissaurar *v.*
eissausir *v.*
eissegat *v.*
eissegatar *v.*
eisserbar *v.*
eissermentar *v.*
eissertir *v.*
eissigalar *v.*
eissinjar *v.*
eissir *v.*
eissirar *v.* → eissir *m.*
eissiròc *m.*
eissoblidar *v.*
eissolelhar *v.*
eissorbar *v.*
eissordar *v.*
eissugar *v.*

eissut -a *a.*
elefant *m.*
Eleonòr *f.*
Elèusis
Eleutèri *m.*
elevar *v.*
Élias *m.*
Eliopòli
Elisèu *m.*
Ellade *f.*
Ellespont *m.*
elògi *m.*
embabochir *v.*
embafar *v.*
embaisar *v.*
embaissa *f.*
embalar *v.*
embalàs *m.*
embalascar *v.*
embalausir ~ esbalausir *v.*
embarandar *v.*
embaranhar *v.*
embarganhar *v.*
embargar *v.*
embargar *v.*
embarrassívol *a.*
embauçar *v.* → embauç *m.*
embaumar ~ embalsemar *v.*
embaurar *v.*
embèfi, embèfia *a.*
embelinar *v.*
emberbesir *v.*
embestiar *v.*
embeure *v.*
embiaissar *v.*
embigossar ~ esbigossar *v.*
emblaimar *v.*

emblanquir *v.*
emboemiar *v.*
embofar *v.*
emboiricar *v.*
emboisselar *v.*
emboissonar *v.*
embolhar ~ embulhar *v.*
embonilh *m.*
embordescar *v.*
embornegar *v.*
emborniar ~ esborniar *v.*
emborrar *v.*
emborrombar *v.*
emboscar *v.*
embosenar ~ esbosenar *v.*
embotar ~ embutar *v.*
→ embut *m.*
embotumar *v.*
embraçar *v.*
embriac -ga *a.* → embriagar *v.*, embriaguesa *f.*
embucar *v.* → embuc *m.*
embufar *v.*
emendar *v.* → emenda *f.*
emetre *v.*
emfasi *f.*
Emili *m.*
emmagazinar *v.*
emmalignar *v.*
emmanhaguir *v.*
emmanhotar *v.*
emmanolhar *v.*
emmantolar *v.*
emmarcar *v.*
emmenar *v.*
emmerçar ~ esmerçar *v.*
emmerdar *v.*
empachar *v.*
empaisselar *v.*
empalhar *v.* → empalh *m.*
empapachar ~ enfafa-
char *v.*
Empedòcles *m.*
empeissonar *v.*
empèri *m.*, emperaire *m.*
empeutar *v.* → empèut *m.*,
empèut -a *a.*
emplaçar *v.*
empregar *v.* → emplec *m.*
empobolar *v.*
empochar *v.*
enart *m.*
encabalar *v.*
encabdelar *v.*
encadaissar *v.* → enca-
dais *m.*
encaissar *v.*
encantar *v.* → encant *m.*
encapriciar *v.*
encauçar *v.* → encauç *m.*
encaucinar *v.*
encavar *v.*
encavernar *v.*
encendre ~ eissendre *v.*
encés *m.* → encesièr *m.*
enche *m.*
enchiprar *v.*
enclavar *v.*
enclavelar *v.*
enclutge *m.*
encobla *f.*
encoblar *v.*
endalièra *f.*
endarreirar *v.*

endavalar *v.*
endèrtre *m.*
endèrva *f.*
endeutar *v.*
endevenir ~ esdevenir *v.*
endévia *f.*
endilhar *v.* → endilh *m.*
endimenjar *v.*
endòlva *f.*
endreq *adv.*
endrech ~ endreit *m.*
enduèlh *m.*
enebir *v.*
enfaissar *v.*
enfant *m.*
enfecir *v.*
enfleumar *v.*
enfonilh *m.*
enfonsar *v.*
enfruchir *v.*
enfust *m.*
engabiar *v.*
engaginar *v.*
enganchar *v.*
engansilhar *v.*
engatjar *v.*
engaubar ~ engalbar *v.*
engaubiar *v.*
engavachar *v.*
engeissar *v.*
engemelar *v.*
engenestar *v.*
engenh *m.*
engerdar *v.* (*enchertar*)
engipar *v.*
engraissar *v.*
engranièra *f.*
engranjar *v.*
engravar *v.*
engrepiar *v.*
engue *m.*
enjaular *v.*
enjaurar, enjaurir *v.*
enjocar *v.*
enjolhar ~ enjulhar *v.*,
enjuèlhi
enlavaci *m.*
ennivolar *v.*
ennoviar *v.*
enquadrar *v.*
enrabiar ~ enraujar *v.*
enrabissar *v.*
enraçar *v.*
enrajason *f.*
enrebalar *v.*
enrebelir *v.*
enrestar *v.*
enribanar *v.*
Enric *m.*
enriquir *v.*
enrossar *v.*
enrotlar *v.*
ensablar *v.*
ensagnosir *v.*
ensajar *v.* → ensag *m.*
ensanhar *v.*
ensàrria *f.*
ensebelir *v.*
ensem *adv.*
entanchar *v.*
entavelar *v.*
entenèrc -a *a.*
entòrcer *v.*

entòrsa ~ estòrsa *f.*
entortobilhar *v.*
entrabalhar *v.*
Entraigas
entraïnar *v.*
entravar *v.*
entraversar *v.*
entrebaujar *v.*
entrecèl *m.*
entrefuèlh *m.*
entrelachar *v.*
entremièja *f.*, entremièg *m.*
entrenc -a *a.*
entresenha *f.*
entrevic *m.*
entrevige *m.*
enujar *v.* → enuèg *m.*
envaborinar *v.*
envarairar *v.*
enveja *f.* → envejar *v.*
envelar *v.*
enventar *v.* (*de vent*)
enventrar ~ esventrar *v.*
envergar *v.*, envergardar
v., envergalhar *v.*
enverrugar *v.*
envèrs -a *a.*
enversar *v.*
envescar *v.*
envesinar *v.*
envinar *v.*
enviolar *v.*
envolopar *v.*
envolzar *v.* → envolzadoi-
ra *f.*
Eòl *m.*
epilòg *m.*

Epictèt *m.*
Epicur *m.*
Epir *m.*
episòdi *m.*
equacion *f.*
equator *m.*
equèstre -a *a.*
equinòcci *m.* → equinoc-
cial -a *a.*
Eracli *m.*
Erau *m.*
èrba *f.*
Ercul *m.*
eriçon *m.*, eriç → eriçar *v.*
èrm *m.*
Erodòt *m.*
erronèu -a *a.*
Èrs *m.*
eruga *f.*
esbarbar *v.*
esbaudir *v.*
esbelugar *v.* → esbeluc *m.*
esbodelar *v.* → esbodèl *m.*
esboldrar *v.*
esbolir *v.*
esbosigar *v.*
esbrenar *v.*
esbridolar *v.*
esbrudir *v.*
escabeçar *v.*
escabèl *m.*, escabèla *f.*
escabilh *m.*
escabornir *v.* → escaborn
s. e *a.*
escabossar *v.*
escabòt *m.*
escaça *f.*

escais *m.*
escaissar *v.*
escalcir *v.*
escambisar *v.*
escandilh *m.*
escandinau -va *a.*
escanha *f.*
escapfuèlh *m.*
escàpol *m.*
escaravat *m.*
escargòl *m.*
escarnir *v.* → escarni *m.*
escarrabilhar *v.*
escàs -sa *a.*, escassament
adv.
escaumaci ~ escalamaci *m.*
escaupre ~ escalpre *m.*
escavar *v.*
escavartar *v.*
escavèl *m.*, escavelar *v.*
esclancir *v.*
esclarcir ~ esclarzir *v.*
esclau, esclava *s.*
esclavitud *f.*
escoba *f.* → escobilha *f.*,
escobàs *m.*, escobar *v.*
Escòcia *f.*
escomenjar ~ escumen-
jar *v.*
escorba *f.*
escòrça *f.*
escorcolh *m.*
escorjar ~ escorgar *v.*
escossor *m.* → escossoira *f.*
escrabissa *f.*
escrachar *v.*
escrincelar *v.*

escrupul *m.*
escudelièr *m.*
escuèlh *m.*
escurcir ~ escurzir *v.*
esfaçar *v.*
esfalénar, enfalénar *v.*
esferotjar *v.*
esfetgir, esfetjar *v.*
esfinx *m.*
esfoirar *v.*
esfondre *v.*
esfòrç *m.*, esforçar *v.*
esfregir *v.*
esfumar *v.*
esgaiar *v.*
esglasi *m.*, esglasiar *v.*
esgotar *v.*
eslonhar ~ eslunhar, es-
luènh *v.*
esmagencar *v.*
esmerçar *v.*
Esmirna *f.*
esmòure *v.*
espaçar *v.*
espaci *m.*
espalhar *v.* → espalh *m.*
espalmar *v.*
espançar *v.*
espanjarnar ~ espanjar-
lar *v.*
esparcet *m.*
espargir *v.*
espàrgol *m.*
esparnhar *v.* → esparnhi *m.*
esparnir *v.* → esparn *m.*,
esparnida *f.*
esparrabissar *v.*

esparSOR *m.*, esparsoira *f.*
Esparta *f.*
esparvièr *m.* → esparvai-
rar *v.*
espasme *m.*
espassar *v.*
espatla *f.*
espava *f.*
espaventar *v.*
espebinhar *v.*
espeçar *v.*
espècia *f.* → especièr *m.*,
especiariá *f.*
especigar *v.* → especic *m.*
espelir *v.*
espelugar *v.* → espeluc *m.*
esperfòrç *m.* → esperfor-
çar *v.*
esperit *m.*
espesolhar *v.*
espetar *v.*
espic *m.*, espiga *f.*
espilla *f.*
espinarc *m.*
espinchar *v.*
esplech ~ espleit *m.* → es-
plechar ~ espleitar *v.*
esPOCHIGAR *v.*
espolsar *v.*
esponch -a *a.*, esponcha
~ espunta *f.*
esponga *f.* → espongar *v.*
espontanèu -a *a.*
esposcar *v.* → esposc *m.*
espremir *v.*
espròva *f.* → esprovar *v.*
esquartairar *v.*
esquèr, esquèrra *a.*
esquiçar *v.* → esquiç *m.*
esquichar *v.* → esquich *m.*
Esquil *m.*
Esquines *m.*
esquitar *v.*
esquivar *v.*
estable *m.*
establir *v.*
estabordir *v.*
estabornir *v.*
estabosir *v.*
estalvi *m.*, estalviar *v.*
estam *m.*
estamenha *f.*
estanc -a *a.*
estançon *m.*
estanh *m.*, estanhòl *m.*
estanh *m.* (*metal*) → esta-
nhar *v.*
Estanh
Estanislau *m.*
estarencla ~ estarengla *f.*
estatja *f.*
estatjant -a *a.*
estavanir *v.*
estec *m.*
estendard *m.*
esteril -a *a.*
esternut *m.* → esternudar *v.*
esterrenal *m.*
esterrissar *v.*
estèrs -a *a.*
estervelh ~ estorvilh *m.*
esteva *f.*
Estève *m.* (*fr. Etienne*),
Estevena *f.*

estiblar *v.*
estiflar *v.*
estimossar *v.*
estiu *m.* → estivar *v.*, es-
tivandièr *m.*
estivals *m.*
estomac *m.* → estoma-
gar *v.*
Estrabon *m.*
estraça *f.* → estraçar *v.*
estralhar *v.* → estralh *m.*
estranh -a *a.*
estrange -ja *a.* → estran-
gièr -a *s.*
estratèg *m.*
estrech ~ estreit -a *a.*
estreméisser *v.*
estribièra *f.*
estrissar *v.*
estriu *m.* → estribar *v.*
estront *m.*
estrucci *m.*
estuba *f.* → estubar *v.*
estujar *v.* → estug *m.*
esturion *m.*
esvalir *v.*
Euclides *m.*
Eufrates *m.*
eufre -a *a.*
Eugèni *m.*
eul ~ èvol *m.*
Euripides *m.*
Euròpa *f.*
euse ~ elze *m.*
Eusèbi *m.*
Eustaqui *m.*
Eutròpi *m.*
evangèli *m.*
Evarist *m.*
evencir *v.*
eveniment *m.*
evidència *f.*
evitar *v.*
evòri *m.*
exacte -a *a.*
exalar *v.*
examen *m.*
examètre *m.*
excedent *m.*
excellent -a *a.*
excellir *v.*
excentric -a *a.*
excepcion *f.*
excès *m.*
excipir *v.*
excision *f.*
exclure *v.*
exclusion *f.*
excusar *v.*
exempt -a *a.*
exigú -a *a.*
exilh *m.* → exilhar *v.*
exòde *m.*
exortar *v.*
experiència *f.*
explosion *f.*
expres *m.*
exprimir *v.*
exsudar *v.*
extasi *f.*
extemporanèu -a *a.*
extension *f.*
exterior -a *a.*
extèrn -a *a.*

extraire *v.*
extrait ~ extrach -a *a.*
extraordinari -ària *a.*

extrèm -a *a.*
exuberant -a *a.*
exumar *v.*

F

fabre *m.*
fabregar *v.*
Fabrici *m.*
fachal *m.*
fachilhar ~ faitilhar *v.*
→ fachilhièr ~ faiti-
lhièr *m.*
fachinar *v.* → fachinièr *m.*
fachoira *f.*
fàcia *f.*
facil -a *a.*
facóndia *f.*
factor *m.*
façon *f.*
faiença *f.*
faïna *f.*
fais *m.* → faissière *m.*,
faissuc -ga *a.*
faisan *m.*
faissa *f.*
faissèla *f.*
faissilhal *m.*
faissina *f.*
faieta ~ facha *f.*
faja *f.* → fageda *f.*
fajòl *m.*
falais -a *a.*
falbe -a *a.* → falbenc, fal-
bèl *a.*, falbejar *v.*
Falèrias
Falèrn *m.*

falguièra *f.*
falimard -a *a.*
falord -a *a.*
fals ~ faus, falsa ~ faus-
sa *a.*
falsificar *v.*
fam *f.*
Fanjaus
fantasiá *f.*
fantauma *f.*
farcir *v.*
farina *f.* → farinièr *a.*
farlabicar *v.*
fars *m.*, farsa *f.* → far-
sum *m.*
farsejar *v.* → farsejaire *m.*
Farsàlia *f.*
fasti *m.*
fat, fada *a.* (fr. *fade*)
fat, fada *a.*
fau ~ fag *m.*
fauç *f.* → faucet *m.*, fau-
cilh *m.*
faucèla *f.*
fauçmargue *m.*
faune *m.*
Faust *m.*
fava *f.* → favièra *f.*, fa-
vòl *m.*, favarassa *f.*
favar *a.*
favaraud *m.*

favor *f.*
feble -a *a.*
fèbre *f.*
Febrièr *m.*
Fèdre *m.*
Feliça *f.*
Felip *m.*
Fèlix *m.*
femna *f.*
fems *m.* → femar *v.*, femo-
rièr *m.*
femsa *f.*
fenda *f.*
fenil ~ fenial *f.*
fènix *m.*
fenolh *m.* → fenolhièra *f.*
Fenolhedés *m.*
feram *m.*
feràmia *f.*
feròç -a *a.*
ferotge -ja *a.*
ferum *m.* → ferumejar *v.*
fèrm -a *a.*
ferratge *m.* → ferratjal *m.*
fèrrias *f.*
Ferriòl *m.*
ferrog *m.*
fertil -a *a.*
fervent -a *a.*
Fesenzac *m.*
festuc *m.*
fetge *m.* → fetjòlas *f.*
fèu *m.* → fevatièr *m.*
feudal -a *a.*
feuse ~ felze *m.* e *f.*
feutre *m.*
fiblar *v.*

ficha *f.* → fichoira *f.*
fidèl -a *a.*
filbatar *v.*
filh *m.*
filham *m.*
filosòf *m.*
Filoxèn *m.*
finança *f.*
finimond *m.*
Finlàndia *f.*
fisable -a *a.*
fissar *v.* → fisson *m.*, fis-
sonar *v.*
fiular *v.* → fiulèl *m.*, fiu-
let *m.*
fivèla *f.*
fix -a *a.*
flac -a *a.*
flaçada *f.* → flaçadièr *m.*
flacir *v.*
flagèl *m.*
flam *m.*
flamenc -a *a.*
flamenc *m.*
flanc *m.*
flauja *f.*
flaujòl *m.*
flaunhard ~ flaunhac -a *a.*
flaüt *m.*, flaüta *f.*
fleis -ssa *a.* → fleissar *v.*,
fleissejar *v.*
flèuma *f.*
flèume *m.*
Florenç *m.*
Florència *f.*
florfarin *m.*
floronc *m.*

fluid -a a.
flum m.
fluvi m.
fogairon m.
fogassa f.
Fois m.
foissar v.
foligaud -a a.
follicul m. → follicular -a a.
fólzer m.
fonograf m.
fons m. → fonsar v., fonsèl m., fonsilhas f.
fonsièr -a a.
font f.
fòraviar ~ forviar v.
forbir v.
forc m.
fòrça f. → forçata f., forçar v.
fòrces f.
forèst f.
foretge -ja a.
forfolhar v. → forfolh m.
formatge m.
formic m., formiga f.
Formòsa f.
forn m.
forselon m.
fosc -a f.
fossil m.
fossor m.
fotjar v.
fotograf m.

fracha f.
frachís -ssa a. → frachissa f.
frachiva f.
fraise m.
França f. → francés -a a., francimand -a m.
Francés m.
Francesa (La)
franja f.
frecham m.
frechilhas f.
freg -ja ~ fred -a a.
freginar v.
frenèsi m.
fresc -a a.
frest m.
freu m.
fricaud -a a.
friutar v.
Frontinhan
fruch ~ fruit m., frucha ~ fruita f.
Fruchós m.
fuèlh m., fuèlha f. → folhar ~ fulhar v., fuèlhi, folhós ~ fulhós -a a., folhejar ~ fulhejar v.
fugaç -a a.
Fulgenç m.
fum m.
funèst -a a.
furg m.
fust m.

G

gabar v.
gabard m.
gabarra f. → gabarròt m.
gabèla f. (fr. *gabelle*)
gaben m.
gàbia f.
gabilha f. → gabilhat m.
gachar ~ gaitar v. → gach ~ gait m.
gachil m.
gafolhar v. → gafolh m.
gagèl, gaget m.
gaginar v.
gai ~ gag m.
gais m. → gaissar v.
galapian m.
galaupar v. → galaup m.
galavard s. e a.
galaversar v.
Galhac
galhard -a a.
galhofard -a a.
galinièr m.
Gàllia f.
galobet m.
gamacha f.
gambèl -a a.
gambi, gàmbia a.
ganacha f.
gancho m.
gancilhar v.
Ganges
ganhar ~ gasanhar v. → ganh ~ gasanh m.
ganiva f., ganivet m.

gansa f.
gant m.
Gapencés m.
gapilh m.
garach ~ garait m. → garachar ~ garaitar v.
garança f.
garba f. → garbejar v.
garbam m.
garbin m.
garcha f.
garça f. → garçon m.
gard m.
Gardon m.
gargalh m.
gargavalha f.
garibalda f.
Garona f.
garrabelut -da a.
garrabièr m.
garrabusta f.
garramacha f.
garric m. → garriga f., garrigada f.
gasenc m.
gat ~ cat m.
gatge m. → gatjar v.
gaubi m. → gaubiar v.
gaug m. → gaujós -a a.
gaulem m.
gavach m.
Gavaudan m.
Gave m.
gavèl m., gavèla f.
gavian m.

gavina f.
geis m. → geissiera f.
gèissa f.
gèl m. → gelar v., gelada f.
gelbe -a a.
Gèli m.
gelibre m. → gelibrar v.
gemegar v. → gemec m.
gemèl, gemèla s. e a.
Gena → genovés a.
genèst m., genèsta f.
Genèva → genevés a.
gençana f.
gendre m.
gengiva f.
genibre m.
genièr m.
Genièr m. (fr. *Janvier*)
Geniès m.
genolh m.
gent f.
gent -a a.
geograf m.
geomètra m.
gèrd m., gèrda f.
gergil m.
gerir v.
gèrta f.
German m.
germenar v.
Gervasi m.
gèst m.
getar v.
giba f. → gibar v.
gibèrna f.
gibornar v.
gibre m. → gibrar v.
giga f.
gigant -a s.
gimbelet m. → gimbeleta f.
gimbla f. → gimblar v.
gimèrri m.
Gimonés m.
ginet m.
gingolar ~ jangolar v.
Ginhac
ginjola f. → ginjolièr m.
gip m. → gipièr m., gipar v.
gipon m.
girar v. → gireta f.
giròfle m. → giroflada f., giroflièr m.
Gironda f.
gisclar v. → giscle m.
giscós -a a.
gitan, gitana s.
glaç m., glaça f. → glaçar v., glacina f., glacinat v.
gland m. → glandivós -a a.
glària f.
glaujòl m.
gleu m., gleva f.
Glicèri m., Glicèria f.
glòb m.
gobèl m. → gobelet m.
gòbi, gòbia a. → gobiar v.
gófia f.
goja f., gojat m.
golard -a a.
golaud -a a.
gòlça ~ dòlça f.

gom m.
gòrb, gòrbi m., gòrba f. → gorbilh m., gorbilha f., gorbilhejar v.
gorbèla, gorbilha f. (fr. *serpe*)
gòrbia f. → gorbier v.
gorg m.
gorgolh m.
gòrja f.
gost m.
govèrn m.
gràcia f.
grafièr m.
grafiù m.
grais m. → graissar v.
gralha ~ graula f.
gram m. → gramenós -a a., gramenàs, gramenet m.
Granada
grandmercé m.
granhòta f.
granissa f. → granissar v.
granívol a.
granja f.
grapaud ~ grapald m.
grasilha ~ grilha m.
gratilhar v. → gratilh m.
gratitud f.
Graulhet
grava f. → gravilha f., gravilhós -a a., gravilhejar v., gravena f.
gravar v.
gravèl m.
Grècia f.
greda f. → gredon m.
Gregòri m.
grelh ~ grilh m.
grelhar ~ grilhar v. → grelh ~ grilh m.
grep m. e a.
grépia f.
grèu, grèva a.
greuge m. → greujar v.
grifol m., grefuèlha f.
Grisòlas
griva f.
guèch, guèrlhe -a a.
Guilhèm m.
guimbar v.
guinchar v.
guindol m.
guinsa f. → guinsal m.
guirba f.
Gustau m. (fr. *Gustave*)

iambe m.
ibèr -a s.
Icar m.
identificar v.
ides m. pl.
idilli m.
idiòta a.
Idomenèu m.
ierarquia f.
Ignaci s.
ignar -a a.
ignòble -a a.

ignomínia *f.*
ignorar *v.*
illa *f.*
illegible -a *a.*
Ilíade *f.*
illicit -a *a.*
illimitat -da *a.*
illuminar *v.*
illusir *v.* → *illusion f.*
image *m.*
imaginar *m.*
imbecil -a *a.*
imbevable -a *a.*
imbrandable -a *a.*
imenèu *m.*
Imèt *m.*
immens -a *a.*
immobil -a *a.*
immòble *s. e a.*
immodèst -a *a.*
immondícias *f.*
immortal -a *a.*
imne *m.*
impaciència *f.*
impagable -a *a.*
impar -a *a.*
imparcial -a *a.*
impassible -a *a.*
impausar *v.*
impeccable -a *a.*
imperfièch ~ imperfièit
-a *a.*
impertinència *f.*
impietat *f.*
implorar *v.*
impopular -a *a.*
importància *f.*

importun -a *a.*
impossible -a *a.*
impòst *m.*
impotent -a *a.*
imprescriptible -a *a.*
imprevist -a *a.*
imprimir *v.*
impròpri, impròpria *a.*
improvar *v.*
improvisar *v.*
impúber -a *a.*
in-, im-, ill-, irr-, *partícula*
de sens privatiu o nega-
tiu dels mots de forma-
cion sabenta.
inaccion *f.*
inausit -da *a.*
incertan -a *a.*
incertitud *f.*
incèst *m.*
incomòde -a *a.*
incomprehensible -a *a.*
inconcebible -a *a.*
incresable -a *a.*
indecència *f.*
indevòt -a *a.*
Índia *f.*
indiferència *f.*
indigèna *m.*
indigèst -a *a.*
indigne -a *a.* → *indignar v.*
indisciplina *f.*
indistincte -a *a.*
individu *m.*
indivisible -a *a.*
indocil -a *a.*
indolència *f.*

indomdable -a *a.*
inercia *f.*
inèrme -a *a.*
inèrt -a *a.*
inexacte -a *a.*
inexcusable -a *a.*
infame -a *a.*
infècte -a *a.*
infidèl -a *a.*
informar *v.*
infòrme -a *a.*
ingratitude *f.*
inic -a *a.*
injúria *f.*
injust -a *a.*
injustícia *f.*
innocent -a *a.*
inquiétude *f.*
inscriure *v.*
insècte *m.*
insigne -a *a.*
insomnia *f.*
installar *v.*
instància *f.*
instantanèu -a *a.*
insular -a *a.*
insult *m.*
insurgent *m.*
insurgir *v.*
intacte *m.*
intellècte *m.*
intelligència *f.*
intens -a *a.*
intercalat -a *a.*
interior *m.*
interpret *m.*

intèrn *m.*
interrogar *v.*
intrar *v.*
intrepid -a *a.*
inutil -a *a.*
invalid -a *a.*
invencible -a *a.*
invesible -a *a.*
iòde *m.*
iodur *m.*
Ipocrat *m.*
Ipolit *m.*
irange *m.* → *iranjat m.*
Irenèu *m.*
irètge -ja *a.* (*fr. irrita-*
ble)
irregular -a *a.*
Isabèl *f.*
Isaias *m.*
isalar *v.*
isard *m.*
Iscariòta *m.*
Isèu *m.*
Isidòr *m.*
Isla
Islàndia *f.*
Isocrates *m.*
isola ~ nisola *f.*
isòp *m.*
Issengèu
Issoire
istme *m.*
istòria *f.*
ivèrn *m.*
ivernotge -a *a.*
Ives *m.*

ja *adv.*
jaç *m.* → jacilhas *f.*
Jacint *m.*, jacint *m.*
Jacme o Jaume *m.*
jacomard *m.*
jacotin *m.*
jactància *f.*
jade *m.*
jaiet *m.*
jangular *v.*
jansemin *m.*
jardel *m.*
jardin *m.*
jargaud *m.*
jargon *m.*
jària *f.*
jasena *f.*
jaspe *m.*
Jaufré *m.* (fr. *Godefroy*)
jaula *f.*
jaune -a *a.*
jaupar *v.*
jaurèl -a *a.*
Jerèmias *m.*
Jèsus *m.*
Jiròni *m.*
jo *m.* → joata *f.*
Joan *m.* → joanenc -a *a.*,
joanada *f.*
jòc *m.* → jogar *v.*

labech *m.*
labirint *m.*

J

joc *m.* → joquièr *m.*
joglar *m.*
jòia *f.* → joièl *m.*
jonc *m.*
joncha ~ junta *f.*
jónher *v.*
Jordan *m.*
Jòrdi *m.*
jorn *m.*
jòrra *f.*
jòrt *m.*
josièu, josièva *s.*
jove *a.* → joventut *m.*
jovencèl *m.*
juèlh ~ juòlh *m.*
juèlhverd ~ jòlhverd *m.*
juèlhverdassa *f.*
Julh *m.*
julhas *m.*
Juli *m.*
Julian -a *s.*
junar *v.*
junega ~ junga *f.*
Junh *m.*
jurar *v.* → jurada *f.*
jusquiam *m.*
Just *m.*
just -a *a.*
jutge *m.* → jutjar *v.*
juxtaposicion *f.*

L

labor *f.* → laboriós -a *a.*
Labord *m.*

laboriu -va *a.*
labra *f.*
labrit *m.*
Labrit *m.*
laç *m.* → laçar *v.*
lakai *m.*
Lacedemònia *f.*
lach ~ lait *m.*
lachenc -a *a.*
lachuga ~ laituga *f.*
lachugard ~ laitugard *m.*
lachuscle *m.*
Ladislau *m.*
Laèrci *m.*
lag, laja ~ laid -a *a.*
lagast *m.*
lagossa *f.*
lagrema *f.*
lagui *m.*, laguiar *v.*
laironici *m.*
laisand -a *a.*
laisar *v.*
laitisson *m.*
Lalbenca
lambrec *m.*
lambrusc *m.*
làmia *f.*
Lampsac *m.*
Lanamesan *m.*
lanç *m.*
lança *f.* → lançar *v.*
lancejar *v.*
lancil *m.*
lancís *m.*
Landas *f.*
lànfia *f.*
Langonha

Lantar
làpia *f.*
lar *f.*
Larbost *m.*
lard *m.*
Largentièra
larg -a *a.*
Laròca-Timbaud
Larzac *m.*
las, lassa *a.*
lasc -a *a.* → lascar *v.*
lasciu -va *a.*
Làser *m.*
lasèrt ~ lausèrt *m.*
lassitud *f.*
latitud *f.*
latz *m.*
laucec *m.* → lauceguejar *v.*
launa *f.*
làupia *f.*
laur *m.*
Lauragués *m.*
Laurenç *m.*
Lausèrta
laüt *m.*
lavaci *m.*
lavais *m.*
lavanha *f.*
lavar *v.*
lavarida *f.*
Lavaur
Lavedan *m.*
làvia *f.* → laviós -a *a.*
laviard -a *a.*
lèbre *f.* → lebraud *m.*
lecçon *f.*
lèch ~ lèit *m.* → lechet *m.*

Ledinhan
legible -a a.
legir v.
legum m.
lei f.
leial -a a.
Leir, Léger (fr. Loire) m.
Leitora
Lemosin m.
Lemòtges
lençòl m.
lental m.
lengard -a a.
lenha f. → lenhièr m.
lenticular -a a.
Leonç m.
Lepant m.
Lepid m.
Lergue m.
lèri, lèria a.
Lèrs m.
Les m.
Lesa f.
Lesinhan
léser m.
lessiu m.
lèst -a a.
letz m.
lèuge m.
leugièr -a a.
Leugièr m.
leuja f.
lèuna f.
lèus f.
levar v. → levant m., le-
vat m., levet m., le-
vam m.

libant m.
libèl m.
liberar v.
libertat f.
Liborna
libre m.
Libron m.
liça f. (fr. lice)
licéncia f.
licèu m.
Licurg m.
liga f.
ligar v. → ligam m.
ligòs m. → ligossar v.
limac m.
limaça f.
limit m.
Limonha
Limós
linge s.
linge, linja a.
liquid -a a.
liquor f.
Lisimac m.
Lisip m.
liure -a a.
liurèa f.
liute -a a.
lobatívol a.
lòc ~ luòc m.
Lodeva
Lodevés m.
lófia f.
logar v. → logatari s.
loira ~ lóiria f.
Loïs m.
Lomanha f.

lomb m. → lombar v.
long -a a.
lonza f.
lop, loba s. → lobet m.,
lobatièra f.
lopgaron m.
lòpia f.
lord -a a.
Lorda
Lorena f.
lotjar v.
luç m. (peis)
Lucan m.
luchar ~ lutar v.
luchet m.

lucid -a a.
Lucifèr m.
Lucrèci m.
Lucrècia f.
luènh, luènha a.
lugar ~ lugan m.
lum m.
lunar -a a.
luneissa f.
luquet m.
lusc -a a.
Lutècia f.
lutz f.
luxe m.
luxúria f.

M

maça f. (fr. maillet) → ma-
çolar v.
Macabèu m.
maçan -a a.
Macari m.
Macedònia f.
machar v.
machegar v.
machugar v.
maçon m.
Macròbi m.
madaissa f.
madaisson m.
mag ~ maid f.
magalh m.
magazin m.
Magdalena f.
magenc -a a. → magen-
car v.

màger a.
magnanim -a a.
mainatge m.
mairam m.
maireselva f.
mairilhièr m.
maïssa f. → maïssèla f.
maïssard -a a.
majestat f.
majofa f. → majofièr m.
majoral m.
malabastar v.
maladrech, maladreit -a a.
maladuèch -a a.
malafacha f.
Malapera f.
Malàquias m.
malaürar v. → malaürat
da a., malaürança f.

malaut -a *a.*
malavista *f.*
Malgoirès *m.*
malh *m.*
malícia *f.*
maliciejar *v.*
maligne -a *a.*
mal-m'agacha *s.*
malonèst -a *a.*
maluc *m.*
malva *f.*
malvada *f.*
malvais -a *a.*
malvestat *f.*
malvi *m.*
malvoler *v.*
Mamèrt o Mamet *m.*
mancip -a *a.*
mandil *m.*
maneg *m.*
manièr -a *a.*
manifiacièr -a *a.*
manifèst *a e s.*
manivèla *f.*
manjar *v.* → manjatívol *a.*,
manjança *f.*
manlevar *v.* → manlèu *m.*
manolh *m.*
mantuèlha *f.*
marbre *m.*
marc *m.*
Març *m.*
Marçal *m.*
marcenc -a *a.*
Marcha *f.*
Marcilhac
marcir *v.*

marcívol ~ marciule *m.*
marchar *v.*
margalh *m.*
Margarida *f.*
marge *m.*
Marmanda
marrassièr *m.*
marrívol *a.* (*marríule*)
marrubi *m.*
Marsan *m.*
martre *m.*
Maruèjols
maruèlh *m.*
Mas d'Agenés (Lo)
masc *m.*, *masca f.*
massa *f.* (*fr. masse*)
Massís septentrional *m.*
mast *m.*
matèria *f.*
Matiàs *m.*
Matièu *m.*
matràs *m.*
matucèl *m.*
Mauguiò
Maurici *m.*
Maurs
mausolèu *m.*
maxillar *m.*
Maxim o Maime *m.*
Mecènas *m.*
mècres *m.*
medicina *f.*
megièr -a *a.*
Meiruèis
meisson *m.*
mejan *m.*
mejana *f.*

mejancièr -a *a.*
mejol *m.*
Melchiòr *m.*
mèlsa *f.*
memòria *f.*
menaçar *v.*
mençonar *v.*
Mende
Menelau *m.*
Menèrba
Menerbés *m.*
mensdicha ~ mensdita *f.*
meravilha *f.*
mercadièr *m.*
mercant *m.*
mercandejar *v.*
mercé *f.*
Mercuri *m.*
merluça *f.*
Merovèu *m.*
Mesa
mescomptar *v.*
mescòrdia *f.*
mesolh *m.*
messatge *m.*
Mèssias *m.*
messorga *f.*
mètge *m.*
metòde *m.*
mèuca *f.*
Mexic *m.*
miaular *v.*
mièg -ja *a.*
miègjorn *m.*
Milciades *m.*
milh *m.* → milhièra *f.*
Milhau

milhavés -a *a.*
minaud -a *a.*
minhard -a *a.*
Minotaure *m.*
Minturn *m.*
Miquèl *m.*
miralh *m.*
Miranda
Mirapeis
misèria *f.*
missara *f.*
Mitridat *m.*
modèl *m.*
modèst -a *a.*
Modèst *m.*
Moïses *m.*
Moissac
moissal *m.*
moissèla *f.*
moissena *f.*
moja *f.*
molenc *m.*
molhar ~ mulhar, muè-
lhi *v.*
Molièras
mólzer *v.*
momentanèu -a *a.*
monge, monja *s.*
monsèn *m.*
Montagut
Montalban
Montalbanés *m.*
Montanha Negra *f.*
Montanhac
Montclar de Carcin
Monteleimar
montjòia *f.*

Montpelhièr *m.*
Montpesat
Montuèg
mordassa *f.*
Morfèu *m.*
Morgues, Monegue (fr.
Monaco)
mormolh *m.*
mòrn -a *a.*
morralh *m.*
morvis *m.*
moscalh *m.*
mosidura *f.*
mossairon *m.*
mossard *m.*
mossegar *v.*

nacèla *f.*
nacre *m.*
Nadal *m.* (fr. Noël)
nadar *v.* → nat *m.*
nadiu -va *a.*
naduèlh *m.*
nafra *f.* → nafrar *v.*
nais *m.*
nàisser *v.*
Nalhós
nan, nana *s.* → nanet *m.*
nap *m.* → nabièra *f.*
Naples *m.*
Narbona
Narbonés *m.*
Narcís *m.*
nard *m.*
nàrria *f.*

mossòla *f.*
most *m.*
mostacha *f.*
motiu *m.*
mòtle *m.* → motlar, motla-
dura *f.*
motor, motritz *a.*
movement *m.*
mucilage *m.*
muèg *m.*
mujol *m.*
multiplicand *m.*
multiplicar *v.*
multitud *f.*
musèu *m.*
mut -da *a.*

N

nasitòrt *m.*
nassa *f.*
nau *f.* → naveta *f.*, na-
viòl *m.*
nauc *m.*, nauca *f.*
nauchièr *m.*
naufraig *m.*
naufregar *v.*
naufragi *m.*
Naurosa
navigar *v.*
Nazari *m.*
Nearc *m.*
nèbla *f.* → neblar *v.*
Nebosan *m.*
nebot *m.*, neboda *f.*
nèci, nècia *a.* → necièra *f.*,
necior *f.*

necièra *f.* → necierós -a *a.*
negligéncia *f.*
negòci *m.* → negociar *v.*
Negrapelissa
negraud -a *a.*
negrilh *m.*
Neoptolèm *m.*
nèp, nèça *s.*
Neptun *m.*
Nerèu *m.*
nèrvi *m.* → nerviós -a *a.*
nèu *f.* → nevar *v.*, neva-
lhar *v.*, nevatejar *v.*
nèula *f.*
neutre -a *a.*
Niça *f.*
Nicasí *m.*
Nicefòr *m.*
Nicodèm *m.*
Nicolau *m.*
Nicomèdes *m.*
nihilisme *m.*
Nimes
Nimesenc *m.*
nimbe *m.*
nimfa *f.*
nivèl *m.* → nivelar *v.*

nivol *f.* → nivolós -a *a.*
nívol ~ niule *a.*
nòble -a *a.*
nòças *f.*
nogalh *m.*
noguièr *m.*
noiriç *m.*, noiriça *f.*
nòisa ~ nuèisa *f.*
Nolasc *m.*
nomençar *v.*
nóncias *f.*
nòrd *m.*
Norvègia *f.*
nòs *m.* (fr. *nœud*)
nòser *v.*
nòu, nòva *a.* → novèl -a *a.*,
noveletat *f.*
Novèla (La)
Novembre *m.*
nòvi, nòvia *s.* → noviat-
ge *m.*
nuchola *f.*
nud, nuda *a.*
nuèch ~ nuèit *f.* → noi-
tada ~ nuitada *f.*
Numancia *f.*
numid -a *a.*

O

obesir *v.*
òbit *m.*
oblidar *v.*
obligar *v.*
obrar *v.*
obrir *v.*
obscèn -a *a.*

obsedir *v.*
obsèquis *m.*
observar *v.*
obténer *v.*
òcha *f.*
ochava *f.*
ociós -a *a.*

octava f.
Octavi m.
ocult -a a.
oelha f. → oelhièr m.
ofegar v.
ofensar v.
ofici m.
òlga f.
olhar ~ ulhar v.
oliban m.
Olimpi m., Olímpia f.
Olint m.
oliu m., oliva f., olivièr m.
olm m. → olmeda f., ol-
mat m.
Olofèrnes m.
Òlt m.
òlva f.
òlze m.
Omèr m.
Omfal m.
onça f.
onch -a a. → onchar v.
Onesim m.
Onèst m.
Onorat m.
opal m.
oprimir v.
opròbri m.

pabalhon m.
pabòt m.
pacan m.
pacha f. → pachaca f.
pachocar v.

òps m.
opuscul m.
Oraci m.
òrb, òrba a.
Òrb m.
orcèl m.
ordum m.
Orenòc m.
Orèstes m.
orguèlh m. → orgulhós -a a.
Oriège m.
orièra f.
orizont m.
orjariá f., orjat m.
orjòl m.
Orlhac
ors m.
òrsa f. (fr. *lof*)
ortalécia f.
ortic m., ortiga f.
ortodòx -a a.
Otrant m.
otratge m.
oval -a a.
Ovidi m.
ovièra f.
ovul m.
oxid m.
ozòn m.

P

pachòla f.
paciència f.
Pacòmi m.
paden m.
page m.

pagèl m.
pagèla f. → pagelar v.
pagés -a a. → pagesiá f.
pagina f.
paissèl m.
païsser v.
paissièra f.
palabessa f.
paladar m.
Paladi m.
palaisar v.
palamalh m.
palastracha f.
palenc m.
paleozoïc -a a.
palhièr m.
pali m.
palle -a a. → pallinós -a a.,
pallejar v.
palm m.
palmola ~ paumola f.
palp m.
palussar v.
Pamfil m.
Pàmias
pàmpol m.
panard -a a.
pança f. (fr. *ventre*)
panièr m., panièra f.
pansa f. (fr. *raisins secs*)
pantais m. → pantaisar v.
papach m.
papachrog m.
parabanda f.
Paracèls m.
paradòxa f.
paraficha f.

parafolhar ~ parafulhar v.
→ parafuèlh m.
paragraf m.
paralisi f. → paralizar v.
parapluèja f.
parasit -a a.
parçan m.
parçon m. → parçonier -a a.
parelh s.
pargue ~ pàrrec m.
Parnàs m.
parran f.
parròquia f.
partença f.
particular -a a.
pastenaga f.
Patèrn m.
patolhar v. → patolh m.
Patrici m.
patrifassi m.
patz f.
Pau m., Paula f.
paucival m.
paur f. → pauruc -ga a.
Pausània m.
pautaloba ~ lopipauta f.
pavat m. → pavatge m.
pàvia f.
pavon m. → pavonièr m.
pebinhar v.
pebre m. → pebrina f.
pèça f.
pecharro m.
pechièr m., pechièra f.
pecigar v. → pecic m.
pedagòg m.
pegar ~ pegal m.

Peiralèu
Pèire *m.*
Peirigòrd *m.*
Peirigús *m.*
peis *m.* → peisson *m.*
peitrina *f.*
Pelagi *m.*
pelaud *m.*
pelenc *m.*
Pelèu *m.*
pelhard *m.*
pelissa *f.*
pellevar *v.*
Peloponés *m.*
peluc -a *a.*
Pena
penche *f.* → penchenar *v.*
penjar *v.* → penjolar *v.*
pensar *v.* → pensament *m.*
percaçar *v.* → percaç *m.*
pèrdia *f.*
perditz *f.*
peresina *f.*
perfièch ~ perfièit -a *a.*
perfum *m.*
Pergam *m.*
pergam *m.*
perifrasi *f.*
perilh *m.* → perilhar *v.*
perimir *v.*
periòde *m.*
perplèx -a *a.*
pèrsa *m.*
Persèu *m.*
Pèrsia *f.*
perspicaç -a *a.*
pertrach ~ pertrait *m.*
pescajon *m.*
Pesenàs
pesolh *m.* → pesolhós -a *a.*
petaçar *v.* → petaç *m.*
petard *m.*
petnar *v.*
petòfia *f.*
Petrarca *m.*
petròli *m.*
Petròni *m.*
peulha *f.*
peuna *f.*
pibol *m.*
picholina *f.*
pièch *m.*
piège *m.* → pejar, piègi *v.*
piezomètre *m.*
pifaud *m.*
pigmèu *m.*
Pilade *m.*
pilar *m.*
pinça *f.* → pinçar *v.*
pinçard *m.*
pincèl *m.*
Pindar *m.*
pinzèl *m.* → pinzelar *v.*
Piram *m.*
Pirenèus *m.*
Pirèu *m.*
piscina *f.*
Pisistrat *m.*
pissar *v.*
pitança *f.*
Piu *m.*, Pia *f.*
piuçar *v.*
piular *v.* → piulèl, piulet *m.*
piuse *f.*

piusèl, piusèla *s.*
piutar *v.*
plaça *f.* → plaçar *v.*
Placid *m.*
plaiça *f.*
plait ~ plach *m.* → plaide-
jar ~ plajar *v.*
plançard *m.*
plancha *f.* (fr. *plainte*)
plançon *m.*
planhpena *m.*
planisfèri *m.*
plantage *m.*
Plaute *m.*
plec *m.* → plegar *v.*
plechar *v.* → plecha *f.*
Pleiadas *f.*
plesc *m.*
Plini *m.*
plomb *m.*
plond -a *a.*
ploure *v.* → plovinar, plo-
vinejar *v.*
pluèja *f.* → plojós ~ plu-
jós *a.*, plojada ~ pluja-
da *f.*
plumalh *m.*
Plutarc *m.*
pluvièr *m.*
pòble *m.*
poce *m.*
pòcha *f.*
poissant -a *a.*
pojar ~ pujar *v.* → puègi
polard *m.*
poleja *f.*
Polibi *m.*

Policarp *m.*
Polidòr *m.*
Polifèm *m.*
polomar *m.*
Polònia *f.*
pols *m.* → polsar *v.*
pols *f.* → polsa *f.*, pol-
set *m.*
polsièra *f.*
polvera *f.* → polverós -a *a.*
polzin *m.* → polzinièra *f.*
Pompèu *m.*
pompilh *m.*
Ponç *m.*
poncha *f.* → ponchar *v.*,
ponchejar *v.*
ponchon *m.* → ponchonar *v.*
ponh ~ punh *m.*
pont *m.* → pontilh *m.*
Pont Sant Esperit
popular -a *a.*
pòrc *m.* → porcèl *m.*, por-
cin -a *a.*
pòrcmarin *m.*
porfir *m.*
pòrge *m.*
pòrger *v.*
porjar *v.*
Pòrt Santa Maria
portolaiga *f.*
possedir *v.*
postam *m.*
potz *m.*
prandièra ~ prangièra *f.*
Praxitèl *m.*
preambul *m.*
precòç -a *a.*

prefix *m.*
 prèire *m.*
 preissa *f.* → preissar *v.*
 premsa *f.* → premsar *v.*
 prens *a.*
 presagi *m.*
 presbita *m.*
 presicar *v.* → presic *m.*
 presidir *v.*
 presompcion *f.*
 pretèxt *m.*
 prètz *m.*
 prètzfait *m.* → prètzfai-
 tièr *m.* ~ prètzfach,
 prètzfachièr *m.*
 prim -a *a.*
 primachòl -a *a.*
 primalba *f.*
 prince *m.* → princessa *f.*
 privar *v.*
 privilègi *m.*
 probaginar *v.*
 probaina ~ probage ~
 probaja *f.*
 pròbe -a *a.* → probitat *f.*
 procedir *v.*
 procès *m.*
 Procòpi *m.*
 prodig -a *a.*
 prodigi *m.*
 pròdol *m.*
 profan -a *a.*
 profièch ~ profièit *m.* →
 profèchar ~ profèitar *v.*
 prohibir *v.*
 prològ *m.*

Prometèu *m.*
 prompte -a *a.* → prompti-
 tud *f.*
 prononciar, pronóncia *v.*
 propagar *v.*
 propension *f.*
 Propèrci *m.*
 proselit *m.*
 prospèr -a *a.*
 protegir *v.*
 Protèu *m.*
 prototipe *m.*
 protozoari *m.*
 provar *v.* → pròva *f.*
 provèrbi *m.*
 providéncia *f.*
 Prudenç *m.*
 Prudéncia *f.*
 prudéncia *f.*
 Prússia *f.*
 psalm *m.* → psalmejar *v.*
 psautièr *m.*
 Ptolomèu *m.*
 public -a *a.* → publicar *v.*
 puèg *m.* → pujòl *m.*
 Puèg en Velai
 Puèglaurenç
 Puèg l'Avesque
 Puègmiròl
 Puègsiuran
 Puèja *f.*
 Pulquèria *f.*
 pulverizar *v.*
 purificar *v.*
 pusillanime -a *a.*
 putrid -a *a.*

Q

quadragenari -ària *a.*
 quadragesima *f.*
 quadrangle *m.* → quadran-
 gular -a *a.*
 quadrant *m.*
 quadre *m.* → quadrar *v.*,
 quadratura *f.*
 quadriga *f.*
 quadrilatèr *m.*
 quadrilh *m.*
 quadrilhar *v.*
 quadrinòmi *m.*
 quadruman -a *a.*
 quadrupède *m.*
 quadruple -a *a.*
 qualificar *v.*
 qualitat *f.*
 quantitat *f.*
 quars *m.* → quarsita *f.*
 quart *m.*
 quarta *f.*
 quartairada *f.*
 quartairòla *f.*
 quartairon *m.*

quartan -a *a.*
 quartièr *m.*
 quartièra *f.*
 quarton *m.*
 quasèrn *m.* → quaser-
 net *m.*
 quaternari -ària *a.*
 quelonian -ana *a.*
 quermès *m.*
 querubin *m.*
 question *f.*
 quietud *f.*
 quilogram *m.*
 quilomètre *m.*
 quimìa *f.*
 quinconci *m.*
 quidòsc *m.*
 quirograf -a *a.*
 quiromancia *f.*
 quiti, quítia *a.* → quitar *v.*,
 quitança *f.*
 quocient *m.*
 quòta *f.* → quotitat *f.*
 quotidian -ana *a.*

R

raba *f.* → rabís *m.*, raba-
 nissa *f.*
 rabanar *v.*
 rabanenca *f.*
 rabàs *m.*
 rabassa *f.*
 rabasset *m.*
 rabassièr *m.*

rabasta *f.*
 rabastinar *v.*
 rabejar *v.* → rabeg *m.*
 rabent -a *a.*
 ràbia ~ rauja *f.*
 rabinar *v.* (fr. *haver*)
 rabinar *v.* → rabin *m.*, ra-
 bina *f.*

rabir *v.* → rabiment *m.*
 rable *m.*
 rabossejar *v.*
 rabòt *m.*
 raça *f.* → raçar *v.*, race-
 jar *v.*
 racontar *v.*
 rafatalh *m.*
 rafe *m.*
 ragàs *m.*
 raia *f.* → raiar *v.*
 raiç *f.* → raiçar *v.*
 raimag *m.*
 rais *m.* → raissa *f.*
 rajar *m.*, rajolar *v.*
 ram *m.*
 ramaconilh *m.*
 rambalhar *v.* → rambalh *m.*
 rambolhar ~ rambulhar *v.*,
 → rambolh ~ rambulh *m.*
 rampalm *m.*
 ranc -a *a.*
 ranc *m.* → rancareda *f.*
 rance, rança *a.* → ran-
 çum *m.*, rancir *v.*
 ranguilh *m.*
 rapaç -a *a.*
 rapid -a *a.*
 rar -a *a.*
 rascassa *f.*
 Rasés *m.*
 rasic *f.* → rasigòt *m.*
 rasim *m.*
 Rasols *m.*
 rasor *m.*
 rassada *f.*
 rat-bufon *m.*
 rat-griule *m.*
 rata-penada *f.*
 rauba *f.*
 raubar *v.*, raubatòri *m.*
 raumàs *m.*
 raust *m.*
 ravalha *f.* (fr. *poisson*)
 ravinassa *f.*
 rebaissar *v.* → rebais *m.*
 rebalar *v.*
 rebastir *v.*
 rebauçar ~ rebalçar *v.*
 rebèc *m.*
 rebèl *m.* → rebellar *v.*
 rebentar *v.*
 reble *m.* → reblar *v.*
 rebocar *v.*
 rebofar *v.*
 reboissar *v.*
 rebola *f.* → rebolut -da *a.*
 rebolir *v.* → rebol *m.*
 rebombar *v.* → rebom-
 bilh *m.*
 rebondre *v.*
 rebordelar *v.*
 rebostèri *m.*
 rebotir *v.* → rebotilhar *v.*
 rebregar *v.* → rebrec *m.*
 rebrolhar ~ rebrulhar *v.*,
 rebruèlha
 rebufar *v.*
 rebugar *v.*
 reburgalh *m.*
 rebusar *v.*
 rèc *m.* → regal *m.*
 recabalar *v.*
 recabussar *v.* → recabús *m.*

recaçar *v.*
 recalivar *v.* → recaliu *m.*
 recapi, recàpia *a.*
 recaptar *v.* (fr. *ramasser*)
 recarzir *v.*
 recauçar ~ recalçar *v.*
 recebre *v.*
 receptar *v.* → recepta *f.*
 recercar *v.*
 recerclar *v.*
 recès *m.*
 recinglar *v.*
 recitar *v.*
 rècmòrt *m.*
 recobrar *v.*
 recòire ~ recuèire *v.*
 recomençar *v.*
 recompensar *v.*
 recomptar *v.*
 reconciliar *v.*
 reconéisser *v.*
 reconvalir *v.*
 recordar *v.* → recòrd *m.*
 recòst -a *a.*
 recrostilh *m.*
 rectilinèu -èa *a.*
 recuèch ~ recuèit -a *a.*
 reculhir *v.*
 redable *m.*
 redde -a *a.*
 redoblar *v.*
 redobtar *v.*
 redolum *m.*
 redond -a *a.*
 redreçar *v.*
 refectòri *m.*
 refranh *m.*
 refregir *v.*
 refrescar *v.*
 refugi *m.*
 regajar *v.*
 regalécia *f.*
 regardar *v.* → regard *m.*
 regassar *v.*
 regetar *v.*
 regim *m.*
 regisclar *v.*
 registèl *m.*
 règla *f.* → reglar *v.*, règla-
 ment *m.*
 règne *m.* → regnar *v.*
 regòrd -a *a.*
 regorjar *v.*
 regrelhar *v.* → regrelh *m.*
 reguèrg -a *a.*
 reguitnar *v.*
 regular -a *a.*
 regussar *v.*
 reial -a *a.*
 reialme *m.*
 rèiruèlh *m.*
 rejoncha *f.*
 rejovenir *v.*
 relais *m.*
 relambi *m.*
 relegir *v.*
 relevar *v.*
 religar *v.* → religaire *m.*
 relíquia *f.* → reliquiari *m.*
 relòpi, relòpia *a.*
 relòtge *m.* → relotgièr *m.*
 rem *m.* → remar *v.*
 remassar *v.*
 remèdi *m.*

recordar *v.* → remem-
 brança *f.*
 Remendar *v.*
 Remesi *m.*
 remòrs *m.*
 remplaçar *v.*
 renadiu -va *a.*
 Renat *m.*
 renda *f.* → rendièr *m.*
 renegar *v.* → renec *m.*
 renfortir ~ refortir *v.*
 reng *m.*
 renonciar, renóncia *v.*
 rendòu *m.* → renovièr *m.*
 renovar *v.*
 rensiar *v.*
 repais *m.*
 repavar *v.*
 repetir *v.*
 replegar *v.* → replec *m.*
 reponchon *m.*
 reposcar *v.* → reposit *m.*
 reprim *m.*
 reprimir *v.*
 reprovar *v.*
 reptil *m.*
 republica *f.*
 repullar *v.*
 rescaçar *v.* → rescaç *m.*
 rescaud *m.*
 reservar *v.*
 residir *v.*
 residú *m.*
 resignar *v.*
 resòlvre *v.*
 resonzar *v.*
 respècte *m.*
 respieit ~ respiech *m.* →
 respechar, respiecha *v.*
 rèssa *f.* → ressar *v.*
 ressarclar *v.*
 ressegar *v.* → ressec *m.*
 resson *m.* → ressonar *v.*
 ressontir *v.*
 ressort *m.*
 ressovenir *v.*
 rest *m.*
 restablir *v.*
 restituir *v.*
 restoble *m.*
 restolh *m.*
 restrechir *v.*
 restrencha *f.*
 retalhar *v.* → retalh *m.*
 retardar *v.* → retard *m.*
 retaule *m.*
 retna *f.* (fr. *rêne*)
 retòrcer *v.*
 retorn *m.*
 retòrs -a *a.*
 retrach ~ retrait -a *a.*
 retractar *v.*
 retribuir *v.*
 retrobar *v.*
 Reula (La)
 reveire *v.*
 revelhar *v.* → revelh *m.*
 revenda *f.*
 revendre *v.*
 revenir *v.*
 revenja *f.*
 reverar *v.*
 reverdaci *m.*
 reverdir *v.*

revergar, revertegar *v.*
 revèrs *m.*
 reversinar *v.*
 revertar *v.*
 revestir *v.*
 revirar *v.*
 reviscolar *v.*
 revista *f.*
 revocar *v.* (fr. *révoquer*)
 revoibre *m.*
 revojar *v.*
 revòlta *f.*
 revolum *m.* → revolumar *v.*
 riba *f.* → ribairal *m.*, ri-
 bairenc -a *a.*, ribal *m.*,
 ribatge *m.*, ribièra *f.*
 riban *m.*
 ribaud -a *s.*
 Ribeirac
 Ribière *f.*
 rible *m.* → riblar *v.*
 ric -a *a.* → riquesa *f.*
 Ricard *m.*
 ridicul -a *a.*
 rièja *f.*, riège *m.* → rejar,
 riègi *v.*, rejat *m.*
 rigòt *m.* → rigotar *v.*
 rimar *v.*
 risc *m.*
 risolièr -a *a.*
 riu *m.* → rivatèl *m.*
 Riupeirós
 rival *m.* → rivalizar *v.*
 rizofag -a *a.*
 rizòna *m.*
 robust -a *a.*
 Ròcacorba
 Ròcamador
 Ròcamaura
 Ròchachoard
 rochar *v.*
 Rodés *m.*
 ròdol *m.*
 ròdor *m.* → rodorièra *f.*
 Roèrgue *m.*
 rofian *m.*
 rog ~ roge, roja *a.*, roge-
 jar *v.*
 rogasons *f.*
 roina *f.*
 roire ~ róver *v.*
 rol ~ ruèl *m.*
 Roman *m.*
 romb *m.*
 romèc *m.* ~ romegàs *m.*
 romiar *v.*, rómia
 romièu, romièva *s.*
 romievatge *m.*
 ronçar *v.*
 ronze *f.*
 Ròse *m.*
 rosembre *m.*
 ròssa *f.* → rossin *m.*, ros-
 satièr *m.*, rossatin -a *a.*
 rossegar *v.* → ròssec *m.*
 rossinhòl *m.*
 Rotland *a.*
 ròtle *m.* → rotlar *v.*, rot-
 lèu *m.*
 rovilh *m.* → rovilhar *v.*
 rubarba *f.*
 rude -a *a.*
 ruga *f.* → rugar *v.*
 rusc *m.*

saba f. → sabar v.
Sabartés m.
sabata f. → sabaton m.,
sabatier m.
saber v.
sabina f.
sable m.
sabon m. → sabonar v.
sabor f. → saborós -a a.
sabròt m.
sabte m.
sabuc m.
sac m.
sacamand m.
sacrilèg -ga a.
sacrilègi m.
sadol -a a. → sadolar v.
sadrèia f.
sagaç -a a.
sagata f.
sagatar v.
sagèl m. → sagelar v.
sagin m.
Sagont m.
sagrar v. → sacrament m.
saile m. → sailar v.
saisseta f.
sala f.
Salat m.
salconduit ~ salconduch m.
Salèrn m.
salinièr m.
Sallusti m.
salnitre m.
salposcar v.

S

salsa f. → salsar v.
salsissa f.
Salvador ~ Salvaire m.
Salvanhac
salvatge -ja a.
salve -a a. → salvar v.
Salvetat (La)
Salvi m.
sàlvia f.
sambotar, sambotir v.
Samotràcia f.
Sanch Inhan
sang m. e f. → sagnar v.,
sagnós -a a., sagnai-
ròla f.
sangbeula f.
sanglaçar v.
sangsuga f.
sanha f.
sansònha f. → sansonhar v.
Sant Africa
Sant Ambruèis
Sant Bausèli
Sant Flor
Sant Gèli
Sant Genièis
Sant Gervasi
Sant Ipolit
Sant Irièis
Sant Juèri
Sant Nicolau de la Grava
Santa Bauselha
Santa Gabèla
Santa Genevièva
Santa Liurada

sap m.
sapid -a a.
sarampiu m.
sàrcia f.
sarcir v. → sarcida f.
sarclar v.
sarcofag m.
Sarladés m.
Sarnin m.
sarpar v.
sarron m.
sartre m. → sartressa f.
sassi m. → sassiguet m.,
sassigada f.
satar v.
saula f. → saular v.
saur -a a.
saue ~ salze m.
Saut m.
Sauva
Sauvatèrra
sauvert a., sauvertós a.
Sava f.
savega f.
savèl m. → savelós -a a.
Savés m.
savi, sàvia a.
Savòia f.
Scitia f. → scita a.
Sebastian m.
sebelir v.
sebissa f.
secular -a a.
sedaç m.
segalar m., Segalar m.
sègle m. (fr. siècle)
segon prep.

segond -a a.
selva f. → selvamaire ~
maireselva f.
semal f.
semar v.
sen m. → senat -da a.
sencer -a a. (fr. intact, en
bon état)
senèc -a a.
Senèca m.
sened m.
senescal m. → senescal-
calquiá f.
senha f.
senhar v.
sénher m.
seniçon m.
sens m.
sépia f.
serbe m. e f.
sèrbi, sèrbia a.
Serbia f.
sèrf, sèrva m.
Sèrgi m.
seringa f.
sermar v.
sèrp f.
servar v.
servir v.
sesca f. → sesquilh m.
sesson m.
Seta
setmana f.
seu m. → sevar v.
Sevèr m.
sèxe m.
siblar v. → sible m.

Sicília f.
sidola f.
signe m. → signar v., signatura f.
Silèn m.
Silvan m.
Silvèri m.
Silvi m.
simbòl m. → simbolizar v.
Simforian m.
similar -a a.
similitud f.
Simonides m.
Simplici m.
simptòma m.
simultanèu -èa a. (fr. *sincère*)
single m.
sintèsi f.
Sisif m.
siular v.
siure ~ súver m. → siurièr m.
Sixte m.
sobeiran -a s. e a.
sobrar v. → sobra f.
sobte ~ subte -a a. → sobtar ~ subtar v.
socialista a.
socorrir v. → socors m.
Socrates m.
sòfia f.
Sofòcles m.
sofraità ~ sofracha f.
soicidar v.
sojorn m. → sojornar v.
Sola f. → soletan -a a.

solaç m. → solaçar v.
solar -a a.
solevar v. → solèu m.
Solhac
solhar ~ sulhar, suèlhi v.
solpre ~ sofre m.
sòlvre v.
sòm ~ som m. e f.
som ~ somp -a a. → sompa f.
Someire m. (fr. *Sommières*)
sometre v. → somés m., somesa f.
somòure v.
sonsir v. → sonsida f., sonsiment m.
sòrba f.
Sorese
sorire v.
sorn -a a.
sorra f. → sorrar v.
sosbarba f. → sosbarbada f., sosbarbal m.
sosbatre v. → sosbatejar v.
sosbaumar v. → sosbaum m.
sosbrasas v.
soscavar v.
soscriure v. → soscripcion f.
sos-diague m.
sos-dialècte m.
soslàupia f.
soslinhar v.
soslogar v.
sosmost m. → sosmostar v.
sospartir v.

sospeitar ~ sospechar v. subèrna f.
→ sospeita ~ sospe submergir v.
cha f., sospetós ~ sospe subterfugi m.
pechós -a a. succedanèu m.
sospesar v. sucombir v.
sospirar v. → sospir m. suènh m. → sonhar v., sonhós -a a.
sosplojar ~ sosplujar v. → sospluèg m. sugerir v. → sugestion f.
sosprior m. suja f.
sossignar v. Sulpici m.
sosténer v. supausar v.
sosterranh s. e a. supèrb -a a. → supèrbia f.
sosterrar v. suposicion f.
sostraire v. → sostraccion f. suprimir v.
sot f. surge m.
sòtol m. surge, surja a.
sòuca f. suspècte -a a. → suspectar v.
sòuda f. susplomb ar v. → susplomb m.
sòudar v. → sòudadura f. susprenre v.
suau, suava a.
subèc m.

T

tabat m. talhar v. → talh m.
taça f. talhièr m.
tacha f. → tachar v. talhvirar v.
tacit -a a. taliborna m.
Tacit m. talòs m.
Tadèu m. talvèra f. → talverar v.
tafaraud -a a. tambor m.
tafatàs m. tanc m.
Taigèt m. Tantal m.
taïna f. tàpia f.
tais m. → taisson m. tapis m. → tapissar v.
talent m. tarabast m. → tarabastar v., tarabastèri m.
talhants m.

taravèl *m.* → taravelar *v.*
 Tarba
 tardiu -va *a.*
 tardívol *m.*
 Tarent *m.*
 tarifa *f.*
 Tarquini *m.*
 tartar -a *a.*
 tartariège *m.*
 tassina *f.* → tassinièr *m.*
 tastar *v.* → tast *m.*
 tastigol *m.*
 tavan *m.*
 tavèla *f.* → tavelar *v.*
 tavèrna *f.*
 tebi, tébia ~ tebés, te-
 besa *a.*
 techar *v.*
 téisser *v.*
 telefòn *m.*
 telegraf *m.*
 Telemac *m.*
 Telesfòr *m.*
 telh *m.*
 telièr *m.*
 Temistòcles *m.*
 temptar *v.* → temptacion *f.*
 tenaç -a *a.*
 tencha ~ tinta *f.*
 tenchar ~ tintar *v.*
 tendilh *m.*
 Teodòr *m.*
 Teodòsi *m.*
 Teofil *m.*
 Teofrast *m.*
 Teopomp *m.*
 tèrcia *f.* → terciar *v.*
 Terenci *m.*
 Termenés *m.*
 termomètre *m.*
 Termopilas *f.*
 terrible -a *a.*
 tesaur *m.* → tesaurièr *m.*
 Tesèu *m.*
 tessèla *f.* → tesselar *v.*
 tèst *m.*
 testimòni *m.* → testimo-
 niar *v.*, testimoniatge *m.*
 tet ~ tech *m.*
 teule *m.* → teulièra *f.*, teu-
 lar *v.*
 tèunhe -a *a.*
 tibar *v.* → tibat *m.*, tiba-
 da *f.*, tibadura *f.*
 Tibèri *m.*
 tibra *f.* → tibrar *v.*
 Tibul *m.*
 Tiburci *m.*
 Timotèu *m.*
 timp *m.*
 tirar *v.*
 Tirtèu *m.*
 tissa *f.* → tissós -a *a.*
 Titus *m.*
 toalha *f.* → toalhon *m.*
 toat *m.*
 Tòbias *m.*
 tòcasenh *m.*
 tois *m.*
 toissa *f.*
 toja *f.* → tojaga *f.*
 Toleda *f.*
 tolhaud -a *a.*
 Tolosa

Tolosan *m.*
 tomba *f.*
 tombar *v.*
 tombarèl *m.*
 Tonens
 topazi *m.*
 tòrcer, tòrç *v.* → tòrs -a.
 tord, torge *m.*
 toric, toriga *s.*
 torn *m.*
 tornavitz *m.*
 tortibilhar *v.*
 tosoiras *f.*
 tòtol *s. e a.*
 trabalh *m.* → trabalhar *v.*
 traça *f.* → traçar *v.*
 trach ~ trait -a *a.*
 trachamand *m.*
 trachar *v.*
 trachèl *m.*
 Tràcia *f.* → traci *a.*
 tractar *v.*
 tragir *v.*
 traïdorici *m.*
 trajècte *m.*
 tràmec, tramega *s.*
 tranquil, tranquilla *a.*
 transfuga *m.*
 trantalhar *v.* → trantalh *m.*
 trapèzi *m.*
 traquèa *f.*
 Trasibul *m.*
 traslucar ~ treslucar *v.*
 trast *m.*
 trau *f.* → trava *f.*, trava-
 tèl *m.*
 trauc *m.*
 traversar *v.*
 travolh *m.* → travolhar *v.*
 treble -a *a.* → treblar *v.*
 trebol -a *a.* → trebolar *v.*,
 trebolici *m.*
 treça *f.* → treçar *v.*
 trefuèlh ~ treule *m.*
 tregan *m.*
 tregèa *f.*
 treliç *m.*
 tremblar *v.*
 trémol *m.*
 tremuèja *f.*
 Trent *m.*
 tresbenca *f.*
 trescamp *m.*
 trescunh *m.*
 tresdòssa *f.*
 tresponcha *f.*
 trevar *v.* → trèva *f.*
 trigossar *v.* → trigòs *m.*
 trinhon *m.*
 trissar *v.* → tris -sa *a.*
 trist -a *a.*
 Troade *f.*
 trobar *v.*
 troçar *v.*
 trocha ~ troita *f.*
 trois *m.*
 trompilh *m.*
 tròn ~ tron *m.*
 tronc *m.*
 tronça *f.* → tronçon *m.*
 truèja *f.* → trujassa *f.*,
 trujar *v.*, trujada *f.*
 truèlh *m.* → trolhar ~ tru-
 lhar, truèlha *v.*

trumaud -a a.
trussar v. → trus m.
tuba f. → tubar v.
tuberculòsi f.
Tucidides m.
tuejar v.
Tula

turc, turga s.
turgescéncia f.
Turingia f.
turpitud f.
Tursan m.
tussilage m.
tutor, tutritz s.

U

ubac m. → ubagós -a a.
Uc o Ugon o Ugues m.
uchau m.
uèi, uòi adv.
uèit, uèch, uòch a.
uèla f.
uèlh m. → ulhada f.,
ulhal m., ulhat m.,
ulhet m.
uganaud -a s.
uis m. → uissière m.
Ulisses m.
Ulpian m.

umid -a a.
umil -a a.
unanime -a a.
unic -a a.
unicòrne m.
unifòrme -a a.
uòu m.
Urban m.
usatge m., usatgièr m.
Usès
Usètge m.
ussa f. → ussar v.
util -a a. → utilizar v.

V

vabor f. (gabor)
vabre m.
vaca f. → vacassière m.,
vacairal a.
vacar v. → vacança f.
vacillar v.
vaciu, vaciva s. → vaci-
vièr m.
vacuitat f.
vagabond -a a.
vagon m.

vague -a a.
vaillet ~ varlet m.
vairar v.
vairat m.
vairòla f.
vaissa f. → vaissière f.
vaissèl, vaissèla s. → vais-
selar v., vaisselièr m.
val f.
valat m., valadejar v.
Valença

Valéncia f.
valer v. → valença f., va-
lent -a a., valentiá f.
Valèri m., Valèria f.
valeriana f.
valid -a a.
valsa f.
valva, valvula f.
vam m.
van -a a. → vanesa f.
vana f. (fr. *couverture*)
vanega f.
vanèl -a s.
vanèla f.
vantar v.
vapat -da a.
vapor f.
varaire m.
varena f.
variar v.
variça f.
Varilhas
varon m.
vas m. (fr. *vase*)
vassal m. → vassalitat f.
vast -a a.
Vaur
veça f. → vecilh m.
vedèl -a s. → vedelar v.
vedigana f.
vedilh, vedilha s.
vedre -a a.
vegada f.
vegetar v.
vegilha f.
vehement -a a.
vehicul m.

veire m. → veirial m.,
veirenc -a a.
vejaire m.
vel, vela s. → velièr m.
Velai m.
velha f. → velhar v.
velhar v. → velhòla f.
velleitat f.
velòç -a a.
velodròm m.
velós m.
vena f. → venar v.
Venaicin m.
Venans m.
Venceslau m.
vendre, vencir v.
vendémia f. → vendemiar,
vendémia v.
vendre v. → venda f.
vendres m.
Venècia f.
venir v.
venjar v. → venjança f.,
venjatiu -va a.
vent m. → ventar v.
ventre m. → ventralha f.,
ventresca f.
ventrilòc a.
veracitat f.
verai -a a.
verament adv.
vèrb m.
verbena f.
verd -a a. → verdenc -a a.,
verdièr m., verdejar v.
verdboisset m.
Verdfuèlh

veren *m.* → verenós -a *a.*
 vèrga *f.* → vergar, ver-
 guejar *v.*
 verge *f.* → verginal -a *a.*
 vergina *f.*
 vergonha *f.* → vergonhós
 -a *a.*
 vèrm *m.* → vermenós -a *a.*
 vermelh -a *a.*
 vermicèli *m.*
 vermilion *m.*
 vèrn, vèrni *m.* → ver-
 neda *f.*
 vernís *m.* → vernissar *v.*
 verquièra *f.*
 vèrre, vèrri, vèrria *s.*
 verrolh *m.* → verrolhar *v.*
 verruga *f.*
 vèrs *m.*
 versar *v.*
 versemblant -a *a.*
 vertat *f.* → vertadièr -a *a.*
 vertèbra *f.*
 vertega *f.*
 vertelh *m.* → vertelhar *v.*
 vertige *m.*
 vertut *f.* → verturós -a *a.*
 verzèl *m.*
 vesar *v.*
 vesc *m.*
 véser ~ veire *v.*
 Vesera *f.*
 vesiat -da *a.* → vesiadura *f.*
 vesicatòri *m.*
 vesin -a *a.* → vesinatge *m.*
 vesitar *v.*
 vesog *m.* → vesoja *f.*
 vèspa *f.* → vespièr *m.*,
 vespilh *m.*
 vespertinar *v.*
 vespralhar *v.*
 vèspre *m.* → vesprada *f.*
 vessiga *f.*
 vessina *f.*
 vestigi *m.*
 vestir *v.* → vestit *m.*
 Vesuvi *m.*
 veta *f.*
 veus -a *a.*
 vexar *v.*
 via *f.* → viòl *m.*
 vianda *f.*
 viatge *m.* → viatjar *v.*
 viatic *m.*
 vibrar *v.*
 vibre *m.*
 Vic de Sòs
 vicari *m.*
 vici *m.* → viciós -a *a.*, vi-
 ciar *v.*
 vicissitud *f.*
 victòria *f.*
 Victòria *f.*
 vida *f.*
 vidalba *f.*
 Vidorle *m.*
 vièlh -a *a.* → vielhum *m.*
 vièt *m.* → vietdase *m.*
 Vigan (Lo)
 vige *m.*
 vigor *f.*
 viguièr *m.*
 vijolar *v.*
 vila *f.*, vilata *f.*, vilatge *m.*

Vilafranca de Lauragués
 Vilafranca de Roèrgue
 Vilamur
 vilan -a *a.* → vilaniá *f.*
 Vilanòva d'Olt
 vim *m.* → viminièra *f.*
 vin *m.* → vinagre *m.*
 Vincenç *m.*
 vinha *f.* → vinhièr *m.*, vi-
 nhal *m.*
 Vinhana *f.*
 violar *v.*
 violet -a *a.* → violeta *f.*
 violièr *m.*
 violon *m.*
 vipèra *f.*
 vira *f.*
 Virgili *m.*
 viròl *m.* → virolet *m.*
 virosta *f.*
 virulència *f.*
 visatge *m.*
 viscèra *f.*
 viscomte *m.*
 vison, viston *m.*
 vispre -a *a.*
 vistalha *f.* → vistalhar *v.*
 vit *f.* → vidat *m.*
 vitalha *f.*
 Vitèrb *m.*
 vitriòl *m.*
 vitz *f.* (fr. *vis*) → viseta *f.*
 viu, viva *f.* → vivificar *v.*
 viure *v.*
 viutar *v.*
 vivaç -a *a.*
 Vivarés *m.*
 vivièr *m.*
 vivipar *a.*
 vocal -a *a.*
 vodar *v.*
 vogar *v.*
 vòia *f.*
 void, vuèid ~ vòg, vuèg,
 vuòg ; voida, vuèida ~
 vòja, vuèja, vuòja *a.*
 voidar, vudar ~ vojar,
 vujar, vuèidi ~ vuègi,
 vuèja *v.*
 volam *m.*
 volar *v.*
 volcan *m.*
 volcar *v.*
 voler *v.* → volença *f.*
 voluntat *f.*
 volp *f.*
 Volp *m.*
 voltor *m.*
 voludar *v.*
 volum *m.*
 vòlva ~ vòlfa ~ volòfa *f.*
 Volvèstre *m.*
 vomir *v.* → vòmit *m.*
 voraç -a *a.*
 vòrma *f.*
 vòt *m.*, vòta *f.* → vodar *v.*
 votz *f.*
 vòuta ~ vòlta *f.*
 vòuser *v.*
 Vulcan *m.* → vulcanizar *v.*
 vulgar -a *a.* → vulgari-
 zar *v.*

BULARI
TOGRAFIC.

c— zoo

Zacàrias *m.*
zèbre *m.*
zefir *m.*
Zelanda *f.*
zèl *m.* → zelat -da *a.*
zenit *m.*
zero *m.*

Z

ziga-zaga *f.*
zinc *m.*
zizania *f.*
zodiac *m.*
Zoïle *m.*
zòna *f.*
zoologia *f.*

FIN

TAULA D'ABREVIACIONS.

BIBLIOGRAFIA.

ERRATA.

INDÈX ALFABETIC.

TAULA GENERALA
DE MATÈRIAS.

TAULA D'ABREVIACIONS

a. : adjectiu (VOCABULARI).

Ag. : agenés (parlar d'Agenés, part del departiment d'Olt e Garona a la riba dreita de Garona).

Alb. : albigés (parlar d'Albigés o del departiment de Tarn).

Bas auv. : bas auvernhat.

B. de Born : Obras de Bertrand de Bòrn.

Besson : veire BIBLIOGRAFIA : Bessou.

Bes. : besierenc (parlar de la part occidental del departiment d'Erau).

Cançon de la Crosada : veire BIB. : Meyer (Paul).

Carc. : carcinòl (parlar dels departiments d'Olt e de Tarn e Garona).

Cat. : catalan.

C. cons. d'Albi : veire BIB. : Vidal et Jeanroy.

Cev. : cevenòl (parlar dels arrondiments d'Alès e del Vigan dins lo departiment de Gard).

Cond. : condicional.

Corteta : veire BIB. : Cortète.

Crosada : veire BIB. : Traduccion en pròsa de la *Cançon de la Crosada*.

Don. : donasanenc (parlar del canton de Querigut, part del d'Ax (Arièja) e part del país de Saut e del país de Fenolhedés (Aude).

Esquerrièr : veire BIB : *Chroniques romanes des Comtes de Foix*.

Escossens : veire BIB. : *Coutumes d'Escoussens* (Tarn).

Esp. : espanhòl.

Ex. : exemple.

Fabre : veire BIB. Santi.
F. : femenin.
f. : substantiu femenin (VOCABULARI).
F. d'Olivet : veire BIB. : Fabre d'Olivet.
Filomena : veire BIB. : Schneegans.
Fois. : foissenc (parlar del país de Fois).
Forés : veire BIB. : Fourès.
Fr. : francés.

Gal. : gallicisme.
Galhard : veire BIB. : Gaillard.
Gasc. : gascon.
Gav. : gavaudanés (parlar del país de Gavaudan).
Ger. : gerondu.
Godolin : veire BIB. : Goudelin.

Id. : idem.
Imp. : imperatiu.
Ind. imp. : imperfect de l'indicatiu.
Ind. pres. : present de l'indicatiu.
Inf. : infinitiu.

J. Recherches : veire BIB. : Triors.
Jansemin : veire BIB. : Jasmin.

Langlada : veire BIB. : Langlade.
Lat. : latin.
Lem. : lemosin.
Leng. : lengadocian.

M. : masculin.
m. : substantiu masculin (VOCABULARI).
Mistèris : veire BIB. : Jeanroy et Teulié.
Montp. : montpelhierenc (parlar de la part orientala d'Erau).

N. : neutre.
Narb. : narbonés (parlar de l'arrondissement de Narbona).

Opusculs del sègle XV : veire BIB. : Brunel. — *Opuscules...* TAULA
Orlh. : orlhagués (parlar de l'arrondissement d'Orlhac, Cantal). D'ABRE-
VIACIONS.

Part. pas. : participi passat.
Part. : participi.
Peiròt : veire BIB. : Constans.
Plur. : plural.
Prep. : preposicion.
Prov. : provèrbi.
Prov. (dins l'introd.) : provençal.
Purgatòri : veire BIB. : Jeanroy et Vignaux.

Rgt. : roergat (parlar del departiment d'Avairon).

s. : substantiu (VOCABULARI).
Sing. : singular.
Subj. imp. : imperfect del subjunctiu.
Subj. pres. : present del subjunctiu.

v. : verb (VOCABULARI).
Valés : òbras de J. de Valés.
Vermenosa : veire BIB. : Vermenouze.

BIBLIOGRAFIA

La bibliografia que sièc clau la màger part dels libres qu'avèm utilizats per compausar la nòstra GRAMATICA. Se referisson a tot lo territòri lengadocian e pertòcan tant la lenga modèrna coma l'anciana. Per subrepés, avèm tirat una part de nòstras entresenhas d'un recuèlh considerable de tèxtes enviats, dels diferents punts de Lengadòc, als Jòcs Florals de l'Escòla Mondina de Tolosa.

Nascut a Bram (Aude) e avent sempre viscut suls confinhs de Lauragués, Carcassés e Rasés, coneissèm prigondament lo parlar central, la sola lenga que siá estada, de tot temps, en usatge dins la nòstra familha.

Nos cal ajustar que l'alunhament de tota granda bibliotèca e las besonhas professionalas nos an pas permés de consultar gaire libres en fòra dels qu'aviàm jos las mans.

ADAMS (Ed. L.), *Word-Formation in Provençal*. New-York, 1913. (Aquel obratge a servit de basa al nòstre estudi sus la formacion dels mots).

ALIBERT (J. L.), *Mas pouésios*. Castros. 1882. (Parlar de la Vila de Dieu en Castrés).

ALIBERT (Loïs), *Lo libre dels Cònsols de Montreal (Aude)* (Tèxtes del sègle XV). (Memòri manuscrit pel Diplòma Superior d'Estudis Meridionals).

Almanac Patouès de l'Arièjo. Fouix, Imprimario Gadrat ainat. (Pareis despuèi 1891).

AMILHA, *Le Tableau de la bido del parfet crestia en bersses que represento l'exercici de la fe etc.* fait per le P.A.N.C. Reg. de l'Ordre de S. Aug. etc. A Toulouse chez Antoino Bironio, 1759. (La primièra edicion es de 1693). (Parlar de Pàmias).

ANGLADE (J.), *Contribution à l'étude du languedocien moderne. Le patois de Lézignan (Aude). Phonétique*. Montpellier, 1897.

ANGLADE (Joseph), *Esquisse morphologique du parler de Lézignan (Aude)*. « Revue des Langues Romanes » de Montpellier, t. LXVI, janvier-octobre 1928, et t. LXVII, janvier-décembre 1933.

ANGLADE (Joseph), *Grammaire de l'ancien provençal. Phonétique et morphologie*. Paris, Klincksieck, 1921.

Archives de Montpellier : Inventaire des archives du Consulat, Inventaire des archives de la Commune, Clôture, Catalogue des Chapellenies, publiées par A. Montel. « Revue des Langues Romanes » de Montpellier, t. III, an 1872, t. IV, an 1873, janvier.

Armanac Ceteri illustrat, 12^a annada. Seta, 1908.

Armanac de Louzèro. Mende. (Colleccion de l'an 1904 a l'an 1930).

ARNAVELHE, *Lous Cants de l'aubo*. Nimes, 1868.

AZAIS (G.), *Dictionnaire des idiomes romans du Midi de la France*. Paris, Montpellier, 1877.

AZEMA (Peire), *A boulet rouge...* Cronicas dau temps de la Guerra. Touloun, 1930. (Parlar de Montpelhièr).

BARTHA (Roger), *La Font Perduda*. Publicacions de « La Revista ». Barcelona, 1934. (Parlar besierenc).

BARTHE (Emile), *La Gitano*, pèssò en tres actes e quatre tablèus. Narbonne, 1931. — *Nino*, pèssò en tres actes, Bésiès, 1934.

BARTHÈS (Melchior), *Flouretos de mountagno*, t. I, Montpellier, 1878, t. II, Avignon, St. Pons, 1885. (Parlar de Sant Ponç).

BESSOU (Abbat J.), *D'al Brès a la toumbo*. Rodez, Carrère, 1909, 4^a ed. — *Countes de la tata Mannou*. Rodez, 1925, 4^a ed. — *Countes de l'ouncle Janet*. Rodez, 1923, 2^a ed. — *Bagateletos*. Rodez, 3^a ed. — *Besprados de l'ouncle Poulito*. Rodez, 1923.

BIRAT (Hercule), *Poésies narbonnaises*. Narbonne, 1860, 2 vol.

BOURCIEZ (E.), *Éléments de linguistique romane*. Paris, Klincksieck, 1910.

BOUZET (J.), *Manuel de grammaire béarnaise*. Pau, 1928.

BRABO (Jean), *Simoun l'ibrounho, La fougasso das rei, Lou proumié de l'an de la bouscarlo, Vendemio d'amour*. (Quatre brocaduras anonimas en parlar d'Alès).

BRUN (Auguste), *Recherches historiques sur l'introduction du français dans les provinces du Midi : Languedoc, Guyenne, Limousin, Provence*. Paris, 1923.

BRUNEL (Cl.), *Documents linguistiques du Gévaudan*. Paris, 1916. (Bibl. de l'Ecole des Chartes, 1916).

BRUNEL (Cl.), *Opuscules provençaux du XVe siècle sur la confession*. « Annales du Midi », Toulouse ; n°s 115 et 116, juillet-octobre 1927, n°s 117 et 118, janvier-avril 1928. (Parlar carcinòl).

CAFFORT, *Proubèrbis e redits narbouneses*. Narbouno, 1913. (Reedicion).

CAMPROUX-CHANTOCLAR, *Petite grammaire du dialecte lozérien*. Mende, 1931.

Cartulaire des Templiers de Vaour (Tarn), publié par Ch. Portal et Ed. Cabié. Albi, MDCCCXCIV.

CAYROU (F.), *Bouïache del catèt de Macoturros en Americo*. Montalba, 1926. (Parlar carcinòl).

CHABANEAU (C.), *Grammaire limousine*. Paris, 1876.

CHANTOCLAR, *100 chansous del Pays*. Mende, 1929. (Parlar gavaudanés).

Chroniques romanes des Comtes de Foix composées au XVe siècle par Arnaud Esquerrier et Miègeville, publiées par Félix Pasquier et Henri Courteault. Foix, Toulouse, 1895.

La Cigalo lengadouciano, de Bésiès. (Pareis mensualament despuèi 1905).

Lo Cobreto de l'Escolo Oubernhato e del Naut-Miejour. Jour-nau mesodiè. Ourlhac, 16° annado.

Comptes dels jurats de la glèisa Sant Miquèl de Carcassona (1417-1450). Extraits publicats dins lo Bulletin de la « Société des Arts et Sciences » de Carcassona.

CONSTANS (L.), *Essai sur l'histoire du sous-dialecte de Rouergue*. Montpellier, Paris, 1880.

CONSTANS (L.), *Poésies rouergates de Claude Peyrot*. Millau, Avignon, 1909.

Contes populaires. Deuxième série : Contes de la vallée de la Bonnette. Paris, Montauban, 1924. (Contes reculhits a Lòsa, Tarn e Garona).

CORTÈTE (François de), *Œuvres de François de Cortète*. Edition de Charles Ratier. Agen, 1915.

COULET (Jules), *Le troubadour Guilhem Montanhagol*. Toulouse, 1898.

Coutumes d'Agen, publiées par A. Mouillié. Agen, 1850.

Coutumes d'Escoussens (Tarn), publiées par Th. Azémar. Albi, 1899.

Coutumes de Gourdon, publiées par Antonin Perbosc et Séverin Canal. Toulouse, 1929.

Les Coutumes, libertés et franchises de Montréal (Aude), par l'abbé Sabarthès. Carcassonne, 1897. (Textes del siècle XIV).

Coutumes de Verlhac-Tescou (Tarn-et-Garonne), publiées par Antonin Perbosc et Séverin Canal. Toulouse, 1929.

COUZINIÉ (J. P.), *Dictionnaire de la langue romano-castraise et des contrées limitrophes*. Castres, 1850.

CRESCINI (V.), *Manualetto provenzale*. Verona, Padova, 1894.

CUBAYNES (Juli), *Sants Evangèlis*, traduction occitana. S.E.O., Tolosa, 1931. (Parlar carcinòl).

DAUBASSE (Arnaud), *Œuvres complètes du poète Arnaud Daubasse, maître peignier de Villeneuve-sur-Lot*. Nouvelle édition par A. Claris. Villeneuve-sur-Lot, 1888.

DAUZAT (Albert), *Les noms de lieux*. Paris.

DAUZAT (Albert), *Les noms de personnes*. Paris, 1925.

DAUZAT (Albert), *Les patois*. Paris, 1927.

DAUZAT (Albert), *Morphologie du patois de Vinzelles*. Paris, 1900.

DAUZAT (Albert), *Phonétique historique du patois de Vinzelles* (Puy-de-Dôme). Paris, 1897.

DELHOSTAL (Loïs), *Ensag de glossari botanic auvernhat*. Ed. de la S.E.O. Carcassona, 1933.

DELHOSTAL (Loïs), *Nòtas sus la conjugason en Orlhagués*. (Comunicadas per l'autor pauc de jorns abans sa mòrt).

DELHOSTAL (Louis), *Los Piados*. Ourlihat, 1923. (Parlar orlhagués).

DELPY (L.), *Mascougnat*, pouèmo lengodoucian en verses e en dotze libres. Manuscrit, 1909. *Grisoulet*, pouèmo lengodoucian en verses e en nou libres. Manuscrit. (Parlar de Rabastens, Tarn).

DENGERMA (Joseph), *Moun Fiutarol*. Foix, 1931. (Parlar foisenc de Suc, dins la val de Vic de Sòs).

DESGROUAIS, *Les gasconismes corrigés*. Toulouse, 1801.

Deux manuscrits provençaux du XIVe siècle, par le Dr. J. B. Noulet et C. Chabaneau. Montpellier, Paris, 1888.

DOTTIN (G.), *La langue gauloise*. Paris, 1920.

DOUJAT et VISNER, *Ditciounari moundi*. Toulouse, 1897.

ESPAGNE (A.), *Proverbes et dictons populaires recueillis à Aspiran* (Arrondissement de Lodeva dins Erau). « Revue des Langues Romanes », t. IV, octobre 1873.

L'Esprit del Tens ou la Reboulucion de quatre-bints-naou. Poème par Maître Jacques de Pamiers. Pamiers, 1857.

ESTIEU (Prosper), *Lou Terradou*, Sounets Lengodouciens, Carcassouno, 1895. — *Flors d'Occitania*, Tolosa, 1906. — *La Canson Occitana*, Carcassona, 1908. (Parlar central).

FABIO (S.), *Tèro d'a Peiro ou Passo-tens d'un Peison*. Marquèjus, 1899.

FABRA (Pompeu), *Gramàtica catalana*. Barcelona, MCMXXII, tercera edició.

FABRE d'OLIVET, *Le Troubadour, Poésies occitaniques traduites et publiées par Fabre d'Olivet*. Paris, 1803. (Parlar de Ganges).

FAVRE (Abbé), *Œuvres complètes*, Montpellier, 1878-1900, 4 vol. (Parlar montpelhierenc).

FESQUET, *Proverbes et dictons populaires recueillis à Cognac* (Arrondissement del Vigan dins Gard). « Revue des Langues Romanes » de Montpellier, t. VI, juillet 1874. (Parlar cevenòl).

Flours d'Arièjo. Foix, 1935. (Recuèlh poetic d'autors d'Arièja).

FOUCHÉ (Pierre), *Morphologie historique du Roussillonnais*. Toulouse, Paris, 1924.

FOUCHÉ (Pierre), *Phonétique historique du Roussillonnais*. Toulouse, 1924.

FOURÈS (Auguste), *Les Grilhs*, 1888. — *Les Cants del soulelh*, Carcassouno, 1891. — *La Muso silvestro*, Carcassouno, 1896. — *La Sègo*, Carcassonne, 1912. (Parlar de Castèlnòudari).

FROMENT (Paul), *Poésies complètes de Paul Froment*. Paris, Guitard, 1932. (Parlar carcinòl).

FROMENT (Paul), *Ecrits en prose*. Toulouse, 1934. (Parlar carcinòl).

GACHON (P.), *Histoire de Languedoc*. Paris, Toulouse. (« Les vieilles Provinces de France »).

GAILLARD (Auger), *Poésies languedociennes et françaises d'Auger Gaillard*, publiées par Gustave de Clausade. Albi, 1843.

Glossari del parlar de Castèlnòu-Montratièr en Carcin. Manuscrit.

GRANDGENT (A.), *An outline of the Phonology and Morphology of the Old Provençal*. Boston, 1905.

GRIERA (A.), *Gramàtica històrica del català antic*. Barcelona, 1931.

GRIERA (A.), *Notes sur l'histoire de la civilisation et l'histoire des langues romanes*. Paris, 1929.

GOUDELIN (Pierre), *Œuvres de Pierre Goudelin*, par le Dr. J. B. Noulet. Toulouse, 1887.

Guillaume de la Barre, roman d'aventures, par Arnaut Vidal de Castelnaudary, publié par Paul Meyer. Paris, 1895.

JASMIN (Jacques), *Las Papilhotos*. Edition populaire en deux volumes, par Boyer d'Agen. Paris, Garnier.

JEANROY (A.) et TEULIÉ (H.), *Mystères provençaux du quinzième siècle*. Toulouse, 1893.

JEANROY (A.) et VIGNAUX (A.), *Voyage au Purgatoire de St. Patrice, Visions de Tindal et de St. Paul*. Toulouse, 1903.

Les Joies du Gai Savoir, recueil de poésies couronnées par le Consistoire de la gale science (1324-1484), par A. Jeanroy. Toulouse, Paris, 1914.

LADOUX (Jean), *Essai de grammaire occitane*. Béziers, 1923.

LADOUX (Joan), *Canson carladeza*. Béziers, 1934.

LAMOUCHE (L.), *Essai de grammaire languedocienne*. (Dialectes de Montpellier et de Lodève). Montpellier, 1902.

LANGLADE (Alexandre), *Poésies languedociennes d'Alexandre Langlade (1820-1900)*. Montpellier, 1906.

Las Leys d'Amors. Manuscrit de l'Académie des Jeux Floraux publié par Joseph Anglade. Quatre volumes. Toulouse, Paris, 1920.

LAURÉS (Jean), *Lou Campèstre*. Montpellier, 1878. (Parlar de Vilanòva de Besièrs).

LESCALE (Paul), *Recherches et observations sur le patois du Quercy. (Dialecte de Cahors et environs)*. Cahors, 1923.

LEVY (Emil), *Petit Dictionnaire provençal-français*. Heidelberg, 1909.

Libertés et Coutumes de la ville de Limoux. Limoux, 1851.

Le Livre vert de Lacaune (Tarn). Bergerac, 1911. (Cartulari municipal redigit al siècle XV e publicat per l'abat Gautrand).

LONGNON (Aug.), *Les noms de lieu de la France*. Paris, 1920.

MATFRE ERMENGAUT, *Breviari d'amor*, publié par G. Azaïs. Béziers, 1862, 2 vol.

MATHIEU (J. S.), *Fusados de repieugo*. Ourilhac, 1927.

MAZUC (Emile), *Grammaire languedocienne, dialecte de Pézenas*. Toulouse, 1899.

Le Mémorial des Nobles (1020-1204). « Revue des Langues Romanes » de Montpellier, t. IV, octobre 1873, t. VI, juillet 1874. (Cartulari municipal de Montpelhièr redigit al començament del siècle XIII).

MÈRY de BERGERAC, *De Rampan à Guilhanèu*, « Occitania », Guitard, Toulouse-Paris, 1928. (Parlar brageiragués).

MEYER-LÜBKE, *Romanisches etymologisches Woerterbuch*. Heidelberg.

MEYER (Paul), *La Chanson de la Croisade contre les Albigeois*, 2 volumes. Paris, 1875-1879.

MIR (Achille), *La Cansou de la lauseto*, Carcassonne, 1875. — *Lou lutrin de Lader*, Carcassonne, 1877. — *Lou sermou dal curat de Cucugna*, Carcassonne, 1884. — *Lou rire, seguit dal pourquet de lait*, 1890. (Parlar d'Escalas en Narbonés).

MIREMONT (Peire), *Chaz l'foutougrafe. — Paures medecins. — Lou bilhet de femna.* Montignac (Dordonha). (Parlar del Sarladés)

MISTRAL (F.), *Lou Tresor dóu Felibrige.* Aix-en-Provence, Avignon, Paris, 1878 e seg.

Las Nonpareilhas Receptas, par le Dr. J. B. Noulet. Montpellier, Paris, 1880. (Tèxt tolosan del mièg del sègle XVI).

L'Opera de Frontignan, obra galoya. Mounpelié, 1679, (Edition dins « Revue des Langues Romanes » de Montpelhièr; t. II, avril-juillet-octobre 1871. Es atribuit a Nicolau Fizes, professor de l'Universitat de Montpelhièr. (Parlar de Frontinhan).

Las Ordenansas et costumaz del Libre Blanc, par le Dr. J. B. Noulet. Paris, 1876. (Tèxt tolosan del mièg del sègle XVI).

PAGÈS (Eugène), *Toustous.* Ourlhat, 1924.

PALMADE (Jules), *Gardians dounezans e La Mort de l'As-tanh.* Toulouse, 1931. (Parlar de Querigut en Donasan).

La Passion provençale du manuscrit Didot, publiée par William P. Shepard. Paris, 1928. (Tèxt lengadocian del sègle XIV).

PERBOSC (Antonin), *Lo Gòt occitan*, Toloza, 1903. — *L'Arada*. Toloza, 1906. — *Guilhèm de Toloza*. Toloza, 1908. — *Lo Libre dels auzèls*. Toloza, 1924.

PEYRE (Henry), *La Royauté et les langues provinciales.* Paris, 1933.

PEYRUSSE (Adam), *Narcisso*, coumedio en cinq actes en borses narbouneses. Mountpelhè, 1883. (Parlar d'Ornasons en Narbonés).

La Prise de Jérusalem ou la vengeance du Sauveur. Texte provençal publié par C. Chabaneau. Paris, 1890. Extrait de la « Revue des Langues Romanes ». (Tèxt lengadocian besierenc).

Registre notarial de Montréal (Aude). Actes de J. Pijon (1536-1540), Actes de V. Delisla (1549-1552). Manuscrit de 689 folios, Estudi notarial d'Alzona (Aude).

Règlements et sentences consulaires de la ville de Limoux. Limoux, 1852.

RIGAL (Fr. de), *L'Estibandier.* Mountalba, 1904.

RIQUIER (Guiraud), *Obras*, in *Die Werke der Troubadours in Provenzalischer Sprache*, von C.A.F. Mahn, Vierter Band. Berlin, Paris, 1853.

RONJAT (Jules), *Essai de syntaxe des parlers provençaux modernes.* Mâcon, 1913. (Aquela tèsi a servit de punt de despart e de basa al nòstre estudi de sintaxi lengadociana).

RONJAT (Jules), *Grammaire istorique des parlers provençaux modernes.* T. I : Introduction. Première partie : Fonétique : I Voyelles et diftongues. T. II : II Consonnes et Fénomènes généraux. Montpellier, 1930-1932.

ROQUETA (Max), *Secret de l'èrba.* Ed. de la S.E.O. Carcas-sona, 1934. (Parlar d'Argelièrs dins Erau).

SAGE (Daniel), *Les Folies de Daniel Sage de Montpellier*, éditées par A. des Ménils. Montpellier, 1874.

SALVAT (Abat J.), *Paraulas crestianas.* Toulouse, Paris, 1934.

SANTI (L. de) et VIDAL (Aug.), *Deux livres de raison* (1517-1550). Toulouse, Paris, 1896. (Clau lo libre de rason d'Eutròpi Fabre (1518-1537) de Galhac (Tarn) e lo de Guilhèm Masenx tanben de Galhac (1518-1547).

SAUVAGES (Abbé de), *Dictionnaire languedocien-français.* Nouvelle édition par son neveu D'Hombres-Firmas. Alais, 1820.

SCHNEEGANS (F. Ed.), *Gesta Karoli Magni ad Carcassonam et Narbonam.* Halle, 1898.

SCHULTZ-GORA (O.), *Altprovenzalisches Elementarbuch.* Heidelberg, 1906.

SICRE (P.), *Eléments de grammaire du dialecte de Foix.* Foix, impr. Gadrat, 1907.

SOURELH (Andriu del), *Ouros d'amour.* Toulouso, 1910. (Parlar de Vilanòva d'Olt).

STENGEL (E.), *Die beiden ältesten provenzalischen Grammatiken*, Lo Donatz proensals und Las Razos de trobar. Marburg, 1878.

Théâtre de Béziers, ou recueil des plus belles pastorales et autres pièces historiées représentées le jour de l'Ascension (1616-1657). Bulletin de la « Société Archéologique de Béziers », 9e à 12e livraison, années 1844, 1846, 1847, 1848.

Le Te Igitur (Manuscrits de la ville de Cahors), publié par P. Lacombe et L. Cambarieu. Cahors, 1874.

La Terro d'Oc, revisto felibrenco publicado pes felibres de l'Escolo Moundino. Toulouso. (Pareis despuèi 1894. Om i tròba de tèxtes de tots los parlars lengadocians).

THÉROND (G.), *Contes lengadociens*. « Revue des Langues Romanes », t. XLIII, année 1900. (Parlar de Seta).

TOULZA (J.), *Paure Narbouna*. Lezignan, 1909. *L'Escola d'Oc*. Escalles, 1910. *Lou Sapi, Retournela de Mai*, Manuscrit. (Parlar donasanenc del país de Saut e Fenolhedés dins Aude).

Traduccion en pròsa de la Cançon de la Crosada, per un autor anonim del sègle XV. *Histoire générale de Languedoc*, par Dom de Vic et Dom Vaissette, t. VIII. Toulouse, Privat, 1879. (Tèxt en parlar tolosan).

TRIIORS (Claude Odde de), *Les Joyeuses recherches de la langue tolosaine*, publiées par le Dr. J. B. Noulet. Toulouse, 1892.

VAISSADE (Paulin), *Joust la Trelha*. Montpelhièr, 1934. (Parlar de Clarmont d'Erau).

VAYSSIER (Abbé), *Dictionnaire patois-français du département de l'Aveyron*. Rodez, Carrère, 1879.

VERGÉ (Fr.), *Letras e articles pareguts dins « Le Télégramme » de Tolosa, jos la rubrica So que se dits, so que se fa* (1927-1929). (Parlar donasanenc de Pradas d'Alion dins lo canton d'Ax, Arièja).

VERGELI, *Las Georgicas*. Traduccion occitana per Juli Cubaynes. Toloza, 1930.

VERMENOUEZE (Arsène), *Jous la Cluchado*. Aurillac, 1909.

VERNIS (Miquel de), *Cronique dels comtes de Foix et se nhors de Bearn*, feyt l'an de l'incarnation de N.-S. 1445, per mandament de Madame Leonor, enfante de Navarre et Comtessa de Bearn. Choix de Chroniques et Mémoires sur l'Histoire de France par J. A. C. Buchon. Paris, MDCCCLX. (Parlar foissenc).

VESTREPAIN (Louis), *Las Espigos de la lengo moundino*. Nouvelle édition par J. R. de Brousse. Toulouse, 1911.

VIDAL (A.) et JEANROY (A.), *Comptes consulaires d'Albi* (1359-1360). Toulouse, 1900.

VIDAL, *Las farços de Bidal, le musicien d'Issel*. Castannaoudary, 1870-1875, 9 fasciculs.

VIDAL (Peire), *Les Poésies de Peire Vidal*, éditées par J. Anglade. Paris, 1913.

ZAUN (Otto), *Die Mundart von Aniane (Hérault) in alter und neuer Zeit*. Halle, Niemeyer, 1917.

ERRATA

- P. XIV, l. 16, legir p. 404 allòc de 484.
P. XVIII, l. 7, legir *càmbiament* allòc de *cambiament*. Repetir la correccion p. XIX, l. 6 ; p. 5, l. 4 ; p. 12, l. 12 ; p. 18, l. 5 ; p. 44, l. 14 ; p. 48, l. 10.
P. XXXVI, l. 14, legir (*sàgie*) allòc de (*sagie*) ; l. 15 : (*èssie*) allòc de (*essie*).
P. 18, l. 17, legir (*chùmà, rùmà*) allòc de (*chūma, rūma*).
P. 23, l. 1, legir *ppl* allòc de *ppl*.
P. 31, l. 3, legir : *que l'òm se fa ençà de Provença*.
P. 40, l. 21, legir : *en -ia... en -iá (-yò)*.
P. 54, l. 1, legir : *levador*.
P. 101, las l. 3 a 5 son pas de çò pus clar. Comprene : sus *puègi* (*pègi*) òm a (*pejà*) ; sus *culhir* (*cülhi*) òm a (*cülhi*) ; sus *cuèlhi* (*quèlhi*) òm a (*quelhi*).
P. 106, l. 29, legir *mèdre* allòc de *medre*.
P. 108, l. 26, legir *mèda* allòc de *meda*.
P. 134, l. 16, legir (*bè*) allòc de (*be*).
P. 137, l. 21, legir (*bübén*) allòc de (*bubén*).
P. 138, l. 1, legir (*büguère*) allòc de (*buguère*).
P. 142, l. 24, legir : 3 *clau* (*claus*) allòc de *clau* (*clau*).
P. 147, l. 25 (Imper.), legir 2 allòc de 1.
P. 166, l. 7, legir : 1 *lusiá*, etc. ; l. 12 e 14, legir : *mèdre, mèis, mèissa*.
P. 178, l. 21, legir (*pungèri*) allòc de (*pongèri*).
P. 184, l. 21, legir : 1 *saupèsse...*
P. 191, l. 24, legir : 1 *tenguèri...*
P. 237, l. 17, legir *Amilhà* allòc de *Amilha*. Repetir la correccion p. 238, l. 5 ; p. 247, l. 20 ; p. 253, l. 6 e 25 ; p. 254, l. 26 ; p. 256, l. 23.
P. 240, l. 1, legir : *d'un bout à l'autre de*.
P. 288, l. 23, legir *balesta* allòc de *balèsta*.
P. 330, l. 4, legir e çò allòc de et çò.
P. 395, l. 10, legir *cagaprim* allòc de *capagrim*.
P. 400, l. 16, legir *israelita* allòc de *israèlita*.
P. 452, l. 30, legir *impecable* allòc de *impeccable*.

INDÈX ALFABETIC

(Las cifras remandan a las paginas.)

A

- a, — vocala tonica : 9-10 ;
 - atòna : 16-17 ;
 - intertonica : 16 (rem.) ;
 - quora se nòta à : 41-42.
 - quora se nòta á : 21, 40, 41.
- a, marca del fem. : v. femenin.
- a de l'art. fem. aglutinat al nom : 44, 386.
- a, preposicion : 230 ;
 - davant un subst. sens article : 274 ;
 - davant un regim dirècte : 286-287 ;
 - dins de torns comportant regim actiu e regim passiu : 295-296 ;
 - davant lo predicat del vèrb *sentir* : 298 ;
 - davant un infinitiu substantivat : 306, 308 ;
 - davant los complements de temps : 308 ;
 - de lòc : 309 ;
 - de maniera : 311 ;
 - dins las perifrasis verbalas : 322, 324.
- ablatiu absolut : v. participi absolut.
- accents : 9.
- accent tonic : 40-42.
- accentuacion grafica : 41-42.
- acòrdi del vèrb : 279-282 ;
 - de l'adjectiu verbal : 301 ;
 - del participi passat : 302-304.

- adjectiu qualificatiu : 52-56 ;
- genre : 52-54 ;
 - nombre : 54 ;
 - comparatiu : 55-56 ;
 - superlatiu : 56 ;
 - adj. formats suls numerals : 60-61 ;
 - amb un sufix : 375-381 ;
 - amb un prefix : 386-391 ;
 - per juxtaposicion : 396 ;
 - adj. verbals
 - radicals verbals : 98-99, 392 ;
 - en *-dor, -doira*, formas : 98, 102, 104, 106, 376-377 ; emplec a plaça d'un infinitiu : 266 ;
 - en *-ent* (2ª conjug.) : 301 ;
 - acòrdi : 301 ;
 - compl. format amb subst. + adj. verbal : 306 ;
 - plaça de l'adj. epítet : 264-265 ;
 - jonch al nom per *de* + art. def. : 265 ;
 - precedit de *çò* : 267.
- advèrbi : 198-230 ;
- de lòc : 199-206 ;
 - (adv. pronominals : 63-66) ;
 - de temps : 207-212 ;
 - de quantitat : 212-213, 88-90 ;
 - de manera : 213-217 ;
 - loc. adv. de manera : 217-225 ;
 - afirmatiu, negatiu, dubitatiu, optatiu : 225-230 ;
 - precedit de *çò* : 267 ;
 - pòstpausat dins los compl. de lòc : 310-311.
- aferèsi : 37 ;
- de l'article contractat *al* : 73.
- ai*, diftong tonic : 12 ;
- atòn : 20.
- alfabet : 8.
- alternància
- vocala obèrta o diftong/vocala tampada : 18-19, 100-101, 397-398 ;
 - consonanta sorda / consonanta sonòra : 397-398.

- amb*, preposicion : 230-231 ;
- subjèctes acoblats per *amb* : 279.

anar

- temps simples : 134 ;
- temps compausats : 319-320 ;
- dins las perifrasis verbalas : 322-323 ; 290.

aposicion (substantius en) : 262 ;

- mots compausats : 394.

« apostrophe » (signe) : v. tiolet.

article

- definit : 71-73 ;
 - contractat : 72-73 ;
 - elidit : 73 ;
 - indefinit : 90-91 ;
 - de sens partiu : 92, 278 ;
- (emplec) article omés :
- davant num. card. precedit de *tot* : 268 ;
 - davant noms pròpris o assimilats : 269-271 ;
 - davant de noms comuns : 271-274 ;
 - davant *un* (dins *un e autre*) : 275-276 ;
 - davant lo superlatiu : 276-277 ;
 - davant l'adj. num. ordinal : 277 ;
 - davant un nom de sens partiu : 92, 277-278 ;
- article emplegat :
- davant un nom pròpri de persona : 269 ;
 - davant un infinitiu : 275 ;
 - amb valor demonstrativa : 72, 274 ;
 - amb un sens emfatic (interpellacion) : 275 ;
 - amb valor possessiva : 293 ;
 - *un* + possessiu : 268 ;

-as, sufix (loc. adv. de man.) : 199.

atribut : v. predicat.

au, diftong tonic : 12 ;

atòn : 19-20.

auxiliars (vèrbs) : 316-317 ;

- semi-auxiliars : 290-291, 294-296, 317, 322-325 ;
- propos. subordinat. d'un vèrb semi-auxiliar : 312-313.

- aver*
- temps simples : 137 ;
 - temps compausats : 317-318 ;
 - son emplec coma auxiliar : 316-317 ;
 aver de + infinitiu : 325 ;
 - indicant lo rapòrt de possession : 293 ;
 - compl. de temps format amb *aver* : 309.

B

- b* consonanta, son *b* : 22-23.
batre, vèrb, 3ª conjugason : 128-132.

C

- c*, consonanta : 26-27.
c, *ç* = *ss* (emplec) : 24.
cardinals (adj. num.) : 57-58 ;
 — precedits de *tot* (sens article) : 268.
ch : 29-30.
çò, demonstratiu : 74-75 ;
 — article neutre : 74, 76, 267 ;
 — *çò autre*, indefinit : 94.
collectius
 — noms : 49 ;
 — numerals : 59 ;
 — acòrdi del vèrb en nombre amb un subjècte collectiu : 279 ;
 — vèrb a la 1^a o a la 2ª pers. amb un subjècte collectiu : 282.
comparasons, amb o sens negacion : 346-347.
comparatiu : 55-56.
compausats per juxtaposicion (mots) : 393-398 ;
 — plural : 51-52.
complement del nom
 — substantiu : 262-264 ;
 — construit amb *de* + art. def. : 265 ;
 — infinitiu : 266.

- complement del vèrb (regim) : 285-296 ;
 — dirècte, precedit de la prep. *a* : 286-287 ;
 — datiu etic : 285-286, 288 ;
 — repeticion de regims : 291-292, 350 ;
 — inversion : 351 ;
 — destacament : 352 ;
 — torns de substitucion : 293-294 ;
 — torns amb regim actiu e regim passiu : 294-296.
complements circonstancials : 305-311
 (pel detalh, v. taula generala de matèrias).
condicional (emplec del)
 — futur del passat : 328 ;
 — conjectura, ipotèsi : 328 ;
 — frases condicionals : 328-329.
conjonccions : 241-258 (detalh : v. taula) ;
 — supression de *que* dins las loc. conjonct. : 258, 315 ;
 — id. dins las prop. subord. : 314-315 ;
 — id. dins las excl. opt. : 338-339.
conjugason
 — vèrbs regulars en *-ar* (1^a conjugason)
 formacion dels temps : 101-103 ;
 conjug. tipe : 116-121, 318-320 ;
 — vèrbs regulars en *-ir* (2^a conjugason)
 formacion dels temps : 103-105 ;
 tipe incoatiu : 122-127 ;
 tipe non incoatiu : 127-128 ;
 — vèrbs de la 3^a conjugason
 observacions : 105-111 ;
 conjug. tipe d'un vèrb regular : 128-132 ;
 — vèrbs auxiliars
 aver : 137, 317-318 ;
 èsser : 158-159, 318 ;
 — vèrbs irregulars : 133-197 ;
 — vèrb pronominal : 320-321 ;
 — vèrb passiu : 321.
consonantas : 21-36 ;
 — fautivas (dins los derivats) : 398 ;
 — id. (al fem.) : 55.
consonanticas (modificacions) : 38-39.

contraccion : 39-40 ;
— de la neg. *non* : 228.

D

d, consonanta : 24 ;
— *d* epentetic dins la conjug. : 24, 33, 108.

datiu etic : 288 ;
— pronominal : 285-286.

de, art. indef. plural : 91.

de, preposicion : 231 ;
— davant lo nom en aposicion : 262 ;
— entre prenom e nom de familha : 262 ;
— entre substantiu epitèt e autre substantiu : 262 ;
— davant lo compl. de nom : 262-263 (substantiu), 266 (infinitiu) ;
— sens partitiu : 92, 278 ;
— entre *un* e substantiu o adjectiu (torn emfatic) : 276, 265 ;
— entre demonstr. o exclam. e subst. o adj. (id.) : 276, 265 ;
— davant lo predicat : 297-299 ;
 id. marcant la possession : 298 ;
— entre lo nom o lo pronom e un adj. o un participi (torns partitius) : 265, 298 ;
— davant los compl. de temps : 309 ;
— davant los compl. de maniera : 311 ;
— dins las perifrasis verbalas : 322-325 ;
— dins las frases nominalas exclam. : 338 ;
— *de* + art. def., davant l'epitèt d'un substant. partit., lo nom o la propos. compl. de nom, l'atribut : 265, 298 ;
— *de* + *a* indicant la provenéncia : 309-310 ;
— *de* + *en* id. : 310.

demonstratius : 73-75 ;
— *aquel*, plaçat aprèp un substant. precedit de l'art. : 267-268 ;
— demonstr. + *de* + nom : 276 ;
— valor demonstr. de l'art. def. : 72, 274-275.

de qué, quand es de defugir : 79 (rem.), 81 (rem.).

destacament, proced. estil. : 352-353.

digrafs : 8-9.

diftongs tonics : 12-16 ;
 atòns : 19-21.

distributius : 60.

doas, fem. de *dos* : 57.

dont, pronom relatiu : 80.

E

e, vocala tonica : 10 ;
 — quora se nòta *é* : 41-42 ;
 vocala atòna : 17 ;
 — de sostenement : 392, 405-406.

è, vocala tonica : 10.

ei, diftong tonic : 13 ;
 atòn : 20.

èi, diftong tonic : 13.

elision (proclisi) : 37 ;
 — de l'article : 73.

en, adv. pronom., a plaça de *ne* : 64.

en, preposicion : 231 ;
 — davant lo compl. de lòc : 310, 274.

-ena (femenins *en*) : 48.

enclisi : 37-38 ;
 — dins los pronoms conjunts : 64 ;
 — dins los articles : 73.

enonciatius : 284, 227 ;
 — torns enonciatius (acòrdi en persona) : 281.

epitèt
 — substantiu : 262 ;
 — adjectiu : 264-265.

-er tonic o atòn (vèrbs *en*)
 — infinitiu : 106-107 ;
 — formacion dels temps : 105-111 ;
 — vèrbs irregulars : 133-197.

es-, prefix, passat a *en-* : 25, 388.

INDEX ALFABETIC.
-es (plurals en) : substant. : 50-51 ; adj. : 54 ; pr. pers. : 61 ;
demonstr. : 75 ; poss. : 76 ; relatiu : 80 ; interr. : 81-82 ;
indef. : 83-95.

-essa (femenins en) : 49.

èsser

- temps simples : 158-159 ;
- temps compausats : 318 ;
- son emplec coma auxiliar : 316-317 ;
èsser a, èsser de, èsser per : 324.

estil (procediments d') : 349-353.

eu, diftong tonic : 13 ;

atòn : 20, 21.

èu, diftong tonic : 13.

exclamatius : 83 ;

- exclam. + de + nom : 276 ;
- exclam. + de + adj. : 265.

exclamativa (proposicion) : 337-339.

F

f, consonanta : 23.

far : 161 ;

- far + substant. sens article : 273 ;
- dins las perifr. verb. : 290, 322 ;
- far + predicat, far de, far de son : 297-298.

femenin (formacion del)

- dels substantius : 47-49 ;
noms de familha : 49 ;
fem. irregulars : 48 (rem.) ;
- dels adjectius qual. : 52-54 ;
fem. irregulars : 53 (rem.) ;
adj. qu'an servat fem. sens a : 53-54 ;
comparatiu : 55.

florir, 2^a conjug., tipe incoatiu : 122-127.

formacion dels mots : 355-408 (v. adjectiu, substantiu, vèrb) ;

- mots parasintetics e ibrids : 397 ;
- mots sabents : 399-408.

futur

- emplec : futur del present : 327 ;
conjectura, dobte, ipotèsi : 328 ;
- futur immediat (anar + inf.) : 322-323 ;
- autres futurs perifrastics : 323 (anar + inf.), 323 (voler +
inf.), 324 (èsser per), 325 (aver de) ;
- futur del present exprimit pel subjunctiu pres. : 330-332 ;
- futur del passat exprimit pel condicional : 328 ; per l'im-
perfect del subj. : 330-332 ;
- dins las expressions del tipe tròta que trotaràs : 349.

G

g, gu : 27.

g = j : 28-29.

g final : 29-30.

gallicismes

- vèrbs en -ar (allòc de -ir) : 97-98 ;
- gall. de conjug. (parestrai...) : 108 ;
- substantius amb particula incoativa : 358 (allòc de -eire),
359 (allòc de -idura), 361, 366 (allòc de -iment) ;
- id. en -ament (allòc de -ement, -iment) : 361 ;
- id. en -ason (allòc de -eson, -ison) : 365 ;
- id. en -isa (allòc de -esa) : 368 ;
- id. en -tuda (allòc de -tud) : 407 ;
- id. en -ur, -usa (allòc de -aire, -aira, -eire, -eira) : 358 ;
- id. en -ura (allòc de -adura) : 359 ;
- id. coma (òr), (tresòr), (Pòl) : 12 ;
- id. coma (trèt), (retrèta), (lèd) : 12 ;
- gall. dins lo genre dels substant. : 46 ;
- adjectius amb particula incoativa : 376 ;
- id. en -ièr o -ari (allòc de -ar) : 401 ;
- id. en -èl (allòc de -al) : 377 ;
- fem. en -trissa (allòc de -tritz) : 49, 53 ;
- (piri) e (pis) : 55, 214.
- dins los numerals card. : 58 ;
- ordinals en -ième (allòc de -en) : 58, 60 ;

- (*alhurs*) : 202 ; (*autant*) : 88 ; (*chez*) : 233 ; (*dejà*) : 209 ; (*juscas, duscas*) : 235-236, 257 ; (*mème*) : 63, 93 ; (*nani*) : 228, 337 ; (*oui*) : 225, 336 ; (*pròche*) : 205 ; (*sans*) : 238 ; (*selon que*) : 253 ; (*si fèt*) : 226, 336 ; (*vite*) : 209 ;
- elision de *non* davant vocala (*n'*) : 228.

genre

- dels substantius : 43-49 ;
diferent en latin e en occitan : 43-44 ;
diferent en occitan e en francés : 45-46 ;
diferent segon los parlars : 46 ;
subst. presentant doas formas de genre diferent : 44.
- dels adj. qualificatius : 52-54 ;
adj. qu'an servat fem. sens a : 53-54.

gerondui :

- formas : 101, 103, 106 (v. tanben cada vèrb) ;
gerondui en *-int* : 103, 301 ;
- emplec : 300-301, 307-308.

grafias grècas (*ph, th...*) : 9.

i, vocala tonica : 11 ;

- quora se nòta *i* : 41-42 ;
vocala atòna : 18.

i, semiconsonanta (= *y*) : 28.

i, adv. pronom. : 63-66.

ia, fals diftong : 21, 40, 112, 364, 370.

ibrids (mots) : 397.

iè, diftong tonic : 13-14.

imperatiu : 121, 127, 128, 132 ;

- personas manlevadas al subj. pres. : id., e 332-333 ;
- imperatiu negatiu : 332 ;
- vèrbs que manlèvan tot l'imp. al subj. : 106, 332-333 ;
- remplaçat per l'infinitiu : 333 ;
- loc. adv. amb imperatiu + subst. : 307.

impersonals

- vèrbs : 283 ;
- torns : 280.

incoatius (vèrbs non) : 105, 127.

indefinites : 83-95

- (pel detalh, v. taula generala de matèrias).

infinitiu

- infinitius irregulars : 107-108 ;
- compl. del nom : 266 ;
- substituït per l'adj. verbal en *-dor* : 266 ;
- predicat : 298 ;
id. precedit per adj. (*de bon far*) : 299 ;
- substantivat : 275 ;
- a plaça d'una subord. circonst. : 305, 258 ;
- infin. substant. id. : 306 ;
- infin. substituït al gerondui : 308 ;
- a + infin. substant. id. : 308 ;
- emplegat amb vèrb semi-auxiliar : 312, 322-325 ;
- mes per l'imperatiu : 333 ;
- dins las exclam. optativas : 339.

insercion : 36-37.

interjeccion : 258-260.

interrogatius

- adjectius e pronoms : 80-82 ;
- advèrbis : *consí* : 215, *ont* : 201, *perqué* : 216, *quora* : 207.

interrogativa (proposicion)

- interrogacion dirècta : 334-335 ;
- id. indirècta : 335 ;
- resposta afirm. a una question positiva : 336 ;
- id. a una question negativa : 336 ;
- resposta negativa : 337.

intransitius (vèrbs) : 285.

inversion : 351.

irregulars (vèrbs) : 133-197.

is, consonanta palatala : 28.

-is (plurals en) : v. plur. en *-es*.
iu, diftong tonic : 14 ;
atòn : 21.
-izar, sufix verbal : 25.

J

j (quora se nòta) : 28-30.
juxtaposicion (mots formats per) : 393-398.

L

l (vocalizacion de) : 33-35.
l final : 34-35.
lh : 30-31.
ll : 35.
lm final : 32.
lòc (compl. de) : 309-311.
locucions adv. de mànièra : 217-225 ;
prepositivas : 238-241 ;
verbalas (sens article) : 272-273.
lor, datiu plural (e non pas *i* o *li*) : 64 ;
lor, possessiu : 75-78.

M

m final : 31-32.
m, terminason de la 1ª pers. plur. : 114.
màniera (compl. de) : 311.
-ment (adv. en), formacion : 199.
meteis : 93, 62.
mieu, adj. poss. femenin : 76.
mòdes : 98-99 ; emplec : 325-333.
mon, adj. poss. fem. davant vocala : 77.
mots (formacion dels) : v. a F.
multiplicatiu : 60.

N

n final : 32.
n eufonic (de regetar) : 36-37.
ne, adv. pronom. : 63-66 ;
— expletiu : 288.
negacion : 86-87, 227-228, 342-348 ;
— pas intercalat entre vèrb e pronom : 289.
neutre : v. demonstratiu, indefinits, çò, o.
nh : 31.
ni, conjonccion : 242 ;
— sens copulatiu : 242 ;
— emplec amb o sens negacion : 348.
nom : v. substantiu.
nombre
— dels substantius : 49-52 ;
noms d'un sol nombre : 49-50 ;
— dels adj. qualificatiu : 54 ;
— acòrdi del vèrb en nombre : 279-280.
numerals
— cardinals : 57-58 ;
— ordinals : 58-59 ;
— substantius numerals : 59-61.

O

ò, vocala tonica : 10-11.
o, vocala tonica : 11 ;
— quora se nòta ó : 41-42 ;
vocala atòna : 17-18.
o, pron. pers. neutre : 65-66 ;
— predicat : 299 ;
— suprimet dins las comparasons : 299 ;
— determinant *tot*, regim neutre : 84.
ò*i*, diftong tonic : 14.

oi, diftong tonic : 14-15 ;
atòn : 20.

-oira (femenins en)
— substantius : 48 ;
— adjectius : 53.

òm, pron. indefinit : 86, 341 ;
— *òm = se* : 86.

« *on* » francés (traduccions occitanas de) : 340-341, 86, 286.

on (*d'on, qu'on, s'on*) per *non* : 228.

-ona (fem. dels comparatius), de defugir : 55.

-ons, sufix (loc. adv. de man.) : 199, 311.

optatius (advèrbis) : 229-230.

optativas (exclamacions) : 338-339, 314.

ordinals (adj. num.) : 58-59 ;
— precedits de *çò* : 267 ;
— non precedits de l'article : 277.

òu, diftong tonic : 15 ;
mantengut a l'atòn : 20, 21.

P

p (son) final : 21-22.

parasintetics (mots) : 397.

parlar, tipe de vèrb de la 1ª conjugason
— temps simples : 116-121 ;
— temps compausats : v. *cantar* (318-319).

participi present

— formas : v. paradigmas : 116, 122, 127, 128 ;
— emplec : 98, 300-301 ;
— compl. formats amb substant. + part. pres. : 306.

participi passat

— formas : v. paradigmas : 116, 122, 127, 128 ;
irregulars de la 3ª conjug. : 111 ;
— acòrdi (amb *èsser*) : 302-303 ;
(amb *aver*) : 303-304 ;
(seguit d'un infinitiu) : 304 ;

— emplegat coma adj. qual. e precedit de *de* : 265 ;
— compl. formats amb lo part. pass. : 306 ;
— id. amb substant. + part. pass. : 306 ;
— id. amb lo part. pass. substantivat : 306 ;
— id. amb part. pass. + *que* + auxiliar : 307 ;
— participi absolut : 307.

partitius

— articles : 92, 278 ;
— numerals : 60 ;
— substant. *partitius* sens article : 92, 277-278 ;
— torns partit. amb *de o de* + art. : 265, 298.

passat recent : 322.

passiu (conjug. d'un vèrb) : 321 ;

— torns amb regim actiu e regim passiu : 294-296.

per, preposicion : 231 ;

— davant lo compl. de nom : 266 ;
— davant de predicats : 298 ;
— davant de compl. de temps : 308-309 ;
— id. de lòc : 310 ;
— id. de maniera : 311 ;
— dins perifr. verb. *èsser per* : 324.

perifrasis verbalas

— auxiliar emplegat : 317 ;
— construccion : 322-325 ;
— plaça del pronom conjunt : 290-291.

persona

— prioritat dins l'acòrdi del vèrb : 281 ;
— acòrdi del vèrb dins los torns enonciatius : 281 ;
— id. dins las frases relatives : 281-282 ;
— id. amb un subj. plural o un collectiu : 282.

personals (pronoms) : 61-71 ;

— formas absoludas : 61-63 ;
— formas conjuntas : 63-66 ;
— pronom neutre : 65-66 ;
— combinasons de 2 pronoms pers. : 67-70 ;
de mai de 2 : 71 ;
— òrde dels pronoms : 67, 291 ;

- pron. subjècte non exprimit : 282 ;
id. dins los vèrbs impersonals : 283 ;
- pron. subjècte exprimit : 282-283, 350 ;
id. dins las interrogacions : 334, 335 ;
- pron. conj. marcant l'interès (datiu etic) : 285-286, 288 ;
- plaça del pron. conjunt : 288-291 ;
- repeticion del pron. regim : 286-287, 289, 350 ;
- pron. conj. + vèrb + adv. (tòrn de subst.) : 293-294 ;
- pron. conj. al datiu dins torns amb regim actiu e regim passiu : 295-296 ;
- pron. conjunt predicat : 299.

pièger (e non pas *piri*) : 55, 214.

pièg (e non pas *pis*) : 55, 214.

plural (formacion del)

- dels substantius : 50-52 ;
noms de familha : 51 ;
noms compausats : 51-52 ;
- dels adj. qual. : 54 ;
- dels demonstratius : 75.

possessius : 75-78 ;

- tonics (adj. o pron.) : 75-77 ;
- atòns (adj.) : 77-78 ;
- precedits de *çò* : 76, 267 ;
- *un* + possessiu : 268 ;
- non exprimits, article sol : 293 ;
- id., article amb *aver* : 293 ;
- id., article e pron. conj. : 293.

pòstposicion

- del pron. regim amb l'imperatiu : 288-289 ;
- id. amb l'infinitiu pres. o pass. : 289, 290 ;
- id. a l'infinitiu amb emplec pleonastic : 289 ;
- del pron. subj. dins l'interrog. : 334, 335 ;
- del pron. regim o compl. id. : 335 ;
- de l'advèrbi : 310-311.

pòstverbals (mots) : 392.

predicat : 297-299 ;

- repeticion : 350 ;
- inversion : 351.

prefixes : 386-391.

preposicions : 230-241 ;

- atònas : 230-231 ;
- tonicas : 232-238 ;
- locucions prepositivas : 238-241 ;
- emplec : v. complements, *a, amb, de, en, per...* ;
- prepos. + substant. sens article : 274.

preterit : 102, 104, 109-111, 118, 124-125, 130 ;

- emplec : 325 ;
- pret. perifrastic (*anar* + inf.) : 323.

proclisi : 37 ;

- article proclitic : 73.

pronom : 61-95.

pronominals (vèrbs) : 285-286 ;

- subjectius : 285-286 ;
- possessius : 286 ;
- indefinits (francés « on ») : 286, 340 ;
- de sens passiu : 286 ;
- formacion dels temps compausats : 320-321.

proposicion subordinada : 312-315 ;

- objècte : 312-313 ;
- const. remplaçada per infinitiu : 305-306, 258 ;
- intercalada : 351 ;
- relativa : 313-314.

Q

qu (quora se nòta) : 26.

quant

- interrogatiu : 82 ;
- indefinit : 88.

que, enonciatiu : 284, 227.

que, relatiu : 79 ;

- a plaça d'un autre pron. relatiu : 313-314 ;
- interrogatiu : 80-81.

que, conj. de subord. : 246 ;

- emplec dins las subord. objècte : 312-313 ;

- supression dins las exclam. optativas : 314, 338-339 ;
- id. dins las subord. concessivas o condicionalas : 314-315 ;
- id. dins las loc. conjonctivas : 258, 315.

quin, quan, interrogatius : 81-82.

R

- r, rr* : 35 ;
- *r* final : 35-36.

radical

- verbal : 99-101 ;
- donant adjectius : 98-99, 392 ;
- donant substantius : 392 ;
- temporal : 101-111.

regim : v. complement.

- relatius : 78-80 ;
- relatius indefinits : 94-95 ;
- prop. subord. relativas : 313-314 ;
- l'antecedent çò : 74.

- repeticion, proced. estil : 349-350 ;
- repet. de regims : 291-292.

-ritz (femenins en)

- substantius : 48-49, 407 ;
- adjectius : 53.

rm final : 32.

rn final : 32.

S

- s, ss* : 24-25 ;
- *s* final (vocalizacion) : 39.

s intervocalic (son *z*) : 25-26.

s dels pref. *des-*, *es-*, etc. : 25, 387, 388, 390, 391.

s, marca del plur. : v. plural.

-sa (fem. en) : 48 (rem.).

sabents (mots) : 399-408.

- sens*, prepos. : 238 ;
- emplec amb o *sens* negacion : 346.

- sentir*, 2^a conjug., tipe non incoatiu : 127-128, 186-187 ;
- dins las perifr. verb. : 290, 322 ;
- *sentir a* : 298, 274.

-ses (plurals en)

- mots de desinència vocalica : 50 (rem.) ;
- noms en -tz : 51.

sieu, adj. poss. fem. : 76 ;

- a plaça de *lor* : 76.

son, adj. poss. fem. davant vocala : 77 ;

- a plaça de *lor* : 77.

son que, adv. de mànièra : 217 ;

- preposicion : 237 ;
- conj. adversativa : 245-246 ; subord. de condicion : 252 ;
- emplec (negacion limitada) : 345.

subjècte del vèrb : 279-284 ;

- repeticion : 350 ;
- inversion : 351 ;
- destacament : 352.

subjonctiu (emplec del)

- dins prop. subord. objècte : 312-313 ;
- dins subord. condicionalas : 328-329 ;
- amb *coma se* : 330 ;
- amb *quand* : 330 ;
- dins subord. amb *sens* de futur : 330-332 ;
- aprèp vèrbs intellectius : 331-332 ;
- per l'imperatiu negatiu : 332 ;
- per l'imperatiu d'unis vèrbs : 332-333 ;
- dins las exclam. optativas : 338-339 ;
- *sens que* : 314-315, 338-339.

substantiu : 43-52 ;

- substant. numerals : 59-61 ;
- formacion dels substantius
 - amb sufixes : 355-375 ;
 - amb prefixes : 386-391 ;
 - amb un radical verbal : 392 ;
 - per juxtaposicion : 393-395 ;

- genre : 43-49 ;
- nombre : 49-52 ;
- noms de família al fem. : 49 ; al plur. : 51 ;
- mes en aposicion : 262 ;
- compl. de nom : 262-263 ;
 - id. precedit de *de* + art. def. : 265 ;
- compl. del pron. çò : 267 ;
- *un* + *de* + nom : 276 ;
- frases nomin. exclam. amb *de* : 338 ;
- predicat : 297-298 ;
- emplegat sens article
 - noms pròpris : 269-271 ;
 - noms comuns : 271-274 ;
 - partitius : 92, 277-278.

sufixes

- dels substantius : 355-375 ;
- dels adjectius : 375-381 ;
- dels vèrbs : 381-385 ;
- de las loc. adv. de manera : 199, 311 ;

superlatiu : 56 ;

- exprimit per perifrasis : 56 ;
- per redoblament de l'adj. : 56, 349 ;
- emplegat sens article : 56, 276-277 ;
- precedit de çò : 277.

sus, preposicion : 238 ;

- davant un compl. de temps : 309.

T

t, consonanta : 23-24 ;

- son *t* final (quora *t*, quora *d* ?) : 23.

tant... *coma* (comparatiu) : 56, 254.

temps dels vèrbs

- simples (formacion) : 101-115 ;
- compausats, formacion : 316 ;
 - plaça del pron. conjunt : 289-290 ;
- subrecompausats, formacion : 316-317 ;
 - emplec : 326-327 ;
- emplec dels temps : 325-333.

temps (compl. de) : 308-309.

téner : 191 ;

- *téner* + substant., sens article : 273 ;
- *téner (de)* + part. pass. : 298, 324-325.

tg, tj : 30.

-ti (particula interrog.), de defugir : 335.

titolet marcant l'enclisi : 38.

tl : 35.

tornar = *re...* : 325, 290.

tornar + substant., sens art. : 273.

tot, indefinit : 83-84 ;

- davant un substantiu : 268 ;
- davant un numeral : 268 ;
- determinat per *o* : 84.

tot, advèrbi, variable : 217, 268 ;

- davant un nom : 268.

transitiu (vèrbs) : 285.

trema : 9.

tz : 26 ;

- plural dels noms en *-tz* : 51 ;
- termin. de la 2ª pers. plur. : 114.

U

u, vocala tonica : 11-12 ;

- quora se nòta *ú* : 41-42 ;
- vocala atòna : 18.

uè, diftong tonic : 15-16 ;

ui, diftong tonic : 16.

un, art. indefinit : 90-91 ;

- pron. indefinit : 91 ;
 - sens article : 275-276 ;
 - tors amb *un* e *autre* : 294 ;
 - *un* + possessiu : 268 ;
 - *un* + *de* + nom : 276 ;
 - *un* + *de* + adjectiu : 265.

V

- v (quora se nòta) : 22-23.
- venir : 195 ;
— dins las perifr. verb. : 290-291 ;
venir de : 322.
- vèrb : 96-197, 316-333 ;
— classificacion : 96 ;
— vèrbs en -ir de restablir : 97-98 ;
— conjug., generalitats : 98-115 ;
— id., temps simples : 116-197 ;
temps compausats : 317-321 ;
— auxiliars : v. aquel mot ;
— acòrdi amb lo subjècte
en nombre : 279-280 ;
en persona : 281-282 ;
— impersonals : 283, 280 ;
— transitius e intransitius : 285 ;
— pronominals : 285-286 ;
— locucions verbalas : 272-273 ;
— perifrasis verbalas : v. aquel mot ;
— vèrbs que pòdon aver un predicat : 297 ;
— repeticion del vèrb : 349 ;
— formacion dels vèrbs
amb sufixes : 381-385 ;
amb prefixes : 386-391 ;
per juxtaposicion : 396-398.
- vocalas tonicas : 9-12 ;
atònas : 16-19.
- vocalizacion
— de / : 33-35 ;
— de s final : 39.
- voler : 196-197 ;
— dins las perifr. verbalas : 290 ;
mena de futur : 323.

Z

- z (quora se nòta) : 25.
- (z) eufonic, de regetar : 36-37, 65-66.

TAULA GENERALA DE MATÈRIAS

INTRODUCCION

LO DIALÈCTE LENGADOCIAN

	<i>Paginas</i>
I. — L'encastre geografic	VII
II. — Los pòbles primitius	VIII
III. — La conquista romana	X
IV. — Los barbars e la feudalitat	XI
V. — Formacion del lengadocian	XII
VI. — Caractèrs e classificacion dels parlars lengadocians	XV
VII. — Elements del vocabulari lengadocian ...	XXII
VIII. — Evolucion istorica del lengadocian	XXXI
IX. — La renaissença	XXXIII
Avertiments diversès	3

PRIMIÈRA PART

GRAFIA E FONETICA

I. — Alfabet e signes diversès	8
II. — Estudi e grafia dels sons	9
A. — Vocalas :	
1. Vocalas tonicas	9
2. Diftongs tonics	12
3. Vocalas atònas	16
4. Diftongs atòns	19

	<i>Paginas</i>
B. — Consonantas :	
1. Labialas	21
2. Dentalas	23
3. Velaras	26
4. Palatalas	28
5. Nasalas	31
6. Vibrantas	32
C. — Fonetica sintactica :	
1. Adicion e supression de fonèmas	36
2. Modificacions consonanticas	38
3. Contraccions	39
D. — Accent tonic	40

SEGONDA PART

MORFOLOGIA

I. — NOM

A. — Substantiu :	
1. Lo genre :	
a) Determinacion del genre	43
b) Distincion del genre	47
2. Lo nombre :	
a) Noms d'un sol nombre	49
b) Noms de dos nombres	50
B. — Adjectiu :	
1. Lo genre	52
2. Lo nombre	54
3. Comparatiu	55
4. Superlatiu	56
C. — Numerals :	
1. Cardinals	57
2. Ordinals	58
3. Collectius	59
4. Multiplicatiu	60
5. Partitiu	60
6. Distributiu	60
7. Qualificatiu	60

II. — PRONOM

	<i>Paginas</i>
A. — Pronom personal :	
a) Formas absoludas	61
b) Formas conjuntas	63
c) Combinasons pronominalas	66
I. — Combinasons de dos pronoms	67
II. — Combinasons de tres, quatre e cinc pronoms	71
B. — Article definit	71
C. — Demonstratiu	73
D. — Possessiu	75
E. — Relatiu, interrogatiu e exclamatiu :	
a) Relatiu	78
b) Interrogatiu	80
c) Exclamatiu	83
F. — Indefinits :	
a) Afirmacion universalas	83
b) Afirmacion particularas	84
c) Afirmacion determinada	85
d) Afirmacion indeterminada	86
e) Negacion	86
f) Distribucion	87
g) Quantitat	88
h) Unitat e pluralitat	90
i) Partitiu	92
j) Paritat e semblança	92
k) Disparitat	93
l) Relatiu indefinits	94

III. — VERB

A. — Observacions generalas :	
a) Conjugasons	96
b) Mòdes e temps	98
c) Radical verbal	99
d) Formacion dels temps e radicals temporals :	
1ª conjugason	101
2ª conjugason	103
3ª conjugason	105

	<i>Paginas</i>
III. — VÈRB E REGIM	
1. Regim dirècte	286
2. Regim indirècte	288
3. Pronom e vèrb	288
4. Repeticion de regims	291
5. Torns de substitucion	293
6. Torns amb regim actiu e regim passiu.	294
IV. — VÈRB E PREDICAT	297
V. — PARTICIPIS	
A. — Participi present	300
B. — Participi passat	302
VI. — COMPLEMENTS	
A. — Complements verbals :	
1. Infinitiu	305
2. Participi passat	306
3. Preposicions + substantius + participis.	306
4. Participi passat substantivat	306
5. Imperatiu	307
6. Participi passat + <i>que</i> + auxiliar	307
7. Ablatiu absolut	307
8. Gerondu	307
B. — Complements nominals :	
1. Temps	308
2. Lòc	309
3. Manièra	311
VII. — PROPOSICIONS SUBORDINADAS	312
VIII. — VÈRB	
A. — Temps compausats e perifrasis verbalas :	
1. Temps compausats	316
Temps compausats : <i>aver</i>	317
Temps compausats : <i>èsser</i>	318
Temps compausats : <i>cantar</i>	318

	<i>Paginas</i>
Temps compausats : <i>anar</i>	319
Temps compausats : <i>s'anujar</i>	320
Temps compausats : <i>èsser anujat</i>	321
2. Perifrasis verbalas	322
B. — Us dels temps e dels mòdes :	
1. Indicatiu	325
2. Subjonctiu	328
3. Imperatiu	333
IX. — INTERROGACIONS E EXCLAMACIONS	
A. — Interrogacion	334
B. — Exclamacion	337
X. — EXPRESSIONS INDETERMINADAS	340
XI. — NEGACION	342
XII. — PROCEDIMENTS ESTILISTICIS	349

QUARTA PART

FORMACION DELS MOTS

A. — Sufixes :	
I. — Sufixes dels substantius	355
II. — Sufixes dels adjectius	375
III. — Sufixes dels vèrbs	381
B. — Prefixes	386
C. — Mots pòstverbals :	
I. — Substantius pòstverbals	392
II. — Adjectius pòstverbals	392
D. — Mots compausats per juxtaposicion :	
I. — Substantius :	
a) Adjectiu + nom	393
b) Advèrbi + nom	393
c) Dos substantius	394
d) Vèrb + substantiu	394

Paginas

e) Vèrb + advèrbi	395
f) Dos vèrbs	395
g) Substantius complexes	395
II. — Adjectius :	
a) Substantiu + adjectiu o participi	396
b) Advèrbi + adjectiu o participi	396
III. — Vèrbs :	
a) Advèrbi + vèrb	396
b) Substantiu + vèrb	396
APENDIX	
Adaptacion dels mots sabents a l'occitan	399
VOCABULARI ORTOGRAFIC	411
TAULA D'ABREVIACIONS	485
BIBLIOGRAFIA	489
ERRATA	499
INDÈX ALFABETIC	501
TAULA DE LAS MATÈRIAS	523

LAUS
a mos aujòls,
a mon pairin, Estanislau LANAS,
a ma mairina, Maria DASILHA,
a ma maire, Francesa LANAS,
totis de Bram en Lauragués,
que m'an trasmés l'eretatge sagrat
de nòstra lenga.
(L. A.)